

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta pedagogická

Katedra historie

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Drobná kriminalita na Nepomucku v letech 1918–1938

Martin Špaček

Vedoucí práce: Mgr. Eva Mušková, Ph.D.

Plzeň 2013

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracoval samostatně s použitím uvedených pramenů a literatury.

V Plzni, 2013

.....

Děkuji vedoucí této práce Mgr. Evě Muškové, Ph.D. za cenné připomínky a rady udílené při jejím zpracování.

Obsah

Úvod	1–3
Prameny a literatura	4–7
I. Vývoj nepomuckého soudnictví	8–14
1.1. Mikroregion Nepomucko	8–9
1.2. Nepomucký soud a soudnictví v českých zemích do roku 1848	9–12
1.3. Nepomucká rychta a radnice	12–14
II. Vývoj trestního soudnictví do roku 1918	15–19
2.1. Reflexe revolučního roku 1848 v trestním právu	15–17
2.2. Od prosincové ústavy k první republice	17–18
2.3. Mistr popravčí	18–19
III. Soudní soustava první republiky	20–22
3.1. Samostatný stát československý vstoupil v život	20
3.2. Ústava z roku 1920	20–21
3.3. Převzetí soudní soustavy československým státem	21–22
IV. Prvorepublikové trestní právo hmotné	23–32
4.1. Úvod do problematiky aneb ignoranta iuris non excusat	23–24
4.2. Bez viny žádný trest	24–25
4.3. Pachatelé a spolupachatelé	25
4.4. Druhy trestu	26
4.4.1. Odnětí svobody	26
4.4.2. Majetkové tresty	26–27
4.4.3. Ostatní formy trestu	27
4.5. Trestná činnost a její postih	27
4.5.1. Trestné činy proti moci veřejné	27–28
4.5.2. Trestné činy proti cti	28
4.5.3. Trestné činy proti životu a zdraví	28–29
4.5.4. Majetkové trestné činy	29–30
4.5.5. Hospodářská kriminalita	30
4.5.6. Kriminalita mládeže	30–31
4.5.7. Tuláctví a žebrota	31
4.5.8. Obecně nebezpečná kriminalita	31–32
4.5.9. Pokus o trestný čin	32
V. Prvorepublikové trestní právo procesní	33–39
5.1. Příslušnost soudů	33
5.2. Procesní strany	33–34
5.3. Soudní řízení v trestních věcech	34

5.3.1. Přípravné řízení	34
5.3.2. Obžalovací řízení	35
5.3.3. Hlavní řízení a hlavní přelíčení	35–36
5.3.4. Opravné řízení	36–37
5.3.5. Řízení vykonávací	37–38
5.4. Složení a činnost okresních soudů	38–39
VI. Činnost a osazenstvo nepomuckého soudu v meziválečném období	40–48
6.1. Kompetence nepomuckého okresního soudu	40–41
6.2. Dozorčí činnost	41
6.3. Osazenstvo Okresního osudu Nepomuk	42
6.3.1. Soudci	42–44
6.3.2. Osazenstvo soudní kanceláře	44–45
6.3.3. Nepomučtí soudní zřizenci	45
6.3.4. Ostatní spolupracovníci nepomuckého soudu	45–46
6.4. Budova nepomuckého soudu v letech 1918–1939	46
6.4.1. Výběrová řízení na přestavbu soudní budovy	46–47
6.4.2. Ostatní výběrová řízení	47–48
VII. Bezpečnostní složky první republiky	49–52
7.1. Spolupráce četnictva a policie s justiční soustavou	49
7.2. Organizace četnictva	49–50
7.3. Práce četnických sborů	50–51
7.4. Nepomucká četnická stanice	51–52
VIII. Kriminální psychologie	53–57
8.1. Úvod do problematiky	53–54
8.2. Specifika kriminality mládeže	54
8.3. Recidiva	54–55
8.4. Motivace jako předpoklad kriminality	55–57
IX. Historicko-ekonomický záměr	58–63
9.1. Úvod do problematiky	58
9.2. Hospodářská situace po rozpadu Rakouska-Uherska	59
9.3. Československá ekonomika ve 20. letech	59–60
9.4. Československá ekonomika ve 30. letech	61–62
9.5. Nezaměstnanost jako kriminální faktor	62–63
X. Shrnutí výzkumu a jeho závěry	64–73
10.1. Metoda výzkumu	64
10.2. Nejčastěji uplatňované formy trestu	64–66
10.3. Odvolání k vyšší instanci	66
10.4. Kriminalita podle pohlaví	66–67
10.5. Kriminalita v jednotlivých částech roku	67–68

10.6. Prvorepublikové proměny nepomucké kriminality	68
10.7. Druhy trestných činů v nepomuckém soudním okrese	68–69
10.8. Kriminální vývoj v průběhu roku	70
10.9. Jinam odkázaná trestná činnost	70–72
10.10. Kriminalita mládeže	72–73
XI. Vybrané trestné činy	74–94
11.1. Válečná lichva aneb obohatit se dá i na válce	74
11.2. Ztracená peněženka	74–75
11.3. Hoří pivní tácek?	75–76
11.4. Vyhnání plodu, nebo přirozený potrat?	77–79
11.5. Sexuální harašení v Žinkovech	79–80
11.6. Mezisousedské vztahy	80–81
11.7. Osudová láska Václava Šindeláře	81–82
11.8. Nepokradeš	82–83
11.9. Nepoctivá žena	83–84
11.10. Žhářství	84–85
11.11. Farní smilstvo	85–87
11.12. Nenapravitelný recidivista	87–88
11.13. Sebevražda Marie Ptáčkové	88–89
11.14. Recidiva se šťastným koncem	89–91
11.15. Co je doma, to se počítá	91–92
11.16. Polní demarkační linie	92–93
11.17. Hospodářská krize 30. let na Nepomucku	93–94
11.18. Motorismus	94
Závěr	95–98
Summary	99
Seznam pramenů a literatury	100–103
Seznam příloh	104–105
Přílohy	I–XXXVII

Úvod

Předkládaná bakalářská práce s názvem *Drobná kriminalita na Nepomucku v letech 1918–1938* pojednává o kriminalitě spáchané v meziválečném období v nepomuckém soudním okrese. Abych zachoval ucelenost tématu, zvolil jsem posledním rokem výzkumu rok 1939, respektive jeho první čtvrtinu. Důvodem volby tohoto tématu byl fakt, že se o jeho podrobné zpracování v předešlých letech nikdo nepokusil. Osobně se domnívám, že je načase oživit i tento aspekt historického výzkumu, který by pojednával o činnosti a kompetencích soudů a osob zapojených do justičního systému nedávných československých dějin. Hlavním cílem práce se proto stala snaha podat kompetence a činnost ve věcech trestního práva nejnižšího stupně soudní soustavy, kterým byl právě okresní soud. Dalším cílem bylo podrobit výzkumu všechny trestné činy spáchané v nepomuckém soudním okrese, tedy trestné činy řešené u nepomuckého soudu, ale i trestné činy odkázané k okolním a vyšším soudům. Zaměřil jsem se na nejrůznější druhy kriminality, avšak zvláštní důraz jsem kladl na objasnění hlavních předpokladů, motivace a specifického vývoje majetkové a hospodářské trestné činnosti zmíněného soudního okresu. K tomu záměru jsem zvolil celkem 12 let, jejichž výběr zahrnoval jak krizové roky, tak roky meziválečné prosperity.

Jelikož je práce věnována nepomuckému okresnímu soudu v meziválečném období, považoval jsem za vhodné krátce zmínit i starší historii nepomuckého soudnictví. Tento exkurz začíná v raném středověku a je doveden do roku 1848, přičemž se ve snaze o lepší pochopení problematiky pokouším skloubit obecný vývoj soudnictví se soudními poměry přímo v Nepomuku. Od roku 1849 se ve své práci věnuji již c.k. Okresnímu soudu Nepomuk. Zmiňuji zde i topografii nepomucké soudní a správní budovy, kterou končím před první světovou válkou přenesením sídla nepomucké politické správy z budovy soudu do vlastní budovy na dnešním náměstí Augustina Němejce.

Každý pokus o výklad prvorepublikového práva musí začít již v roce 1848. V důsledku revolučního roku 1848 dochází v trestním právu k několika změnám. Nejdůležitější pro téma okresních soudů byl však již zmiňovaný rok 1849 a pro trestní právo rok 1852. Při výkladu proměn trestního práva následkem trestního zákona z roku 1852 jsem krátce pojednal i o trestu smrti. Přes změny v trestním soudnictví způsobené vydáním trestního řádu v roce 1873 se následně dostávám již k trestnímu právu první republiky.

V úvodu do problematiky trestního práva v letech 1918–1938 (1939) zmiňuji reflexi tzv. „recepčního zákona“ a nové Ústavy z roku 1920 v trestním právu první republiky. Pro snazší orientaci v prvorepublikovém trestním právu jsou do textové přílohy umístěny

nejdůležitější zákony vydané v tomto období. Následně se pokouším o zevrubný výklad prvorepublikového trestního práva hmotného a trestního práva procesního. Snažil jsem se tyto dva pojmy trestního práva podat v takové podobě, aby byl čtenář obeznámen s funkčností a poznatky teoretického trestního práva při jeho aplikaci na konkrétní případy v praxi. Druhým záměrem bylo touto teoretickou částí podat kompletní přehled stěžejní problematiky prvorepublikového trestního práva případným začínajícím badatelům, kteří budou ve své práci sledovat podobný záměr jako já.

Považoval jsem za nutné do své práce umístit přehled a krátké pojednání o osobách činných u nepomuckého okresního soudu. Zvláštní pozornost jsem věnoval soudcům, osazenstvu soudní kanceláře, zřizencům a okrajově také ostatním členům soudního kolektivu. Tímto pojednáním o osobách vykonávajících justici v nepomuckém soudním okrese a doplňkem přesně vymezených kompetencí nepomuckého soudu jsem se pokusil uvést v život tento konkrétní prvorepublikový soud.

V období první republiky to byly především československé četnické sbory, které se velkou měrou podílely na dodržování platného práva v konkrétní oblasti. Jak z mého výzkumu vyplynulo, podaná obvinění u nepomuckého soudu měla téměř vždy návaznost na činnost zdejších četnických stanic. Proto jsem do své práce umístit i pojednání o práci nepomucké četnické stanice a jejím významu pro okresní soud.

Druhá část práce je zaměřena na výzkumná východiska, metody samotného výzkumu a jeho závěry. V osmé kapitole si kladu za cíl rekonstrukci osobnostních a myšlenkových profilů pachatelů na základě poznatků forenzní psychologie a současné kriminální metodologie. V této kapitole se tedy snažím o rozšíření čtenářova povědomí o předpokládanou motivaci kriminality prvorepublikových pachatelů.

V deváté kapitole jsem podrobil bližšímu šetření majetkovou a hospodářskou kriminalitu v průřezu celého sledovaného období, kterou jsem na základě statistických poznatků hospodářského vývoje 20. a 30. let podrobil komparaci se záměrem reflexe hospodářských změn jako nositele kriminální motivace. Tyto statistické soubory (obsahující majetkové a hospodářské trestné činy v šetření nepomuckého soudu a jinam odvolané) jsem za použití komparativní metody zasadil do zjištěných nepomuckých hospodářských problémů, způsobených regionálním a globálním hospodářským vývojem meziválečného období. Zjištěné poznatky uvádím vždy u analýzy konkrétního hospodářského odvětví.

V předposlední kapitole jsou shrnuty veškeré závěry výzkumu. Jeho základem byly prameny z fondu Okresní soud Nepomuk 1850–1949, které jsou uloženy ve Státním okresním archivu Pzeň-jih se sídlem v Blovicích (viz rozbor pramenů a literatury). Tyto prameny jsem

podrobil obsahové analýze a výstupní hodnoty této analýzy přetvořil do jednorozměrných statistických souborů. Jako hlavní úkol jsem stanovil zmapování nejfrekventovanějších typů trestné činnosti, její intenzitu a závažnost trestných činů obyvatel Nepomucka v letech 1918–1938 (1939), přičemž stejné východisko jsem volil i pro stanovení soustavy statistických ukazatelů vlastního statistického šetření. Hlavní prvky výzkumu jsem zaměřil na popisnou kriminalitu a její komparaci s ekonomickým zázemím a motivací pachatelů.

Předposlední kapitolu jsem rozdělil na několik částí. První část je zaměřena na popis vlastním výzkumem zjištěných forem trestů aplikovaných na případy projednávané u nepomuckého okresního soudu, jejich četnost a poměrové zastoupení jednotlivých trestných metod s přihlédnutím k počtu pachatelů. Pojednal jsem i o četnosti odvolání k vyšší instanci. Při počátečním rozdělení na druhy odvolání jsem vycházel z odvolávajících se osob. Sledoval jsem tedy odvolání od veřejného žalobce, obžalovaného, soukromého žalobce a jejich vzájemných kombinací. Sledoval jsem i případy, ve kterých bylo odvolání vzato zpět, či byl celý případ postoupen jinému soudu. Posledním předmětem mého zájmu se stal samotný rozsudek vyšší instance a poměrové zastoupení obou pohlaví v páchání trestné činnosti. Další část jsem věnoval výši kriminality v jednotlivých měsících, a to vždy v průběhu konkrétního kalendářního roku. V závěru této kapitoly pojednávám o proměnách konkrétní trestné činnosti v prvorepublikovém nepomuckém soudním okrese. Pozornost věnuji i rozboru jinam odkázaných případů a kriminalitě mládeže a v závěru uvádím nejpodstatnější úskalí a rizika analýzy těchto souborů.

Poslední kapitola je poté věnována vybraným případům, převzatým z dochovaného spisového materiálu. Tento záměrný výběr (lichva, podvod, vyhnání plodu, zprznění, veřejné násilí, sebevražda, žhářství, žebrota a tuláctví, krádež aj.) by měl čtenáři připomenout všechny prvky trestního práva, o kterých je v práci pojednáno.

Přílohy jsou rozděleny na grafickou, obrazovou a písemnou část. Čtenáře předem upozorním na část grafické přílohy V (grafy 5.1.–5.12.), kde jsem kvůli přehlednosti jmenoval jen paragrafy těch trestných činů, jejichž výše překročila počet 10 v celkovém úhrnu 12 po sobě jdoucích kalendářních měsíců. Stejně východisko jsem vybral i pro grafickou přílohu X (grafy 10.1.–10.5.), kde jsem volil jako předpoklad uvedení konkrétního paragrafu v grafu jeho zastoupení v minimálním počtu tří případů v jednom kalendářním roce.

Prameny a literatura

Pokud jde o regionální literaturu, vycházel jsem především z poznatků nepomuckého rodáka a regionálního historika Alexandra Berndorfa, jehož vrcholným dílem je čtyřdílná, doposud knižně nevydaná, *Topografie neb místopis města Nepomuka za leta 1540–1940*. Z těchto čtyř knih jsem nejvíce požíval knihu první, druhou a čtvrtou.¹ Dějinám nepomuckého soudnictví se autor přímo věnuje ve druhém dílu. Jeho poznatky jsem srovnával se známým dílem Karla Kuči *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*² a s knihou amatérského nepomuckého historika Karla Barocha *Nepomuk. Město s bohatou historií*.³

V části pojednávající o vývoji trestního práva v 19. století a první republice jsem se nejvíce opíral o poznatky Karla Schelleho⁴ a Jindřicha Francka.⁵ Jako doplňující literaturu k tomuto tématu jsem volil mj. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945* od Karla Malého.⁶ Při výkladu trestního práva hmotného jsem nejvíce používal oficiální znění *Trestních zákonů československých platných v Čechách, na Moravě a ve Slezsku* od Jaroslava Kallaba a Viléma Herrnritta.⁷ Toto dílo obsahuje všechny nejdůležitější zákony vydané v Československu do roku 1933. Dále jsem vycházel z velice dobře zpracované tematiky trestního práva hmotného od Augusta Miříčky.⁸ Využíval jsem i Miříčkovu práci *Trestní právo procesní*.⁹ Zde autor dobře vystihl hlavní problémy této tematiky, které doplnil o další odkazy na příslušné zákony. Jako doplňující literaturu jsem pro téma trestního práva procesního volil dílo Emila Jelínka *Trestní soudce na okrese*.¹⁰ V teoretické části trestního

¹ BERNDORF, Alexandr. *Topografie neb místopis města Nepomuka za leta 1540–1940*. Kniha první. Praha, 1962. V: Městské muzeum Nepomuk, inv. č. H 176; TÝŽ. *Topografie neb místopis města Nepomuka za leta 1540–1940*. Kniha druhá. Praha, 1962. V: Městské muzeum Nepomuk, inv. č. H 177; TÝŽ. *Topografie neb místopis města Nepomuka za leta 1540–1940*. Kniha čtvrtá. Praha, 1962. V: Městské muzeum Nepomuk, inv. č. H 365.

² KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. IV. díl, Ml–Pan*. 1. vyd. Praha : Libri, 2000. ISBN 80-85983-16-8.

³ BAROCH, Karel. *Nepomuk : město s bohatou historií*. 1. vyd. Nepomuk : Město Nepomuk, 2007. ISBN 978-80-239-8723-2.

⁴ SCHELLE, Karel. *Vývoj trestního řízení*. 1. vyd. Ostrava : Key Publishing, 2012. ISBN 978-80-7418-139-9; TÝŽ. *České právní dějiny do roku 1945*. 1. vyd. Ostrava : Key Publishing, 2007. ISBN 978-80-87071-20-5.

⁵ FRANCEK, Jindřich. *Zločin a trest v českých dějinách : nové vydání rozšířené o paměti prvního československého kata Leopolda Wohlschlagera*. 3. vyd. Praha : Rybka, 2007. ISBN 80-86182-91-6; TÝŽ. *Velké dějiny země Koruny české. Tematická řada. Zločinnost a bezprávi*. 1. vyd. Praha : Paseka, 2011. ISBN 978-80-7432-000-2.

⁶ MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3. vyd. Praha : Linde, 2003. ISBN 80-7201-433-1.

⁷ KALLAB Jaroslav; HERRNRITT Vilém. *Trestní zákony československé platné v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. 3. vyd. Praha : Československý kompas, 1933.

⁸ MIŘIČKA, August. *Trestní právo hmotné : část obecná i zvláštní*. 1. vyd. Praha : Spolek československých právníků Všehrd, 1934.

⁹ TÝŽ. *Trestní právo procesní*. 1. vyd. Praha : Spolek československých právníků Všehrd, 1932.

¹⁰ JELÍNEK, Emil. *Trestní soudce na okrese*. 1. vyd. Praha : V. Linhart, 1947.

práva hmotného a procesního jsem tedy vycházel, z důvodu absence novější literatury pojednávající o této tematice, z literatury dobové.

V kapitole o československých bezpečnostních složkách mi byl východiskem druhý díl publikace Pavla Macka a Lubomíra Uhlíře *Dějiny policie a četnictva*.¹¹ V rámci metod kriminální psychologie jsem vycházel především z knihy Heleny Válkové a Josefa Kuchty *Základy kriminologie a trestní politiky*,¹² přičemž v popisu metody forenzní psychologie jsem vycházel z práce Ludmily Čírtkové *Kriminální psychologie*.¹³

Jako základní orientační bod v problematice hospodářského vývoje meziválečného období mi posloužila publikace Josefa Bartoše a Miloše Trapla *Československo 1918–1938*.¹⁴ Nejvíce jsem však vycházel z knihy Václava Průchy *Hospodářské a sociální dějiny Československa*.¹⁵ Pro definování skladby obyvatel na Nepomucku jsem použil výsledky *Sčítání lidu v republice Československé ze dne 1. prosince 1930*.¹⁶

Jak již bylo uvedeno v úvodu, vycházel jsem z pramenů uložených ve Státním okresním archivu Plzeň-jih se sídlem v Blovicích, z fondu nazvaného Okresní soud Nepomuk 1850–1949. Pro statistické šetření jsem použil především knihy č. 104, 187, 188, 189 a 190.¹⁷ Těchto pět knih obsahuje trestní záležitosti ukončené po zjištění skutkové podstaty v letech 1914–1920 a přestupky ukončené bez hlavního přelíčení z let 1921–1940. Knihy jsou řazené podle jednotlivých let a obsahují formulářový materiál s evidencí trestné činnosti řešené u nepomuckého soudu ve zmíněných letech. Převzetí c.k. soudní soustavy československými soudy bez podstatnějších změn dokládá např. kniha č. 187, která byla až do roku 1921 vedena na německy psaných formulářích.

¹¹ MACEK, Pavel; UHLÍŘ, Lubomír. *Dějiny policie a četnictva II, Československá republika (1918–1939)*. 1. vyd. Praha : Police History, 1999. ISBN 80-902670-0-9.

¹² VÁLKOVÁ, Helena; KUČTA, Josef a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2005. ISBN 80-7179-813-4.

¹³ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Kriminální psychologie*. 1. vyd. Praha : Eurounion, 1998. ISBN 80-85858-70-3.

¹⁴ BARTOŠ, Josef; TRAPL, Miloš. *Československo 1918–1938. Fakta, materiály, reálie*. 2. vyd. Olomouc : Univerzita Palackého, 1994. ISBN 80-7067-404-0.

¹⁵ PRŮCHA, Václav a kol. *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918–1992. 1. díl : Období 1918–1945*. 1. vyd. Brno : Doplněk, 2004. ISBN 80-7239-147-x.

¹⁶ *Sčítání lidu v republice Československé ze dne 1. prosince 1930. Díl II, Povolání obyvatelstva. Část I, Druhy, skupiny a třídy hlavního povolání, poměr k povolání a sociální příslušnost, třídy vedlejšího povolání*. 1. vyd. Praha : Státní úřad statistický, 1934.

¹⁷ Státní okresní archiv Plzeň-jih se sídlem v Blovicích (dále jen SOkA Plzeň-jih). Fond Okresní soud Nepomuk 1850–1949 (dále jen OS Nepomuk). Trestní záležitosti ukončené po zjištění skutkové podstaty 1914–1920. Kn. 104.; Přestupky ukončené bez hlavního přelíčení 1921–1925. Kn. 187.; Přestupky ukončené bez hlavního přelíčení 1926–1930. Kn. 188.; Přestupky ukončené bez hlavního přelíčení 1931–1935. Kn. 189.; Přestupky ukončené bez hlavního přelíčení 1936–1940. Kn. 190.

Pro druhou část statistického výzkum jsem použil knihy č. 98, 185 a 186, které pojednávají o trestných činech jinam postoupených v letech 1914–1930.¹⁸ Je škoda, že pro 30. léta se tyto knihy nedochovaly. Formuláře knih obsahují méně údajů než formuláře knih uvedených výše. Všechny jsou psány v českém jazyce ruční formou písma. Z knih pojednávajících o presidiálních věcech jsem použil v kapitole o osazenstvu nepomuckého soudu knihy č. 9 a 124.¹⁹ Obsahují mj. jmenný rejstřík osob zaměstnaných u nepomuckého soudu v letech 1903–1927. Činnost v rejstříku zaznamenaných osob je možné v několika případech vysledovat až do poloviny 30. let. Pro presidiální věci nepomuckého soudu existují ještě presidiální deníky pro období let 1918–1941 (knihy č. 6, 7, 115, 116, 117 a 118) a věcné seznamy k presidiálnímu deníku pro roky 1924–1935 (knihy č. 125, 126, 127). Z uvedených deníků jsem však z prostorového hlediska již podrobněji nečerpal.

Ve své práci jsem nepoužil ani knihy č. 110, 200, 201 a 202. Tyto knihy obsahují jen žádosti nejrůznějšího charakteru od okolních a nadřízených soudů, center politické správy, četnických stanic a soukromých osob, tedy komunikaci nepomuckého soudu s ostatními státními úřady a politickými správami především okolních měst. Ze stejného důvodu jsem nevyužil ani knihu č. 114, která eviduje všechny přestupky konkrétních osob, jež se dopustily trestné činnosti u nepomuckého soudu. Tato kniha může být užitečným vodítkem při zkoumání recidivy v nepomuckém soudním okrese.

Ze spisového materiálu jsem použil kartony č. 207, 234 a 235, obsahující presidiální spisy z let 1905–1948.²⁰ Mezi materiály těchto kartonů patří nejrůznější doklady činnosti nepomuckého soudu, např. vyřizování žádostí, výkazy Okresní péče o mládež Nepomuk, ale také údaje o přestavbách soudní budovy a výběrová řízení na nejrůznější potřebné věci.

Zbylé kartony, z nichž jsem ve své práci čerpal, bych rozdělil na případy trestné činnosti jinam odkázané, trestné záležitosti projednávané u nepomuckého soudu a trestné činy mládeže. V první skupině případů trestné činnosti jinam odkázané se jedná o kartony č. 233, 269 a 270.²¹ Obsahují zmíněné případy z let 1907–1948. Druhá skupina obsahující trestné záležitosti projednávané u nepomuckého soudu v letech 1924–1939, je zastoupena

¹⁸ Tamtéž. Trestní záležitosti jinam postoupené 1914–1920. Kn. 98.; Trestní záležitosti jinam postoupené 1920–1925. Kn. 185; Trestní záležitosti jinam postoupené 1926–1930. Kn. 186.

¹⁹ Tamtéž. Jmenný seznam k presidiálnímu deníku 1903–1923. Kn. 9; Jmenný seznam k presidiálnímu deníku 1925–1927. Kn. 124.

²⁰ Tamtéž. Spisy presidiální 1905–1923. Kart. 207; Spisy presidiální 1924–1938. Kart. 234; Spisy presidiální 1939–1948. Kart. 235.

²¹ Tamtéž. Trestní záležitosti jinam postoupené 1907–1910. Kart. 233; Trestní záležitosti jinam postoupené 1924–1928. Kart. 269; Trestní záležitosti jinam postoupené 1929–1948. Kart. 270.

v kartonech č. 271, 272, 273, 274 a 275.²² Jak je vidět, tyto spisy neexistují pro roky 1918–1923, v tomto případě se musí badatel spokojit jen s již uvedenými knihami č. 104 a 187. Poslední kategorií jsou kartony č. 281 a 282, pojednávající o trestných činech mládeže v letech 1931–1942.²³

Tento spisový materiál je psaný v českém jazyce, mnohdy má podobu strojopisu. Ve všech kartonech se nachází vybrané složky většinou se všemi údaji o průběhu konkrétního trestného činu. Jen v případech jinam odkázaných chybí údaje o rozhodnutí soudu, který konkrétní případ projednával. Orientaci také stěžuje nepřehledné řazení složek, které postrádají určité upřesňující označení. V prvních poválečných letech mnohdy u případů chybí samotná složka s označením konkrétního případu, tudíž jednotlivé dokumenty takové složky jsou volně rozmístěny po vnějších stranách ostatních složek.

²² Tamtéž. Trestní záležitosti ukončené bez zjištění skutkové podstaty 1924–1930. Kart. 271; Trestní záležitosti ukončené bez zjištění skutkové podstaty 1931–1934. Kart. 272; Trestní záležitosti ukončené bez zjištění skutkové podstaty 1935–1937. Kart. 273; Trestní záležitosti ukončené bez zjištění skutkové podstaty 1939. Kart. 274; Trestní záležitosti ukončené bez zjištění skutkové podstaty 1939. Kart. 275.

²³ Tamtéž. Trestné činy mládeže 1931–1935. Kart. 281; Trestné činy mládeže 1934–1942. Kart. 282.

I. Vývoj nepomuckého soudnictví

1.1. Mikroregion Nepomucko

Nepomucko, v současné době mikroregion Nepomucko, je součástí krajiny Podbrdská. Dominantou regionu je vrch zvaný Zelená hora (553 m. n. m.), na jehož návrší se nachází stejnojmenný zámek. Nepomucko zaujímá plochu o výměře 30 871 ha, na které se nachází 26 obcí a 67 sídelních jednotek celkem s 11 728 obyvateli.²⁴ Mezi hlavní průmyslová odvětví mikroregionu patří zpracování dřeva, kovovýroba, potravinářství, zemědělství a těžba šterku. Jak v dalších kapitolách čtenář uvidí, jedná se téměř ve všech případech o zastoupení tradičních řemesel, která byla hlavní obživou obyvatel již před 90 lety. Nepomuk patřil od roku 1869 do roku 1930 do politického okresu Přeštice. Od roku 1950 spadal pod okres Blovice a od roku 1961 do současnosti patří svojí správou do okresu Plzeň-jih.²⁵

Samotné město Nepomuk se nachází 35 km jihovýchodním směrem od Plzně v rozsáhlé kotlině v horním povodí řeky Úslavy. V současné době Nepomuk čítá 3 809 obyvatel ve 2 143 obydlených domech a bytech.²⁶ Kulturní život ve městě zajišťuje Městské muzeum a galerie, Městská knihovna a především několik občanských sdružení a obecně prospěšných společností. Tyto subjekty každoročně pořádají umělecké a řemeslné výstavy, koncerty, vzdělávací programy a další činnosti, které mají významný dopad na celkovou míru kultury v regionu. Městský úřad Nepomuk se nalézá na náměstí Augustina Němejce a v současné době pod jeho pravomoc spadá Odbor dopravy, Odbor finanční, majetkový a školství, Odbor obecní, živnostenský a vnitřních věcí, Odbor sociálních věcí, zdravotnictví a kultury, Odbor vedení, Odbor výstavby a životního prostředí.

Historický nádech a prestiž dávají každému městu a kultuře jeho obyvatel městské památky. Tento fakt není jiný ani v Nepomuku. Na Přesanickém náměstí stojí kostel sv. Jakuba. Vedle něj je umístěna stavba arciděkanství pocházející z roku 1746, jejímž architektem byl Kilián Ignác Dientzenhofer. V této části města bych upozornil na nejstarší nepomucký dům zvaný *U Lípy*, postavený na gotických základech původní cisterciácké stavby (viz obrazová příloha 3). Dominantou druhého nepomuckého náměstí, náměstí Augustina Němejce, je budova tzv. staré školy.²⁷ Naproti ní se tyčí další dominanta náměstí, a

²⁴ Český statistický úřad. Vybrané údaje podle obcí v okrese Plzeň-jih [online]. © 2009–2011, aktualizováno: 09.05.2013 [citováno 10.5.1013]. Dostupné na WWW: <http://vdb.czso.cz/sldbvo/html>.

²⁵ RŮŽKOVÁ, Jiřina; ŠKRABAL, Josef a kol. *Historický lexikon obcí České republiky 1869–2005. II. díl. Abecední přehled obcí a částí obcí v letech 1869–2005*. 1. vyd. Praha : Český statistický úřad, 2006. s. 343. ISBN 80-250-1311-1.

²⁶ Český statistický úřad. Vybrané údaje podle obcí v okrese Plzeň-jih [online]. © 2009–2011, aktualizováno: 09.05.2013 [citováno 10.5.1013]. Dostupné na WWW: <http://vdb.czso.cz/sldbvo/html>.

²⁷ Začala se stavět v roce 1862 jako piaristická kolej se soukromými chlapeckými školami.

to kostel sv. Jana Nepomuckého. Stavba kostela pochází z 1. poloviny 18. století a jejím stavitelem je rovněž Kilián Ignác Dientzenhofer. Z památek na náměstí Augustina Němejce bych zmínil dům č.p. 149 zvaný *Panský dům* a naproti němu stojící dům čp. 64., ve kterém byl situován od roku 1883 Dannerův pivovar. Dále je to dům *U Černého orla*, který roku 1883 koupil lékárník Karel B. Berndorf a zřídil v něm lékárnu. Na tomto místě musím zmínit ještě dům č.p. 129, který je rodným domem umělecké ikony Plzně a Plzeňska, malíře Augustina Němejce. Studii rekonstrukce domu připravila plzeňská firma Atelier Soukup, s.r.o. v roce 2007.²⁸ Tento nově zrekonstruovaný dům jistě stojí za pozornost každého návštěvníka města. Z památek v nejbližším okolí Nepomuku bych mj. upozornil na tzv. *Šibeniční vrch* (512 m. n. m.), o kterém bude ještě pojednáno níže (viz obrazová příloha 4).²⁹

1.2. Nepomucký soud a soudnictví v českých zemích do roku 1848

Než čtenáře na následujících řádcích seznámím s tradicí nepomuckého soudnictví, považuji za nutné alespoň krátce nastínit historii města. Na základě výzkumu historiků byly v počátcích města dvě vesnice, starší Přesanice a novější Pomuk. Pomuk dostává v roce 1250 právo trhové a již v téže době tvoří správní a soudní dějiny města rychta a církevní soud³⁰ s právem popravý.³¹ Obě vesnice byly dle jedné z teorií spojeny v jednu ves roku 1384.³² Nejstarší známá písemná listina o trhové vesnici pochází z roku 1399. V roce 1413 dochází za vlády Václava IV. k povýšení vsi na město.³³ Nejstarší dochovaná část městských knih pochází z roku 1540, kdy Zdeněk ze Šternberka potvrdil městu jeho dřívější práva.³⁴ Teprve císařským dekretem Karla VI. z roku 1730 se Nepomuk stává městem v skutečném slova smyslu (dříve označení kolísalo) a získává mnohá privilegia. Mezi ně patřilo šosovní právo a roku 1751 také právo ochrany.³⁵ Do roku 1765 působil ve městě hrdelní soud IV. třídy a roku 1784 byl v Nepomuku zřízen magistrát.³⁶

²⁸ JIRAN, Pavel. Rodný dům Augustina Němejce úspěšně zrekonstruován! *Nepomucké noviny*. 1. vyd. Nepomuk : Město Nepomuk, květen 2010, č. 5, s. 1–2.

²⁹ K nepomuckým památkám více HOSTAŠ, Karel; VANĚK, Ferdinand. *Soupis památek historických a uměleckých v Království Českém od pravěku do počátku 19. stol. Sv. 25. Politický okres přeštický*. 1. vyd. Praha : Archeologická komise při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1907. s. 43–58; POCHÉ, Emanuel. *Umělecké památky Čech 2*. 1. vyd. Praha : Academia, 1978. s. 463–466 aj.

³⁰ Tehdejší nositelem církevní tradice pro celé okolí byl cisterciácký klášter v dnešní stejnojmenné obci Klášter. Cisterciáci zde svůj vzestup ukončili roku 1420, kdy byl klášter znesvěcen a vypálen husitským vojskem operujícím v této oblasti jihozápadních Čech.

³¹ BERNDORF, Alexandr. *Topografie neb místopis města Nepomuka za leta 1540–1940*. Kniha první. s. 4.

³² TÝŽ. *Obrazy z dějin Nepomuka*. 1. vyd. Plzeň : Společnost pro národopis a ochranu památek, 1931. s. 6.

³³ Tamtéž. s. 7.

³⁴ Tamtéž. s. 16.

³⁵ Tamtéž.

³⁶ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. s. 298.

Nyní se pokusím o nástin vývoje a působnosti soudního orgánu na Nepomucku. Jak jsem již výše zmínil, počátky nepomuckého soudnictví lze klást do 13. století. Tehdy byl v Nepomuku doložitelný soud s právem hrdelním obsazovaný soudci z konventu zdejšího cisterciáckého kláštera. Tento soud byl umístěn v některé z budov zdejšího cisterciáckého kláštera a byl mu podřízen soud v sousední vsi Blovice.³⁷ Po zrušení činnosti kláštera zůstaly zachovány pravomoci zdejšího soudu, podléhající nepomuckému rychtáři a pozdější městské radě, přičemž právo popravu přešlo na zdejší zelenohorskou vrchnost.³⁸ Při své původní činnosti zůstává soudní soustava až do roku 1548, kdy Ferdinand I. zřídil apelační soud, který měl králi zajistit lepší kontrolu městských soudů a ke kterému se mohl odvolat poddaný od všech nižších soudů. Řízení před městskými soudy vymezoval *Koldínův zákoník* z roku 1579. Městské soudy³⁹ se dělily na soud rychtáře a soud městské rady. Vedle nich měly v městech zastoupení zvláštní soudy (do roku 1783), a to tzv. šestipanský soud (řešil otázky ohledně nemovitostí) a tzv. desetipanský soud (působnost ohledně financí).⁴⁰ Dalším mezníkem v dějinách soudnictví byl hrdelní řád císaře Josefa I. z roku 1717, zvaný též Josefína.⁴¹ Tomuto řádu musel svoji činnost podřídit i nepomucký hrdelní soud. Během krátkého času se ukázala nepřipravenost městských hrdelních soudů pracovat podle zásad tohoto nového hrdelního řádu a muselo dojít k jejich reorganizaci.

Nepomuk nikdy neměl vlastního kata, tudíž si ho musel vždy vypůjčit, většinou se jednalo o kata klatovského. Když kat přijel do Nepomuku, bylo mu údajně propůjčeno obydlí u rybníka.⁴² Dvě poslední popravy zažil Nepomuk na konci 17. století.⁴³ Poslední poprava byla vykonána 10. září 1688 nad obyvatelkou vsi Klášter Annou Sejčkovou, která se dopustila ohavného činu vyhnání vlastního plodu a jeho následného vhození do řeky.⁴⁴ Jednalo se o pro tuto dobu typický příklad vraždy plodu vyvolaným potratem či vraždy novorozence, kterým se dopouštěla pachatelka trestného činu infanticidia.

Jako každé město s hrdelním soudem, měl i Nepomuk svoji šibenici. Dnešní *Šibeniční vrch* se nachází 1,1 km jižně od centra města směrem na Kozlovice. Na II. vojenském

³⁷ BERNDORF, Alexandr. *Topografie neb místopis města Nepomuka za leta 1540–1940*. Kniha druhá. s. 930.

³⁸ Tamtéž.

³⁹ V městském právu se rozlišuje proces civilní (akuzační) a proces inkviziční (trestní). Civilní proces označuje soukromoprávní spor, ve kterém mají strany formálně rovnoprávné postavení, naproti tomu inkviziční proces označuje proces veřejnoprávní (obžalovaný stál před soudem v nerovnoprávném postavení).

⁴⁰ ADAMCOVÁ, Karolina. *Dějiny českého soudnictví od počátků české státnosti do roku 1938*. 1. vyd. Praha : LexisNexis CZ, 2005. s. 51. ISBN 80-86920-07-0.

⁴¹ FRANCEK, Jindřich. *Zločin a trest na Jičínsku v 16.–18. století*. 1. vyd. Jičín : TomTour, 2012. s. 28. ISBN 978-80-260-2626-6.

⁴² BERNDORF, Alexandr. *Topografie neb místopis města Nepomuka za leta 1540–1940*. Kniha druhá. s. 931.

⁴³ TÝŽ. *Topografie neb místopis města Nepomuka za leta 1540–1940*. Kniha čtvrtá. s. 1693.

⁴⁴ BAROCH, Karel. *Nepomuk*. s. 33.

mapování je vrch označen jako Galgenberg, ovšem na III. vojenském mapování je již označen dnešním názvem *Šibenice*.⁴⁵ Při západní straně vrcholku je dochována plošina nepravidelného půdorysu se stěnami vyzděnými kamenem. Jak se v Nepomuku již po generace traduje, stávala na této terase pravděpodobně šibenice. I Alexandr Berndorf se vyjadřuje o vrchu takto: „*Severozápadně od vrchu Šibenice nalézá se malé návrší, kdež lid říká na stínadlech; tu se prý děly popravy mečem.*“⁴⁶

Mezníkem v soudnictví byla doba Marie Terezie a Josefa II. Svůj hrdelní zákoník vyhlásila Marie Terezie 31. prosince 1768.⁴⁷ Tento zákoník byl zastaralý již v době svého vzniku, protože v mnoha svých bodech vycházel ze starších předpisů (především Josefiny). V této době došlo k vítězství formální důkazní teorie a k zakotvení principu presumpce viny. Ovšem stejně jako v Josefině byla v zákoníku Marie Terezie definována tortura jako hlavní průkazní prostředek. Nicméně pokrokem bylo zrušení nehumánních způsobů poprav a zákaz nesmyslného trestního stíhání údajného čarodějnictví. K zvýšení účinnosti a dodržování nařízení císařovna začala zřizovat krajské soudy, čímž omezovala zároveň pravomoci vrchnostenských a městských soudů. V srpnu 1765 ponechala Marie Terezie hrdelní pravomoc jen 24 českým městům, v důsledku zmatků vzešlých z nedodržování dřívějších nařízení. Jedním z takových nařízení bylo to z roku 1751 o působnosti soudců z povolání v městském soudnictví.⁴⁸ Odebrání hrdelního práva postihlo i nepomucký městský soud, jak tomu nasvědčuje i poslední nepomucká poprava z roku 1688. Zásadnějším vstupem na půdu justice byl až nový občanský soudní řád (1781) a *Všeobecný zákoník o zločinech a trestech* císaře Josefa II.⁴⁹ z roku 1787.⁵⁰ Trestní zákoník Josefa II. byl vystavěn již na teorii presumpce neviny. Své reformy v oblasti soudnictví dovršil Josef II. obecným soudním kriminálním řádem v roce 1788, který zřídil v trestním řízení inkviziční proces.⁵¹ Nepomucký městský soud byl v této době přímo podřízený soudu v Klatovech, který byl nositelem hrdelního práva zkoumané oblasti.⁵²

Po smrti Josefa II. byla vydána řada zákonů upravujících trestní právo rakouských zemí. Jednalo se např. o *Západohaličský trestní zákoník* připravený v roce 1796. Tento

⁴⁵ SOKOL, Petr; HAJŠMAN, Jan. *Po stopách plzeňské spravedlnosti. Historie a topografie hrdelního soudnictví*. 1. vyd. Nakladatelství Českého lesa : Domažlice, 2010. s. 133. ISBN 978-80-97316-14-6.

⁴⁶ BERNDORF, Alexandr. *Obrazy z dějin Nepomuka*. s. 14.

⁴⁷ FRANCEK, Jindřich. *Zločin a trest v českých dějinách*. s. 28.

⁴⁸ ADAMCOVÁ, Karolina. *Dějiny českého soudnictví od počátků české státnosti do roku 1938*. s. 51.

⁴⁹ Josef II. jako klasický panovník období osvícenství řešil význam trestu na mentalitu subjektu trestně zodpovědného. Došel k závěru, že aplikací trestu má dojít k pachatelově nápravě formou převýchovy. K tomu měl přispět i zrušený trest smrti, obnovený v roce 1795.

⁵⁰ FRANCEK, Jindřich. *Zločin a trest v českých dějinách*. s. 30.

⁵¹ ADAMCOVÁ, Karolina. *Dějiny českého soudnictví od počátků české státnosti do roku 1938*. s. 50.

⁵² BERNDORF, Alexandr. *Topografie neb místopis města Nepomuka za leta 1540–1940*. Kniha druhá. s. 931.

zákoník nebyl kompletní a vyvolal potřebu vydání tzv. Františkány neboli *Zákoníku o zločinech a těžkých policejních přestupcích* v roce 1803 (účinnost od 1. ledna 1804). V této době byl také zdokonalen inkviziční proces vydáním *Obecného soudního řádu kriminálního* roku 1788.⁵³ Své proměny v neklidném období napoleonských válek zažívalo i občanské právo, konkrétně roku 1811 vyhlášením *Všeobecného občanského zákoníku* (platnost od 1. ledna 1812).⁵⁴ S těmito doplňky starších trestních zákonů si vystačila rakouská justice až do revolučního roku 1848.⁵⁵

1.3. Nepomucká rychta a radnice

Nejstarší nepomucké sídlo soudu můžeme klást do 60. let 14. století, kdy byl na náklady cisterciáckého řádu vystavěn na Přesanickém náměstí dům *U Lípy*. Dle mínění Alexandra Berndorfa se muselo jednat o důležitou stavbu, když byl tento dům stavěn přímo naproti kostelu. Jednalo se tedy nejspíše o stavbu s úředními nároky – o rychtu a sídlo soudu.⁵⁶ Z diplomu Hynka Krušiny ze Švamberka, který byl adresován Oldřichu Rožmberkovi 15. srpna 1441, Berndorf usuzuje, že město muselo mít řádnou radnici k zajištění a zorganizování chystaného sjezdu šlechty.⁵⁷ Nepomuckou situaci můžeme srovnat se situací Rakovníku. František Levý uvádí obnovenou rakovnickou rychtu po roce 1440, kdy byl na náměstí pronajímán dům řezníka Jana Ryšavého. Čtyři roky na to zakoupila obec tzv. *Herdynekův dům* a vystavěla v něm rathauz, v němž se poprvé úřadovalo již roku 1444.⁵⁸ Další stěhování radnice se váže k roku 1515, kdy mistr Jan vystavěl pro město nový radní dům (v baroku přestavěný na současné sídlo městské správy), který byl během nadcházejících století kvůli požárům několikrát renovován.⁵⁹

Při spojení obou vesnic musela panovat ve městě nestandardní situace. Všechny hlavní městské budovy, tedy i rychta se soudem, byly stále umístěny na Přesanickém náměstí. Plánem pro nadcházející desetiletí se mělo stát vybudování nového a většího náměstí v bývalém Pomuku. Lze tedy usuzovat, že již před rokem 1540 stávala rychta a místní šenk na č.p. 126 (staré č.p. 99), tedy na místě pozdějšího okresního soudu.⁶⁰ Podobně smýšlí i Karel

⁵³ ADAMCOVÁ, Karolina. *Dějiny českého soudnictví od počátků české státnosti do roku 1938*. s. 75.

⁵⁴ Tamtéž. s. 74.

⁵⁵ K tomu více např. tamtéž, s. 73–84.

⁵⁶ BERNDORF, Alexandr. *Topografie neb místopis města Nepomuka za leta 1540–1940*. Kniha čtvrtá. s. 1689.

⁵⁷ TÝŽ. *Topografie neb místopis města Nepomuka za leta 1540–1940*. Kniha druhá. s. 905–906.

⁵⁸ LEVÝ, František. *Dějiny královského města Rakovníka*. 2. vyd. Rakovník : Agrosience, 2010. s. 23. ISBN 978-80-85081-33-6.

⁵⁹ Tamtéž. s. 126.

⁶⁰ BERNDORF, Alexandr. *Topografie neb místopis města Nepomuka za leta 1540–1940*. Kniha čtvrtá. s. 1692.

Kuča, který původní rychtu situuje do pozdější (staré) radnice č.p. 126.⁶¹ Původní rychta měla při požáru města roku 1539 vyhořet a na jejím místě byla údajně zbudována novější radnice.⁶² Opět mělo být hlavním stavebním prvkem dřevo, ovšem stavba byla umístěna na kamenný základ se sklepem, ve kterém nejspíš bylo i vězení a prostor pro uchování městských knih, jejichž část při požáru shořela.⁶³

Tato stavební konstrukce příliš neobstála při dalším požáru roku 1685, po kterém se započalo se stavbou nové radnice. Nová budova z roku 1686 byla prostornější a rozměrnější než dnešní stavba (začlenila do svého půdorysu při požáru zničený dům č.p. 125/98) a obsahovala věžičku se zvonem, baldachýn Jana Nepomuckého a hodiny, které byly později instalovány na věž kostela sv. Jana Nepomuckého.⁶⁴ Baldachýn byl roku 1710 nahrazen nadstřešní kapličkou s Janovou sochou, která byla uchována při dalších přestavbách domu až do dnešních dob. Během následujícího století budova prošla další sérií požárů a k roku 1827 je její stav uváděn jako dezolátní.⁶⁵

O stavbě nové budovy radnice, soudu a městského archivu bylo rozhodnuto v roce 1822, ovšem samotné plány nové budovy byly vytvořeny až roku 1836 horažďovickým architektem Martinem Krtem.⁶⁶ Osazenstvo radnice bylo prozatím, z důvodu další neobyvatelnosti staré budovy, v domě č.p. 125/155 naproti kostelu sv. Jana Nepomuckého.⁶⁷ Stavba nového domu č.p. 126 byla započata v roce 1840 a obsahovala i řádné vězení. V přízemí nově vzniklé budovy se nacházela nejspíše věznice s bytem obecního policisty a soudního posla.⁶⁸ Stejně jako celé naše země prošla i nepomucká radnice a městský soud revolučním rokem 1848. Na základě revolučních změn došlo i v Nepomuku k prvním volbám starosty a městské rady a následujícího roku vzniká c.k. Okresní soud Nepomuk.

K rozšíření boční a zadní části radnice došlo roku 1852, kdy obec odkoupila dům č.p. 125 (staré č.p. 98) patřící do té doby Evě Ševčovicové. Dům byl zbourán a při nejbližší přestavbě radnice došlo k jejímu rozšíření o část plochy zbouraného domu.⁶⁹ Přispěla k tomu jistě i skutečnost, že Nepomuk patřil v polovině 19. století mezi osm měst Klatovského kraje, která měla magistrátní správu.⁷⁰ Nepomucký soudní okres byl zatížen v roce 1866 válečnou

⁶¹ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. s. 300.

⁶² Tamtéž.

⁶³ BERNDORF, Alexandr. *Topografie neb místopis města Nepomuka za leta 1540–1940*. Kniha druhá. s. 910.

⁶⁴ Tamtéž. s. 912.

⁶⁵ Tamtéž.

⁶⁶ Tamtéž. s. 913.

⁶⁷ Tamtéž.

⁶⁸ Tamtéž. s. 912.

⁶⁹ Tamtéž. s. 818.

⁷⁰ TÝŽ. *Obrazy z dějin Nepomuka*. s. 17.

kontribucí pro pruské vojsko ve výši 5 000 zlatých, kterou od města vyzvedl v červenci 1866 plzeňský radní František Bellani v doprovodu dvou pruských vojáků.⁷¹ Během prusko-rakouské války roku 1866 sloužily městské budovy jako nemocnice pro raněné bavorské a saské vojáky, přičemž městská správa se musela postarat i o ubytování a proviant pro část bavorského a pruského vojska, které postupovalo touto oblastí po uzavření míru.⁷²

Objekt byl v 19. století nadále upravován. V roce 1871 nařídil okresní hejtman nepomucké radnici vyčlenění suché a dobře větratelné místnosti sloužící k uložení materiálů vyprodukovaných činností okresního soudu a městské správy, které v té době byly uloženy v nevyhovujících podmínkách znemožňujících jejich zachování.⁷³ Další z řady přestaveb budovy byla realizována již v roce 1888. Přestavba se měla týkat archivu, chodby a schodů, cel, sklepa a řady menších prostor. Rekonstrukci prostorů patřících soudu provedl Matěj Bořík, zednický mistr z Nepomuku. Náklady renovace činily 660,44 zlatých.⁷⁴ Po této poslední přestavbě se v přízemí budovy nacházela i věznice. V přízemí byly umístěny čtyři cely o výměře 42 m², které spojovala chodba o výměře 23 m². Byt dozorce věznice zaujímal v budově 44,1 m² (z toho kuchyň 19,1 m²). V přízemí se ještě nacházela dřevárna (51,5 m²) a spojovací schodiště (18,5 m²).⁷⁵

Před radnicí se nacházela úřední tabule s vyhláškami např. poslední vůle, úředních nařízení a rozhodnutí soudu i úřadu. O jedné části činnosti úřadu vypovídá přímo pamětník Alexandr Berndorf: „*Ještě za mé paměti vycházival z radnice „obecní policajt“ v stejnokroji a s bubínkem, vždy v rukavicích, aby na několika určitých místech města po hlučném zabubnování a obřadném sejmutí rukavic přečetl vše, „co se dávalo veřejnosti ve známost“, aby obléknutím rukavic a bubnováním ukončil tento obřad.*“⁷⁶

Na počátku 20. století začaly společné prostory městského úřadu a okresního soudu stále více nevyhovovat svým účelům. Okresní soud potřeboval více místa, navíc měl v domě knihařsko-papírnický obchod Augustin Mareš. Město v této situaci zakoupilo od Josefa Smrčka na náměstí dům č.p. 63 (původně *Janotovský dům*, staré č.p. 50), do kterého se v roce 1911 definitivně přestěhovala městská radnice.⁷⁷ V rámci bezpečnostních složek působili na počátku 20. století v Nepomuku tři četníci, kteří měli služebnu v dnešní Husově ulici.⁷⁸

⁷¹ TÝŽ. *Topografie neb místopis města Nepomuka za leta 1540–1940*. Kniha druhá. s. 718.

⁷² Tamtéž. s. 727.

⁷³ Tamtéž. s. 717.

⁷⁴ SOKA Plzeň-jih. Fond OS Nepomuk. Spisy presidiální 1905–1923. Kart. 207.

⁷⁵ Tamtéž.

⁷⁶ BERNDORF, Alexandr. *Topografie neb místopis města Nepomuka za leta 1540–1940*. Kniha druhá. s. 913.

⁷⁷ TÝŽ. *Topografie neb místopis města Nepomuka za leta 1540–1940*. Kniha první. s. 357.

⁷⁸ BAROCH, Karel. *Nepomuk*. s. 35.

II. Vývoj trestního soudnictví do roku 1918

2.1. Reflexe revolučního roku 1848 v trestním právu

Pro úplné pochopení justice první republiky musí zákonitě každý pokus o výklad začínat v revolučním roce 1848. Vnitřní problémy habsburské monarchie, vrcholící tohoto roku celou řadou nepokojů a vedoucí až ke zrušení roboty císařem, se samozřejmě projeví i v soudnictví. Zásady novodobého soudnictví byly definovány již v ústavách z let 1848 a 1849. Jak je ovšem známo, na svoji realizaci si musely ještě nějaký čas počkat. Tato tzv. Stadionova ústava vydaná 4. března 1849 byla zrušena zanedlouho tzv. silvestrovskými patenty z 31. prosince 1851.⁷⁹ Nicméně její vliv nevyhasl dnem zrušení úplně. Některá pravidla pronikla do přílohy zvané *Pravidla základní v příčině zřízení zákonodárství organického v korunních zemích císařství Rakouského*, přičemž císařská justice začala pracovat s novou sbírkou zákonů obsaženou v říšském zákoníku. Nově byly vydávány pro jednotlivé země zemské zákoníky. Bohužel v této době docházelo i k zpátečnickému vývoji nastolenému bachovským neoabsolutismem, který zašlapával všechny myšlenky roku 1848, tedy i prvky pokrokových soudních řádů.

Změny po krvavém roce 1848 se týkaly i samotné soudní soustavy. Byly kladeny požadavky na oddělení soudnictví od správy a zavedení občanské kontroly nad výkonem soudnictví.⁸⁰ Dne 17. ledna 1850 vydal císař František Josef I. patent č. 25/1850 říšského zákoníku (dále jen ř.z.).⁸¹ Tímto patentem byl vyhlášen nový prozatímní trestní řád, který byl také zanedlouho zrušen již zmiňovanými silvestrovskými patenty. Dne 1. července 1850 zahájila svoji činnost nová soudní soustava, ustanovená v císařském nařízení ze 4. července 1849.⁸² Nejnižší složkou tohoto soudního systému byly okresní soudy.⁸³ Ty projednávaly pouze přestupky, přičemž zločiny a přečiny postupovaly okresním soudům sborovým. U okresních soudů působili jen samosoudci, oproti tomu okresní sborové soudy rozhodovaly ve sborech složených z předsedy a dvou soudců. Okresním sborovým soudům náleželo vyšetřování lehkých i těžkých zločinů a tiskových přečinů.⁸⁴ U okresního soudu v Nepomuku byl tehdy ustanoven samosoudce a tento status přetrval i po celé období první republiky.

⁷⁹ FRANCEK, Jindřich. *Velké dějiny zemí Koruny české*. s. 401.

⁸⁰ K realizaci mělo dojít skrze prvek veřejnosti jednání a porotní soudy, ve kterých by se nově vyskytoval vedle profesionálních soudců i laický prvek. Oba prvky se prosadily v trestním řádu z roku 1850.

⁸¹ SCHELLE, Karel. *Vývoj trestního řízení*. s. 30.

⁸² FRANCEK, Jindřich. *Velké dějiny zemí Koruny české*. s. 402.

⁸³ V letech 1850–1855 se členily podle rozlohy teritoria a počtu jeho obyvatel do tří tříd. Na jejich působnost navazovaly okresní soudy sborové pro obvod jednoho až osmi okresních soudů. Stále se však jednalo o okresní úřady působící jako okresní soudy.

⁸⁴ FRANCEK, Jindřich. *Velké dějiny zemí Koruny české*. s. 402.

Vyšší instancí nové soudní soustavy byly zemské soudy. V Čechách jich bylo 13, na Moravě šest. Pro Nepomucko byl ustanoven Zemský soud v Plzni. Pro zemské soudy v Čechách a na Moravě byl zřízen Vrchní zemský soud se sídlem v Praze a Brně. Celou tuto soustavu uzavíral Nejvyšší soud ve Vídni.⁸⁵ U zemských soudů a nejvyššího soudu se rozhodovalo v soudních senátech. Jejich složení se postupem doby měnilo. Senáty zemských soudů čítaly v první instanci tři a od roku 1852 šest porotců, v druhé instanci porotců pět. Rozhodovaly o trestech za těžké zločiny a zároveň sloužily jako odvolací prvek II. instance pro okresní a sborové okresní soudy.⁸⁶ Vrchní zemský soud zasedal v pětičlenných senátech. Vzhledem k tomu, že tehdejší trestní řízení bylo dvojinstanční, řešil vrchní zemský soud stížnosti proti rozhodnutí okresních a okresních sborových soudů a právo těchto soudů na obnovu řízení. Tímto vymezením tedy působil jako obžalovací komora.⁸⁷

Další podstatná změna nastala 27. května 1852, kdy byl vyhlášen trestní zákon č. 117/1852 ř.z. Vznikl přepracováním části trestního zákoníku z roku 1803.⁸⁸ Jsou v něm obsaženy jen otázky trestního práva hmotného, přičemž trestná činnost se rozlišuje na zločiny, přečiny a přestupky. Nejnižší formou trestné činnosti byly přestupky, které spadaly pod okresní soudy.⁸⁹ Zločiny se dělily na dva stupně – žalář a těžký žalář (doživotní a dočasný od šesti měsíců do 12 let). V těžkém žaláři byl odsouzený přidržován řetězy na nohou.⁹⁰ Mezi další ztřešení trestu patřil půst, tvrdé lůžko, samovazba, bití a vypovězení po vykonání trestu. Některé z těchto forem ztřešení přežily až do doby první republiky, tudíž o nich bude ještě na několika místech pojednáno. Trest žaláře byl vykonáván v zemských trestnicích. Z nejznámějších připomeňme Kartouzy (Valdice), Mírov a jeden ze symbolů Plzně – věznici na Borech. Borská věznice byla budována mezi lety 1873–1875 jako vězení pro politické vězně a obzvláště nebezpečné zločince z celého území Rakouska-Uherska. Vězení mělo svoji pekárnu, tři studny, zemědělský pozemek a do roku 1923 i vlastní hřbitov. Věznice byla projektována na kapacitu 915 vězňů.⁹¹

V justiční soustavě této porevoluční doby se objevuje zcela nový prvek veřejného žalobce.⁹² Prvek státního zástupce se objevuje již v roce 1848, ovšem tehdy bylo hlavní

⁸⁵ Nejvyšší soud ve Vídni rozhodoval i o kasačních stížnostech, jakožto zvláštním opravném prostředku správního soudnictví.

⁸⁶ FRANCEK, Jindřich. *Velké dějiny zemí Koruny české*. s. 402.

⁸⁷ Tamtéž.

⁸⁸ Trestní zákoník z roku 1803 rozeznával jen zločiny a těžké policejní přestupky.

⁸⁹ FRANCEK, Jindřich. *Velké dějiny zemí Koruny české*. s. 407.

⁹⁰ Tamtéž. Těžký žalář s okovy na nohou byl zrušen zákonem č. 104 ř.z. z roku 1867.

⁹¹ JEDLIČKA, Miloslav. *Nejvládnější mordy první republiky*. 1. vyd. Praha : Daranus, 2011. s. 54. ISBN 978-80-87423-25-7r.

⁹² FRANCEK, Jindřich. *Velké dějiny zemí Koruny české*. s. 404.

náplní státních zástupců jen stíhání tiskových přečinů.⁹³ Následovalo vydání několika patentů pojednávajících o tomto státním orgánu, přičemž největší význam měl pro státní zástupce až trestní řád z roku 1850. Na jeho základě se vyskytoval prvek státního zástupce u všech sborových soudů a všech soudů zemských. U vrchních zemských soudů měli do té doby své jisté místo vrchní státní zástupci s potřebným počtem svých náměstků. Pouze u okresních soudů zatím neměl státní zástupce žádné zastoupení.⁹⁴ Státní zástupci žalovali, vyjma soukromé obžaloby, všechny trestné činy, o kterých se dozvěděli. Nový jednací řád pro státní zastupitelství zakotvil až zákon ze dne 5. května 1897 č. 144 ř.z., jímž byl nahrazen starší jednací řád pro státní zastupitelství ze srpna 1854 č. 201 ř.z.⁹⁵

V letech 1855–1868 byla stále spojena politická správa se soudnictvím skrze tzv. smíšené okresní úřady a v sídlech sborových soudů první stolice působily městské delegované okresní soudy. Existovalo jen šest samostatných okresních soudů. Pro nepomucký soudní okres byl takovýto okresní soud nejbližší Klatovech.⁹⁶ Tato forma soudní správy se ovšem neosvědčila, a tak roku 1868 došlo k definitivnímu oddělení politické správy od soudnictví.

2.2. Od prosincové ústavy k první republice

Dalším mezníkem k nástupu moderního soudnictví byla prosincová ústava z roku 1867.⁹⁷ Obsahovala již přesné vymezení a postavení občana k moci zákonodárné, výkonné a soudní. Znovu obnovila i ústnost a veřejnost při soudním řízení, obžalovací proces a porotní soudy, tedy prvky zapomenuté v období tyranie Alexandra Bacha. V duchu těchto prvků byl utvořen i trestní řád z roku 1873 (zákon č. 119/1873 ř.z.). Nový trestní řád v podstatě znamenal návrat k trestnímu řádu z roku 1850. I nyní bylo trestní řízení trojinstanční s odvoláním k druhé instanci a s možností podání zmateční stížnosti pro vážné podezření ze zanedbání některé z povinností vyšetřujícího soudu. V činnosti okresních soudů nedošlo k podstatnějším změnám. I nadále jim příslušelo řízení o přestupcích a účast v přípravném vyhledávání a vyšetřování po zločiny a přečiny. Podstatnější změny zaznamenaly sborové soudy. Zemské soudy byly přejmenovány na krajské a vrchní zemské soudy na zemské soudy (Praha, Brno a Opava).⁹⁸ Proces trojinstančního odvolání byl u této soudní soustavy následovný – sborové soudy I. instance sloužily jako odvolání nálezu v přestupkovém řízení okresních soudů, sborové soudy II. instance rozhodovaly o stížnostech na usnesení sborového

⁹³ SCHELLE, Karel. *Vývoj trestního řízení*. s. 32.

⁹⁴ Tamtéž.

⁹⁵ Tamtéž. s. 38.

⁹⁶ Tamtéž. s. 34–35.

⁹⁷ Doslovný název zní Ústavní zákon č. 144/1867 ř.z. ze dne 21. prosince 1867 o soudcovské moci.

⁹⁸ FRANCEK, Jindřich. *Velké dějiny země Koruny české*. s. 403.

soudu I. instance a o námitkách proti jeho obžalobě, poslední prvek (nejvyšší soud) působil jako soud zrušovací, který svojí činností rozhodoval o zmatečných stížnostech jemu podřízených soudů.⁹⁹

Na základě trestního řádu z roku 1873 nevyšel naprázdno ani samotný obviněný a jeho obhajoba. Byl nově rozlišován pojem obviněný a obžalovaný. Obviněným byl nazýván ten pachatel, na kterého státní zastupitelství podalo obžalobu. Naproti tomu za obviněného byla označována osoba, proti které bylo nařízeno hlavní líčení.¹⁰⁰ Obviněný měl také právo na volbu vlastního obhájce. Zákoník pamatoval i na trestné činy nezletilých, kterým mohl zvolit obhájce otec, poručník i opatrovník proti jejich vůli.¹⁰¹

Zajímavým prvkem obhajob byl tzv. zástupce chudých. Jak z názvu vyplývá, jednalo se o obhájce nejchudších pachatelů, jejichž majetkové poměry jim nedovolovaly uhradit náklady na obhájce. Zástupce chudých nebyl zřízen u okresních soudů. Stejně tak u okresních soudů neprobíhalo žádné přípravné vyšetřování ani zvláštní hlavní líčení.¹⁰² O těchto prvcích procesního práva bude pojednáno níže v rámci platného procesního práva první republiky, které z těchto zásad vycházelo.

Trestní řád z 23. května 1873 (v platnosti od 1. ledna 1874) byl posledním komplexním trestním řádem tehdy stále více chřadnoucího Rakouska-Uherska. Přes menší změny své platnosti skrze dodatečná císařská nařízení a zákony přežil tento trestní řád i první světovou válku a podstatnou měrou se podílel na zformování soudní soustavy našeho prvního samostatného státu. Mezi kodifikace trestního řádu do zániku Rakouska-Uherska patřil např. zákon č. 142 ř.z. z roku 1912 přinášející různé změny trestního řízení a zákon z března 1918 č. 109 ř.z. pojednávající o náhradě škody osobám bezprávně odsouzeným.¹⁰³

2.3. Mistr popravčí

Jak jsem již uvedl, konala se poslední poprava v Nepomuku v roce 1688. Od té doby nebyl zaznamenán již žádný obzvláště strašný trestný čin, za který by byl stanoven pro některého obyvatele Nepomucka nejvyšší trest. Nicméně alespoň krátce se zmíním o této formě trestu. Od roku 1852, kdy byl vydán *Trestní zákon o zločinech, přečinech a přestupcích* č. 117 ř.z., aplikoval se na obzvláště opovržením hodné trestné činy trest smrti. Jednalo se o zločin velezrady, o zločin dokonané vraždy, loupežné vraždy a vzbouření v době stanného

⁹⁹ K osazenstvu těchto soudů více SCHELLE, Karel. *Vývoj trestního řízení*. s. 37–38.

¹⁰⁰ Tamtéž. s. 38.

¹⁰¹ Tamtéž.

¹⁰² Tamtéž. s. 42.

¹⁰³ Tamtéž.

práva, dále o takové zhárství, na jehož základě byla jedinci způsobena smrt. V této době probíhala běžná poprava oběšením.¹⁰⁴

Poslední veřejnou popravu v Českém království vykonal pražský čalouník a kat Jan Piperger (1838–1888, nazývaný Berger, nevlastní otec Leopolda Wohlschlagera) roku 1871 v Plzni na odsouzení Janečkovi, jenž byl odsouzen k trestu smrti za loupežnou vraždu, vraždu a několik loupeží a krádeží.¹⁰⁵ Od té doby se popravovalo již jen na nádvořích krajských soudů bez účasti veřejnosti. Tato poslední veřejná poprava byla zároveň první popravou s účastí pozdější popravčí legendy Leopolda Wohlschlagera (1855–1929). Leopold, toho času zlatnický učeň, vzpomínal na uvedenou popravu takto: „*Odsouzenec stál zády k nám, s rukama na levém stehnu přivázanýma, poněkud stranou. Bylo slyšet víření bubnu a pak nastalo hluboké ticho. Jeden pán ze soudní komise [...] četl jasným hlasem objemný rozsudek: Ve jménu jeho Veličenstva císaře. Když dočetl ke konci klauzuli, že obviněnému nebyla udělena milost, promluvil slavnostním hlasem: Pane popravčí, odevzdávám vám odsouzence Janečka, konejte svou povinnost.*“¹⁰⁶

Leopold Wohlschlager byl jmenován popravčím mistrem již v roce 1876.¹⁰⁷ Za svoji práci dostával 15 000 korun pravidelné roční paušální mzdy a navíc za každou popravu 500 korun jako prémii.¹⁰⁸ V roce 1918 vstoupil v postu mistra popravčího do československých služeb. Než ve svých 72 letech odešel na konci roku 1928 do penze, stihl vykonat 10 rozsudků smrti československé justice.¹⁰⁹ Svoji poslední popravu vykonal na Martinu Laciánovi v Olomouci v říjnu 1927.¹¹⁰

¹⁰⁴ LIŠKA, Otakar. *Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918–1989*. 2. vyd. Praha : Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu SKPV PČR, 2006. s. 15. ISBN 80-86621-09.

¹⁰⁵ Více viz FRANCEK, Jindřich. *Zločin a trest v českých dějinách*. s. 469–474.

¹⁰⁶ Tamtéž. s. 475.

¹⁰⁷ Tamtéž. s. 499.

¹⁰⁸ TÝŽ. *Velké dějiny zemí Koruny české*. s. 421.

¹⁰⁹ LIŠKA, Otakar. *Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918–1989*. s. 261.

¹¹⁰ FRANCEK, Jindřich. *Zločin a trest v českých dějinách*. s. 534–535.

III. Soudní soustava první republiky

3.1. Samostatný stát československý vstoupil v život

Touto větou začal Národní výbor své svolání a schválil první zákon, který se nazývá recepční norma.¹¹¹ Habsburský rod v té době v naší zemi vládl téměř již 400 let, ovšem odpoutání se od Rakouska-Uherska bylo připraveno v několika dnech a první zákon nově vzniklého státu snad v několika hodinách bezprostředně předcházejících 28. říjnu. V nastalém zmatku JUDr. Alois Rašín připravil tento první zákon,¹¹² ve kterém mj. stálo, že „*veškeré úřady samosprávné, státní i obecní jsou podřízeny Národnímu výboru a prozatím úřadují a jednají dle dosavadních platných zákonů a nařízení*“.¹¹³ Z důvodu odpoutání politické správy od soudů v roce 1868 (§ 96 ústavní listiny Československé republiky) nebudu více mapovat vývoj československé politické správy v letech 1918–1938.¹¹⁴

Dne 13. listopadu 1918 byla přijata prozatímní ústava Národním výborem jako zákon č. 37/1918 Sbírky zákonů a nařízení státu československého (dále jen Sb. z. a n.).¹¹⁵ Byl položen základ soustavě tří nejvyšších republikánských orgánů – Národnímu shromáždění, prezidentu republiky a vládě. Posledním dnem Národního výboru byl 13. listopad, protože toho dne byl Národní výbor československý přeměněn na Revoluční národní shromáždění.¹¹⁶ Národní shromáždění tedy vzniklo z Národního výboru, který byl rozšířen na počet 256 poslanců na základě výsledků posledních předválečných voleb z roku 1911.¹¹⁷

3.2. Ústava z roku 1920

Československá ústava v pravém slova smyslu byla vyhlášena 29. února 1920 pod č. 121 Sb. z. a n.¹¹⁸ Za 20 let trvání první republiky bylo vydáno celkem osm ústavních zákonů, které ústavu pouze doplňovaly. Vlastní ústavní text nikdy měněn nebyl. Pro téma soudnictví je nejdůležitější II. a IV. hlava Ústavy.

II. hlava upravuje zákonodárnou moc. Zákonodárnou moc mělo ve svých rukách dvoukomorové Národní shromáždění skládající se, stejně jako dnes, z Poslanecké sněmovny

¹¹¹ Tento první zákon byl později publikován ve Sbírce zákonů a nařízení po číslem 11/1918 Sb. z. a n.

¹¹² Podepsali jej Alois Rašín, Antonín Švehla, František Soukup, Jirí Stříbrný a Vavro Šrobár, tedy pětice mužů, kterým se začalo později říkat „muži 28. října“.

¹¹³ SCHELLE, Karel. *České právní dějiny do roku 1945*. s. 164.

¹¹⁴ K tomu více např. TÝŽ. *Vývoj správy v předválečném Československu. 1. část (1918–1927)*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 1991. ISBN 80-210-0314-6; TÝŽ. *Vývoj správy v předválečném Československu. 2. část (1928–1939)*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 1991. ISBN 80-210-0330-2.

¹¹⁵ TÝŽ. *České právní dějiny do roku 1945*. s. 170.

¹¹⁶ KÁRNÍK, Zdeněk. *Malé dějiny československé (1867–1939)*. 1. vyd. Praha : Dokořán, 2008. s. 45. ISBN 978-80-7363-146-8.

¹¹⁷ SCHELLE, Karel. *České právní dějiny do roku 1945*. s. 170.

¹¹⁸ Tamtéž. s. 172.

(tehdy 300 poslanců) a Senátu (150 členů).¹¹⁹ K procesu přeměny návrhu na ústavní zákon bylo potřeba souhlasu obou sněmoven, naproti tomu u běžných zákonů stačila jen převaha poslanecké sněmovny. Do zákonodárského procesu mohl zasahovat i prezident republiky svým suspenzivním právem veto. Na základě tohoto práva mohl vrátit zákon k přepracování.

IV. hlava vymezuje základní soudní principy demokratického právního státu a zásady moderního trestního řízení. Mezi tyto zásady patřila např. nezávislost soudců, zásada zákonného soudce, justice oddělená od politické správy, ústnost a veřejnost řízení. Soudy zde byly rozděleny pro civilněprávní věci na řádné, mimořádné a rozhodčí, pro trestněprávní věci byly stanoveny občanské trestní soudy, vojenské trestní soudy a soudy výjimečné.¹²⁰

3.3. Převzetí soudní soustavy československým státem

Již ve znění recepčního zákona převzala rodící se Československá republika rakouský trestní řád pro Čechy, Moravu a Slezsko a uherský trestní řád ze dne 4. února 1896 pro Slovensko a Podkarpatskou Rus.¹²¹ Oficiálním zněním zákonů byly zákony ve znění Sbírkou zákonů a nařízení státu československého a předpřevratové zákony a nařízení uveřejněné v Říšském a Uherském zákoníku.¹²² Prvorepublikové demokratické soudnictví převzalo i základní principy c.k. justice a tím položilo základ moderního soudnictví České republiky.

Nově vznikajícím státem byla převzata také soudní soustava a systém státního zastupitelství. V soudní soustavě nového státu vznikly některé soudy a jiné mění svůj název. Nejnižší soudní jednotkou jsou stále okresní soudy, které si uchovávají původní kompetence a strukturu osazenstva. Sborové soudy I. instance byly přejmenovány na krajské soudy a sborové soudy II. instance na vrchní soudy. Činnost Nejvyššího soudu ve Vídni byla nyní zastupována Nejvyšším soudem v Brně, jehož sídlo bylo přeloženo z Prahy roku 1919.¹²³

V rámci převzaté soudní soustavy i nadále fungoval úřad státního zástupce. I tento úřad veřejného žalobce se dočkal několika úprav oproti svému původnímu určení. Náplň činnosti státního zástupce zůstala nadále stejná, stejně tak zásada subordinace, ovšem došlo ke změnám terminologie. Přednostové vrchních státních zastupitelství byli přejmenováni na vrchní prokurátory a přednostové státních zastupitelství na prokurátory. Nejvyšším titulem byl titul generálního prokurátora, který měl své sídlo u Nejvyššího soudu v Brně, kde s ním

¹¹⁹ KÁRNÍK, Zdeněk. *Malé dějiny československé (1867–1939)*. s. 99.

¹²⁰ MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. s. 340.

¹²¹ Tento stav dvou převzatých právních řádů, které brzy v praxi působily nemalé problémy, přetrval beze změny po celou první republiku. Podobný stav panoval u soudní soustavy až do roku 1928, kdy byla zákonem č. 201/1928 Sb. z. a n. sjednocena soudní soustava v českých zemích, na Slovensku a Podkarpatské Rusi.

¹²² MIŘIČKA, August. *Trestní právo procesní*. s. 17.

¹²³ FRANCEK, Jindřich. *Velké dějiny zemí Koruny české*. s. 412.

spolupracoval potřebný počet generálních advokátů.¹²⁴ Generální prokurátor ovšem nepodléhal státnímu zastupitelství. Ostatní členové tohoto státního úřadu měli i nadále titul státního zástupce. U okresních soudů ani v soudní soustavě pokrokové první republiky státní zástupce své místo neměl. Jeho funkci u této nejnižší soudní položky vykonával funkcionář státního zastupitelství.¹²⁵ Role tohoto funkcionáře byla při okresním soudu omezena na přestupky, neúčastnil se tedy přípravného vyhledávání ani vyšetřování, které okresní soud konal pro zločiny a přečiny. Role státního zástupce nekončila vynesemím rozsudku. Podílel se i na řádném výkonu stanoveného trestu.¹²⁶

Bylo také dbáno na zkvalitnění systému věznic, trestnic, donucovacích pracoven a polepšoven skrze novelizace vězeňských předpisů a domácích řádů pro trestnice a věznice a služebních řádů pro úředníky a dozorce. Bylo zavedeno roztrídění odsouzených podle závažnosti spáchaných deliktů. V Plzni na Borech pobývali především recidivisté, ale i prvotrestanci. Pro dospělé i mladistvé ženy byla vyhrazena věznice v Řepích u Prahy.¹²⁷

¹²⁴ SCHELLE, Karel. *Vývoj trestního řízení*. s. 45.

¹²⁵ Tamtéž.

¹²⁶ MIŘIČKA, August. *Trestní právo procesní*. s. 69.

¹²⁷ FRANCEK, Jindřich. *Velké dějiny země Koruny české*. s. 417.

IV. Prvorepublikové trestní právo hmotné

4.1. Úvod do problematiky aneb ignoranta iuris non excusat

Na začátku stojí otázka – proč stát trestá? Zdá se být zcela přirozené, že ten, kdo sám spáchal zlo, má za ně být potrestán. Tak tomu bylo u původního výkladu práva. Účelem trestního práva každého právního státu je poskytnout ochranu právním statkům, tj. zájmům, aby byl zachován právní řád ve státě. Tyto zájmy mohou mít povahu obecnou či individuální (zájmy jednotlivců).¹²⁸ Způsob, kterým může trestní zákonodárce reagovat na spáchaný trestný čin, je různý a závisí na povaze trestného činu a také na povaze viníka.

V naší první republice mělo právo dvě základní složky. Jednalo se o trestní a civilní soudnictví.¹²⁹ Civilní soudnictví bylo kompetentní v rozhodování o právech, povinnostech a právních zájmech státu a fyzických a právnických osob. Naproti tomu trestní soudnictví zajišťovalo a stále zajišťuje ochranu společnosti rozhodováním o vině a trestu, tedy zbavuje společnost kriminality. Tento proces je charakteristický rozhodováním o vině obžalovaného a ukládáním zákonem stanovených trestů.¹³⁰ Výklad trestních zákonů se řídil jejich původním textem. Původním textem byly zákony a nařízení vyhlášené ve Sb. z. a n.,¹³¹ zákony a nařízení uveřejněné v rakouském říšském zákoníku¹³² a zákony a nařízení uveřejněné v zákoníku maďarském.¹³³

Základem trestního práva byl trestní zákoník vyhlášený císařským patentem č. 117 ř.z. v roce 1852, který byl pozdějšími zákony měněn a doplňován. Za první republiky byl platný trestní zákoník několikrát změněn a rozšířen o různé zákony a vládní nařízení (nejdůležitější z nich viz textová příloha 1). Do Sb. z. a n. byly na základě zákona z 13. března 1919 č. 139 zařazovány zákony, státní smlouvy, nařízení vydávaná ústředními úřady a zemskými úřady.¹³⁴

V první republice vykonával trestní právo stát.¹³⁵ Stát vykonával tuto pravomoc skrze státní trestní soudy. Soudy podléhaly také justiční správě, která dohlížela na řádné vykonávání spravedlnosti v rámci celé soudní soustavy. Nejvyšším dozorcem byl ministr spravedlnosti, který dohlížel přímo na vrchní soudy a dále na ostatní soudy v zemi. Na krajské soudy dohlížely vrchní soudy a na okresní soudy soudy krajské.

¹²⁸ MIŘIČKA, August. *Trestní právo hmotné*. s. 12.

¹²⁹ Dnes rozlišujeme soudnictví civilní, trestní, správní a ústavní.

¹³⁰ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Základy občanského práva procesního*. 1. vyd. Praha : Eurolex Bohemia, 2005. s. 12. ISBN 80-86861-33-3.

¹³¹ Toto bylo vymezeno zněním § 3 zák. č. 139/1919 a zákona č. 500/1921 Sb. z. a n.

¹³² Na základě nařízení ministerstva spravedlnosti č. 41 již zmiňovaného zákoníku z roku 1852.

¹³³ MIŘIČKA, August. *Trestní právo hmotné*. s. 25.

¹³⁴ KALLAB, Jaroslav; HERRNITT Vilém. *Trestní zákony československé platné v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. s. 3.

¹³⁵ Prvorepublikové trestní právo obsahovalo také trestní právo policejní, finanční, disciplinární aj. Tato skupina práva se nazývala trestním právem správním.

Výše jsem zmínil otázku nezávislosti soudců. Tento požadavek moderního soudnictví byl dodržován skrze trvalé jmenování soudce do svého úřadu, který nesměl být proti své vůli přeložen, sesazen a suspendován. Mezi občanské trestní soudy řádné patřily okresní soudy, krajské soudy (sborové soudy I. instance), vrchní soudy (sborové soudy II. instance) a nejvyšší soud.¹³⁶ Počet okresních soudů činných v roce 1918 v českých zemích byl 339 (v Čechách 232, na Moravě 82 a ve Slezsku 25 okresních soudů). Krajských soudů bylo v Čechách 15, na Moravě osm, ve Slezsku dva.¹³⁷

4.2. Bez viny žádný trest

Nyní se dostáváme k problematice trestných činů jako takových. Jako trestný čin označoval trestní zákoník každé bezprávné zaviněné jednání, které následně stát stíhal patřičným justičním trestem. Trestné činy byly děleny na zločiny, přečiny a přestupky.¹³⁸ Nás tedy bude níže zajímat především kategorie přestupků, jejichž stíhání spadalo pod okresní soudy. V rámci psychického stavu mohlo jít o úmysl (výsledek zamýšleného jednání), o vědomou vinu (viník věděl, že výsledek nastane) a o nedbalost (viník předpokládal výsledek, ale na základě neznalosti nepodnikl žádné kroky k jeho eliminaci).¹³⁹

Trestný čin byl dokonán uskutečněním všech jeho objektivních zákonných znaků, naproti tomu pokus je definován neúplným naplněním všech zákonných znaků trestného činu. Úmysl mohl být beztrestný, když se neprojevila činnost k jeho uskutečnění, potom platné právo hovořilo o přípravném jednání.¹⁴⁰ Výkonem trestu bylo trestní právo konzumováno a tímto stavem bylo opětovné stíhání za tentýž trestný čin vyloučeno.¹⁴¹ Platila tedy právní zásada *ne bis in idem*. Trestní právo zanikalo procesem promlčení. Promlčecí doba byla pro přestupky a přečiny stanovena podle výše trestní sazby od tří měsíců po jeden rok.¹⁴² Trestní zákoník znal i zvláštní důvody zániku trestnosti. Jednalo se o účinnou lítost, která spočívala v časné náhradě nebo odvrácení škody či v oznámení trestného činu a prominutím u deliktů soukromožalobných poškozenou osobou.¹⁴³

¹³⁶ SCHROTZ, Karel; JURÁŠEK, Stanislav. *Procesní zákony platné v zemi české a moravsko-slezské*. 1. vyd. Praha : Spolek československých právníků Všehrd, 1934. s. 16. Mezi mimořádné soudy prvorepublikový systém soudnictví zařazoval pracovní soudy, labské plavební soudy a pojišťovací soudy a mezi obligatorní soudní rozhodčí se tehdy řadily burzovní soudy, hornické soudy, rozhodčí soudy nemocenských pojišťoven, rozhodčí komise a závodní výbory.

¹³⁷ SCHELLE, Karel. *Organizace československého státu v meziválečném období (1918–1938)*. 1. vyd. Praha : Eurolex Bohemia, 2006. s. 425. ISBN 80-86861-92-9.

¹³⁸ Tato definice byla zavedena pod vlivem francouzského práva.

¹³⁹ SCHELLE, Karel. *Organizace československého státu v meziválečném období (1918–1938)*. s. 51.

¹⁴⁰ Tamtéž. s. 73.

¹⁴¹ MIŘIČKA, August. *Trestní právo hmotné*. s. 117.

¹⁴² Tamtéž. s. 126.

¹⁴³ Více tamtéž. s. 134–136.

Prezident republiky také mohl dle znění § 103 Ústavní listiny udělit milost. Jednalo se o případy potlačení trestního stíhání (abolice) vedoucí k zastavení trestního řízení, udělení milosti v užším smyslu spočívající v prominutí či zmírnění trestu a nakonec i o formu milosti spočívající v zahlazení následků odsouzení (rehabilitace).¹⁴⁴ Právě s rehabilitací se může badatel poměrně často setkat i u okresních soudů, tudíž se tato forma milosti stala i mým předmětem zájmu. Všechny uvedené případy udělení milosti mohly být vztažené buď na jedince (individuální udělení milosti), nebo na celé řady viníků (amnestie).

Zákon samozřejmě pamatoval i na podmíněné odsouzení. Podmíněné odsouzení spočívalo na nápravě odsouzeného viníka během zkušební doby. Do československého práva bylo podmíněčné odsouzení zavedeno zákonem ze dne 17. října 1919 č. 562 Sb. z. a n. Osvědčil-li se podmíněně odsouzený ve zkušební lhůtě, nedošlo k výkonu trestu a nenastaly žádné následky odsouzení. Odsouzený byl i nadále pokládán za bezúhonného a v jeho záznamech o trestech nebyl učiněn žádný zápis.¹⁴⁵

4.3. Pachatelé a spolupachatelé

Subjektem trestného činu se mohla stát, za použití dnešní terminologie, osoba fyzická i osoba právnická. Trestní zákoník rozlišoval trestné činy povahy obecné (mohly být páchané každým občanem), delikty zvláštní (pro osoby určité kvalifikace), delikty stavovské (pro osoby zvláštního povolání), delikty úřední a zvláštní (zvláště vojenské).¹⁴⁶ Československý trestní zákoník definoval tři důvody vylučující přičetnost. Jednalo se o poruchu mysli, poruchu vědomí a nedostatek věku.¹⁴⁷ Na tomto místě bych snad jen zmínil, že otázku věkové způsobilosti upravoval zákon o trestním soudnictví nad mládeží č. 48/1931.

Jeden trestný čin mohl být spáchán jedním či více pachateli, pak se jednalo o soudní součinnost. Účastnilo-li se činu více pachatelů, mohli být v postavení spolupachatele či na trestném činu participovat. Spolupachatelem se stával ten, kdo věděl o činnosti pachatele. Vedle spolupachatele se mohl objevit i tzv. návodce, nabádající někoho jiného k trestnému činu a pomocník, který druhého podporoval v trestné činnosti. Naproti tomu účastníkem byl označen ten, kdo se s pachatelem dohodl o pomoci a zisku z činu před jeho spácháním.¹⁴⁸ Pokud se jí pachatel dopustil ve stejném trestném činu, působila jako přitěžující okolnost.¹⁴⁹

¹⁴⁴ Tamtéž. s. 118.

¹⁴⁵ Tamtéž. s. 121.

¹⁴⁶ Tamtéž. s. 41.

¹⁴⁷ Trestní zákoník z roku 1852 v § 2 definoval tyto důvody následně – a) pachatel byl zbaven rozumu, b) střídavé pomínutí smyslů, c) opilství či jiné pomátení smyslů, d) pachatel byl mladší 14 let, e) jednání klasifikované jako omyl.

¹⁴⁸ MIŘIČKA, August. *Trestní právo hmotné*. s. 92–97.

¹⁴⁹ Tamtéž. s. 114.

4.4. Druhy trestu

4.4.1. Odnětí svobody

Podstata trestu spočívá v tom, že se viníkovi způsobuje újma na některém jeho právním statku. Prvorepublikové soudnictví rozeznávalo trest na životě, na svobodě, tresty na majetku a tresty na cti. Mezi tresty na svobodě patřila vazba. Vazba se dělila na žalář (prostý nebo těžký a doživotní či dočasný) a vězení.¹⁵⁰ Vězení bylo hlavním trestem za přečiny a přestupky. Mohlo jít o vězení prosté a vězení tuhé, kdy byly trestanci omezeny přiděly stravy. Nejkratší vězení bylo stanoveno na 24 hodin, nejdelší zpravidla na šest měsíců.¹⁵¹ Zajímavá je otázka zostření vazby, o které se ještě zmíním při mapování trestných činů řešených nepomuckým soudem. Zostření dočasné trestní vazby mohlo být provedeno přísnějším postem, tvrdým lůžkem, samovazbou a samovazbou v temné cele.¹⁵²

K výkonu trestů žaláře a vězení sloužily samostatné vězeňské ústavy či trestnice. V západních Čechách to byla již zmíněná proslulá věznice Bory, která svůj účel plnila již před vznikem první republiky. Další formou věznic byly věznice soudní, zřízené u všech krajských i okresních soudů. V nich se odbyval výkon kratších trestů. Tresty vězení do šesti měsíců byly vykonávány v soudních věznicích, nicméně tresty do osmi měsíců měly být vykonány v samovazbě.¹⁵³ Po vzoru anglického právního systému přijalo československé právo prvek podmíněného propuštění. Jednalo se o zákon č. 562/1919 Sb. z. a n., v němž byly stanoveny podmínky takového propuštění. Muselo se jednat o trest delší než jeden rok a odsouzený si musel odsedět alespoň dvě třetiny trestu (nejméně však rok).¹⁵⁴ Tyto podmínky znamenají, že zákon se nevztahoval na pachatele odsouzené u okresního soudu.

4.4.2. Majetkové tresty

Mezi další druh trestu spadá kategorie majetkových trestů. U přestupků a přečinů byly peněžité tresty trestem hlavním. Výše peněžní částky byla pevně stanovena zákonem.¹⁵⁵ Dobyté peněžité tresty připadaly zpravidla chudinskému fondu, který sídlil v místě, kde byl trestný čin spáchán. Nedobytné peněžité tresty byly automaticky proměněny za náhradní trest

¹⁵⁰ Stupně trestu žaláře byly rozlišovány podle tuhosti a podle trvání. Podle tuhosti se jednalo o dva stupně, přičemž druhý stupeň byl omezen osobními návštěvami na minimum. Co se týče trvání žaláře, rozlišoval se doživotní trest a trest dočasný. Nejkratší trvání dočasného trestu bylo šest měsíců a nejdelší 20 let.

¹⁵¹ MIŘIČKA, August. *Trestní právo hmotné*. s. 141.

¹⁵² O těchto formách zostření trestu pojednává §19–23 tr.z. z roku 1852.

¹⁵³ MIŘIČKA, August. *Trestní právo hmotné*. s. 145.

¹⁵⁴ Tamtéž. s. 147.

¹⁵⁵ Částky za pevně stanovené tresty byly dle § 5 č. 1 trestní novely z roku 1929 zvýšeny na pětinasobek.

na svobodě.¹⁵⁶ Další formou majetkového trestu bylo propadnutí a zabavení. Propadnutí bylo vedlejším trestem nejčastěji pro přestupky a přečiny.¹⁵⁷

4.4.3. Ostatní formy trestu

Obyvatelé byli také často trestáni ztrátou práv a povolení, kterými bylo myšleno především odnětí živnostenského oprávnění a odnětí práva vykonávat určité povolání.¹⁵⁸ Další skupinou trestů byly tresty na cti a ztráta občanských práv. Tento trest mohl být na odsouzeného aplikován jako trest hlavní či jako trest vedlejší. Hlavní skupinu ztráty občanských práv představovala ztráta čestných občanských práv. Jedním z nejčastěji rušených občanských práv bylo právo volební.¹⁵⁹

Z mého šetření vyplývá, že ztráta voleního práva byla nejčastějším vedlejším trestem za přestupky páchané ve 30. letech minulého století v nepomuckém soudním okrese. Ztráta volebního práva byla jenom v letech 1921, 1923 a 1925 evidována u 135 případů. V roce 1938 byl evidován další z doplňujících trestů, kterým byla ztráta práva návštěvy hostinců a náhrada způsobené škody. Zákaz návštěvy hostinců byl uplatněn v pěti případech a náhrada škody v 31 případech. Následujícího roku byla zaznamenána náhrada škody již v 64 případech. Tyto formy trestu byly nejčastěji aplikovány za některé přestupky ze zjištěnosti, jako byla krádež, zpronevěra, podvod a podílnictví na těchto přestupcích.

4.5. Trestná činnost a její postih

Další část této kapitoly jsem zaměřil na popis těch přestupků či přečinů, které se staly předmětem mého vlastního šetření. Z celkového počtu 41 hlav trestního zákoníku jsem vybral pouze ty hlavy, které pojednávají o trestné činnosti, jež byla nejčastěji páchaná v nepomuckém soudním okrese.

4.5.1. Trestné činy proti moci veřejné

Začnu skupinou přestupků proti moci veřejné a jejím orgánům. Veřejným činitelem se rozuměli zaměstnanci a orgány státu, země, okresu či obce.¹⁶⁰ Tato kategorie má bohaté zastoupení přestupků náležejících pod § 312 tr.z.¹⁶¹ Přitom nešlo o to, zda se jedná o narážku

¹⁵⁶ MIŘIČKA, August. *Trestní právo hmotné*. s. 161.

¹⁵⁷ Tamtéž. s. 162.

¹⁵⁸ O taxativním výčtu trestu ztráty práva a povolení pojednává § 242 a 243 tr.z.

¹⁵⁹ Bylo definováno v § 14 zákona o ochraně svobody volební a shromažďovací č. 19/1907 ř.z. a podle § 3 č. 3 řádu o volení v obcích č. 75 z roku 1919.

¹⁶⁰ MIŘIČKA, August. *Trestní právo hmotné*. s. 238.

¹⁶¹ KALLAB, Jaroslav; HERRNRITT Vilém. *Trestní zákony československé platné v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. s. 271–273.

na služební výkon či na soukromý život vrchnostenské osoby.¹⁶² Dalším paragrafem sem náležejícím byl § 314 tr.z., který pojednával o míchání se do úkolu úředního za účelem jeho překažení. V tomto znění se jednalo o přešupek, který měl být trestán vězením od jednoho dne do jednoho měsíce. Činnost však nesměla být ve formě nebezpečné výhružky a násilného jednání za použití zbraně, jejímž následkem by byl výkon zmařen (o té pojednával § 81 tr.z.). Trestem za zločin podle § 81 tr.z. bylo odnětí svobody od půl do jednoho roku.¹⁶³

4.5.2. Trestné činy proti cti

Silnou skupinou kriminality na Nepomucku byly trestné činy proti cti. Z přestupků sem náležejících stojí za povšimnutí přestupky a přečiny definované pod § 487–491 tr.z. Paragraf 487 tr.z. pojednával o urážkách na cti. Skutková podstata vyžadovala přítomnost třetí osoby, nestačilo tedy znemožnit adresáta v uzavřeném dopise, který byl třetí straně nepřístupný. Nepravdivost obvinění prokazoval zpravidla obžalovaný.¹⁶⁴ Na výše zmíněné navazoval § 488 tr.z. pojednávající o bezdůvodném obvinění z nečestných nebo nemravných činů. Kritériem bylo uvedení jedince v obecný posměch či jeho jiné zdiskreditování.¹⁶⁵ Křivé obvinění muselo být objektivně nepravdivé.

Paragrafy 487 a 488 tr.z. souvisely s § 490 tr.z. o důkazu pravdy jako podmínce beztrestnosti. Zajímavým byl přešupek proti § 497 tr.z., který spočíval ve výčitce vytrpěného, prominutého trestu nebo po ukončeném vyšetřování za účelem zesměšnit tohoto poškozeného, ačkoli nebyl ani uznán vinným.¹⁶⁶ Modifikace § 487–491 zákonem na ochranu cti č. 108/1933 zjednodušila kategorii této trestné činnosti na čtyři druhy. O urážce pojednával § 1, o pomluvě § 2, o utrhaní na cti § 3 a o vyčítání dřívější trestné činnosti § 4.¹⁶⁷

4.5.3. Trestné činy proti životu a zdraví

Další plodnou skupinou byly činy lehkého poškození na těle definované v § 411 a 412 tr.z.¹⁶⁸ Přešupek trestného činu dle § 411 tr.z. musel splňovat několik podmínek. Byly to viditelné známky (šrámy, modřiny) i následky (bolest, narušení zdraví, pracovní nezpůsobilost).¹⁶⁹ Toto lehké poškození na těle způsobené rvačkou mělo své zastoupení i u

¹⁶² Tamtéž. s. 272.

¹⁶³ Tamtéž. s. 273–274.

¹⁶⁴ Tamtéž. s. 417–418.

¹⁶⁵ Tamtéž. s. 419.

¹⁶⁶ MÍŘIČKA, August. *Trestní právo hmotné*. s. 301.

¹⁶⁷ Tamtéž.

¹⁶⁸ Paragraf 412 tr.z. pojednával rovněž o rvačce, ovšem více záleželo na stupni poškození tělesné integrity oběti, kterou při rvačce napadl konkrétní recidivista.

¹⁶⁹ KALLAB, Jaroslav; HERRNRITT Vilém. *Trestní zákony československé platné v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. s. 375.

nepomuckého soudu. Naproti tomu těžké poškození na těle vymezené § 152–156 tr.z. nemělo zastoupení žádné. Pro viníka by znamenalo těžší trest, protože se již jednalo o zločin.¹⁷⁰

Další možností trestného jednání proti životu a tělu bylo kulposní usmrcení a poškození na těle shrnuté v § 335 a 431 tr.z. Tato činnost pojednávala o ohrožení tělesné integrity oběti, které spočívalo ve zvýšeném nebezpečí pro život či v zachování samotné tělesné integrity. Trestní sazba stanovená pod § 431 spočívala v peněžitě pokutě od 50 do 5 000 korun.¹⁷¹ Zločin těžkého poškození na těle vymezoval § 152 tr.z. jako úmyslné jednání pachatele za účelem způsobit někomu jinému těžkou újmu na zdraví, z níž vzejde pracovní neschopnost v minimální délce 20 dnů, duševní poruchu či jiné těžké ublížení na těle.¹⁷²

Typicky ženskou kriminalitou byla trestná činnost dle znění § 144 tr.z. Tento paragraf porušila žena vyhnáním svého plodu či vyvoláním předčasného porodu, na jehož základě se narodilo mrtvé dítě. Trestnost se vylučovala jen v případě, byl-li v okamžiku porodu plod již mrtvý. Tato skutečnost se dokazovala nenastalými poruchami v době těhotenství. Jako zločin byla kvalifikována vražda nenarozeného dítěte ve všech stádiích jeho růstu. Další důležitou vlastností byl úmysl. Vyhnání plodu a doporučení vyhnání nebylo trestné, vyžadoval-li to tělesný stav a zdraví těhotné. Pokus o vyhnání plodu byl trestán žalářem v rozmezí šesti až 12 měsíců, na dokonání zločin vyhnání plodu byla sazba jeden až pět let odnětí svobody.¹⁷³

4.5.4. Majetkové trestné činy

Podstatné zastoupení u nepomuckého soudu měly i trestné činy proti majetku. Tedy ty činy, jejichž pozorností se stal soubor hmotných statků. Zmíním se jen o nejčtenější formě trestné činnosti na Nepomucku, kterou byla krádež. Pojem krádeže byl definován v § 171–180 tr.z. a v § 460 tr.z. Krádeží se rozumí odejmutí cizí samostatné hmotné movité věci pro vlastní užitek z držení druhé osoby bez jejího svolení. Trestného činu krádeže se pachatel nemohl dopustit na věci zcela bezcenné.¹⁷⁴ V rámci krádeží šlo často o lesní a polní pých, trestaný správními úřady, ovšem zvířata nepodléhající honebnímu právu mohla být volně lovena.¹⁷⁵

Zločinem se stávala krádež dle § 173 z povahy odcizeného předmětu, jehož cena musela přesahovat 2 000 korun. Nebezpečnější povahu tohoto zločinu vymezoval § 174 tr.z., ve kterém se již nejednalo o částku odcizené věci, ale o prvek brutálnějšího jednání. O

¹⁷⁰ MIŘIČKA, August. *Trestní právo hmotné*. s. 334.

¹⁷¹ Tamtéž. s. 386.

¹⁷² Tamtéž. s. 142–143.

¹⁷³ KALLAB, Jaroslav; HERRNRITT Vilém. *Trestní zákony československé platné v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. s. 138–140.

¹⁷⁴ Tamtéž. s. 155.

¹⁷⁵ Tamtéž. s. 154.

specifiku zločinu krádeže vycházejícím z vlastností ukradené věci vypovídal § 175 tr.z. Pojednával o zvláštní povaze odcizených předmětů nehledě na jejich částku. Paragraf 176 tr.z. pak pojednával o vlastnostech pachatele, z nichž zmíním např. recidivu, ale také spáchání zločinu krádeže živnostníkem, úředníkem a dělníkem na zadavateli zakázky.¹⁷⁶

O trestném činu krádeže jako přestupku pojednával § 460 tr.z. Ten trestal krádeže mírnějšího charakteru trestem odnětí svobody od jednoho týdne do šesti měsíců, které mohlo být podle okolností ještě zostřeno.¹⁷⁷ Zločinem se krádež stala na základě hodnoty odcizené věci (více než 2 000 korun v součtu všech odcizených položek) či z důvodu nebezpečné povahy činu, na základě vlastnosti odcizené věci či vlastnosti viníka.¹⁷⁸

4.5.5. Hospodářská kriminalita

Dalším pojmem je zpronevěra obsažená v § 181–184 a v § 461 tr.z. Jednalo se o svévolné zadržetí nebo přivlastnění statku osobou, které byl dříve svěřen. Zpronevěry se ovšem mohl dopustit i její vlastník (např. při zastavení věci věřitelem) a spoluvlastník. Předmětem zpronevěry jsou i dnes nejen hmotné statky (movité a nemovité), nýbrž i práva a peněžní obnosy. Krádež a zpronevěra přestávala být trestnou na základě znění § 466 tr.z. v případě, kdy se jednalo o účinnou lítost projevenou nahrazením celé způsobené škody jejím viníkem poškozené straně.¹⁷⁹

Kategorie válečné lichvy byla zjištěna během první světové války i v nepomuckém soudním okrese. Jednalo se o trestný čin předražování vymezený § 20 císařského nařízení ze dne 24. března 1917 č. 131 ř.z., nahrazený § 7 zákona z 17. října 1919 č. 568 Sb. z. a n. Tato trestná činnost dokládá využití válečných poměrů k vlastnímu obohacení, kdy jedinec předměty denní potřeby poskytl druhé straně za několikanásobnou cenu.¹⁸⁰

4.5.6. Kriminalita mládeže

Nyní se jen krátce zmíním o trestním soudnictví nad mládeží, které bylo vymezeno zákonem z 11. března 1931 č. 48 Sb. z. a n. (uveden v platnost vládním nařízením č. 195 Sb. z 11. listopadu 1931). Před soudy první republiky mohl stanout jak nedospělý (mladší 14 let), tak mladistvý (starší 14 let). Trestný čin spáchaný nedospělým jedincem spadl pod poručenský soud, který mohl nařídít výchovná a léčebná opatření vedoucí k nápravě

¹⁷⁶ Více tamtéž. s. 153–167.

¹⁷⁷ Tamtéž. s. 398.

¹⁷⁸ MIŘIČKA, August. *Trestní právo hmotné*. s. 344–348.

¹⁷⁹ Tamtéž. s. 356.

¹⁸⁰ KALLAB, Jaroslav; HERRNITT Vilém. *Trestní zákony československé platné v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. s. 1113.

nedospělého. Soud mohl nedospělého také jen pokárat či stanovit jeho potrestání škole a rodině. Dále mohl být nedospělý umístěn do jiné rodiny či do léčebného ústavu.¹⁸¹

Mladistvý mohl být tedy odsouzen k odnětí svobody a peněžitým trestům, u kterých se horní sazební hranice snižovala na polovinu. Jak je tedy vidět, s mladistvým se před soudy zacházelo jako s dospělým obviněným či odsouzeným pachatelem.¹⁸²

U okresních soudů, jako tomu bylo i u nepomuckého soudu, rozhodoval o trestných činech mládeže k tomu ustanovený soudce. Soudce rozhodoval spolu s přísedícími, kteří byli vybíráni do této funkce na základě své znalecké způsobilosti v oboru sociální péče o mládež. Činnost okresního soudnictví nad mládeží musela být vykazována podáváním pravidelných zpráv poručenskému soudu. O rozhodnutích a opatřeních soudu ve věcech mladistvých mohl být informován i otec, matka, zákonný zástupce či správa školy.¹⁸³

4.5.7. Tuláctví a žebrota

Životní úroveň některých občanů Československé republiky v meziválečném období dokresluje i § 1 a 2 zákona pojednávajícího o tuláctví a žebrotě. Kdo se potuloval delší dobu bez zaměstnání a nemohl prokázat, že měl poctivě nabyté prostředky k výživě, měl být potrestán jako tulák dle znění § 1 zmíněného zákona. Beztrestnost mohla být uplatněna jen pro provdané ženy, když výdělek jejich manželů nestačil k vydržování domácnosti a stíhaný mladistvý pro tento přestupek nepozbýval nároku na výživu od rodičů. Paragraf 2 pojednával již o konkrétní činnosti v rámci žebroty a tuláctví, za kterou byl pachatel trestán.¹⁸⁴

4.5.8. Obecně nebezpečná kriminalita

Poslední kategorií, o které se zmíním, je kategorie trestných činů obecně nebezpečných. Jak již z názvu vyplývá, jedná se o takovou trestnou činnost, která způsobuje nebo jenom může způsobit obecné ohrožení (ohrožení většího počtu osob). Z této skupiny se dále zmíním pouze o žhářství.

Žhářství je možné definovat jako specifické jednání pachatele, z něhož má vzejít požár cizího majetku. Žhářství bylo vymezeno v § 166–168 a § 170 tr.z.¹⁸⁵ Jako přestupek žhářství trestní zákoník prohlásil každé chování nebo zanedbání, z něhož se dalo předvídat nebezpečí ohně (§ 459 tr.z.). Vyjma toho pojednávaly o dalších formách žhářství přestupky ve znění § 434–458 tr.z. Nejčtenější zastoupení z výše jmenovaných měl § 434 tr.z., který pojednával o

¹⁸¹ Více tamtéž. s. 1263–1266.

¹⁸² Více tamtéž. s. 1266–1274.

¹⁸³ Tamtéž. s. 1283–1286.

¹⁸⁴ Tamtéž. s. 952–953.

¹⁸⁵ Tamtéž. s. 150.

porušení předpisů stanovených pro manipulaci s ohněm. Porušení požárních předpisů bylo trestáno pouze jako přestupek.¹⁸⁶

4.5.9. Pokus o trestný čin

Mezi trestnou činností patřil i samotný pokus o zločinnou činnost. O pokusech pojednává § 8 tr.z. Tehdejší trestní zákoník vylučoval z této kategorie přípravu trestné činnosti a pokus o trestný čin v případech, v nichž tato činnost spadala do kategorie dokonaných deliktů. Pokusem o trestný čin bylo již pouhé pořízení prostředků, které byly předurčeny k trestné činnosti. Předpokladem naplnění definice pokusu byl nedosažený předpokládaný pachatelův výsledek. Beztrestným se stával pachatel v případě, kdy sám od svého konání upustil či ho z vlastní vůle zmařil. Jednalo se ovšem pouze o pachatelovu beztrestnost, nikoli o beztrestnost jeho společníků.¹⁸⁷ Střední hodnota § 8 tr.z. v případech nepomuckého soudu ve sledovaných letech byla 3 % (viz grafická příloha V).

¹⁸⁶ Tamtéž. s. 388.

¹⁸⁷ Tamtéž. s. 29–30.

V. Prvorepublikové trestní právo procesní

Stejně jako Československá republika, tak i současná Česká republika vytváří zvláštní mocensko-autoritativní orgány (soudy) k řešení sporů mezi společenskými subjekty. Přitom také upravuje postup subjektů při realizaci soudní ochrany jejich práv. Aby se zabránilo zneužití těchto orgánů, musí být přesně stanoveno, jakým způsobem mají procesní strany při řešení sporů postupovat. Tato kategorie práva se nazývá trestním právem procesním.¹⁸⁸

5.1. Příslušnost soudů

Pojem příslušnosti soudu v sobě obsahuje příslušnost soudu pro jím řešený případ. Místní příslušnost k soudu první stolice měla několik podmínek – místo spáchaného činu, bydliště, pobyt nebo postižení obviněného, soudem nabytá vědomost o trestném činu, spojitost trestních věcí, příkaz vyššího soudu.¹⁸⁹ August Miříčka zmiňuje také § 94 odst. 2 Ústavní listiny, ve kterém se hovoří o stíhání pachatele jen soudem, pod který zákonně přísluší.¹⁹⁰ Dalo by se tedy říci, že ve většině šetření okresních soudů se dostávali k soudu jen obyvatelé svého soudního okresu. S tímto souvisí otázka delegovatelnosti případů k jinému soudu. Jeden případ delegování jsem u nepomuckého soudu zjistil v roce 1918 a 1919.¹⁹¹ Z nařízení vyššího soudu se připouštěla výjimka z důvodu veřejné bezpečnosti nebo z jiných podstatných příčin, přičemž k delegování mohlo dojít v jakémkoli stadiu procesu.¹⁹²

5.2. Procesní strany

Podle iniciativy trestního stíhání byly rozeznávány delikty stíhané veřejnou žalobou (skrze státního zástupce) a delikty stíhané v rámci soukromé žaloby (soukromá osoba poškozená trestným činem).¹⁹³ Na přání soukromého žalobce mohl státní zástupce převzít jeho zastupování. Trestní zákony umožňují ohledně některých trestních činů výhradní právo tomu, kdo byl protiprávním jednáním poškozen. Soukromému žalobci jako procesní straně náleželo u soudu vše, k čemu byl jinak oprávněn státní zástupce.¹⁹⁴

Obviněný byl ten, proti komu se konalo trestní řízení. Jak jsem výše zmínil, rozeznávalo československé trestní právo osobu podezřelého, obviněného a obžalovaného. Obviněný nemohl být donucen vypovědět pravdu, ovšem jeho výslech měl stále inkviziční

¹⁸⁸ STAVINHOVÁ, Jaruška; LAVICKÝ, Petr. *Základy civilního procesu*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2009. s. 11. ISBN 978-80-210-5062-4.

¹⁸⁹ MIŘIČKA, August. *Trestní právo procesní*. s. 43.

¹⁹⁰ Tamtéž. s. 47.

¹⁹¹ SOkA Plzeň-jih. Fond OS Nepomuk. Trestní věci ukončené po zjištění skutkové podstaty 1914–1920. Kn. 104.

¹⁹² MIŘIČKA, August. *Trestní právo procesní*. s. 47.

¹⁹³ Tamtéž. s. 39.

¹⁹⁴ Tamtéž. s. 73.

charakter. Obviněný mohl být také držen ve vazbě. V postoji obviněný versus státní zástupce docházelo k posouvání principu rovnosti procesních stran na úkor obviněného.¹⁹⁵

5.3. Soudní řízení v trestních věcech

Průběh soudního řízení je možné rozdělit na tři části: 1) řízení přípravné, 2) řízení obžalovací, 3) řízení hlavní a 4) řízení opravné.

5.3.1. Přípravné řízení

Základním předpokladem k zavedení přípravného řízení je podnět k jeho zavedení. Ten může dát jak státní zástupce, potom se jedná o trestní řízení pro trestný čin veřejnožalobný, tak osoba soukromá, které viník způsobil nějakou újmu, v tomto případě se jedná o soukromou žalobu.¹⁹⁶ V přípravném vyšetřování je následně zavedeno přípravné vyšetřování či přípravné vyhledávání. Náplní přípravného vyhledávání je získání potřebného podkladu k zavedení nebo odložení trestního řízení proti konkrétní osobě obviněného.¹⁹⁷

Prvek zastavení přípravného řízení měl své místo i u nepomuckého soudu. Z celkového počtu 4 775 podaných obvinění ve 12 sledovaných letech bylo přípravné řízení zastaveno ve 1 218 případech. Tento počet vypovídá o tom, že v rámci každého čtvrtého obvinění bylo trestní řízení zastaveno. Největší počet těchto zastavených trestních řízení byl zjištěn v roce 1934, kdy jich bylo 153.¹⁹⁸ Druhý největší počet spadal na rok 1918, kdy bylo trestní řízení zastaveno ve 141 případech.¹⁹⁹

Přípravné vyhledávání konaly bezpečnostní úřady buď z vlastní iniciativy, nebo na příkaz státního zástupce. Okresní soud, který se dozvěděl o zločinu nebo přečinu veřejnožalobném, měl o tom podat zprávu státnímu zástupci. V rámci přípravného řízení mohla být použita i zajišťovací vazba obviněného, aby nebylo rušeno jeho jednáním. Vazbu mohl na obviněného uvalit vyšetřující soudce, okresní soudce a složky bezpečnostních orgánů. U okresního soudu uvaloval řádnou vazbu vždy samosoudce. Nepředsedal-li tento samosoudce okresnímu soudu, musel si vyžádat schválení vazby od předsedy soudu.²⁰⁰ U nepomuckého soudu vazba nebyla příliš častým prvkem. Z uvedeného počtu 4 775 podaných obvinění byla vazba uplatněna u 262 případů. Jednalo se tedy o každý 18. případ.

¹⁹⁵ Tamtéž. s. 79.

¹⁹⁶ Tamtéž. s. 132.

¹⁹⁷ Tamtéž. s. 133.

¹⁹⁸ SOkA Plzeň-jih. Fond OS Nepomuk. Přestupky ukončené bez hlavního přelíčení 1931–1935. Kn. 189.

¹⁹⁹ Tamtéž. Trestní věci ukončené po zjištění skutkové podstaty 1914–1920. Kn. 104.

²⁰⁰ MÍŘIČKA. August. *Trestní právo procesní*. s. 105.

5.3.2. Obžalovací řízení

Hlavní náplní obžalovacího řízení bylo podání či zamítnutí obžaloby obviněného. Dojde-li k podání obžalovacího spisu soudci, ten podnikne kroky nutné k zajištění hlavního přelíčení. V řízení před okresními soudy nebylo potřeba vést zvláštní obžalovací řízení, ale postačoval prostý žalobcův návrh, aby došlo k potrestání žalobce dle zákona. Poté následovalo hlavní přelíčení před okresním soudem. Okresní soud mohl předtím samozřejmě provést přípravné vyhledávání, uznal-li tento postup nezbytně nutným. Okresní soud ovšem také mohl žalobcův návrh na potrestání obviněného zamítnout. K tomu došlo v případě prokazatelné netrestnosti obviněného podložené trestním oznámením či přípravným řízením. Proti tomuto rozhodnutí mohl do tří dnů podat žalobce odvolání ke krajskému soudu.²⁰¹

5.3.3. Hlavní řízení a hlavní přelíčení

Bezprostředně před hlavním přelíčením byl ještě možný výslech obviněného. Stejně tak mohlo být na základě závažné okolnosti řízení doplněno. Nutné bylo pevně stanovit místo a den hlavního přelíčení. V přestupkovém řízení u okresního soudu bylo možné hlavní přelíčení konat hned (se svolením obviněného), když tento obviněný byl předveden soudci a k činu se přiznal, nebo když žalobce i obviněný přišli společně k soudu a soud měl připraveny všechny potřebné spisy v ten samý okamžik. V ostatních případech určil soudce den hlavního přelíčení a odeslal obsílku obviněnému. Muselo se tak stát nejméně 24 hodin předem.²⁰² Když se obžalovaný nenacházel ve vazbě, mohl ho zastupovat zmocněnec, ovšem v případech, kdy soud nevyžadoval přímou účast obviněného. O návrzích procesních stran o odročení hlavního přelíčení rozhodoval okresní samosoudce. Hlavní přelíčení mohlo být také soudcem přerušeno nebo odročeno. Rozdíl spočíval v délce přerušování hlavního líčení. Přerušování proběhlo vždy na krátkou dobu a po uplynutí přestávky se v líčení dále pokračovalo, naproti tomu odročení bylo na dobu delší, někdy i na dobu neurčitou.²⁰³

Fáze hlavního přelíčení se skládala z pěti částí. Jako první se svolala věc, kvůli které bylo hlavní přelíčení konáno. Následoval výslech obžalovaného o jeho osobních poměrech, vyvolání obeslaných svědků a znalců a připomenutí svatosti přísahy. Poté následovalo čtení obžalovacího spisu. Dále zde byl výslech obžalovaného o obsahu obžaloby předsedou soudu.²⁰⁴ Poté proběhlo celé průvodní řízení, ve kterém platila zásada přímosti a ústnosti. Mezi důkazný materiál patřily samozřejmě i listiny. Jednalo se zejm. o protokoly o výslechu

²⁰¹ Více tamtéž. s. 148–152.

²⁰² Tamtéž. s. 155.

²⁰³ Tamtéž. s. 157.

²⁰⁴ Tamtéž. s. 161.

svědků, znalců, ale také o listiny, kterými byl spáchán trestný čin. Další složkou důkazové základny byli znalci, kteří činili znalecké závěry za použití svých odborných znalostí. Znalecká zpráva mohla mít formu ohledání či posudku.²⁰⁵ Důležitou složkou byli i svědci. Svědek vypovídal před soudem o skutkových okolnostech, o kterých nabyl vědomosti jiným způsobem než jako znalec.²⁰⁶ Svědek musel být ovšem k svědectví způsobilý. K zabavení věci důležité pro trestní řízení docházelo po úředním sepsání za účelem důkazu nebo výkonu rozsudku. Zabavení mohlo být provedeno i bezpečnostními úřady.²⁰⁷

Hlavní přelíčení uzavíraly závěrečné řeči stran a vynesení rozsudku. Závěrečnou řeč začínal žalobce, poté soukromý účastník, obžalovaný a na závěr obhájce. Rozsudek se vynášel jménem republiky (vždy veřejně) a musel se sepsat a podepsat předsedou a zapisovatelem do tří dnů od prohlášení.²⁰⁸ Způsoby soudních rozhodnutí byly dva. Jednalo se o rozsudek nebo o usnesení. Rozsudky se vyhlášovaly jménem republiky. Samosoudce o výroku rozhodoval samozřejmě sám, soudní sbor o výroku hlasoval. Hlasování soudního sboru předcházela porada, poté došlo k hlasování v pořadí od nejstaršího k nejmladšímu soudci. Předseda soudu hlasoval naposledy. K usnesení bylo potřeba nadpoloviční většiny hlasů.²⁰⁹

U nepomuckého soudu se často vyskytl prvek mimořádného zmírnění a přeměny trestu. V rámci mimořádného zmírnění mohl být peněžitý trest a trest vězení u přečinů a přestupků snížen i pod sazbu stanovenou zákonem. Přeměna trestu u přečinů a přestupků byla povolena při přihlédnutí k nízkému stavu rodinných poměrů viníka a jeho rodiny, kdy by setrváním na peněžitém trestu hrozil rozvrat rodiny. V tomto případě mohlo dojít k náhradě peněžitého trestu trestem na svobodě. Jednalo se o přeměnu jednoduché rovnice – za každých stanovených 10 až 100 korun byl stanoven jeden den vězení. Tato zásada platila i v opačném znění, kdy měl být trest na svobodě přeměněn na trest peněžitý, který by byl přiměřený majetkovým poměrům viníka.²¹⁰

5.3.4. Opravné řízení

O opravném řízení je oprávněn rozhodovat zpravidla vyšší soud, někdy ovšem stejný soud, který učinil předchozí rozhodnutí. Opravné prostředky se dále dělí na řádné a mimořádné.²¹¹ Řádným opravným prostředkem proti soudnímu rozsudku byla zmatečení

²⁰⁵ Tamtéž. s. 123.

²⁰⁶ Tamtéž. s. 125.

²⁰⁷ Tamtéž. s. 119.

²⁰⁸ Tamtéž. s. 155, 171.

²⁰⁹ Tamtéž. s. 99–101.

²¹⁰ Tamtéž. s. 187–188.

²¹¹ Tamtéž. s. 186.

stížnost²¹² a odvolání. Zmateční stížnost mohl podat sám obžalovaný, některá z jemu blízkých osob či státní zástupce. Zmateční stížnost byla u nepomuckého soudu zjištěna jen v roce 1925, 1930 a 1931.²¹³ Tyto okolnosti platí samozřejmě i pro odvolání od okresních soudů, u kterých bylo odvolání jediným řádným opravným prostředkem. Odvolání bylo možné podat z důvodu zmatečnosti,²¹⁴ z výroku o podmíněném odkladu trestu, o soukromoprávních nárocích a z výroku o vině. Okresní soud mohl sám zamítnout jen odvolání opožděné, jinak musel odvolání předložit krajskému soudu jako soudu odvolacímu. Odvolací soud mohl rozsudek zrušit a nařídit opakování hlavního přelíčení v první instanci.²¹⁵

5.3.5. Řízení vykonávací

Odsuzující rozsudek měl být vykonán bez zbytečného odsouvání od doby nabytí právní moci. Výkon rozsudku nařizoval přednosta soudu, který o něm rozhodl v první stolici. Když měl být rozsudek vykonán v samostatné věznici, rozhodoval o jeho výkonu státní zástupce. Při podmíněném odsouzení rozhodoval o osvědčení odsouzeného stejný soud, který dříve vynesl rozsudek. Vazba vytrpěná před prohlášením rozsudku první stolice se započítávala do trestu na svobodě i do trestu peněžitého.²¹⁶

Po skončení hlavního přelíčení muselo být také rozhodnuto o dobytosti či nedobytnosti nákladů vzniklých trestním řízením. Toto rozhodnutí bylo zapsáno do rejstříku do kolonky s nadpisem „Poznámka“. Evidence těchto nákladů byla vedena v seznamu útrat, který se zakládal do trestních spisů a evidoval každou peněžní položku. Poté byl spis s peněžním údajem podán k zápisu do seznamu útrat, který provedl přidělený úředník. S přihlédnutím na majetkové poměry odsouzeného a shledání dobytosti výdajů došlo k jejich následnému vymáhání.²¹⁷

Stanovil-li soud peněžitý trest, který ovšem nebyl uhrazen hned při prohlášení rozsudku, byl odsouzený vyzván k jeho uhrazení do osmi dnů pod hrozbou exekuce. Soud první stolice také mohl prodloužit platební lhůtu na šest měsíců nebo stanovil uhrazení dluhu v této době po jednotlivých splátkách.²¹⁸ Neuhrazené částky byly dobývány podle platných

²¹² Jedná se o taxativní výčet porušení zákona. Šlo buď o porušení trestního práva procesního, nebo o porušení trestního práva hmotného.

²¹³ SOkA Plzeň-jih. Fond OS Nepomuk. Přestupky ukončené bez hlavního přelíčení 1921–1925. Kn. 187; Přestupky ukončené bez hlavního přelíčení 1926–1930. Kn. 188; Přestupky ukončené bez hlavního přelíčení 1931–1935. Kn. 189.

²¹⁴ Zmatek vymezoval § 477 civilního řádu soudního. Jednalo se např. o rozsudek vyneslý nezpůsobilým soudcem, o řádně neobsazený soud a rozsudek vyneslý nepříslušným soudem.

²¹⁵ MIŘIČKA, August. *Trestní právo procesní*. s. 186–187.

²¹⁶ Tamtéž. s. 222.

²¹⁷ JELÍNEK, Emil. *Trestní soudce na okrese*. s. 60–61.

²¹⁸ MIŘIČKA, August. *Trestní právo procesní*. s. 226.

zákonů. Často uplatňovaným prvkem byl proces rehabilitace. Jednalo se o úřední zahlazení trestného činu, na jehož základě se odsouzený stával soudně bezúhonným. Dospěl k tomu buď milostí prezidenta republiky, či na základě výroku příslušného krajského soudu.²¹⁹

Proces rehabilitace (zahlazení) nebyl příliš častý. V množství odsouzených pachatelů na Nepomucku se tento prvek objevoval zcela výjimečně. Jeden případ zahlazení je zjištěn v roce 1923. Stejně tak tomu bylo v roce 1929 a 1931. V roce 1920 a 1938 se jednalo o čtyři případy, přičemž největší počet zahlazených následků odsouzení byl zjištěn v roce 1939, kdy jich bylo 13. V ostatních sedmi letech, která jsem podrobil analýze, nebylo zjištěno zahlazení ani v jednom případě. Odklad trestu byl zjištěn v několika případech v letech 1920 a 1930, kdy se jednalo v každém roce o 15 odkladů.²²⁰ Následkem odsouzení docházelo také často ke ztrátě volebního práva a propadnutí zbraně. Trest propadnutí zbraně byl zjištěn např. jen v roce 1930 v 66 případech, což svědčí o častém výskytu pytláctví.²²¹

Amnestie prezidenta republiky byla zjištěna v prvorepublikovém období dvakrát. Právo amnestie uplatnil prezident Masaryk v roce 1918, kdy se toto právo na Nepomucku vztahovalo na 38 trestných činů. Další z amnestií, která ovlivnila soudnictví i v nepomuckém soudním okrese, byla amnestie prezidenta Beneše z roku 1938. V rámci této amnestie bylo od rozsudku osvobozeno 111 obviněných v roce 1938 a 51 v roce 1939.²²²

5.4. Složení a činnost okresních soudů

Okresním soudům bylo vytčeno celé trestní řízení přestupků v první stolici. Příslušela jim také součinnost v přípravném řízení o zločinech a přečinech. Jednalo se o procesní úkony, na které byly dožádány vyšetřujícím soudcem nebo státním zástupcem a také celé přípravné vyhledávání na vyžádání státního zástupce či odkázání přípravného vyšetřování radní komorou.²²³ V kompetenci krajských soudů byla odvolací funkce pro přestupky souzené před okresním soudem.²²⁴ Každé trestní oznámení, které přišlo k okresnímu soudu od veřejného úřadu (státní zastupitelství, četnictvo, nemocnice), od soukromého žalobce či postoupením spisu od krajského či jiného okresního soudu, muselo projít podatelnou. Úředník v podatelně vždy opatřil podání úřední značkou a znehodnotil na něm nalepené kolky.²²⁵

²¹⁹ K tomu více KALLAB, Jaroslav; HERRNRITT Vilém. *Trestní zákony československé platné v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. s. 501–507.

²²⁰ SOkA Plzeň-jih. Fond OS Nepomuk. Přestupky ukončené bez hlavního přelíčení 1926–1930. Kn. 188; Trestní záležitosti ukončené po zjištění skutkové podstaty 1914–1920. Kn. 104.

²²¹ Tamtéž. Přestupky ukončené bez hlavního přelíčení 1926–1930. Kn. 188.

²²² Tamtéž. Přestupky ukončené bez hlavního přelíčení 1936–1940. Kn. 190.

²²³ MIŘIČKA, August. *Trestní právo procesní*. s. 35.

²²⁴ Tamtéž. s. 37.

²²⁵ JELÍNEK, Emil. *Trestní soudce na okrese*. s. 11.

Zákon č. 111 ř.z. z roku 1859 v § 16 vymezoval povinnosti soudní kanceláře. Musela být u každého soudu a starat se o došlé spisy, zhotovovat soudní rozhodnutí, starat se o doručování a předvolání procesních stran a evidovat soudní spisy.²²⁶ V rámci kancelářského oddělení zpracovával kancelářský úředník přípravné podání. Nejdříve tento kancelista zjistil, zda již nebylo na tentýž případ uvaleno jiné podání a následně zapsal věc do rejstříku s označením „T“. Bylo-li podáno trestní oznámení, musel dát k zahájení trestního řízení souhlas soudce osobně.²²⁷ Paragraf 18 zmíněného zákona vymezoval, kdo se mohl stát přednostou a řídícím úředníkem soudní kanceláře. Jednalo se o osoby, které „*odbyly studium středních škol a prokázaly zkoušku s dobrým prospěchem vykonanou, že mají zvláštní vědomosti pro jejich úřední činnost potřebné*“.²²⁸ U podání, která došla poštou, muselo být nejprve zjištěno z obálky datum podání dopisu na poště. Každý spis dostal spisovou značku a jednacím číslo (připojením řadového čísla ke spisové značce).²²⁹

Při každém převzetí do vazby musel dozorce připojit ke spisům popis zatčeného, který musel být vyslechnut do 24 hodin. Trestní oznámení i soukromá žaloba mohly být přijaty do protokolu na soudu nebo o soudním dnu. Soud musel mít úřední dny na přijímání soukromých žalob minimálně jednou týdně. Podateli byla vydána obsílka nebo rubrika s ustanovením hlavního přelíčení, které se současně s tímto vydáním nařídilo. Obžaloba sepsaná u soudu, o níž měl ovšem rozhodovat jiný soud, musela být zapsána do rejstříku „Nt“ a postoupena příslušnému soudu.²³⁰ O soudním dnu se provádělo jen přijetí soukromé obžaloby, výslech svědků, znalců a obviněného. Přelíčení v trestních věcech prováděl soudce v civilním oděvu jen u řešení přestupků.²³¹ U hlavního přelíčení musel být přítomný soudce (oděný v úředním oděvu), dále z důvodu zabránění zmatečnosti zapisovatel a mohl být přítomný i funkcionář státního zastupitelství, který seděl po pravici soudce.²³² Z každého hlavního přelíčení musel být také vyhotoven protokol.²³³

²²⁶ SCHROTZ, Karel; JURÁŠEK, Stanislav. *Procesní zákony platné v zemi české a moravsko-slezské*. s. 25.

²²⁷ JELÍNEK, Emil. *Trestní soudce na okrese*. s. 12.

²²⁸ SCHROTZ, Karel; JURÁŠEK, Stanislav. *Procesní zákony platné v zemi české a moravsko-slezské*. s. 26.

²²⁹ Tamtéž.

²³⁰ JELÍNEK, Emil. *Trestní soudce na okrese*. s. 14–15.

²³¹ Tamtéž. s. 16.

²³² Více tamtéž. s. 20–34.

²³³ Tamtéž. s. 37–39.

VI. Činnost a osazenstvo nepomuckého soudu v meziválečném období

6.1. Kompetence nepomuckého okresního soudu

Obsah této kapitoly jsem zaměřil na osazenstvo a vnitřní agendu nepomuckého okresního soudu v letech 1918–1939. Nepomucký soud měl dvě oddělení. Projednával jak občanské, tak trestní záležitosti. Do jeho kompetencí spadal výkon soudních exekucí, lichevní soud,²³⁴ evidence pozemkových knih a od roku 1930 i dozor nad fondem okresní péče o mládež. Důkazy o této činnosti byly archivovány v soudním archivu, nacházejícím se v budově soudu. Zmíněný výčet kompetencí si nepomucký soud uchoval až do roku 1949.²³⁵ Nepomucký soudní okres čítal v roce 1920 celkem 44 obcí s 16 988 obyvateli.²³⁶ Z dochovaných pramenů víme, že v roce 1949 bylo těchto obcí jen 39 s 11 353 obyvateli, tedy mezi lety 1921 a 1949 ubylo v nepomuckém soudním okrese pět obcí a třetina obyvatel (viz textová příloha 2).²³⁷

Obsahovou analýzou pramenů jsem zjistil, že u nepomuckého soudu bylo mezi lety 1918–1939 podáno celkem 8 687 obvinění. Ve 12 zkoumaných letech bylo zjištěno celkem 4 775 podaných obvinění (bez případů jinam odkázaných). Z uvedeného počtu podaných obvinění bylo 465 případů postoupeno k jinému soudu. Každý neukončený případ se samozřejmě evidoval, přičemž se o neukončených případech podávalo v pravidelných intervalech hlášení v podobě písemné zprávy. Z počtu 4 310 sledovaných případů projednávaných nepomuckým soudem bylo přeneseno závěrečné řízení z jednoho roku na druhý jen u 432 případů. Nejvíce přenesených případů bylo v roce 1929, kdy předešlého roku bylo podáno 379 obvinění, z čehož bylo na rok 1929 přeneseno projednání 82 případů. Paradoxně nejnižší počet přenesených případů během hospodářské krize 30. let byl zaznamenán v roce 1934, kdy z roku 1933 bylo přeneseno jen 26 případů. K tomuto počtu bylo v letech 1918–1930 přidáno ještě 972 případů odkázaných nepomuckým soudem k soudu způsobilému k jejich projednání. Většina z těchto případů byla vyřízena ve stejném roce, kdy jednotlivé případy došly k těmto soudům. Od roku 1918 do roku 1930 se jednalo jen o 79 případů nevyřešených ve stejném roce a převedených do roku nadcházejícího (viz grafická příloha VIII).

²³⁴ Na základě zákona č. 568 Sb. z. a n. z 17. října 1919 bylo vytvořeno u lichevního soudu pod správou nepomuckého okresního soudu 12 stálých senátů. Těchto 12 senátů bylo zastoupeno 12 přísedícími a jejich 12 zástupci. Předsedou lichevního soudu se stal Karel Bloudek. Činnost těchto lichevních soudů trestajících válečnou lichvu skončila v roce 1924 na základě zákona č. 80 Sb. z. a n. ze dne 25. dubna 1924.

²³⁵ SOkA Plzeň-jih. Fond OS Nepomuk. Spisy presidiální 1905–1923. Kart. 207.

²³⁶ *Statistický lexikon obcí v republice Československé. I. Čechy : Úřední seznam míst podle zákona ze dne 14. dubna 1920 čis. 266 Sb. z. a n. 1. vyd. Praha : Státní úřad statistický, 1923. s. 287–288.*

²³⁷ SOkA Plzeň-jih. Fond OS Nepomuk. Spisy presidiální 1905–1923. Kart. 207.

O respektu obyvatel Nepomucka před prvorepublikovou justicí a úřední mocí svědčí zaznamenané případy porušení § 312 a 314 tr.z., tedy počet urážek a vměšování se do úředního výkonu. Počet těchto přestupků dosahuje maxima v poválečných zmatcích roku 1919 (29 případů), od té doby má do roku 1934 vývoj tohoto chování sestupnou tendenci, přičemž nejnižšího počtu dosahuje v roce 1930 (tři případy) a 1934 (žádný takový případ). Do konce první republiky narostl počet těchto případů na 10 v roce 1938 a následujícího roku bylo zaznamenáno devět těchto případů (viz grafická příloha VII).

6.2. Dozorčí činnost

Výkon dozoru nad dětmi v cizí péči a dětmi nemanželskými byl přenesen podle § 3 vládního nařízení č. 29/1930 Sb. z. a n. rozhodnutím nepomuckého okresního soudu ze dne 27. září 1930 na Okresní péči o mládež v Nepomuku. K okresnímu soudu došla 5. listopadu 1930 zpráva z výborové schůze Okresní péče o mládež v Nepomuku o zvolení 35 důvěrníků ve složení 12 učitelů, tří kněží, devíti rolníků, osmi starostů, dvou obchodníků a jednoho železničního zřízence. Museli složit slib okresnímu soudu. Soud pak hodnotil jejich činnost za rok 1930 pozitivně. Činnost tohoto orgánu spočívala v kontrole životní úrovně a poměrů dětí v cizí péči. Na žádost jim byla poskytnuta např. obuv, potrava a oblečení z fondu okresní péče. Tyto rodiny tedy měly v dozorčích důvěrnících vlastní složku právního zastoupení. K vylepšení činnosti okresní péče o mládež byl přidělen této složce státní úředník s funkcí tajemníka okresní péče.²³⁸

Ze zprávy datované 12. březnem 1931 vyplývá, že pod dozorem Okresní péče o mládež v Nepomuku bylo v roce 1930 celkem 127 dětí české národnosti. Z výroční zprávy z 25. ledna 1933, která pojednávala o vývoji v roce 1932, můžeme vyčíst, že dozorčí komise zůstávala nadále ve stejném složení, ovšem počet dětí pod dozorem okresní péče se zvýšil na 207, přičemž vyňato z dozoru bylo 30 dětí. Za rok 1933 hlásila výroční správa již 531 dětí pod dozorem okresní péče. Celoroční výkaz o činnosti za rok 1933 z 9. února 1934 uváděl sumu vyplacenou matkám nemajetnými otci dobrovolně ve výši 80 korun, ovšem zabaveno exekučně bylo 1 300 korun. Na výživné bylo vyplaceno matkám prostřednictvím generálního poručníka také 1 300 korun. Celkem bylo za tento rok konáno 38 intervencí u soudu. V roce 1937 se ve výroční zprávě uvádí 438 dětí pod dozorem péče o mládež.²³⁹

²³⁸ Tamtéž.

²³⁹ Tamtéž. Spisy presidiální 1924–1938. Kart. 234.

6.3. Osazenstvo Okresního soudu Nepomuk

6.3.1. Soudci

Jak jsem již zmínil, výkon soudní moci obstarával u okresního soudu vysokoškolsky vzdělaný samosoudce, který mohl být sám, nebo mohl mít více kolegů. Těmito soudci byli přednosta okresního soudu a soudní úředníci způsobilí k výkonu soudní funkce, které dosazoval prezident nadřízeného krajského soudu. Na základě povolení tohoto prezidenta mohl soudní úředník okresního soudu sám vykonávat veškerou soudní činnost svěřenou okresnímu soudu ve věcech exekucí a pozemkových knih.²⁴⁰

Za dvacetiletí první republiky se u nepomuckého okresního soudu vystříдалo několik soudců. Někteří zde prožili celých 20 let prosperity Československé republiky, někteří u zdejšího soudu získali své soudcovské jmenování a následně byli přeloženi k jinému soudu. Vyskytlo se i několik případů zastupujících soudců pro nemoci stálých soudců. Jedním z prvních jmenovaných stálých soudců po říjnu 1918 byl JUDr. Jan Dohnálek, který byl jmenován soudcem pro zdejší soud roku 1924. Ve stejném roce byl jmenován ještě soudcem pro soud v Domažlicích. Roku 1919 byl ustanoven substitutem u zdejšího soudu Karel Apfelbach. JUDr. Jan Gerlach u nepomuckého soudu získal své jmenování do funkce soudce v roce 1921, ale ve stejném roce byl přeložen na Slovensko.²⁴¹

Zajímavou osobností pro nepomucký soud byl JUDr. František Žilka. Soudcem pro zdejší soud byl jmenován v roce 1919, ovšem ještě téhož roku byl zaznamenán údaj o vyplacení 50 korun za jeho přestěhování do Klatov. Rok na to byl hlášen jako substitut v Plánici a ve stejném roce přidělen na Podkarpatskou Rus. Ještě v témže roce nastoupil opět jako soudce v Nepomuku a následně v roce 1920 žádal o osmitýdenní dovolenou, na kterou odjel do Mnichova Hradiště. Na tomto místě je možná zajímavé připomenout, že státní zaměstnanci museli instituci, pro kterou pracovali, hlásit vskutku vyloženě osobní informace. Žilka se po zmíněné dovolenosti oženil a následně opět nastoupil službu u nepomuckého soudu. Na žádost Okresního soudu Blovice byl vyslán jako substitut k tomuto soudu, kde setrval od 28. července do 6. září 1921. Ihned po návratu do Nepomuku žádal o zařazení do vyšší platové skupiny a na konci října téhož roku odjel na další dovolenou. Za rok 1921 to byla již jeho druhá dovolená. Ještě na konci roku 1921 odjel na služební cestu do Bratislavy a v roce 1922 předložil kvalifikační zprávu o své působnosti na Slovensku nepomuckému soudu.²⁴²

²⁴⁰ SCHROTZ, Karel; JURÁŠEK, Stanislav. *Procesní zákony platné v zemi české a moravsko-slezské*. s. 20–21.

²⁴¹ SOkA Plzeň-jih. Fond OS Nepomuk. Jmenný seznam k deníku presidiálnímu 1903–1923. Kn. 9.

²⁴² Tamtéž.

Dr. Josef Dohnálek byl v roce 1925 přidělen k nepomuckému okresnímu soudu jako soudce vždy na dva dny v týdnu, nicméně ještě téhož roku převzal celé oddělení u Okresního soudu Plzeň.²⁴³ Dr. Karel Křížan převzal vedení nepomuckého soudu roku 1927. Rok na to podal žádost o přeložení do Prahy a o přidělení substituta k nepomuckému soudu. V roce 1928 byl opravdu jmenován soudcem Zemského soudu v Praze a rok na to jako jediný z nepomuckých soudců žádal o povolení k účasti na kriminalistickém kurzu.²⁴⁴

Dalšími z řady nepomuckých soudců byli JUDr. Miloslav Novák a JUDr. Václav Sedláček. Miloslav Novák do Nepomuku přišel jako soudce v roce 1929. Na své jmenování okresním soudcem nemusel čekat dlouho. Dočkal se ho ve stejném roce. Roku 1929 stihl také dovolenou a dostal mimořádnou odměnu 287 korun. V roce svého nástupu mu byl vydán talár a baret, který v Nepomuku užíval do roku 1933, kdy byl jmenován soudcem u Krajského soudu v Praze a na cestu dostal odměnu 510 korun.²⁴⁵ Václav Sedláček byl jmenován předsedou nepomuckého soudu v roce 1929. V roce 1931 se mu narodila dcera a byl vyzván k podání žádosti o místo okresního soudce v Přízemici. Následovalo nepříliš šťastné období jeho života. V roce 1934 onemocněl a následně zažádal o dovolenou. Přesto rok 1934 nebyl pro něho tak tragický. Od státu dostal odměnu ve výši 700 korun a ještě k tomu dárek od své manželky v podobě dalšího potomka. Již následujícího roku ovšem následovala další nemoc a po ní zdravotní dovolená. Poté se hlásil o místo vrchního rady u soudu v Klatovech.²⁴⁶

Další analýzou pramenů jsem zjistil, že během sledovaného období byli v denících nepomuckého soudu jmenováni jen tři soudci II. skupiny. Jednalo se o dr. Roberta Weidische a dr. Jana Buchara. První uvedený v Nepomuku získal své jmenování v roce 1934 a Jan Buchar již v roce 1929. V roce 1933 byl jako soudce II. skupiny přidělen do Nepomuku také dr. František Keller.²⁴⁷

Co se týče právních praktikantů a auskultantů, vystřídalo se jich za prvorepublikové období v Nepomuku celkem osm. Ze všech bych jmenoval jen Josefa Tornovského. Ten byl zdejšímu soudu přidělen jako praktikant od Okresního soudu Stříbro roku 1922. Tornovský, toho času jistě nadějný právník, byl v roce 1923 přidělen Krajskému soudu v Plzni a následně si podal žádost o jmenování auskultantem na Moravě. Jeho další kroky měly vést k armádě, kam chtěl vstoupit ještě téhož roku. Nicméně žádost o vstup do armády mu byla zamítnuta.²⁴⁸ Dne 26. listopadu 1932 byla vypsána I. oddělením nepomuckého soudu veřejná soutěž na

²⁴³ Tamtéž. Jmenný seznam k deníku presidiálního 1925–1927. Kn. 124.

²⁴⁴ Tamtéž.

²⁴⁵ Tamtéž.

²⁴⁶ Tamtéž.

²⁴⁷ Tamtéž.

²⁴⁸ Tamtéž.

místo zmocněnce státního zastupitelství, kterému byla stanovena roční odměna 850 korun.²⁴⁹ V otázce zmocněnce státního zastupitelství jsem zjistil jen jmenování Jana Kasla do tohoto postu dekretem z roku 1933.²⁵⁰

6.3.2. Osazenstvo soudní kanceláře

Nyní se zmíním o působnosti soudních oficiálů, soudních kancelistů (nižších kancelářských úředníků) a úředníků, kterých působilo u soudu v Nepomuku celkem 10. Pokusím se nastínit osobnosti těch nejdůležitějších z nich. Na prvním místě musím jmenovat vrchního soudního oficiála Antonína Ledvinu, který zde působil již od roku 1914. Jeho působnost za první světové války byla poznamenána rokem 1915, kdy se stal předsedou komise pro soupis zásob, dále rokem 1916, kdy mu bylo zrušeno osvobození od vojenské služby a musel se po následující dva roky účastnit válečného dění přímo na frontě. Velkou válku přežil bez újmy a již na konci roku 1918 se hlásil ve svém úřadě. Dva roky na to byl jmenován vrchním kancelářským oficiálem a podal žádost o postup do vyšší platové kategorie. V roce 1922 obdržel požitky 2. stupnice 8. třídy. Roku 1928 byl poté jmenován soudním funkcionářem.²⁵¹

Druhým významným soudním oficiálem, o němž ještě bude řeč, byl oficiál Josef Loula. U nepomuckého soudu začínal v roce 1920 jako kancelista, nicméně ještě téhož roku byl povýšen na oficiála. V roce 1923 zažádal také o zařazení do vyšší platové třídy, načež byl vyslán na substituci k Okresnímu soudu Zborov. Za jeho službu soudu mu byla v roce 1929 vyplacena odměna. V následujícím šestiletém období před penzí stihl podat žádost o přeložení ke klatovskému krajskému soudu, která mu byla zamítnuta, a stát se listovním asistentem. V roce 1934 ho postihla nemoc, načež následujícího roku odešel do penze.²⁵² Z dalších soudních oficiálů bych jmenoval již jen Václava Benetku, kterému byla jako jedinému udělena během služby výstraha, Františka Bolehovského přiděleného k nepomuckému soudu v roce 1926 a Ondřeje Krause, jmenovaného oficiálem v roce 1930.²⁵³

I u nejstarších kancelistů působících u nepomuckého okresního soudu musíme lehce předejít rok 1918. Nejstarším jmenovaným kancelistou zdejšího soudu byl Bohumil Firit, jmenovaný v roce 1910.²⁵⁴ Postem pomocného kancelisty byli pověřeni také Vojtěch

²⁴⁹ Tamtéž. Spisy presidiální 1924–1938. Kart. 234.

²⁵⁰ Tamtéž.

²⁵¹ Tamtéž. Jmenný seznam k deníku presidiálnímu 1903–1923. Kn. 9; Jmenný seznam k deníku presidiálnímu 1925–1927. Kn. 124.

²⁵² Tamtéž.

²⁵³ Tamtéž. Jmenný seznam k deníku presidiálnímu 1925–1927. Kn. 124.

²⁵⁴ Tamtéž. Jmenný seznam k deníku presidiálnímu 1903–1923. Kn. 9.

Kočvara, Ladislav Plecítý, Anna Radlová jako výpomoc po dobu nemoci Václava Benetky v roce 1929. Jako podúředník byl roku 1931 jmenován Emanuel Pištělák, který však již následujícího roku odchází do penze.²⁵⁵

6.3.3. Nepomuční soudní zřízenci

Zajímavá je otázka soudních zřízenců. Za sledované období jich bylo u nepomuckého soudu evidováno pět. Jednalo se o Emanuela Pištěláka, Václava Peřinu, Karla Bloudka, Františka Kopeckého a pomocného zřízence pana Jošáka. Nejzajímavější ze všech je kariérní postup Pištěláka a Peřiny. Zbylí tři zřízenci byli zvoleni do své funkce rovnou, ovšem Pištělák a Peřina začínali u nepomuckého soudu jako sluhové. Oba spojovala stejná minulost, byli totiž nasazeni v bojích první světové války v rámci československých legií. Pištělák jako začínající soudní sluha žádal již v roce 1920 o přeložení na Slovensko, které mu bylo zamítnuto. Krátce poté byl oficiálně ustanoven pomocníkem z povolání. V roce 1922 se mu narodila dcera, která však krátce po narození zemřela. V roce 1922 byl zmiňován jako soudní zřízenec, když žádal o zvýšení platu.²⁵⁶ Druhý jmenovaný Václav Peřina byl ustanoven sluhou v roce 1920. Rok na to předložil soudu protokol o koupi bytu a rýže a vzápětí o narození syna. Zajímavý byl jeho rok 1923, kdy byl obviněn ze zločinu zneužití úřední moci podle § 101 tr.z. Další problém na něho neměl dlouho čekat. Roku 1924 proti němu bylo zavedeno disciplinární řízení ve věci útěku Josefa Sudy z vězeňských prostor nepomuckého soudu. Krátce poté přišla zpráva od blovického okresního soudu o dopadení vyšetřovaného. Proti Peřinovi bylo kvůli zmiňovanému útěku zavedeno disciplinární řízení.²⁵⁷

6.3.4. Ostatní spolupracovníci nepomuckého soudu

Důležitou složkou státního soudnictví byl post notáře. Nejznámějším nepomuckým notářem byl dr. Ferdinand Hejna, který svůj post zastával již od roku 1907. Hejna měl pod svojí pravomocí často substituty, jako byli Jakub Rejcha, Josef Hess, František Seichert a Jaroslav Novotný. Dalšími nepomuckými notáři byli od roku 1928 dr. Bedřich Protivenský a Roman Hruška, který však ve zmiňovaném roce zemřel.²⁵⁸

Jako sluha byl v roce 1920, stejně jako Pištělák a Peřina, jmenován i Martin Hála. I on bojoval za první světové války na straně československých legií. Byl dokonce jmenován přísedícím lichevního soudu, než se v roce 1924 tohoto postu vzdal. V roce 1920 byl také

²⁵⁵ Tamtéž. Jmenný seznam k deníku presidiálnímu 1925–1927. Kn. 124.

²⁵⁶ Tamtéž. Jmenný seznam k deníku presidiálnímu 1903–1923. Kn. 9; Jmenný seznam k deníku presidiálnímu 1925–1927. Kn. 124.

²⁵⁷ Tamtéž.

²⁵⁸ Tamtéž.

ustanoven pomocníkem z povolání Kamil Pelikán, toho času učitel v Milči.²⁵⁹ Ze soudních znalců zmíním jen vězeňského lékaře. MUDr. Karel Podzemský byl nejdříve v roce 1925 ustanoven soudním znalcem a o dva roky později i vězeňským lékařem.²⁶⁰

Pravý boj se rozhořel o místo soudního volontéra v letech 1927 a 1928. Do boje se zapojili tři jedinci. V roce 1927 podal svoji žádost Josef Syrový, který přijat nebyl, a tak zkoušel své štěstí u dalších tří soudů a dokonce i u Finančního úřadu v Bratislavě. Syrového následovala v roce 1928 Františka Skořepová, jejíž žádost byla také zamítnuta. Místo nakonec získal pomocný kancelista Vojtěch Kočvara. Ten začínal u nepomuckého soudu složením zkoušek v psaní na stroji roku 1928 a následným přijetím na post pomocného kancelisty.²⁶¹

Z prostorových důvodů jsem upustil od snahy o kompletní zmapování několika desítek jmen soudních znalců nejrůznějších oborů. Jako jeden příklad za všechny zmíním jen návrh znalců sestavený podle živnostenských odvětví, který byl zaslán jako příloha v dopisu Obchodní a živnostenské komoře v Plzni dne 24. května 1924. Jednalo se o návrh znalců ve smyslu zákona o dani z obohacení z 12. srpna 1921 č. 337 Sb. z. a n. Mezi živnostmi vybranými nepomuckým okresním soudem bych zmínil jako nejdůležitější živnost truhlářskou, malířskou, krejčovskou, pekařskou, hostinskou a řeznickou.²⁶² V září 1939 došlo k doplnění seznamu znalců v oborech – holičství, hostince a restaurace, kovář, kolář. Městský úřad v Nepomuku navrhl 29. září 1939 pětici vhodných znalců na volná místa. V roce 1936 byl Vrchním soudem v Praze sestaven nový seznam znalců pro Krajský soud v Plzni. Nepomucký soud měl ze svého obvodu znalecké zastoupení u plzeňského krajského soudu v počtu pěti znalců, zvolených na pět let. Znalci však byli i odvoláváni, jako např. Václav Šlajer v roce 1938 pro stáří a nemoc.²⁶³

6.4. Budova nepomuckého soudu v letech 1918–1939

6.4.1. Výběrová řízení na přestavbu soudní budovy

Popis soudní budovy č.p. 126 jsem v první kapitole dovedl do roku 1888. Nyní se pokusím o stručný popis nejdůležitějších stavebních úprav v období první republiky. Katastr státních budov na základě výnosu ministerstva veřejných prací ze dne 3. června 1922 byl roku 1935 doplňován. Díky tomuto doplňování se dochovala zpráva z výkazu o nezastavěných státních pozemcích nepomuckého soudu ze dne 1. dubna 1935. Jednalo se o parcelu v tehdejší Štefánikově ulici (kat.č. 96), zakoupenou 9. února 1859. Roku 1888 bylo na části této parcely

²⁵⁹ Tamtéž. Jmenný seznam k deníku presidiálnímu 1925–1927. Kn. 124.

²⁶⁰ Tamtéž.

²⁶¹ Tamtéž.

²⁶² Tamtéž. Spisy presidiální 1924–1938. Kart. 234.

²⁶³ Tamtéž.

postaveno skladiště na palivo pro okresní soud. V roce 1935 již pozemek tento účel neplnil, tudíž město Nepomuk mělo v úmyslu pozemek zakoupit pro případné rozšíření budovy soudu č.p. 126. Nicméně nepomucký soud tehdy zasílá zprávu katastru nezastavěných státních pozemků datovanou k 14. prosinci 1935, ve které uvádí stále stejný stav pozemku jako v dubnu téhož roku.²⁶⁴

V roce 1934 bylo vypsáno výběrové řízení na zhotovení okenic do tří oken v místnosti soudního archivu. Do konkurzu se přihlásili pánové Holub a Běloch. Bartoloměj Holub učinil nabídku zhotovení tří okenic v ceně 1 662 korun. Nabídky byly předány technickému oddělení Okresního úřadu v Klatovech.²⁶⁵ Další úprava prvního patra budovy soudu proběhla v roce 1938. Jednalo se o nové prostory pro okresní soud, berní úřad a důchodovou kontrolu. Stavitel Václav Kšír vyhotovil dvě varianty, které byly odeslány již 19. června 1935 Městským úřadem v Nepomuku Ministerstvu spravedlnosti Československé republiky spolu s žádostí o koupi výše zmíněného pozemku kat.č. 96. První verze měla zahrnovat vybourání dveřního otvoru v prvním patře a jeho vybavení zárubní, dveřmi, dále omítnutí zdiva a úpravy podlahy, vybudování mezistěny, její omítnutí, vymalování, vybourání zdiva a vyplentování této vybourané části a dodání a osazení dvojích kamen. Celková suma byla stanovena na 5 825 korun. Druhá, celkem podobná varianta, měla vyjít na 4 811,2 korun.²⁶⁶

Jedna z posledních renovací budovy soudu proběhla v roce 1940. Oprava spočívala v novém omítnutí štítu a celé štítové strany a průčelí se zadní stranou budovy. Zakázku dostala opět firma Václava Kšíra. Rekonstrukce zmíněných částí budovy byla schválena v Praze 15. srpna 1940. Celkové náklady činily 1 427,3 korun.²⁶⁷

6.4.2. Ostatní výběrová řízení

Jedno z prvních výběrových řízení bylo vypsáno na prodej skartovaného materiálu. Dochovala se nabídka k odběru skartovaného materiálu obchodníkem Maxem Hirschem z Prahy-Karlína ve výši 1,25 korun za jeden kg papíru. Nepomuckému soudu se zdála nabízená částka nízká, tudíž došlo k vyjednávání. Hirsch nabídku odůvodnil poklesem cen, tedy setrval na původní nabídce. Nicméně již 1. srpna 1920 bylo odesláno vlakem do Prahy 342 kg starého papíru. Novou nabídku dostal nepomucký soud 29. dubna 1938 od společnosti Richarda Krause z Prahy, který nabídl za skartovaný materiál 0,3 korun za jeden kg.²⁶⁸

²⁶⁴ Tamtéž. Spisy presidiální 1905–1923. Kart. 207.

²⁶⁵ Tamtéž. Spisy presidiální 1924–1938. Kart. 234.

²⁶⁶ Tamtéž. Spisy presidiální 1939–1948. Kart. 235.

²⁶⁷ Tamtéž.

²⁶⁸ Tamtéž. Spisy presidiální 1905–1923. Kart. 207.

Další z řady výběrových řízení bylo vyhlášeno na odběr palivového dříví. Městský úřad v Nepomuku vypsals výběrové řízení na dovoz šesti m³ dříví do budovy okresního soudu. Do výběrového řízení se zapojilo ředitelství žinkovského panství Emila Škody s nabídkou jednoho m³ dříví za 49,5 korun. Jako další se zapojilo ředitelství velkostatku Zelená Hora v Nepomuku s nabídkou 60 korun za m³ včetně dovozu.²⁶⁹ Zajímavé bylo výběrové řízení vypsané správou trestnice v Kartouzích dne 7. listopadu 1931. Jednalo se o výběrové řízení na desinfekční přístroj pro nepomucký okresní soud (viz obrazová příloha 12).²⁷⁰

Veliké výběrové řízení bylo vypsáno na koupi hasicího přístroje. Do řízení se zapojil pražský tovární výrobce přístrojů Horák s nabídkou ručního hasicího přístroje SAMUM-TITAN 5 a 7 za cenu 495 a 550 korun. Na vyžádání zaslala Obchodní a živnostenská komora v Plzni nepomuckému soudu doporučení na firmy Horák – Praha, Josef Kučera – Praha, Jaroslav Havlíček – Praha a Minimax – hasicí přístroje s.r.o. Dále ve zprávě stálo, že komora koupila pro svoji ústřední budovu v roce 1926 hasicí přístroj TITAN za 800 korun. Jaroslav Havlíček přišel s nabídkou hasicího přístroje o objemu devíti litrů za 470 korun, s mrazuvzdornou náplní za 550 korun. Firma Minimax nabídla svůj nejlevnější přístroj o objemu šesti litrů za 550 korun. Hasicí přístroje ORION přišly s nabídkou dalšího hasicího přístroje za 360 korun po 10% slevě. Dne 5. března 1932 došlo z prezidia Vrchního soudu v Praze povolení na koupi hasicího přístroje SAMUM-TITAN 7 za cenu 550 korun (viz obrazová příloha 13).

²⁶⁹ Tamtéž. Spisy presidiální 1924–1938. Kart. 234.

²⁷⁰ Tamtéž.

VII. Bezpečnostní složky první republiky

7.1. Spolupráce četnictva a policie s justiční soustavou

V důsledku spolupráce četnictva a policie s justiční soustavou zmíním se krátce o těchto československých bezpečnostních složkách. Četnictvo, policie a od poloviny 30. let i Stráž obrany státu patřily mezi ozbrojené složky pod správou Úřadu pro správu vnitřní, od roku 1919 Ministerstva vnitra Československé republiky. Mezi četnictvem a policií bylo několik základních rozdílů. Výkon bezpečnostní služby četnictva probíhal v terénu, služba policie ve městech. Byl tedy zachován rakouský systém, ve kterém četnictvo plnilo úkoly na venkově a státní policie ve statutárních městech. Četnictvo tedy bylo výkonným orgánem státních politických úřadů, přičemž výkonným orgánem státních policejních úřadů byly sbory uniformované a neuniformované stráže bezpečnosti. Výkonnými orgány obcí byla komunální policie. V krajních případech mohly být tyto složky doplněny vojskem.²⁷¹

V čele policejních úřadů stáli úředníci s právnickým vzděláním. Přednostům úřadů byl podřízen potřebný úřednický, kancelářský a zřízenecký personál, sbory neuniformované stráže bezpečnosti a v Praze sbor uniformované stráže bezpečnosti. Státní policejní úřady byly ve stejném postavení jako okresní úřady a policejní komisařství příslušnému okresnímu hejtmánovi. Jednalo se o policejní ředitelství Praha a Brno, komisařství v Plzni a Moravské Ostravě a pohraniční policejní komisařství Podmokly.²⁷²

7.2. Organizace četnictva

Četnictvo bylo podřízeno Národnímu výboru již 29. října 1918 a v listopadu 1918 zařazeno do resortu ministerstva vnitra. Nicméně stále panovaly rozpory v pojetí četnictva jako složky vojenského charakteru, tudíž o jeho správu mělo zájem i ministerstvo národní obrany. Struktura četnictva vycházela z rakouského vzoru a dotvořena byla v roce 1920. Na ministerstvu vnitra bylo zřízeno 13. oddělení pro četnictvo. V čele československého četnictva stál generální velitel, kterému byla podřízena zemská četnická velitelství (Praha, Brno, Opava, Bratislava a Užhorod). Policejní ředitelství podléhala zemským prezidentům a komisařství přednostům příslušných okresních úřadů.²⁷³

V letech 1921–1929 spojovali zemská četnická velitelství s četnickými odděleními exponovaní četniční štábní důstojníci, kterým podléhala několik četnických oddělení. Po zrušení této funkce byli umístěni jako vyšší četniční důstojníci u štábů zemského četnického velitelství. Četnická oddělení zahrnovala území dvou i více okresních velitelství. Povinností

²⁷¹ MACEK, Pavel; UHLÍŘ, Lubomír. *Dějiny policie a četnictva II.* s. 19–20.

²⁷² Tamtéž. s. 21.

²⁷³ Tamtéž. s. 52–53.

okresního četnického velitele bylo mapovat stěžejní události v okrese a kontrolovat dodržování písemných a ústních služebních příkazů přednosta okresního úřadu četnickými stanicemi v okrese. Území okresního četnického velitelství tvořily obvody jednotlivých četnických stanic v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, které svojí působností překlenuly zánik monarchie a v nezměněné podobě vstoupily do služeb první republiky.²⁷⁴

Četnické stanice byly nejnižším článkem v organizaci četnictva, jejich obvody tvořilo čtyři až pět obcí. V čele stanice stál velitel (zpravidla vrchní strážmistr), který řídil její chod, vzdělával podřízené kolegy a kontroloval jejich činnost. Nejmenší početní stav jedné stanice byli tři muži. Velitel se měl také vždy seznámit s terénem, zaměstnáním, životem a zvyky obyvatel, především s recidivisty a osobami jinak podezřelými z budoucího páčání trestné činnosti. Velitel stanice organizoval službu svých mužů (obchůzky, složení hlídek a délku služby), přičemž v době jeho nepřítomnosti zastával post velitele stanice jeho zástupce. Velitel také dohlížel na kázeň svých mužů a na jejich docházku do služby v řádném ozbrojení a vystrojení dle předpisu. Velitel se podílel rovněž na eskortování vězňů, kdy musel prostudovat průvodní listiny a ujistit se, zda je zapotřebí dbát zvýšené opatrnosti.²⁷⁵

7.3. Práce četnických sborů

Četnictvo mělo své úkoly vymezené *Služební instrukcí pro četnictvo*, jejíž hlavní náplní bylo dodržování veřejného pořádku a bezpečnosti.²⁷⁶ Četnictvo také spolupracovalo s místní policií a bylo nápomocné obcím. Pro zvýšení podpory při pátrání existovalo ústřední pátrací oddělení a četnické pátrací stanice. Četnické stanice oznamovaly protiprávní jednání jedinců. Jednalo se o přečiny a zločiny spadající pod krajské soudy a přestupky k okresnímu soudu. Četnické stanice se podílely i na soudním ohledání a přípravném vyhledávání, konaly domovní prohlídky, prohlídku obviněného, účast na odvrácení pohrom (požár, povodeň) a synchronizaci pomoci se starostou obce, péči o pořádek v oblasti silničního provozu.²⁷⁷

O komunikaci nepomuckého soudu se zdejší četnickou stanicí vypovídá požadavek okresního soudu ze 7. října 1931, který byl vzesen v reakci na nařízení prezidia plzeňského krajského soudu. Nepomucký soud vyjádřil požadavek na sepsání vzdáleností obcí nacházejících se v obvodu četnické stanice a jejich vzdáleností od sídla zdejšího soudu a vzdáleností obcí v obvodu nepomuckého soudu mezi sebou. Velitel stanice odpověděl I. oddělení soudu, že má požadované vzdálenosti jen na staničním náčrtku v přibližných

²⁷⁴ Tamtéž. s. 55–57.

²⁷⁵ Tamtéž. s. 57–58.

²⁷⁶ Záležitosti četnictva vymezoval zákon č. 1 z roku 1895 ř.z., novelizovaný zákonem č. 299 Sb. z. a n. z roku 1920 a zákonem č. 28 Sb. z. a n. z roku 1928.

²⁷⁷ MACEK, Pavel; UHLÍŘ, Lubomír. *Dějiny policie a četnictva II.* s. 75–79.

vzdálenostech. Poté se začala organizovat spolupráce i s okolními četnickými stanicemi nepomuckého soudního okresu. Odpověď na požadavek je doložena např. od četnické stanice v Myslívě, Žinkovech a Oselcích.²⁷⁸

Průlomem do policejního a četnického vyšetřování byla daktyloskopická sbírka kapitána Josefa Povondry. Sbírkou založil v roce 1907 a od roku 1911 do ní četnické stanice zasílaly karty s otisky prstů různých nebezpečných a předzjištných skupin pachatelů. K automatickému rozlišení pohlaví pachatele sloužily odlišné barvy na daktyloskopických kartách. Tento systém evidence byl do roku 1922 natolik rozvinut, že mohlo být zřízeno zvláštní četnické oddělení při Poznávacím úřadu pražského policejního ředitelství, jehož náplní bylo zhotovování znaleckých posudků s využitím daktyloskopické evidence.²⁷⁹

Četníci měli zakázanou činnost v politických stranách a různých zájmových organizacích. Oženit se mohl četník po odsloužení čtyř let, nejdříve však po dosažení 30 let věku. V roce 1927 byli četníci i ostatní příslušníci ozbrojených sil zbaveni volebního práva.²⁸⁰ Použití zbraně všech ozbrojených složek bylo stanoveno přesně intra legem a striktně dodržováno. Jednalo se jen o případy nutné obrany a obrany ve stavu nouze.²⁸¹

7.4. Nepomucká četnická stanice

Vnitřní analýzou dochovaných trestních oznámení nepomucké četnické stanice je možné alespoň v obrysech stanovit její složení. V období let 1918–1939 bylo sídlo nepomucké četnické stanice nejspíše i nadále v Husově ulici. Nepomucká stanice spadala v roce 1924 pod Zemské četnické velitelství Čechy, do obvodu exponovaného štábního důstojníka v Plzni, oddělení č. 16 se sídlem v Klatovech. Počet okresních četnických velitelství pro 16. oddělení byl čtyři s 65 četnickými stanicemi a 235 četníky.²⁸² Od roku 1932 se na trestních oznámeních objevuje v rámci nepomucké četnické stanice místo klatovského oddělení působnost k oddělení v Plzni.

Z roku 1925 se v rámci jednoho trestního oznámení dochovala zpráva o veliteli nepomucké stanice, kterým byl vrchní strážmistr Jaroslav Moskal.²⁸³ Razítko se jménem nepomucké pátrací stanice se zachovalo na trestních oznámeních zaslaných okresnímu soudu od stanic č. 57, 58, 62 a od roku 1930 č. 34. Dá se tedy soudit, že minimálně

²⁷⁸ SOkA Plzeň-jih. Fond OS Nepomuk. Spisy presidiální 1924–1938. Kart. 234.

²⁷⁹ JEDLIČKA, Miloslav. *Nejslavnější mordy první republiky*. s. 28.

²⁸⁰ MACEK, Pavel; UHLÍŘ, Lubomír. *Dějiny policie a četnictva II*. s. 74.

²⁸¹ Viz § 13 zákona o četnictvu č. 299/1920.

²⁸² MACEK, Pavel; UHLÍŘ, Lubomír. *Dějiny policie a četnictva II*. s. 198.

²⁸³ SOkA Plzeň-jih. Fond OS Nepomuk. Trestní záležitosti ukončené bez zjištění skutkové podstaty 1924–1930. Kart. 271.

tyto stanice byly podřízeny nepomucké četnické stanici. U nepomucké četnické stanice č. 58 jsou doložena k roku 1925 jména tří četníků. Jednalo se o strážmistra Karla Macka, strážmistra Bohumila Podařila, strážmistra Jaroslava Hájka a od roku 1929 i štábního strážmistra Václava Oliče.²⁸⁴ Členem nepomucké četnické stanice č. 34 byl ve 30. letech velitel stanice, vrchní strážmistr Jaroslav Moskal, který byl ovšem v roce 1934 nahrazen vrchním strážmistrem Františkem Veselým.²⁸⁵ Od roku 1930 do roku 1939 jsem v rámci nepomucké stanice č. 34 z trestních oznámení zjistil působnost těchto četníků – strážmistra Jana Sedláčka, strážmistra Jaroslava Moskala, strážmistra Václava Hajšmana, strážmistra Vincence Máry, štábního strážmistra Jana Zemeka a praporčíka Vendelína Kose.²⁸⁶

²⁸⁴ Tamtéž.

²⁸⁵ Tamtéž. Trestní záležitosti ukončené bez zjištění skutkové podstaty 1924–1930. Kart. 271; Trestní záležitosti ukončené bez zjištění skutkové podstaty 1931–1934. Kart. 272.

²⁸⁶ Tamtéž.

VIII. Kriminální psychologie

8.1. Úvod do problematiky

V této kapitole se pokusím o vytvoření osobnostních a myšlenkových profilů pachatelů. Výchozí metodou mi byl extenzivní výzkum, jehož stěžejní soubory jsem doplnil na vhodných místech o komplexní popis. Dalo by se tedy říci, že tento historický výzkum kriminality konkrétního území a časového vývoje jsem na patřičných místech doplnil o prvky kvalitativní analýzy. Vycházel jsem z evidence případů Okresního soudu Nepomuk, které jsem v rámci vlastního šetření zpracoval do statistiky. V rámci kvantifikace výskytu konkrétních jevů jsem používal kategorii nominálních znaků, pro užší měření znaky kardinální, které jsem následně komparativně umístil na konkrétní statistickou stupnici. Tyto statistické jednotky umožňují vzájemnou komparaci, ovšem jen mezi sebou. Živelnou komparaci celého výzkumného souboru by umožnil pouze předpoklad existence podobného souboru v rámci jiných území, ovšem stejného časového období. Není mi známo, v rámci dostupných zdrojů, že by některý badatel podobným způsobem trestní soudnictví konkrétní soudní jednotky zpracoval.

Snažil jsem se tedy přetavit moderní kriminální metodologii na kriminalitu první republiky. Je jasné, že současní kriminalisté pracují s pachatelem v reálném čase a prostředí. Historik zabývající se podobným tématem v jakékoli historické epoše samozřejmě tyto možnosti nemá. Je známo, že čím hlouběji jde badatel do historických období, tím se výzkumné metody stávají více a více obtížnými. I když jsem se rozhodl analyzovat regionální kriminalitu v době první republiky, tedy období vzdálené 70 až 90 let, některé výzkumné prvky, které by čtenáře mohly zajímat, není již možné zmapovat. Jedná se např. o bližší poznání životních útrap pachatele, jeho myšlení apod. Někdy tyto záměry zhatí sám časový odstup, kdy patřičné prameny v současnosti již neexistují. Dnešní kriminalistický procesuální přístup, zaměřený na kriminální jednání, usiluje o výklad duševního stavu pachatele v době spáchání trestného činu. To samozřejmě historik nemůže přímo prokázat. Mnohdy díky absolutní absenci pramenů zbyla jen jména pachatelů v rejstříkové evidenci, která se těžko dají znovu zařadit do prvorepublikové kriminální reality, tudíž zůstávají pouhými abstrakty.

Současná forenzní typologie²⁸⁷ rozlišuje kriminální populaci na pět základních typů osobností pachatelů. Pro přesné určení níže uvedených typů pachatele by chtělo provést nejdříve systematický výzkum sociálních a majetkových poměrů, předchozí trestné činnosti (recidivy) a bezprostřední motivace jednotlivých pachatelů. Tento výzkum je ovšem velice

²⁸⁷ Forenzní psychologie je aplikovaná psychologická disciplína, řešící prvky chování a prožívání lidí v situacích vymezených právem.

náročný na čas, tudíž uvádím jen možné typy pachatelů – socializovaný (normální) typ, neurotický typ, psychopatický typ, mentálně nedostačivý typ a psychotický typ. Osobnost neurotického typu se vyznačuje určitými neurotickými poruchami (zvýšená úzkostnost, dráždivá slabost, deprese, hysterické reakce). Tyto prvky se promítají do kriminálního jednání a do způsobu páchaní trestné činnosti. Psychopatický (sociopatický) typ se vyznačuje svéráznými, nápadnými a zvláštními způsoby chování. Sociopatie souvisí často s deviantní socializací, tedy s afunkčním prostředím, ve kterém tento delikvent vyrůstá. Mentálně nedostatečný typ je primitivní osobnost, která páchá stejným stylem trestnou činností. Psychopatický typ trpí v době páchaní trestné činnosti určitou konkrétní podobou psychózy a páchá násilné trestné činy.²⁸⁸

8.2. Specifika kriminality mládeže

Když budeme vycházet v otázce výskytu četnosti kriminality mládeže ze současného stavu, musíme dojít k závěru, že i v první republice byla míra výskytu kriminality mládeže o dost vyšší, než zaznamenávají oficiální údaje. Helena Válková uvádí, že v současné době je v různých zemích kriminalita mládeže 4x až 10x vyšší, než uvádějí statistiky.²⁸⁹ S vysokou mírou latentní kriminality u mládeže můžeme počítat i v první republice. V oblasti nejčastějších přestupků měla a stále mají hlavní slovo specifika spojená s psychickým, sociálním a mravním vývojem v období tzv. primární a sekundární socializace.²⁹⁰ Pro snazší rozdělení trestné činnosti mládeže zachovám současné kriminální dělení na páchaní trestných činů ojediněle (neopakovaně) a tzv. intenzivní pachatele (tedy recidiva mladistvých).²⁹¹

8.3. Recidiva

Dalším pojmem je otázka recidivy. Recidiva měla na Nepomucku ve sledovaném období své podstatné zastoupení. U těchto chronických pachatelů můžeme sledovat určité sklony k páchaní soustavné trestné činnosti. Dle současné terminologie se jedná o monotropní recidivu (opakované páchaní stejného trestného činu), o homotropní recidivu (pachatel páchá několik trestných činů ze stejné trestné oblasti) a ditropní recidivu (pachatel páchá trestné činy z více rozdílných skupin kriminální činnosti).²⁹² Recidivista může být k páchaní své trestné

²⁸⁸ Více viz ČIRTKOVÁ, Ludmila. *Kriminální psychologie*. s. 69–75.

²⁸⁹ VÁLKOVÁ, Helena; KUČHTA, Josef a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. s. 269.

²⁹⁰ Z trestně-politického hlediska je dnes důležitým pojmem dospívání, tedy období pubescence (11–15 let života) a adolescence (16–20 let).

²⁹¹ VÁLKOVÁ, Helena; KUČHTA, Josef a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. s. 276–277.

²⁹² Více tamtéž. s. 329–331.

činnosti motivován či může být bez motivace. Motivované chování lze vymezit takto – vznik motivu, možnosti dosažení cíle, boj motivů, volba chování a realizace.²⁹³

8.4. Motivace jako předpoklad kriminality

Nyní se zmíním o vybraných druzích kriminality a jejich charakteristikách. Nejčtenější zastoupení v mém šetření měla majetková kriminalita. V této trestné činnosti jde o vlastnické vztahy a majetek. Motivem pachatele bylo ve většině případů vlastní obohacení, ovšem vyskytly se i případy poškození cizího majetku. Do kategorie vlastního obohacení tedy spadá krádež, zpronevěra a neoprávněné užívání cizí věci. Do druhé kategorie se zařazují např. trestné činy poškození cizí věci, poškození věřitele a zneužití vlastnictví. V současné době mají v České republice největší zastoupení v rámci majetkové kriminality krádeže, poté podvody a zpronevěry a následně poškození cizí věci.²⁹⁴ Přesně takové zastoupení měla i nepomucká majetková kriminalita první republiky.

Majetková polarizace společnosti vytvořila i konkrétní okruhy majetkové trestné činnosti, které se dopouštějí jednotlivé sociální vrstvy. Jedná se o osoby zcela nemajetné (tuláci, žebráci, bezdomovci), osoby zaujímající nejnižší společenský status následkem svého jednání či v důsledku nepříznivých okolností (zkrachovali podnikatelé, ztráta zaměstnání atd.) a osoby žijící na hranici chudoby (např. důchodci, etnické minority atd.). Motivem kriminality této skupiny je bída a nouze. Druhou skupinu tvoří střední vrstva, která má svoji existenci hmotně zajištěnou. Motivem trestné činnosti není tedy bezprostřední potřeba financí. Mezi těmito skupinami figurují profesionální pachatelé majetkové trestné činnosti. Nejbohatší vrstvy využívají spíše hospodářskou kriminalitu k vlastnímu obohacení.²⁹⁵ Bylo by jistě zajímavé provést i analýzu organizované recidivní majetkové a hospodářské trestné činnosti nepomuckých případů, tímto směrem se bude ubírat můj další výzkum.

Pachatelé hospodářské a majetkové kriminality se odlišují vlastnostmi a motivy. Pachatel se mohl dopustit např. krádeže z nutnosti, případně mohla být jeho motivací potřeba riskovat. V obou případech se jedná o pachatele příležitostné. Naproti tomu existuje a existovala skupina pachatelů profesionálních, které lze zařadit do skupiny organizovaného zločinu. Pro tyto profesionály je specifické zařazení do regulérního hospodářského života.²⁹⁶

Pro násilnou kriminalitu je charakteristické poškození či destrukce cílového objektu (fyzické poškození osoby). Kriminologické teorie vzniku, vývoje a přetrvání kriminálně

²⁹³ Tamtéž. s. 344.

²⁹⁴ Tamtéž. s. 369.

²⁹⁵ Tamtéž. s. 373–374.

²⁹⁶ Více tamtéž. s. 352–355.

agresivního chování lze rozdělit na instinktivní (zejm. vrozené mechanismy) a environmentalistické (obsahují příčinu násilí v okolních vlivech). Je možné se přiklonit k tvrzení, že agresivita u osoby vzniká proto, že často a trvale užívá agresi k řešení svých problémů.²⁹⁷ Kriminální agrese se dělí na dvě skupiny. V první se jedná o chladnou nebo instrumentální kriminální agresi (pachatel ji užívá k dosažení subjektivně významné hodnoty). Tuto chladnou agresi charakterizuje neutrální postoj k oběti, spontaneita, nízká intenzita agrese a chybějící afekt. Naproti tomu druhou kategorií tvoří afektivní neboli expresivní agrese, která se vyznačuje předchozí konfliktní inzultací oběti, nepřátelským postojem, brutalitou a vysokou mírou agrese.²⁹⁸

Úmyslná usmrcení (homicidia) zahrnují širokou škálu agresivního jednání. Může jít o domácí násilí s tragickými následky, sexuální vraždy, vraždy motivované ziskem, vraždy v afektu a sériové vraždy. U osobnosti vraha je sdružena řada nesourodých kriminálních jednání, která vyjma usmrcené oběti nespojuje žádný článek.²⁹⁹ Vrah s nadměrnou sebekontrolou má sklon hromadit vnitřní napětí až k hranici nesnesitelnosti, aby se následně dopustil brutálnějšího činu, naproti tomu vrah s nedostatečnou sebekontrolou má nízkou toleranci vůči frustraci, jejímž následkem se u jeho osoby projevují častá agresivní jednání, ovšem s menší brutalitou.³⁰⁰ Je možné dedukovat, že pachatel trestného činu úmyslného ublížení na těle se osobnostními charakteristikami blíží pachateli trestného činu vraždy.

Znásilnění může být z kriminalistického hlediska definováno jako vynucení pohlavního styku či jiných sexuálních praktik skrze násilí či násilné vyhrožování. Nesocializovaný sexuální agresor se vyznačuje trojím jednáním – podvodem, kdy přistoupí k oběti na základě žádosti o pomoc či předstírané pomoci oběti, rychlým fyzickým útokem bez předchozího verbálního jednání a útokem v bezbrannosti (např. spánek). Nejčastěji pachatel usiluje o vaginální styk, dále o orální styk a různé formy osahávání. Při aktu znásilnění často dominují u osoby pachatele zloba, msta nebo potřeba být ujištěn o vlastní moci.³⁰¹ Do sexuální kriminality patří mj. i pohlavní zneužívání. To je vymezeno jako soubor sexuálního chování směřujícího vůči nezletilým dětem. V rámci tohoto chování dochází většinou k nekoitální aktivitě, jedná se tedy o vzájemné obnažování, osahávání a masturbaci.³⁰² Takový byl i případ Ludvíka Šembery, který jsem umístil do kapitoly XI.

²⁹⁷ Tamtéž. s. 379–381.

²⁹⁸ Tamtéž. s. 382.

²⁹⁹ Tamtéž. s. 388–390.

³⁰⁰ Tamtéž. s. 395–396.

³⁰¹ Tamtéž. s. 411–412.

³⁰² Tamtéž. s. 415–416.

Často k trestnému chování dovede jedince alkohol. Jedná se o trestnou činnost pod vlivem alkoholu či o trestnou činnost vyvinutou k získání alkoholických nápojů. Opilství je dnes definováno jako trestný čin spočívající v zaviněném přivedení se do stavu nepřičetnosti, které má za následek spáchání trestného činu. Obrovský počet případů spáchaných pod vlivem alkoholu spočívá ve verbálních trestných činech a trestných činech manifestujících agresivní sklony pachatele (např. útok na veřejného činitele).³⁰³ Tento prvek se samozřejmě objevoval i u dřívějších pachatelů, nicméně ke stanovení přesného výskytu by bylo nutné podrobit dochované spisy analýze přímo tohoto konkrétního prvku kriminality.

³⁰³ Tamtéž. s. 426–427.

IX. Historicko-ekonomický záměr

9.1. Úvod do problematiky

Čtenáře jistě překvapí, proč „pletu“ hospodářské dějiny do dějin kriminality. Tento můj úmysl je však cílený. Jak jsem již v patřičné kapitole uvedl, okresní soudy řešily jen přestupky, popřípadě lehčí přečiny. Není náhodou, že přestupky řešené nepomuckým okresním soudem se skládaly z velkého počtu majetkových a hospodářských trestných činů. Tento závěr mě přivedl k zaměření výzkumné metody i na hospodářské dějiny. Nicméně když si zájemce přečte např. zdařilou práci *Kriminalita a každodennost v raném novověku* Jaroslava Čechury³⁰⁴ či článek Jaroslava Pánka *Hrdelní soudnictví města Příbramě v 17. a 18. století*,³⁰⁵ musí dojít k závěru, že velké množství trestných činů bylo páčáno z materiální nouze. Na tomto základě se vzápětí pokusím o nástin hospodářského vývoje meziválečného Československa, v rámci kterého uvedu konkrétní hospodářskou situaci a její specifika v nepomuckém regionu.

V následující kapitole jsem analyzoval vybrané druhy majetkové a hospodářské kriminality v průřezu prvorepublikového období. Výsledkem byl jasný doklad nárůstu majetkové a hospodářské kriminality v těch letech, která se vyznačovala hospodářským propadem. Nejmenší výskyt krádeží, zpronevěr a podvodů spadá do let 1923 až 1925, což přesně reflektuje konečné překonání hospodářské krize i na Nepomucku. Zajímavý ovšem je jen nepatrný nárůst této kriminality v letech 1930 a 1931. Vrcholu dosáhla majetková a hospodářská kriminalita krizových let v roce 1934. Od této doby má vrůstající charakter až do roku 1939. Naproti tomu tuláctví dosahuje vrcholu v letech 1923 a 1925, což je o to víc zajímavé, že československá ekonomika zažívala tehdy nejsilnější meziválečný nástup k hospodářské konjunktuře (viz grafická příloha V).

Stejný stav kriminality je možné sledovat i v prvním desetiletí první československé republiky u případů jinam odkázaných. U jinam odkázaných případů převažovala v pěti sledovaných letech majetková kriminalita.³⁰⁶ V prvním sledovaném roce 1921 dosahoval počet větších krádeží a majetkových podvodů dokonce 72 % všech případů. V roce 1923 jich bylo jen 50 %, v roce 1925 pak 55 %, přičemž v nadcházející hospodářské krizi se počet této kriminality snižoval. V roce 1929 bylo těchto případů jen 33 % a v roce 1930 pak 34 %. (viz grafická příloha X).

³⁰⁴ ČECHURA, Jaroslav. *Kriminalita a každodennost v raném novověku : jižní Čechy 1650–1770*. 1. vyd. Praha : Argo, 2008. ISBN 978-80-257-0049-5.

³⁰⁵ PÁNEK, Jaroslav. *Hrdelní soudnictví města Příbramě v 17. a 18. století. Středočeský sborník historický*. 1. vyd. Praha : Státní oblastní archiv, 1978, č. 13. s. 87–195.

³⁰⁶ V tomto případě se jednalo o § 171, 173, 174, 175 a 176 tr.z. pojednávající o závažnějších krádežích a § 197 a 200 tr.z. pojednávající o závažnějších podvodech.

9.2. Hospodářská situace po rozpadu Rakouska-Uherska

Československo dostalo do vínku po rozpadu Rakouska-Uherska území o velikosti 140 394 km², přičemž zemí s největší rozlohou byly Čechy (52 064 km²) s hustotou 105 obyvatel na km².³⁰⁷ Počet přítomných obyvatel v Československu byl v roce 1921 celkem 13 612 424 a v roce 1931 již 14 729 536.³⁰⁸ V roce 1930 evidovala Obchodní a živnostenská komora v Plzni 158 676 samostatně výdělečně činných a 157 612 dělníků činných v povolání, což svědčí o silném zastoupení samostatných živností.³⁰⁹

Československo patřilo nesporně po všech stránkách k hospodářsky nejvyspělejším zemím bývalého Rakouska-Uherska. Odhadem zůstalo v zemi 50 % potravinářského a 60 % kovodělného průmyslu, 75 % bavlnářského a obuvnického průmyslu, 80 % vlnářského průmyslu a u sklářského a cukrovarného průmyslu dokonce 90 % veškeré výroby bývalého Rakouska-Uherska.³¹⁰ Vyjma několika velkých bank a průmyslových podniků měli čeští vlastníci doménu ve středních a menších podnicích. Tato situace panovala i u největšího zbrojního závodu nově vzniklého Československa, kterým byly Škodovy závody v Plzni. Ty po válce ovládaly vídeňské velkobanky za účasti Škodovy rodiny.³¹¹ Škodovy závody zaměstnávaly i řadu dělníků z Nepomucka, jak tomu bylo velkou měrou ještě v nedávné době.

9.3. Československá ekonomika ve 20. letech

Nejdůležitějším zdrojem obživy v poválečných letech bylo celostátně zemědělství a lesnictví, které mělo obrovskou převahu nad průmyslem zvláště na Slovensku a Podkarpatské Rusi.³¹² Nicméně v lesnictví a myslivosti nepodnikal ani jeden obyvatel Nepomucka, přičemž obživu v tomto odvětví našlo 57 jedinců.

Po konci světové války panoval neutěšený stav v zásobování potravinami a palivy. V roce 1919 došla situace tak daleko, že musely být zřízeny lidové cenové a lichevní soudy. Zásobovací situace se v zemi stabilizovala až během roku 1921.³¹³ O to více je zajímavé, že u převážně agrárního obyvatelstva nepomuckého soudního okresu bylo nejméně majetkové a hospodářské kriminality v meziválečném období zaznamenáno právě v roce 1919, přičemž vlna poválečné majetkové kriminality opravdu kulminuje v roce 1921. V roce 1919 ovšem

³⁰⁷ BARTOŠ, Josef; TRAPL, Miloš. *Československo 1918–1938*. s. 7.

³⁰⁸ *Sčítání lidu v republice Československé ze dne 1. prosince 1930*. s. 36.

³⁰⁹ Tamtéž. s. 64.

³¹⁰ BARTOŠ, Josef; TRAPL, Miloš. *Československo 1918–1938*. s. 29.

³¹¹ K tomu více MESÁROŠ, Oldřich. Výroba a obchod se zbraněmi v ČSR mezi dvěma světovými válkami. *Acta oeconomica Pragensia*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická, 1998, č. 5. s. 50–66.

³¹² PRŮCHA, Václav a kol. *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918–1992*. s. 270.

³¹³ LACINA, Vlastislav. *Zlatá léta československého hospodářství 1918–1929*. 1. vyd. Praha : Historický ústav AV ČR, 2000. s. 77. ISBN 80-7286-000-3.

narostl počet fyzických inzultací na dvojnásobek stavu z roku 1918 (viz grafická příloha V).

V roce 1919 dosahovala průměrná denní mzda dělnického pojištěnce 11,3 korun, tedy čtyřnásobku oproti roku 1913, ovšem spotřební zboží v Praze zdražilo téměř na desetinásobek. Dělnické mzdy dosahovaly v roce 1919 jen 35 % předválečné výše.³¹⁴ V dubnu 1919 došlo k zákonné úpravě československé měny v rámci měnové reformy z pera ministra financí Aloise Rašína. Pozemková reforma byla realizována 16. dubna 1919 tzv. záborovým zákonem. Na základě tohoto zákona stát zabíral pozemky větší než 150 ha zemědělské nebo 250 ha veškeré půdy.³¹⁵

Následně zažilo celé hospodářství státu oživení, které vedlo ke zvýšení životní úrovně obyvatel. Nicméně poválečná krize dosáhla v nezaměstnanosti vrcholu v roce 1923, kdy bylo hlášeno u zprostředkovatelen 441 075 uchazečů o práci.³¹⁶ Prim v hospodářské činnosti drželi podnikatelé. Hlavní doménou malovýrobního hospodaření bylo zemědělství a řemeslo, přičemž do roku 1930 ubylo 155 000 zemědělců. Drobné živnosti měly početně silné zastoupení také v maloobchodu, pohostinství a dopravě. V maloroľnických hospodářstvích a většinou i na velkostatkách převažovalo vlastnictví jednotlivců.³¹⁷

Průběh hospodářského cyklu ovlivnila již v roce 1920 hospodářská krize způsobená v mnoha zemích světa nadvýrobou.³¹⁸ Výjimku netvořilo ani Československo. Krizové příznaky relativní nadvýroby se začaly projevovat koncem roku 1921 v hutním průmyslu, rudném hornictví a těžbě uhlí.³¹⁹ Naštěstí pro Nepomucko tato odvětví zde nikdy žádné výrazné zastoupení neměla. V roce 1930 v hornictví a hutnictví nepodnikal na Nepomucku ani jeden obyvatel a na hornictví byli existenčně závislí čtyři jedinci.³²⁰

Průběh hospodářské krize v Československu nepříznivě ovlivnil deflační vývoj měny, který začal již koncem roku 1921. Zhodnocení koruny se projevilo např. poklesem cen na vnitřním trhu, což znamenalo pohromu pro vývoz, kdy se zboží mnohdy stalo pro zahraniční odběratele cenově nedostupným.³²¹

³¹⁴ K tomu více PRŮCHA, Václav a kol. *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918–1992*. s. 80–90.

³¹⁵ LACINA, Vlastislav. *Zlatá léta československého hospodářství 1918–1929*. s. 29–30.

³¹⁶ DEYL, Zdeněk. *Sociální vývoj Československa 1918–1938*. 1. vyd. Praha : Academia, 1985. s. 43.

³¹⁷ BOHÁČ, Antonín. *Změny v hospodářském a sociálním rozvrstvení obyvatelstva českých zemí*. 1. vyd. Praha : Česká společnost národohospodářská, 1933. s. 20–22.

³¹⁸ Charakteristikou každé hospodářské krize v meziválečném období byla relativní nadvýroba (převaha nabídky nad poptávkou) spočívající v následném zlevňování zboží, poklesu průmyslové výroby, útlumu ve stavebnictví, investiční činnosti a vnitřním a zahraničním obchodě. Dále byla doprovázená růstem nezaměstnanosti a vzestupem bankrotujících podniků. Naproti tomu konjunktura se vyznačovala překonáním vrcholného bodu průmyslové výroby předchozího cyklu, investičním boomem, růstem zaměstnanosti, vnitřního i vnějšího obchodu, růstem nominálních i reálným mezd a růstem spotřeby zboží a bytové výstavby.

³¹⁹ PRŮCHA, Václav a kol. *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918–1992*. s. 144–146.

³²⁰ *Sčítání lidu v republice Československé ze dne 1. prosince 1930*. s. 271.

³²¹ PRŮCHA, Václav a kol. *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918–1992*. s. 144–146.

9.4. Československá ekonomika ve 30. letech

Nejtěžší hospodářská krize 20. století vyvolaná zhroucením kurzů akcií na burze v New Yorku v říjnu 1929 zasáhla, vyjma Sovětského svazu, celý svět. Předehrou byla agrární krize v evropských zemích a ve Spojených státech na přelomu roku 1927 a 1928. V důsledku velké hospodářské krize klesla světová průmyslová výroba o 37 % a v roce 1934 byla zrušena směnitelnost dolaru za zlato (dolar byl následně devalvován o 41 %). Krize s sebou nesla tíživé sociální důsledky a propad ve všech oblastech životní úrovně. Pro velkou část rolníků, živnostníků a dalších samostatně činných pracovníků znamenala krize existenční ohrožení. Množily se konkurzy, exekuce a zadlužování rolníků a živnostníků. Velké problémy se týkaly zejm. obchodníků se zbožím, kterých v tomto oboru na Nepomucku podnikalo 123. Na nich bylo v tomto oboru závislých (vyjma 55 úředníků a zřízců) dalších 249 lidí.³²² Druhou nejpočetnější skupinou byl na Nepomucku stavební průmysl, ve kterém podnikalo 22 jedinců a jako dělníků se hlásilo k stavebnímu průmyslu 591 obyvatel. Dohromady bylo (se čtyřmi úředníky a 16 zřízců) v tomto povolání činných 633 osob, což bylo o to horší, že stavební průmysl zaznamenal během krize ve 30. letech také drtivý propad.³²³

Relativní nadvýroba postihla Československo již v letech 1928 a 1929, tento stav byl dočasně zakrýván poskytováním úvěrů za účelem další produkce. To se na Nepomuku projevilo v roce 1929, kdy majetková kriminalita dosáhla nejvyššího stavu v hospodářské krizi počátku 30. let. Nadcházející krize byla mimořádně ničující a v Československu dosahovala dna v roce 1933, přičemž doznívala ještě na začátku roku 1936. Krize v zemi byla delší a oživení méně zřetelné než ve většině ostatních zemí. Stát se snažil krizi čelit skrze organizaci podnikatelů a kartelů (kartelový zákon z roku 1933) a regulací cen a ochranou vnitřního trhu proti zahraniční konkurenci.³²⁴

Průmyslová výroba klesla v Československu o 40 %. Nejmírnější pokles postihl výrobu elektřiny, průmysl chemický, papírnický, polygrafický a potravinářský. Naproti tomu o třetinu se propadl báňský průmysl a o 60 % metalurgicko-strojírenský průmysl. K oživení průmyslové výroby přispělo od poloviny 30. let rozsáhlé zbrojení.³²⁵ V Nepomuku byl v roce 1930 pouze jeden polygraf, který měl dva dělníky, kdežto výrobců potravin bylo 57 a dohromady závislých na potravinářském průmyslu bylo 391 jedinců. Největší zastoupení z metalurgických oborů mělo zpracování kovů. Samostatně výdělečně činných v oboru zpracování kovů bylo v roce 1930 na Nepomucku 39 osob. Jednalo se nejspíše o venkovské

³²² *Sčítání lidu v republice Československé ze dne 1. prosince 1930*. s. 280.

³²³ Tamtéž. s. 279.

³²⁴ Více viz PRŮCHA, Václav a kol. *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918–1992*. s. 270–277.

³²⁵ Tamtéž. s. 285.

kováře a podkováře, kterým pomáhalo 409 jedinců.³²⁶ Domnívám se, že dopad hospodářské krize na jejich podnikání nebyl tak hrozivý, protože v tomto oboru existovala řada možností na přizpůsobení svých služeb poptávce doby (např. zaměřit se výhradně na opravu nástrojů, podkovávání koní apod.).

Agrární krize tedy začala v Československu již v roce 1928 relativní nadvýrobou potravin a zemědělských surovin. Celkový rozsah výroby se na rozdíl od průmyslu nezměnil a vrcholného objemu dosáhlo zemědělství v roce 1932. Pokles se dostavil až v polovině 30. let, po vyčerpání zemědělských rezerv.³²⁷ Největší počet obyvatel nepomuckého soudního okresu se samozřejmě během celého období první republiky hlásil k zemědělství a chovu dobytka.³²⁸ Samostatným podnikatelem či nájemníkem bylo v roce 1930 celkem 1 814 jedinců, dělníků, učedníků a nádeníků bylo 656, úředníků a zřízenců 17. Ostatních osob jim pomáhajících bylo 5 556. Dohromady se tedy 8 043 obyvatel Nepomucka živilo či bylo odkázáno na zajištění rodinných příjmů v oboru zemědělství.³²⁹

Vzhledem k tomu, že na Nepomucku bylo celkem 8 358 mužů a 2 992 žen závislých na hlavním povolání a 648 mužů a 38 žen činných a pomáhajících ve vedlejších povolání, bylo tedy existenčně odkázaných na zemědělství kolem 71 % výdělečně činných obyvatel (bez jedinců, kteří měli zemědělství jako vedlejší povolání). Na Nepomucku majetková kriminalita dosahovala dna mezi lety 1930 a 1931, přičemž se od roku 1931 do roku 1934 zvýšila o třetinu (viz grafická příloha V).

9.5. Nezaměstnanost jako kriminální faktor

Sociální důsledky krize se projevovaly i nárůstem lidí odkázaných na dobročinnost a žebrotu. Stále více žebrały i osoby schopné práce. V roce 1931 bylo na milodary obcí odkázáno již 408 000 osob.³³⁰ Tito lidé se stále více uchýlovali k nezákonnému obstarávání financí či potravin, případně svoji situaci řešili sebevraždou. Z údajů sčítání obyvatel v roce 1930 vyplývá, že na Nepomucku žilo toho roku ze státní podpory a renty 1 535 lidí v pracovním věku.³³¹

³²⁶ *Sčítání lidu v republice Československé ze dne 1. prosince 1930*. s. 278.

³²⁷ PRŮCHA, Václav a kol. *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918–1992*. s. 296.

³²⁸ Pro české země bylo charakteristické, že venkovští chalupníci a malí rolníci museli většinou hledat hlavní nebo doplňující zdroj obživy v továrnách, v řemesle, obchodu a v námezdní práci na velkostatech. Jejich hospodářství měla jen samozásobitelský charakter. Z této informace lze vyčíst základní problém sčítání obyvatel z roku 1930, kdy u velkého počtu zemědělců převažovala v létě a na podzim zemědělská činnost a v zimních měsících jejich druhé zaměstnání.

³²⁹ *Sčítání lidu v republice Československé ze dne 1. prosince 1930*. s. 270.

³³⁰ PRŮCHA, Václav a kol. *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918–1992*. s. 412.

³³¹ *Sčítání lidu v republice Československé ze dne 1. prosince 1930*. s. 286–287.

S nárůstem nezaměstnanosti samozřejmě souvisí i nárůst kriminality. Někdo mohl volit raději než žebrání dobrovolné vězení. Jakub Rákosník uvádí brněnský výzkum, který hovoří o přiznání mnoha nezaměstnaných, že z nouze odcizovali např. otop.³³² Na nezaměstnanosti druhých dokázali lidé i vydělat. Jedním takovým „podnikatelem“ se stal J. Venháč z Ostravy, který roku 1934 založil Sportovní klub nezaměstnaných v Moravské Ostravě, přičemž hlavní náplní klubu nebyl sport, ale rozesílání diplomů o čestném členství slavným osobám a firmám s žádostí o příspěvek, který poté končil v kapse pana Venháče.³³³

³³² RÁKOSNÍK, Jakub. *Odvrácená tvář meziválečné prosperity : nezaměstnanost v Československu v letech 1918–1938*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 2008. s. 385. ISBN 978-80-246-1429-8.

³³³ Tamtéž. s. 386.

X. Shrnutí výzkumu a jeho závěry

10.1. Metoda výzkumu

Na následujících stranách se pokusím nastínit kriminalitu na Nepomucku. Ve svých závěrech budu vycházet ze všech faktů, které byly doposud v této práci zmíněny. Hlavní prvky výzkumné metody jsem zaměřil na popisnou kriminalitu a její komparaci s ekonomickým zázemím a motivací pachatelů. Ve svém výzkumu jsem vycházel především z archivních materiálů uložených ve Státní okresním archivu Pzeň-jih se sídlem v Blovicích (viz kapitola věnovaná rozboru použitých pramenů a literatury). Tyto prameny jsem soustavně analyzoval a přetvořil do jednorozměrných statistických souborů. Jako hlavní úkol jsem stanovil zmapování nejfrekventovanějších typů trestné činnosti, její intenzitu a závažnost trestných činů obyvatel Nepomucka v letech 1918–1938 (1939), přičemž stejné východisko jsem volil i pro stanovení soustavy statistických ukazatelů vlastního statistického šetření.

Tuto kapitolu jsem rozdělil celkem na tři části. V první části jsem se zaměřil na popis vlastním výzkumem zjištěných forem trestů, jejich četnost a poměrové zastoupení jednotlivých trestných metod s přihlédnutím na počet pachatelů. Následující část pojednává o výskytu uplatňovaného práva odvolání k vyšší instanci. Při počátečním rozdělení na druhy odvolání jsem vycházel z odvolávajících se osob. Sledoval jsem tedy odvolání od veřejného žalobce, obžalovaného, soukromého žalobce a jejich vzájemných kombinací, protože jak jsem již výše uvedl, bylo možné např. spojit veřejnou žalobu s žalobou soukromou. Sledoval jsem i případy, ve kterých bylo odvolání vzato zpět, či byl celý případ postoupen jinému soudu. Posledním předmětem mého zájmu se stal samotný rozsudek vyšší instance. Následně jsem se zmínil i o zastoupení obou pohlaví v páchání trestné činnosti a o neznámých pachatelích. Další část jsem věnoval výši kriminality v jednotlivých měsících, a to vždy v průběhu konkrétního kalendářního roku. V závěru této kapitoly pojednávám o proměnách konkrétní trestné činnosti v prvorepublikovém nepomuckém soudním okrese.

10.2. Nejčastěji uplatňované formy trestu

V roce vzniku Československé republiky bylo v Nepomuku podáno celkem 421 obvinění ze spáchání trestného činu. Zajímavé na tom je, že tento druhý nejnižší počet obvinění ve sledovaných letech je právě v posledním roce světové války. Nejméně obvinění bylo v Nepomuku paradoxně zjištěno v roce 1931 (416), přičemž o tři roky později jich bylo již 611, což bylo nejvíce během 12 sledovaných let. V roce 1918 byl z celkového počtu 421 podaných obvinění u 118 z nich uplatněn osvobozující rozsudek dle znění § 259 čl. 2 či 3 tr.ř. U dalších 82 obvinění byl stanoven trest na svobodě a u dalších 56 pokuta, eventuelně trest na

svobodě. Celkem 141 případů bylo zastaveno a u 99 případů bylo naopak použito zostření trestu. V poválečné krizi byl na počet obvinění kritický rok 1919, kdy jich bylo podáno celkem 566, což je o 145 více než v roce 1918. To dokazuje nárůst kriminality v nepomuckém soudním okrese v prvních měsících existence republiky. V roce 1919 byl § 259 tr.ř. uplatněn v 168 případech, naproti tomu trest zostřen v 82. Rok 1920 je zajímavý ani ne tak snížením obvinění na počet 460 oproti roku 1919, ale spíše nárůstem uložených trestů na svobodě na 139, což je o 57 uložených trestů více než předešlý rok. S přihlédnutím k počtu obvinění se jedná o odnětí svobody u třetiny obviněných.

Ve sledovaných letech 1921, 1923 a 1925 se pohyboval počet podaných obvinění od 468 do mírného poklesu na 445 v roce 1925. Poměr podaných obvinění k poměru rozsudku odnětí svobody se ustálil zhruba na třetině. V těchto letech byl téměř stejný i počet zastavených trestních řízení, přičemž vazba měla největší zastoupení v roce 1923 celkem 51 případy. Rok 1925 je zajímavý tím, že se v něm poprvé setkáváme s údaji o dobytých a nedobytých soudních nákladech. V roce 1925 byl poměr nákladů 94 : 86.

V prvním roce nástupu světové hospodářské krize se sice oproti roku 1925 zvýšil počet obvinění o 78 položek (na 523) a trest na svobodě přesáhl hranici 200 obžalovaných (přesně 202), nicméně nejtěživější dopad v nadcházející krizi měl pro obyvatele nepomuckého soudního obvodu nárůst dobytosti soudních nákladů. V roce 1925 byl poměr dobytosti a nedobytosti zhruba 1 : 1, nicméně v roce 1929 to bylo již 1,3 : 1 a následujícího roku dokonce 2,3 : 1, což jistě nezlepšovalo životní situaci obyvatel. V roce 1929 jsem zjistil v 99 případech zostření trestu a v 111 případech uložení doplňujícího trestu. To by představovalo zostření každého druhého trestu odnětí svobody. V roce 1930 byl uložen trest odnětí svobody v 181 případech, přičemž zostření trestu jen v 61 případech. Následujícího roku byl zjištěn nejnižší počet obvinění v průběhu hospodářské krize. Jednalo se o 416 obvinění, přičemž poměr dobytosti a nedobytosti se dostává k hranici 3 : 1. V roce 1934 bylo sice zachyceno enormní množství 611 obvinění, ale z toho bylo 154 případů zastaveno a u 165 použit § 259 tr.ř. Také poměr dobytosti a nedobytosti neměl tak nepříznivý poměr jako v roce 1931. V roce 1934 se jednalo o poměr dobytosti a nedobytosti 1,7 : 1.

Rok 1938 přináší již určité zklidnění, kdy z celkového počtu 451 podaných obvinění bylo vyneseno 103 rozsudků odnětí svobody, doplněných 78 zostřeními trestu, přičemž v 108 případech bylo řízení zastaveno a ve 160 případech stanoven § 259. Poměr dobytosti a nedobytosti se dostal na poměr 1 : 1, ovšem doplňujících trestů byl téměř dvojnásobný počet (81) oproti roku 1934. V posledním sledovaném roce 1939 došlo ke snížení počtu pachatelů, ale k nárůstu trestů odnětí svobody na 147 případů. Poměr dobytých a nedobytých soudních

výloh se dostal na poměr 2,2 : 1. Enormní byl i počet doplňujících trestů, kterých bylo 138, což je o 84 více, než je střední hodnota souboru pro ostatní roky (viz grafická příloha III).³³⁴

10.3. Odvolání k vyšší instanci

Své četné zastoupení mělo i odvolání k vyšší instanci. Odvolání mohl podat, jak jsem již v kapitole pojednávající o procesním právu uvedl, veřejný žalobce, obžalovaný, ale i soukromý žalobce a např. i veřejný a soukromý žalobce společně. Obecně lze říci, že činnost nepomuckého soudu byla téměř bezchybná. O tom svědčí poměr potvrzených odvolání k počtu odvolání podaných k vyšší instanci. Dalším společným jmenovatelem odvolání (vyjma potvrzení rozsudku) bylo, že pokud obžalovaný odvolání již podal a odvolání nestáhl, mohl čekat udělení vyššího trestu. Nejvíce veřejných odvolání bylo evidováno v roce 1919 (celkem 93). V roce 1919 se obžalovaný odvolal jen ve 26 případech a veřejný žalobce a obžalovaný zároveň v 13 případech. Z těchto 132 případů byl rozsudek ve 42 potvrzen, ve 25 případech zvýšen a jen v osmi snížen. Ve 46 případech bylo odvolání vzato zpět. Dalších 30 případů bylo hned v úvodu postoupeno jinému soudu. Největší počet odvolání od obžalovaného byl zaznamenán v roce 1925, kdy bylo podáno 14 odvolání ze stany obviněného a jen tři od veřejného žalobce. Připočteme-li k tomuto počtu ještě jedno soukromé odvolání a jedno společné odvolání více obviněných, jedná se o nejnižší počet podaných odvolání v jednom roce za všech 12 sledovaných let (viz grafická příloha IV).³³⁵

10.4. Kriminalita podle pohlaví

Dále se zmíním o zastoupení trestné činnosti žen a mužů před nepomuckým soudem a o četnosti zastoupení těchto pohlaví. Rok 1918 byl oproti následujícím rokům výjimečný v tom, že v pěti měsících páchaly ženy více trestné činnosti než muži. Dalo by se říci, že během první světové války byly ženy nuceny k častějšímu páchání trestné činnosti z nouze, která měla vést k zaopatření rodiny v době, kdy jejich manželé bojovali na frontách a nemohli se na této činnosti podílet. V lednu 1918 byl zaznamenán celkem nízký počet obviněných, jednalo se o 12 pachatelů v 10 případech (pět žen, pět mužů a dva neznámí pachatelé), zatímco v příštím měsíci již ženy ukázaly své „kvality“ i na poli kriminální činnosti. V 61 případech zaznamenaných v měsíci únoru bylo jen 17 pachatelů mužského pohlaví, naproti tomu 46 pachatelek a jeden neznámý pachatel. Tato ženská převaha trvala až do května, kdy

³³⁴ SOKA Plzeň-jih. Fond OS Nepomuk. Trestní záležitosti ukončené po zjištění skutkové podstaty 1914–1920. Kn. 104; Přestupky ukončené bez hlavního přelíčení 1921–1925. Kn. 187; Přestupky ukončené bez hlavního přelíčení 1926–1930. Kn. 188; Přestupky ukončené bez hlavního přelíčení 1931–1935. Kn. 189; Přestupky ukončené bez hlavního přelíčení 1936–1940. Kn. 190.

³³⁵ Tamtéž.

bylo o šest mužů více, nicméně v červnu se poměr otočil a před soud předstoupilo 20 mužů a 26 žen. Od července, kdy byl poměr obviněných mužů a žen 17 : 17, se začal pomalu vracet kriminální trend do normálních kolejí tím, že postupně přibývalo mužských pachatelů až na prosincový stav, kdy bylo obviněno 39 mužů a jen 12 žen. Od té doby se za zbylých 11 sledovaných let již nikdy nestalo, že by v některém měsíci převýšil počet obviněných žen obviněné muže (viz grafická příloha II).³³⁶

10.5. Kriminalita v jednotlivých částech roku

V této části volím pro zjednodušení model parabolického vývoje, kdy je nejvyšší výskyt kriminality v zimních a jarních měsících a nejnižší v letních a podzimních. Jako opak jsem použil hyperbolický výskyt četnosti kriminality, kdy je naopak nejmenší výskyt kriminality v zimě a na jaře a největší v létě a na podzim. Výzkumem jsem zjistil četnější výskyt dvou propadů a následného zvýšení trestné činnosti v jednom roce. Graf tohoto typu tedy připomíná písmeno „W“, kdy se časová řada během 12 po sobě jdoucích kalendářních měsíců několikrát dostává nad a pod svoji střední hodnotu. Model paraboly lze s jistotou použít jen pro rok 1920, kdy byla největší kriminalita zaznamenána v zimě 1919/1920, během letních měsíců pak lehký propad a opětovný vzestup na podzim s vrcholem v listopadu 1920. Model hyperboly lze použít pro rok 1939, kdy kriminalita dosahovala vrcholu v letních měsících. Zbylých 10 sledovaných let (1918, 1919, 1921, 1923, 1925, 1929, 1930, 1931, 1934 a 1938) je možné přirovnat ke grafickému modelu „W“.

Nejlépším znázorněním pro model „W“ je rok 1921. V tomto roce dosahovala kriminalita vrcholu v březnu a říjnu, přičemž mezi těmito dvěma body byl od dubna do září zaznamenán téměř stejný stav. Svého vrcholu a kulminace dosahovala od března do června a opět v pozdním létě, v měsících srpnu a září. Zjistil jsem ovšem, že např. v roce 1931 byl tento vývoj kompletně opačný, kdy vrcholu a kulminace dosahovala kriminalita od května do července a svého nejnižšího bodu v březnu a srpnu. Tímto přístupem jsem došel k závěru, že nejnižší kriminalita byla ve všech sledovaných letech téměř výhradně v zimě. Tento stav panoval i v nepříliš lehkém období hospodářské krize v letech 1929–1934 (výjimku tvořil prosinec 1930 a leden 1931).

Je zajímavé zjištění, že v každém roce během července a srpna docházelo k zvýšení kriminality. Je tedy možné dedukovat, že převážně zemědělská populace měla čas na páčání kriminality i během nejnamáhavějších měsíců v agrárním roce. Zajímavé je i zjištění, které spočívá v průměrném nárůstu počtu pachatelů u jednoho trestného činu. Tento stav nastal

³³⁶ Tamtéž.

v roce 1919 a trval až do sledovaného roku 1939. Z toho lze tedy usuzovat, že po návratu mužské části populace z bojišť první světové války docházelo na vesnicích a v menších městech u zemědělského lidu k páchání skupinové kriminality (viz grafická příloha II).³³⁷

10.6. Prvorepublikové proměny nepomucké kriminality

Tímto se dostávám k zastoupení jednotlivých druhů trestné činnosti v nepomuckém soudním okrese. Snažil jsem se vystihnout dva základní momenty. První věcí mého výzkumu bylo zjistit a přetvořit do statistického souboru celkový počet veškeré trestné činnosti v průřezu první československé republiky. K tomu jsem volil záměrný výběr 12 kritických let prvorepublikového období. Druhým krokem v analýze vytvořeného statistického souboru bylo zjistit nejvíce zastoupené trestné činy a jejich proměnné zastoupené v po sobě jdoucích 12 kalendářních měsících. Tento proces jsem opakoval ve všech sledovaných letech a provedl jeho výslednou komparaci (viz grafická příloha V).

10.7. Druhy trestných činů v nepomuckém soudním okrese

Začnu prvním bodem svého výzkumu. V roce 1918 bylo evidováno z celkového množství spáchaných přestupků nejvíce krádeží (§ 460 tr.z.) v zastoupení 29 %, zdražování předmětů denní potřeby (§ 20 císařského nařízení č. 131 ř.z.) v zastoupení 13 %, urážek na cti (§ 487 tr.z.) a veřejných nadávek a zlého nakládání (§ 496 tr.z.) v zastoupení 11 %. V roce 1919 bylo důsledkem poválečné krize evidováno 15% zastoupení krádeží a stejné zastoupení zdražování předmětů. Těsně za nimi se umístily veřejné nadávky a zlé nakládání (13 %) a urážky na cti (9 %). Svůj vzestup zaznamenaly i veřejné urážky na cti (6 % z celku).

Pro rok 1920 a 1921 platil téměř stejný stav. Převládaly samozřejmě krádeže (122 případů, 26 % z celku), za nimi veřejné nadávky a zlé nakládání (14 %), urážky na cti (10 %) a veřejné urážky na cti (7 %). Ovšem o 3 % zaznamenalo nárůst úmyslné ublížení na těle (7 %). Stejnou shodu jsem zaznamenal v letech 1923 a 1925, tedy v nastupující hospodářské konjunktuře. Jednalo se opět o převahu krádeží (§ 460 tr.z. a krádeže předmětů nepatrné ceny podle § 9 zák. č. 471 Sb. z. a n.), ovšem procentuelně ubylo o 7 % veřejných nadávek oproti roku 1921, o 4 % urážek na cti a o 3 % veřejných urážek na cti. Na 6 % narostly zpronevěry, na 7 % ublížení na těle (§ 411 tr.z.) a na dvojnásobek se zvýšilo i lehké poškození na těle (§ 431 tr.z.). Stejný stav jako v roce 1921 panoval u bezdůvodných obvinění (4 % z celku). Paradoxně přibýlo přestupků proti § 1 a 2 zákona o tuláctví. V roce 1921 byl tento stav 5 %, ovšem v roce 1923 měl tento přestupek již 16% zastoupení a následující rok dokonce 17%.

³³⁷ Tamtéž.

Průběh kriminality během hospodářské krize stanovil již rok 1929. V tomto roce dosahovaly krádeže 27 %, šlo tedy o nárůst o 10 % ve srovnání s rokem 1925. O 14 % se zvýšil i přestupek veřejných nadávek a zlého jednání. V pořadí třetí nejvyšší díl přestupků připadl na menší zpronevěry a podvody (10 % z celku, tj. o 4 % více než v roce 1925). Úmyslné ublížení na těle mělo stejné zastoupení jako v roce 1925. Zajímavý byl však úbytek přestupků proti § 1 a 2 zákona o tuláctví, který měl zastoupení jen 3 %, tedy o 14 % méně než v roce 1925. Tento vývoj přetrval až do roku 1934. Připomněl bych jen větší výskyt přestupků zlomyslného poškození cizího majetku (§ 468 tr.z.) v letech 1929 (3 %) a 1930 (5 %). V roce 1934 se vyskytl nově § 1 zákona č. 108 z roku 1933, který získal 17% zastoupení.

Jak je na dalším vývoji vidět, hospodářská krize zvedla vlnu zpronevěr a podvodů, která přetrvala až do poslední roku první republiky, tedy do roku 1938. Jinak stálé zastoupení měly krádeže (§ 460 tr.z.), přestupky lehkého (§ 431 tr.z.) a úmyslného (§ 411 tr.z.) poškození na těle. Přestupky proti zákonu o tuláctví se sice zvýšily na 4 %, ale přesto je to zanedbatelné množství ve srovnání s rokem 1925. Svě zastoupení v třídě nejvíce páchané kriminality získaly nově přestupky dle § 477 tr.z., tedy podezřelé koupě zboží (2 % z celku) a přestupky dle § 393 tr.z. v druhém největším zastoupení 13 % (krádeže 17 %). Paragraf 393 tr.z. však vymezoval ohrožení zdraví přenosnými nemocemi, tudíž je na místě otázka, zda soudní kancelista neudělal chybu při zápisu, nebo myslel § 393, ovšem nějakého jiného zákona. Rok 1939 připomínal na první pohled stav kriminality z hospodářské krize. Oproti předešlému roku se zvýšila zpronevěra a menší podvody o 2 % (§ 461 tr.z.) a dokonce o 10 % se zvyšuje přestupek lehkého ublížení na těle (§ 431 tr.z.). O nárůstu požárů a rizika jejich vzniku svědčí výskyt § 434 tr.z. (3 % z celku), obsahujícího předpisy k zabránění vzniku ohně z nedbalosti. Téměř stejný počet měly přestupky proti § 1 a 2 zákona č. 108 z roku 1933, jež měly zastoupení celkem 8 %.

Z výše uvedeného lze vyčíst určitá specifika kriminality nepomuckého soudního okresu. V posledním válečném roce měly drtivou převahu majetkové trestné činy. Jednalo se o krádeže, ale i křivé výpovědi u soudu a bezdůvodné obviňování spoluobčanů. První poválečné roky byly typické mírným poklesem majetkové kriminality a souvisejícího bezdůvodného obviňování z ní, která dosahovala nejnižšího bodu ve 2. polovině 20. let. Majetková kriminalita měla samozřejmě znovu drtivou převahu v období hospodářské krize 30. let. Navíc se v této době zvyšoval i počet podvodů a zpronevěr, který trval ve stejném měřítku i v roce 1939. V roce 1934 byl navíc zjištěn také nárůst přestupků spočívajících v podílnictví na krádežích a zpronevěrách dle § 464 tr.z. (viz grafická příloha V).

10.8. Kriminální vývoj v průběhu roku

Dostávám se k druhé části výzkumu, kterým je popis proměn kriminálních deliktů v jednotlivých měsících. Rozborem statistických grafů jsem došel k závěru, že majetkové a hospodářské přestupky (krádeže, zpronevěry a podvody) měly téměř v každém roce nejčastější výskyt v zimních měsících. Výjimku tvořil jen rok 1939, kdy největší koncentrace těchto přestupků připadla na měsíc květen. Nejnižší zastoupení tedy tyto přestupky měly v letních měsících. Dá se předpokládat, že tomu tak bylo následkem sklizně, kdy byl dostatek potravin a navíc si nikdo nepotřeboval nezákonnou cestou opatřovat palivo. Příkladem může být rok 1923, na němž je zřetelně vidět pokles krádeží a podvodného jednání od pozdního jara k počátku podzimu, s nejmenším počtem v červenci. Výjimku z tohoto stavu tvořila částečně poválečná a poté ještě hospodářská krize ve 30. letech, kde nebyl tak patrný pokles krádeží a podvodů v letních měsících. Jednalo se především o roky 1930 a 1934. Pro čtenářovu představu spojitosti majetkových trestných činů s bezdůvodným obviňováním z krádeže či jiného nečestného a nemravného trestného činu jsem uvedl do grafu i § 487 a § 488 tr.z.

Přesně opačný charakter měly přestupky veřejných urážek, veřejného zlého jednání a veřejných urážek na cti (§ 491 a § 496 tr.z.). Ve všech 12 sledovaných letech spadl nejčastější výskyt těchto přestupků do letních měsíců a do začátku podzimu. Porušování zákona o tuláctví zažívalo svůj obrovský boom od roku 1921. V jednotlivých měsících mělo velice kolísavou tendenci. Přesto jsem v rámci analýzy zjistil dvě možnosti pohybu tuláků. Jednalo se nejčastěji v jednom roce o největší nárůst tuláctví na jaře a na podzim, kdy se největší počet tuláků vyskytoval od března do května a od srpna do října (např. rok 1931, 1934 a 1938), naproti tomu byly zjištěny případy největšího výskytu přestupku tuláctví v létě a v zimě (např. rok 1921, 1923 a 1925).

Posledním druhem trestné činnosti, na kterou jsem více zaměřil pozornost, bylo ublížení na těle a lehké ublížení na těle (§ 431 a § 411 tr.z.). Jak jsem již výše zmínil, tento přestupek našel své uplatnění v každém sledovaném roce. Určitý vzestup lze při bližším sledování tohoto deliktu zjistit vždy v teplejších měsících. To ovšem neplatí pro rok 1930, kdy měl tento druh přestupku největší zastoupení v listopadu, a také pro rok 1938, kdy se dá sledovat vzestup fyzického násilí od září do listopadu. V roce 1939 bylo těchto přestupků nejvíce v únoru a poté docházelo ke snižování až do května (viz grafická příloha VI).

10.9. Jinam odkázaná trestná činnost

K počtu případů v režii nepomuckého soudu musím připočítat ještě případy jinam odkázané, které byly evidovány v knihách s označením „Tv“ a „Z“. Tyto knihy jsou

archivovány jen tři a evidují případy odkazované rovnou k vyšší instanci jen mezi lety 1918 až 1930.³³⁸ Jednalo se celkem o 972 případů, přičemž jejich největší počet byl v roce 1925 a nejnižší v roce 1930. Ani u těchto případů neměly prim ženy. Největší poměrový rozdíl byl v roce 1930, kdy bylo evidováno 85 případů mužů, ale jen osm žen. Vysoké zastoupení měli i neznámí pachatelé, kterých byla v roce 1929 pětina a roku 1930 dokonce třetina z celkového počtu pachatelů. Velký byl počet zastavených a přerušovaných případů, což nasvědčuje i malému množství hlavních přelíčení. Bohužel výsledné usnesení soudu můžeme jen odhadovat, protože se o něm u nepomuckého soudu nedochovaly žádné spisové záznamy. Ve jmenovaných knihách je sice uvedeno, že obžalovací spis byl podán, ovšem výsledný rozsudek zde již není uveden.

Analýzou pramenů a následným statistickým zpracováním výsledků jsem zjistil výskyt několika velkých skupin těchto jinam odkázaných přečinů a zločinů. Kritériem zařazení konkrétního paragrafu trestné činnosti do grafu byl jeho výskyt ve sledovaném roce alespoň u tří případů. Zaměřil jsem se na roky 1921, 1923, 1925, 1929 a 1930, tedy na roky, které jsem volil i pro předchozí skupinu trestné činnosti nepomuckého soudu. Jak jsem již v předchozí kapitole uvedl, nejvíce byla u těchto případů zastoupena majetková a hospodářská kriminalita. Jednalo se o § 171, 173, 174, 175 a 176 tr.z.³³⁹ pojednávající o větších krádežích a § 200 a 197 pojednávající o závažnějších podvodech. Největší zastoupení měla tato skupina v roce 1921, kdy se jednalo o 72% zastoupení v rámci všech jinam odkázaných případů toho roku spáchaných. V roce 1923 ubylo těchto případů na 50% a v roce 1925 na 55% zastoupení. Zajímavý je pokles závažnější majetkové a hospodářské kriminality v nadcházející hospodářské krizi. V roce 1929 bylo těchto případů jen 33 % a o rok později 34 %.

Podstatné zastoupení měl i § 99 tr.z., tedy nebezpečné vyhrožování. Tento trestný čin byl zaznamenán s nejmenším výskytem v roce 1921 (2 %), ovšem od roku 1923 měl již zastoupení 7 % a v následujících třech letech konstantně 8 %. Do roku 1930 byl zaznamenán drobný výskyt fyzického násilí a vyhrožování vrchnostenským osobám obsažený v § 81 tr.z. (průměr 3 %). V roce 1930 mělo 7% zastoupení i těžké poškození na těle (§ 152 tr.z.), které během předešlých let nepřekonal hranici tří případů. Podobný byl vývoj u § 144 tr.z., tedy

³³⁸ Tamtéž. Trestní záležitosti jinam postoupené 1914–1920. Kn. 98; Trestní záležitosti jinam postoupené 1920–1925. Kn. 185; Trestní záležitosti jinam postoupené 1926–1930. Kn. 186.

³³⁹ Zločinů větších krádeží a zpronevěr obsažených v § 173 tr.z. bylo v letech 1921, 1923 a 1925 téměř 20 % veškerých odkazovaných případů. V těchto třech letech byla nejsilnější skupinou trestných činů krádež movitých věcí dle § 171 tr.z., kterých byla v rámci všech postoupených případů dokonce třetina. Zločin dle § 171 tr.z. se objevuje i v roce 1929 (24 %) a 1930 (12 %). Trestné činy více nebezpečného rázu krádeže vymezené § 174 tr.z. mají jediné zastoupení v roce 1921 (9 %).

vyhnání vlastního plodu, které se v grafu samostatně objevuje jen v roce 1929 v 3% zastoupení, kdy se shodou okolností jednalo o tři případy.

Dále se zmíním již jen o § 166 tr.z. a § 335 tr.z. Paragraf 335 je zajímavý v tom, že obsahuje přestupky a přečiny proti bezpečí života. Tato forma přestupku a přečinu měla vzestupnou tendenci, kdy v roce 1921 byl výskyt § 335 tr.z. 1%, v roce 1925 5% a v roce 1929 a 1930 již dokonce 10%. Podobný vývoj měl i druhý zmiňovaný paragraf. Vymezoval zhářství, přičemž v grafu překonal hranici tří případů v jednom roce ve všech sledovaných letech. Jednalo se opět o vzestupnou tendenci, kdy v roce 1921 byl zaznamenán 4% výskyt, v roce 1923 2%, roku 1925 opět 4%, v roce 1929 již 16% a nadcházejícího roku dokonce 18% výskyt tohoto paragrafu, což bylo v tomto roce největší zastoupení jednoho samostatně stojícího paragrafu. Z výše uvedeného tedy vyplývá, že závažnější majetková kriminalita byla nejvíce páchaná v letech 1921, 1923 a 1925 a v roce 1919 a 1930 docházelo i přes nadcházející hospodářskou krizi k jejímu útlumu. Na její místo nastupují přestupky proti bezpečnosti života, přestupky těžkého poškození na těle a zhářství, tedy trestná činnost za účelem poškození cizího majetku (viz grafická příloha VIII).

10.10. Kriminalita mládeže

Podrobnějšímu výzkumu by bylo zajímavé podrobit i kriminalitu mládeže. Jak jsem již zmínil, kriminalita mládeže zažila podstatné změny schválením zákona č. 48 Sb. z. a n. v březnu 1931. Nicméně zákon sice přinesl změny v postupu udělování trestů a druhů těchto trestů, ovšem u okresních soudů (minimálně toho nepomuckého) nepřinesl podstatnější změnu. Nezletilý a mladistvý pachatel byl podle závažnosti trestného činu stále veden v rejstřících knih „T“ a „Tv“. Z těchto rejstříků se ovšem nijak nedá vyčíst, zda šlo o mladistvého pachatele, či o pachatele plnoletého. Badatel je tedy odkázán pouze na neskartované spisy, kterých ovšem zcela jistě není původní počet. To tedy vylučuje přesnost kvantitativních statistických souborů a jejich následné analýzy.

V rámci své kvalitativní metody výzkumu jsem nicméně vyvodil určité závěry. Ve 20 analyzovaných případech z let 1931 až 1938 převládala majetková a hospodářská trestná činnost. Jednalo se o drobné krádeže paliva, potravin, vánočních stromků, pytláctví, ale i o neoprávněný prodej a menší podvody. V tomto případě se tedy jedná spíše o motivaci existenční. Dohromady v těchto 11 případech figurovalo 19 pachatelů, jejichž průměrný věk byl 17 a třičtvrtě roku. Ve třech případech se jednalo o skupinovou trestnou činnost.³⁴⁰

³⁴⁰ SOkA Plzeň-jih. Fond OS Nepomuk. Trestné činy mládeže 1931–1935. Kart. 281; Trestné činy mládeže 1934–1942. Kart. 282.

Další kategorie kriminality byly již různorodé. V jednom případě se jednalo o záměrné poškození cizího majetku, o tuláctví, neopatrnou jízdu na kole, ohrožení života, účast na maškarním průvodu, dva přestupky proti zbrojnímu patentu a vměšování se do úředního výkonu, kterého se dopustil v roce 1937 pracovník plzeňské Škodovky Jan Noháček. Nejzajímavější je jeden případ veřejného násilí. Tento případ je zajímavý v tom, že se ho dopustila matka se synem, tedy případ v sobě spojoval dvě věkové kategorie. Pod mládežnický soud spadal osmnáctiletý František Piskáček, pod normální soud jeho matka Marie Piskáčková. Mezi pachateli se vyskytl také jeden Rom (přestupek tuláctví) a čeledín ze Slovenska (podvodné jednání).

XI. Vybrané trestné činy

11.1. Válečná lichva aneb obohatit se dá i na válce

Válečná lichva se vyskytovala i na Nepomucku. O této trestné činnosti svědčí např. oznámení z února 1918, ve kterém si Václav Němeček stěžoval na zdražování nezbytných předmětů obchodnicí paní Jiskrovou. Jiskrová měla prodat do obce Soběsuky 100 kg cementu za 40 korun a ještě prý bez pytle. Dne 25. ledna od obchodnice zakoupila také Marie Ptáčková ze Soběsuk 200 kg cementu za 80 korun a Václav Němeček 100 kg za 40 korun. O čtyři dny později zakoupil Jan Němeček dokonce 900 kg cementu za 360 korun. Václav Němeček dále uváděl, že v továrně se portlandský cement prodává za devět korun za 100 kg.³⁴¹

Je na místě si položit otázku, zda cement vůbec byl nezbytnou surovinou pro život, nicméně do zákona o válečné lichvě vymezeného § 20 cís. nař. z 24. března 1917 č. 131 ř.z. patřil. Na místě je i otázka, k čemu potřebovali lidé v měsíci lednu cement, když zednické práce nebylo tou dobou možné provozovat. Následně musel nepomucký okresní soud zahájit v rámci případu Antonie Jiskrové vyšetřování, v rámci kterého 21. února 1918 předal věc na posouzení Úřadovně pro zkoumání cen v Plzni. Předseda úřadovny rozhodl o ceně jako nepřemrštěně s odůvodněním, že nejvyšší ceny pro cement stanoveny nebyly. V rámci šetření bylo zjištěno, že obžalovaná zakoupila u firmy Rosenberg v Bohudově portlandský cement v pytlích za 22 korun za 100 kg. Tato cena se tedy stala směrnu, nikoli Němečkův odhad na devět korun za 100 kg. K částce 22 korun obchodnice mohla ještě oprávněně připočítat všechny dopravní, ztrátové a jiné položky. Tyto ostatní položky se skládaly např. z manka na váze při dopravě, ceny za převoz na železnici, odměny za skládání, prostředků k uložení cementu atd. V úhrnu byla vyčíslena cena portlandského cementu na 35,05 korun za 100 kg. Dále byla v posudku uvedena nejméně 8% daň v rámci venkovského prodeje, což znamenalo 1,76 korun na 100 kg cementu. Vypočítán byl čistý zisk 3,2 korun, který při tehdejším znehodnocení peněz nebylo možné pokládat za trestnou činnost. Tento posudek přišel k nepomuckému soudu 29. března, a na jeho základě byla obžalovaná zproštěna viny.³⁴²

11.2. Ztracená peněženka

Podvodu se dopustil František Král, čtyřladvacetiletý dělník na dráze ve Dvorci, a to dne 18. února 1924, kdy našel a zatajil nález peněženky Kristiny Košánové. Dne 20. února se vracela porodní asistentka Košánová v kočáře z nepomuckého nádraží, když ji dojel rychlejší automobil. V okamžiku předjíždění kočáru se splasil kůň, kterého musela porodní asistentka

³⁴¹ Tamtéž. Trestní záležitosti jinam postoupené 1924–1928. Kart. 269.

³⁴² Tamtéž.

držet, než auto projelo. Při této akci jí vypadla z kočáru peněženka s obnosem 300 korun. Že peněženku v ten den měla u sebe, dosvědčil fakt, že ji několik kolemjdoucích vidělo platit spropitné před hotelem *Konšel* ve Dvorci. Svědky celého incidentu se stali Matěj Kovář z Plzně a Josef Šefl z Čečovic. Oba vypověděli, že nikdo jiný než František Král v tu dobu kolem místa údajné ztráty peněženky nešel.³⁴³

Následkem toho se zdál pravděpodobným předpoklad, že peněženku i s obnosem kolemjdoucí Král zvedl a následně si ji ponechal. Když se tuto okolnost Košanová dozvěděla, poslala ke Královi domů své dvě dcery Marii a Věnceslavu. Marie Košanová se po příchodu ke Královi údajně ptala, jestli na místě ztráty byl a Král tuto informaci potvrdil, ovšem vzápětí uvedl, že se z práce vracel ve 14 hodin, kdežto ke ztrátě došlo až v 16 hodin. Neodbytné sestry se poté zašly zeptat Františkovy matky, v kolik hodin se vrátil v kritický den z práce a ta jim potvrdila, že kolem čtvrté hodiny odpolední. Král byl obviněn z ponechání si nalezené peněženky na základě výpovědi svědků, kteří ho viděli, jak obnosem z nalezené peněženky platil cigarety. Již 21. února 1924 byla zaslána žádost o výpis z rejstříku trestů Františka Krále nepomuckým soudem, kterou vyřizoval Josef Loula při II. soudním oddělení.³⁴⁴

11.3. Hoří pivní tácek?

Dne 16. dubna 1924 došlo nepomuckému okresnímu soudu trestní oznámení na Josefa Ceplechu, padesátiletého domkáře z Milče, který byl obviněn ze žhářství. Starosta Milče Josef Míkovec oznámil 15. dubna vrchnímu strážmistru Václavu Řežábkovi, že k němu 14. dubna přišel na obecní úřad Jan Míkovec, který mu oznámil, že mu někdo kolem půl osmé večer hodil hořící pivní tácek k seníku a chlévům pro dobytek pokrytým došky. Vrchnímu strážmistru Řežábkovi při pátrání vypověděla Kateřina Míkovcová, že zaregistrovala hořící předmět letící kolem jejího okna a hned běžela říci tuto věc svému bratrovi Václavu Míkovcovi. Následně Kateřina, její sestra Marie Míkovcová a její bratr Václav vyběhli ven a uhasili hořící předmět. Když se následně rozhlíželi kolem, uviděli mužskou postavu asi 50 kroků od domu. Podle úsudku zjistili, že je to jejich soused Ceplecha. Jelikož v šeru nebylo možné přesně postavu identifikovat, udělal k ní Václav a jeho sestra Marie několik kroků a oba se ujistili o osobě Josefa Ceplechy.³⁴⁵

Majitel domu Jan Míkovec totiž nedlouho před tímto incidentem vedl s Josefem Ceplechou spor o příjezdovou cestu k usedlosti, který ovšem prohrál. Aby následně podezřelý Ceplecha neovlivňoval svědky, byl vzat do vazby k nepomuckému soudu. Stalo se tak 15.

³⁴³ Tamtéž.

³⁴⁴ Tamtéž.

³⁴⁵ Tamtéž.

dubna v 15 hodin. Při osobní prohlídce byla u Josefa Ceplechy nalezena jedna spořitelní knížka a drobná hotovost. Tácek byl poslán soudu v Nepomuku jako předmět doličný. Josef Ceplecha byl 16. dubna vyslechnut u okresního soudu za přítomnosti soudce Karla Bloudka a zapisovatele Karla Starcha. Ceplecha své obvinění kategoricky vyloučil slovy: „*Nebylo se mysliti, že bych byl stavení sousedovo zapálil, vždyť mám stavení vedle oddělené zahrádkou a jest kryté doškovou střechou.*“³⁴⁶ Následujícího dne byl Ceplecha propuštěn z vazby.

Dne 17. dubna ovšem přišla žena Josefa Ceplechy Anna s oznámením k vrchnímu strážmistru Řežábkovi, ve kterém mu sdělila, že „*dne 14. 4. 1924 hrál si Ladislav Trhlík 14ti letý nevlastní syn hostinského Josefa Marešky čp. 37 v Milči se zapáleným pivním papírovým táckem*“.³⁴⁷ Načež uvedla, že svědky této hry byly její dcery Anežka a Anna Ceplechovy, tudíž hořící tácek mohl hodit malý Ladislav. Vrchní strážmistr Řežábek a strážmistr Hájek začali druhé kolo šetření, v rámci kterého zjistili, že dne 14. dubna za soumraku byl Ladislav Trhlík poslán svou sestrou Barborou do sklepa, aby napumpoval vzduch k pivnímu tlakostroj, což dosvědčily i Anna a Anežka Ceplechovy. Celá akce spočívala v tom, že Ladislav si s sebou do sklepa vzal několik pivních tácků, kterými si následně posvítíl na cestu. Když se vrátil před sklep, kde stály obě sestry, opět zapálil jeden z tácků a odhodil ho směrem k zahradě Václava Míkovce. Sestry vypověděly, že viděly dopadnout tento hořící tácek asi 25 kroků od plotu Václava Míkovce. Poté měl Ladislav před návratem dětí domů odhodit ještě další dva nezapálené tácky stejným směrem.

Dalším šetřením bylo toto tvrzení Anny Ceplechové o hozeném pivním tácku na zahradu Václava Míkovce vyloučeno. Ceplechová vypověděla nešikovně, když oznámila, že její muž šel na návštěvu ke kamarádovi v době, kdy její dcery ještě večeřely. Ceplecha tedy neměl na kritickou dobu hození zapáleného tácku alibi. Časově se neshodovalo ani odhození tácků. Ladislav odhodil svůj zapálený tácek v době, kdy byl již delší dobu tácek na dvoře Václava Míkovce uhašen. Asi nejprůkaznější tvrzení spočívalo v tom, že od sklepa na Míkovcův dvůr nemohl Ladislav tácek hodit, protože vzdálenost je více než 51 kroků, navíc z této strany bylo stavení Václava Míkovce chráněno stromy. Toto tvrzení je deklarováno i tvrzením Kateřiny Míkovcové, která uvedla směr hozeného tácku od okresní silnice, tedy od východu k západu, kdežto Trhlík házel tácek od západu k východu, tedy musel dopadnout na opačnou stranu Míkovcova stavení. Závěrem tohoto nového vyšetřování bylo shledání bezpředmětnosti výpovědi Ceplechové, načež se u Ceplechy ještě zvýšilo podezření.³⁴⁸

³⁴⁶ Tamtéž.

³⁴⁷ Tamtéž.

³⁴⁸ Tamtéž.

11.4. Vyhnání plodu, nebo přirozený potrat?

Ze závažné trestné činnosti byla obviněna pětapadesátiletá porodní asistentka Marie Blažková roku 1924. Dne 25. června 1924 obdržela četnická stanice v Žinkovech trestní oznámení od četnické stanice v Klatovech, že na Anně Šmídové byl porodní asistentkou Říhovou spáchán zločin vyhnání plodu, kterým byl Šmídové způsoben stav ohrožující její život. Vrchní strážmistr František Hronek a strážmistr Karel Seniorád zahájili ihned pátrání.

Od Františka Šmída byla zjištěna informace, že Anna byla těhotná šest týdnů. Dne 20. června 1924 přišel ráno Šmíd k posteli své manželky, která si prý stěžovala na bolesti a následně přiznala, že u ní byla paní Blažková. Blažková Anně údajně poradila, aby na potrat do nemocnice nechodila, že jí ho udělá sama. Druhý den přišla Blažková opět k Šmídové a následně řekla Šmídovi, že ji „píchl“ a Šmídovi nařídila, aby svou ženu následující den „propláchl“. Jelikož ovšem bylo Anně Šmídové zle, zavolal jí manžel obvodního lékaře Barocha z Nepomuku, který poukázal na její špatný zdravotní stav. Šmíd diagnóze nepomuckého lékaře nevěřil, proto zavolal lékaře z Měčína Josefa Zoulu, který při Annině prohlídce konstatoval, „že si Šmídová již takto víckrát nezašpásuje“. Poté nařídil Šmídovi, aby svoji ženu odvezl do klatovské nemocnice. Zde byla Anna diagnostikována a její stav prohlášen za beznadějný, následkem čeho ji chtěl Šmíd odvézt dne 23. června domů. Anna ovšem domů již nikdy nedorazila, na této cestě zemřela. Následně František Šmíd ohlásil úmrtí své ženy lékaři Barochovi a celou věc nahlásil okresnímu soudu.

Okresní soud v Nepomuku provedl ohledání v Kokořově dne 25. června 1924 v devět hodin ráno za přítomnosti soudce Karla Bloudka, zapisovatele oficiála Josefa Louly a znalců MUDr. Augustina Lennera a MUDr. Františka Barocha. Tato soudní pitva se skládala z vnějšího i vnitřního ohledání. V rámci vnitřního ohledání byl předmětem zájmu lékařů především stav lebeční dutiny, dutiny hrudní a dutiny břišní. Závěrečné znění posudku bylo následující: „*Anna Šmídová zemřela sepsí. Táž byla asi ve 2 měsíci těhotenství, jak vysvitá z nálezu pitevního uvedeného sub 27.*“ Článek 27 pitevní zprávy pojednával o zvětšené děloze a vaječnicích. Dále bylo uvedeno: „*Jakým způsobem anebo z jaké příčiny nastal v tomto případě potrat a to buď sám sebou anebo rukou cizí nemožno s určitostí usouditi, poněvadž nenalezeny tu žádné známky, které by nějakému zasažení cizí ruky nasvědčovaly.*“³⁴⁹

Jak bylo řečeno výše, výpověď Františka Šmída obsahovala slovo „píchnutí“. V případě umělého potratu se většinou jednalo o propíchnutí matky a jejího plodu jehlou. Kvůli objasnění této záležitosti se odebral vrchní strážmistr Hronek k domu Blažkové. Ta

³⁴⁹ Tamtéž.

ovšem doma zastižena nebyla, protože čekala za obcí Žinkovy na lékaře Barocha. Aby nedošlo k jeho ovlivnění, byl jí zabráněn jakýkoli kontakt s osobou lékaře a na základě předpokladu ovlivňování svědků byla zatčena. Okresnímu soudu byla předána v 19 hodin.

Blažková vyšetřujícímu četníkovi Hronkovi vypověděla, že v kritický den byla u porodu v Kokořově, kde ji Anna Šmídová zastihla s tvrzením, že je jí zle, protože upadla na cestě. Blažková dále přiznala, že 20. června kolem poledne přišla skutečně k Šmídové domů a vypláchla jí vaginu. Vpodvečer přišla Blažková znovu a vykonala na Šimové stejný zákrok roztokem lyzolu. Dále uvedla, že Šimovou již nikdy neviděla, načež popřela jakýkoli operativní zákrok. Vrchní strážmistr Hronek zabavil při domovní prohlídce domu Marie Blažkové veškeré podezřelé porodní nástroje, skořicové kapky a octan stříbrnatý. Tuto zprávu četnické stanice v Žinkovech vyhotovil 25. června 1924 vrchní strážmistr Hronek a ještě téhož dne byla evidována u soudu v Nepomuku.³⁵⁰

U okresního soudu byla obviněná Marie Blažková vyslechnuta soudcem Karlem Bloudkem dne 26. června 1924. Jak již bylo uvedeno, vypověděla obviněná, že ji Šmídová zastihla u jedné rodičky v Kokořově a řekla jí, že je ve čtvrtém nebo pátém týdnu těhotenství. Načež obviněná vyhotovila bez prohlídky pacientky následující diagnózu: „*Říkala jsem jí, že snad se jí plod utrhl a slíbila jsem jí, že následující den přijdu věc vyšetřiti.*“³⁵¹ Dne 20. června k Šmídové opravdu v poledne a večer přišla a ošetřila ji. Šmídová si ovšem stěžovala i nadále na bolesti a Blažková jí údajně poradila, aby ji prohlédl opravdový doktor. Následujícího dne se obviněná k Šmídové vydala znovu a prohlédla si její stav. Usoudila, že se jedná o „*nějakou nákazu*“, v důsledku čeho došlo k výplachu roztokem lyzolu v koncentraci čtyř nebo pěti kapek, který patřil Šmídové. Blažková uvedla, že rodičku již vícekrát neviděla. Následně byl výslech soudcem Bloudkem ukončen a Blažková předána do vyšetřující vazby. Téhož dne v půl třetí odpoledne bylo s výslechem obviněné pokračováno. Po přečtení původního trestního oznámení obviněná vyloučila, že by do Anny Šmídové bodla nožem a ani neřekla nic takového jejímu manželovi. Po následném obeznámení obviněné s pitevním nálezem byla propuštěna z vyšetřovací vazby.

Dne 25. června obdržel žinkovský vrchní strážmistr František Hronek od klatovského vrchního strážmistra Tomečka zprávu pojednávající o diagnóze Anny Šmídové v klatovské okresní nemocnici. MUDr. Kůrková uvedla v posudku podezření ze spáchání zločinné operace vyhnání plodu, kterou měla na základě tvrzení Františka Šmída spáchat porodní asistentka Blažková. Zdravotní stav Šmídové byl diagnostikován jako velice vážný, neboť na

³⁵⁰ Tamtéž.

³⁵¹ Tamtéž.

základě lékařského posudku nastal u rodičky následkem umělého potratu zánět pobřišnice a otrava krve se závěrem, že je malá pravděpodobnost tento stav přežít.³⁵²

V závěru spisu se dochoval v rámci tohoto případu i seznam nákladů, ovšem v šetření již proti neznámému pachateli. Dr. Augustin Lenner si započítal za cestovní náklady a „ztrátu času“ částku 90 korun, dr. Baroch za to samé taktéž 90 korun, soudce Karel Bloudek za dietu a cestu 40 korun a oficiál Josef Loula za to samé 37 korun.³⁵³

11.5. Sexuální harašení v Žinkovech

Hospodářský dělník Ludvík Šembera se ve svých 19 letech dopustil trestného činu zprznění. V roce 1924 obuvnický mistr Šembera z Týniště (okres Rychnov nad Kněžnou) poslal svého syna ke švagrové Marii Hnojské do Žinkov, aby jí pomáhal s polními pracemi. Po Ludvíkově příchodu do Žinkov se na něho začaly vršit samé stížnosti. Jednalo se o stížnosti typu pronásledování děvčat, páchání výtržností u zábavy, krádež boa a napadení kolářského dělníka Rudolfa Šilingra. Za odcizené boa měl být souzen u okresního soudu a za drobné policejní přestupky napomenut ústně zdejší obecním úřadem a bylo mu nařízeno, aby se vrátil ke svému otci, protože ze strany Hnojské se mu nedostávalo patřičného dozoru. Ludvík v brzkém létě 1924 Žinkovy opravdu opustil a vrátil se k otci do Týniště.³⁵⁴

Ovšem v září se Ludvík do Žinkov opět vrátil. S jeho návratem se vrátilo na program vesnických pomluv i zprznění malého děvčátka, kterého se měl dopustit chvíli po svém prvním příchodu do Žinkov. Strážmistr Novák začal po tomto trestném činu pátrat a zjistil, že zprznění mělo být Ludvíkem spácháno na sedmileté dceři obuvníka Jana Šilingra ze Žinkov. Dne 26. září byla školačka Marie Šilingrová tázána na věc zprznění v přítomnosti řídícího učitele zdejší školy. Marie uvedla, že jednoho dne, když byla na návštěvě u čtyřleté dcery Bohumila Hnojského, byl přítomen ve stejné místnosti i Ludvík Šembera. Ten ji prý vzal do náručí, položil ji na kanape a následně jí nadzvedl sukni a strčil prsty do vaginy. Když ukojil touto sexuální deviací svoji psychopatii, řekl Marii, aby to nikomu neříkala. Marie ovšem musela tuto věc doma alespoň naznačit, jinak by nikdy nebyla zjištěna.

Dne 27. září Šembera na dotaz strážmistra Nováka takové jednání popřel a uvedl, že jeho obvinění je pouze msta. Sice neuvedl důvod této údajné msty, zato začal vyhrožovat pomstou. Šembera byl následně z předběžných důvodů zatčen v půl osmé ráno a v 10 hodin předán nepomuckému okresnímu soudu. Marie Hnojská běžela za odváděným Šemberou, přičemž u Nepomuku potkala jen strážmistra Nováka, který se vracel od soudu již bez

³⁵² Tamtéž.

³⁵³ Tamtéž.

³⁵⁴ Tamtéž.

Šembery. Při spatření strážmistra začala křičet: „*Pane strážmistře to je od Vás bezcitnost, hoch ani nejedl a vy jste věděl o co jde a nic jste neřekl, já si budu na Vás stěžovati aby jste jednal podle zákona i kdyby mě to stálo třeba 1 000 Kč, hoch nikde nebyl a nic neudělal.*“³⁵⁵

Strážmistr Novák dotyčnou následně vyzval jménem republiky, aby se zklidnila a umožnila mu návrat na stanici. Strážmistr jí ještě poradil, aby si šla stěžovat, cítila-li se na svých právech poškozena.³⁵⁶ Výsledek šetření tohoto výjimečného trestného jednání není bohužel znám. Ovšem s přihlédnutím na průkazné okolnosti a pachatelovu pověst můžeme usuzovat o oprávněném zadržení a následném odsouzení Ludvíka Šembery.

11.6. Mezisousedské vztahy

Železniční zřízenec František Martinek z Vrčeně se v lednu 1924 dopustil veřejného násilí na osobě mlynáře Jaroslava Barocha. Vrchní strážmistr Jan Frost zjistil, že 6. ledna 1924 večer v hostinci Tomáše Chouně ve Vrčeni se strhla hádka mezi Jaroslavem Barochem a Martinkem, načež Martinek vyhrožoval, že Barocha cestou domů inzultuje. Martinek své slovo dodržel a asi 30 kroků od hostince Barocha opravdu napadl. Martinek na začátek napadení prohlásil slova „*tady Tě mám*“ a hnal se s napřaženou pěstí na Barocha, který ovšem v sebeobraně útočnicka úderem do obličeje odrazil.³⁵⁷

Martinek se po chvíli zvedl ze země a po 40 krocích Barocha dostihl, ale následně dostal další lekci slušného chování novým úderem. Nevzdávající se Martinek pronásledoval Barocha i nadále a po 60 krocích ho dohonil, povalil na zem a údery do obličeje a ostatních částí hlavy inzultoval. Jaroslav Baroch sice křičel o pomoc, ale Martinek mu do úst strkal sníh. Po čtyřminutovém násilném aktu zaslechl volání o pomoc rolník Josef Brabec, který se vydal na místo činu, kde cestou potkal jen do hostince se vracějícího Martinka. Na pomoc Barochovi přispěchal i železniční zřízenec Dominik Král, který uviděl zasněženou stojící postavu Jaroslava Barocha na pěšině.

Barochovi zůstaly po incidentu oteklé rty, tržná rána nad horním rtem a krevní sraženina na pravé straně hlavy. Martinek žil s napadeným Barochem v nepřátelském vztahu kvůli udání Martinkovy schovanky Anežky Vávrové nepomuckému okresnímu soudu. Vyšetřováním bylo zjištěno, že František Martinek osudného 6. ledna požíval alkoholické nápoje ráno v Nepomuku, načež se již podnapilý dostavil do hostince Tomáše Chouně ve Vrčeni. Při výslechu Martinek svoji vinu popřel. U tohoto případu je vidět, že při zadržení zaměstnance byl úřední cestou obeznámen i jeho zaměstnavatel, jako tomu bylo v případě

³⁵⁵ Tamtéž.

³⁵⁶ Tamtéž.

³⁵⁷ Tamtéž.

Františka Martinka, kde zpráva o pracovní nezpůsobilosti v důsledku soudního zadržení byla oznámena ředitelství státních drah v Plzni.³⁵⁸

11.7. Osudová láska Václava Šindeláře

Jak jsem výše zmínil, byl v první republice bohužel častý výskyt sebevražd. Jinak tomu nebylo ani v Nepomuku a přilehlém soudním okrese. Jedna sebevražda se udála i v červnu 1924. Jednalo se o sebevraždu Václava Šindeláře ze Skašova, který svoji životní pouť ukončil skokem pod vlak. Šindelář byl čtyřiaadvacetiletý kovářský pomocník, a jak uvedl jeho otec, byl prý nějaký čas před sebevraždou melancholický kvůli očekávanému narození potomka a svatbě se svojí přítelkyní, přičemž údajně neustále hledal příčinu k odchodu do Nepomuku, Přeštic či Blovic.³⁵⁹

Jak uvádí vrchní strážmistr Jan Novotný ve zprávě pro okresní soud v Letinech, evidované 2. června u soudu v Nepomuku, vlastnila rodina Václava Šindeláře dům v ceně 10 000 korun a 10 korců polí v ceně 15 000 korun. Sňatkem s devatenáctiletou Marií Jandíkovou měl vyženit od svých rodičů čtyři korce polí, přičemž jeho matka mu činila kvůli pozemkům neustálé výčitky, kterými se trápil. Manžel Šindelářové přiznal, že jeho žena trpěla psychózou. Ráno 29. května vyčítala Šindelářovi, že má zanedbaný dobytek, načež kolem 17. hodiny odešla ze svého domova s obnosem 600 korun. Václav Šindelář se ji vydal hledat cestou k Nepomuku. Jestli se s matkou potkal, není známo, protože ona se ve dnech šetření domů nedostavila a žádnou dodatečnou zprávu s její výpovědí jsem nezjistil. Snoubenka Marie těsně před sebevraždou svého milého žádnou anomálii v jeho chování nepozorovala, byl prý naopak v dobrém rozpoložení, když hovořil o ohláškách plánovaných na nadcházející den. Důvodem sebevraždy byly spíše majetkové otázky a také nesouhlas ženy Františka Šindeláře se synovou svatbou, než následek Václavovy hádky s matkou, ať již šlo o hádku onoho rána či ji na cestě do Nepomuku potkal znovu a došlo následně k hádce další.³⁶⁰

Mrtvolu ohledal dr. Lenner z Nepomuku, soudní znalec figurující již v případě Anny Šmídové, který konstatoval sebevraždu. Jelikož bylo tělo přejeté nákladním vlakem, měla ležící mrtvola mezi kolejemi rozmačkaný hrudník, pravou ruku oddělenou od trupu, na hlavě několik tržných ran, zlomenou pravou nohu, šaty úplně roztrhané a obuv vyzutou. U mrtvolu byly nalezeny mosazné hodinky s řetízkem, kožená peněženka s obnosem 15 korun a láhev od rumu. Z toho je možné usuzovat, že Václav Šindelář byl in articulo mortis pod vlivem alkoholu. V rámci vyšetřování bylo zjištěno, že Šindelář šel 29. května okolo 19. hodiny po

³⁵⁸ Tamtéž.

³⁵⁹ Tamtéž.

³⁶⁰ Tamtéž.

státní silnici od Novotníků do Nepomuku. Na této své poslední cestě měl údajně potkat Annu Holou z Nepomuku, které si prý stěžoval, že má přítelkyni v jiném stavu a je velice nešťastný. Pohřeb Václava Šindeláře se konal 1. června 1924 na hřbitově ve Vrčeni, tedy v den plánovaných ohlášek na farním úřadě v Měčíně.³⁶¹

11.8. Nepokradeš

Hostinský ze Soběsuk Václav Sýkora oznámil na zdejší pátrací stanici, že mu 1. října 1924 někdo odcizil větší obnos peněz. Pátrání provedl vrchní strážmistr Václav Řežábek se strážmistrem Františkem Beranem. Václav Sýkora se se svojí manželkou již 27. září připravoval na cestu do Plzně, aby tam navštívili syna. Dne 1. října cestou na nepomucké nádraží potkal svého tchána Petra Špetu, který mu sdělil, že si jde k němu vypůjčit kravský potah. Ve stavení zůstal jen Václavův otec Jan Sýkora. Právě Jan Sýkora uslyšel v sousední světnici úder doprovázený šramotem. V domnění, že manželé Sýkorovi neuvázali psa, vydal se Jan na dvůr, kde však viděl psa uvázaného, a tak se již zvukům ve vedlejší místnosti nevěnoval. Za nějaký čas vyšel ven nakrmit dobytek a na dvoře potkal Petra Špetu, který mu sdělil, že si jde pro potah.³⁶²

Václav Sýkora se s manželkou vrátil z Plzně po osmé hodině večerní a chvíli na to Marie zjistila, že má v obytné světnici vyloupený prádelník. V prádelníku měla v kožené tašce uložený obnos 4 060 korun. Dále měla schované dvě stokorunové bankovky v posteli, o nichž prý nevěděl ani vlastní manžel. Vyšetřující četníci došli k závěru, že krádež se odehrála v čase, kdy manželé Sýkorovi krátce předtím opustili stavení. Dále pachatel musel přijít dveřmi ze dvora, jelikož okna byla nepoškozená a musel již předtím u Sýkorových být, protože šel najisto pro obnos do prádelníku. Prádelník byl násilně otevřen železnou hůlkou, která byla zajištěna na místě činu jako předmět doličný. Jan Sýkora byl za přítomnosti starosty Františka Vohrny a domkáře Václava Němečka četníky Řežábkem a Beranem vyslechnut. Sýkora starší dosvědčil, že hodinu po odchodu Sýkorových přišel na dvůr Petr Špeta a uvedl, že manželé byli již určitě na nádraží v Nepomuku.³⁶³

Výslechu byl podroben i Petr Špeta, který do protokolu uvedl, že se sešel s mladými Sýkorovými na náměstí asi 200 kroků od jejich hostince a šel ihned do jejich stavení. Do stavení by se musel dostavit zhruba po dvou minutách, ovšem Jan Sýkora vypověděl, že dorazil za hodinu po odchodu manželů z jejich domu. Špeta byl znovu tázán, jestli šel rovnou do stavení pro potah a z jeho úst zazněla ta samá odpověď. Jelikož se výpovědi Špety a Jana

³⁶¹ Tamtéž.

³⁶² Tamtéž.

³⁶³ Tamtéž.

Sýkory lišily, stal se Petr Špeta (následkem své špatné pověsti) důvodně podezřelým z krádeže uvedeného obnosu. Přispěla k tomu i okolnost, že místo činu dobře znal. Jelikož mezi Špetou a Sýkorou panoval příbuzenský poměr, byl kvůli možnosti ovlivňování svědků vzat do vazby dne 2. října v půl deváté ráno. Okresnímu soudu v Nepomuku byl předán v 10 hodin. Při Špetově osobní prohlídce byl zajištěn obnos 3,63 korun.³⁶⁴

První slabiny případu se objevily ze strany manželů Sýkorových ihned po návratu strážmistra Berana do Soběsuk. Václav Sýkora mu předal v hostinci obnos 2 660 korun s tvrzením, že tuto částku dodatečně našli ve vyhozeném prádle z prádelníku.³⁶⁵ Pravdivost tohoto tvrzení nepřicházela v úvahu, protože veškeré vyházené prádlo bylo vyšetřujícími četníky v přítomnosti obecních orgánů prohlédnuto. Nejpravděpodobnější verzí tedy je, že Václav Sýkora na nátlak své manželky (dcery Petra Špety) tento obnos záměrně podstrčil. Domovní prohlídka Petra Špety nezjistila žádný obnos peněz v jeho domě.³⁶⁶ Podstrčenými penězi ovšem nepřímo Václav Sýkora svého tchána obvinil z krádeže.

11.9. Nepoctivá žena

Dělník z Radochov Vojtěch Tumpach se ve svých 23 letech stal podezřelým z násilného smilstva. Dne 14. října 1924 oznámil dělník Matěj Valeš z Radochov strážmistru Františku Novákovi, že Tumpach násilně vnikl do jeho obydlí, kde znásilnil jeho manželku Barboru a následně od ní vymámil 25 korun. Strážmistr Novák došel během vyšetřování k následujícímu závěru. Barbora Valešová bydlela se svým manželem a tříletým synem v obecním domě v Radochovech. Matěj Valeš po obdržení práce rolníka ve Starém Plzenci následně více přebýval v této obci. V kritickou noc, dne 9. září kolem 22. hodiny, neznámá osoba zaklepalá u jejího okna. Barbora vstala a šla se podívat, kdo na okno zaklepal. Následně zjistila, že to byl Vojtěch Tumpach. Došlo nejspíše k nějakému způsobu vyznání lásky, načež Barbora Vojtěchovi řekla, aby šel za jinou svobodnou holkou a opakovaně ulehla do postele. Ovšem Vojtěch nemarnil čas a vešel přes nezamčené dveře do chodby a následně vyrazil dveře, kterými vešel do světnice, kde Barbora utišovala svého probuzeného syna. Vojtěch vlezl za Barborou do postele a násilně ji položil, načež jí zvedl sukni a vykonal s jejím tělem kopulaci. Samotné kopulaci se nebránila a ani nevolala o pomoc, protože věděla, že její soused Josef Mašák, který bydlí v sousední místnosti obecního domu, nebyl doma. Po

³⁶⁴ Tamtéž.

³⁶⁵ Tamtéž.

³⁶⁶ Tamtéž.

vykonané kopulaci Vojtěch Tumpach vstal a zakřičel na svoji oběť: „*Dej mi nějaké peníze!*“ Barbora, obávající se eventuálního násilí, dala Tumpachovi zmíněných 25 korun.³⁶⁷

Vojtěch Tumpach byl 16. října ohledně tohoto obvinění vyšetřován strážmistrem Novákem a vše zapřel, i když mu výše uvedené obvinění Barbora řekla tváří v tvář. Na základě toho bylo shledáno oznámení znásilnění jako nepravděpodobné, čemuž nasvědčovalo i neoznámení tohoto trestného činu žádnému jedinci či bezpečnostnímu úřadu. K oznámení se odhodlala až po příjezdu svého manžela ze Starého Plzeňce domů se záminkou, že „*chtěla mít před veřejností pokoj*“.³⁶⁸ Pravděpodobné se zdálo, že Valešová měla s Tumpachem předem sjednanou schůzku a na základě pozdějšího špatného svědomí vše manželovi řekla, ovšem podle své verze. Usvědčující důkaz o milostném poměru mezi Valešovou a Tumpachem nebylo možné dokázat. U případu nesouhlasilo ani poškození dveří, které měly jen ohnuté závěsy, svědčící o vysazení, ne o vyražení. Na základě těchto důkazů je možné se domnívat o poměru Barbory Valešové s Vojtěchem Tumpachem, která na základě blíže nezjistitelné události tento poměr přiznala.

11.10. Žhářství

V květnu 1925 byl požárem poškozen obecní dům v Radochovech. Jednalo se o požár neobydleného obecního domu, během kterého byla zničena celá slaměná střecha a částečně i vazba krovu. Během požáru nebyl nikdo zraněn ani ohrožen na životě. Dům byl pojištěn na 5 000 korun. Četnická stanice v Žinkovech pojala podezření ze založení požáru na dva muže, ovšem ani na jednoho nebyly zjištěny patřičné důkazy o vině.³⁶⁹

Veliký požár se stal v březnu 1926 v Bílukách. Tehdy se od komína domu Josefa Kubíka, který byl pojištěn na 9 220 korun, rozšířil oheň na jeho druhý sousední dům (pojištěný na 6 400 korun), dále na dům Václava Šantory (pojištěný na 3 000 korun), dům Františka Hlaváče (pojištěný na 30 000 korun) a ještě na dům Františka Duchka.³⁷⁰

Úmyslně si zapálil vlastní stavení v květnu 1927 neurazský recidivista Tomáš Zeman. Měl ovšem hned dvojí smůlu v tom, že z požáru byl usvědčen a navíc se oheň rozšířil na obytný dům Josefa Holého a Dominika Pilmana. Celková škoda byla odhadnuta na tehdy závratných 140 000 korun.³⁷¹

Dne 11. července 1929 v půl deváté ráno zachvátil požár bednárnou pivovaru Zelená Hora, toho času v majetku Egelberta Auersperga. Požár byl způsoben vylitím části roztavené

³⁶⁷ Tamtéž.

³⁶⁸ Tamtéž.

³⁶⁹ Tamtéž.

³⁷⁰ Tamtéž.

³⁷¹ Tamtéž.

smoly z kotle při práci bednářů Antonína Mixy a Václava Chouně. Díky včasnému zásahu pracovníků pivovaru a dvoru Šternberka nebyl při požáru nikdo zraněn ani popálen. Dle odhadu vedoucího lesní správy lesmistra Antonína Altmana z Nepomuku byla škoda způsobená ohněm 6 000 korun.³⁷²

V lednu 1929 vyhořela Františku Ptáčkovi ze Soběsuk stodola. Neznámý pachatel založil požár podpálením slámy ve stodole. Dle odhadu byla požárem způsobena škoda 52 300 korun. Na místě činu byly sledovány stopy vedoucí polní cestou, ovšem této cesty stopa zmizela. Požárem postižený Ptáček nedokázal vznést proti nikomu obvinění, přičemž nebyl ani zajištěn na místě činu jakýkoli důkaz ukazující na pachatele.³⁷³ Na místě činu byl pouze vyhotoven náčrt celkové situace (viz obrazová příloha 18).

11.11. Farní smilstvo

Z opravdu kuriózního smilstva byl obviněn Josef Zdeněk před Vánocemi roku 1926. Tento měčínský kaplan, absolvent teologické fakulty, si dal 13. prosince šestnáctiletým sluhou měčínské fary Karlem Tišotem donést tři lahve černého plzeňského ležáku do farní kuchyně, z čehož 2,5 litru vypil on sám. Následně v půl desáté večer probudil ve farní kuchyni spícího Karla Tišota a přemlouval ho ke společnému spánku. Karel po chvíli váhání vstal, oblékl se a vydal se do místnosti kaplana Zdeňka. Lehl si k němu do postele a usnul. V noci ho kaplan probudil, podržel mu ruku pod peřinou a druhou rukou mu vložil svůj penis do úst a vybídl Karla k orálnímu sexu. Mladý Karel se bránil tomuto perverznímu počínání ze strany kaplana Zdeňka, ale ten svůj sexuální akt během noci třikrát opakoval. Karel Tišot odešel následujícího rána v šest hodin ze světnice kaplana a dělal, že se nic nestalo.³⁷⁴

Po týdnu čekání se Karel v přítomnosti obecního strážníka z Měčina Jana Linharta doznal k tomuto nočnímu počínání kaplana Zdeňka. Trestný čin byl následně vyšetřován vrchním strážmistrem Čáslavkou, který v trestním oznámení uvedl: „*Karel Tišot je kretin a pochází z rodiny degenerované, jeden jeho bratr je úplný idiot.*“³⁷⁵ Dále bylo během vyšetřování zjištěno, že kaplan Zdeněk v kritický den vypil osm sklenic plzeňského piva v měčínském hostinci Václava Šimánka. Následně se k tomu přiznal sám Josef Zdeněk v přítomnosti faráře z Měčina Josefa Šonka. To tedy znamená, že obviněný byl v kritickou noc pod vlivem alkoholu v míře způsobené požitím 13 či 14 půllitrových sklenic ležáku.

³⁷² Tamtéž. Trestní záležitosti jinam postoupené 1929–1948. Kart. 270.

³⁷³ Tamtéž.

³⁷⁴ Tamtéž. Trestní záležitosti jinam postoupené 1924–1928. Kart. 269.

³⁷⁵ Tamtéž.

V důsledku tohoto stavu uvedl, že si není vědom spáchání trestného činu, ze kterého je obviňován. Během výslechu ovšem přiznal, že s ním Karel Tišot sdílel společné lože.

Dne 3. ledna 1926 byl vyslechnut u nepomuckého soudu za přítomnosti soudce Dittricha a zapisovatele Peřiny Karel Tišot. Při výslechu uvedl, že přes noc spí na faře, protože je tam zaměstnán jako pečovatel o dobytek a potvrdil, že kaplanovi Zdeňkovi opravdu donesl 13. prosince tři litry plzeňského piva. Následně také uvedl, že kaplan byl již v tu dobu „ožralý jako kanon“. Následně popsal naléhání ze strany kaplana Zdeňka, aby s ním ulehl na společné lože a u té příležitosti se ho Zdeňek snažil povzbudit vnucením alkoholu. Samotný sexuální akt popsal Karel takto: „Vložil mi svůj pohlavní úd do úst a říkal: cucej a nekousej, strkal mi hlavu pod peřinu a nohou mi překroutil, abych se nemohl bránit.“³⁷⁶ Karel se prý obracel ke zdi a Zdeňek ho pokaždé zase otočil. Tento stav měl trvat až do rána. Podle Karla byl kaplan „ožralý a nevěděl, co dělá“. Celý příběh prý vyprávěl služebně, od které se věc dostala na veřejnost. Dále ve své výpovědi uvedl, že neví, proč to služebná vyprávěla dál, když se mu tato příhoda stala jen jednou. V tento okamžik musím uvést možnou záměnu smyslu dvou vět. Ve výpovědi jsou od některého zaměstnance soudu spojeny dvě věty. Jedná se o část popisu, ve kterém Karel uvádí opakované pokusy o orální styk ze strany kaplana Zdeňka a tuto poslední větu, podle které se Karlovi stala tato věc jen jednou. Podle mého mínění chtěl Karel říci, že nechápe, proč služebná dále věc šířila, protože se vícekrát předtím, ale ani poté neopakovala. Ovšem u výslechu soudce Dittrich potvrdil mínění vrchního strážmistra Čáslavky o duševním stavu Karla Tišota.

K nepomuckému soudu došla 24. ledna 1927 od četnické stanice v Měčíně výpověď faráře Josefa Šonky, který vyjádřil pochyby o pravdomlnosti Karla Tišota, jenž se na faře dopustil během služby několika menších přestupků krádeže. Kvůli krádeži byl Tišot již jednou ze služby propuštěn a ve farní službě byl držen jen díky bídným rodinným poměrům. Starosta a obchodník z Měčina Jan Bezděk také potvrdil, že Tišot není pravdomlný a již o něm slyšel, že odcizil jistě ženě elektrickou svítilnu. Stejnou míru nedůvěry v osobu Tišota potvrdil i rolník a starosta v Černovsi Josef Kubík.

Dne 12. února 1927 došla věc tak daleko, že za přítomnosti JUDr. Aloise Dittricha, zapisovatele Václava Peřiny a znalců MUDr. Antonína Lennera a MUDr. Karla Podzemského byla zkoumána mentální vyspělost Karla Tišota. Znalci byl vyhotoven posudek následujícího znění: „Ačkoliv nelze mítí zato, že Karel Tišot je blbcem nebo kretisem, přec jeho psychický stav nelze považovati za zcela odpovídající normální psychice šestnáctiletého hochy.“³⁷⁷

³⁷⁶ Tamtéž.

³⁷⁷ Tamtéž.

V posudku je dále uvedeno, že díky své zanedbané výchově a primární socializaci měl Karel Tišot vyvinutou jen nepatrnou zásobu intelektuálních a morálních představ, projevujících se při řešení složitějších úkolů. Správně prý odhadl vzdálenost z Nepomuku do Měčina, ale nedokázal již vyřešit jednoduchou početní úlohu typu $10 + 15$. Nejpodstatnější je asi tento postřeh lékaře: „*Chování působí dojem jisté vychytralosti a sklonu k simulaci a lhavosti.*“ Jeho duševní stav byl definován jako „*mdlý rozum a mravní slaboduchost*“.³⁷⁸

11.12. Nenapravitelný recidivista

Zločinu veřejného násilí se dopustil v září 1927 rodák z Březí, známý recidivista Václav Špaček. Tento tesařský pomocník (toho času nezaměstnaný) dne 18. září zaútočil hozením kamene na dům majitele tabákové prodejny Josefa Knajzla. Kámen byl hozen s takovou intenzitou, že rozbil špaletové okno na domě Josefa Knajzla a vletěl do jeho světnice, kde nezpůsobil žádnou škodu. Toto zlomyslné jednání Václava Špačka oznámil Knajzl následujícího dne při obchůzce strážmistru Karlu Semrádovi. Špaček po hození kamene vstoupil na dvorek domu, kde začal na Knajzlovu ženu Boženu křičet: „*Přestaneš nebo nepřestaneš, já už toho mám dost.*“³⁷⁹ Poté se smíchem vyšel ze dvorku a vrátil se po státní silnici do Březí. Tento souběh událostí dosvědčily krejčovské učednice Josefa Sykytové, Růžena Hlaváčková a Barbora Klášterková, které se v době násilné inzultace nacházely v učení u Boženy Knajzlové. Josef Knajzl utrpěl na špaletovém okně škodu 40 korun a kámen byl převezen k okresnímu soudu jako předmět doličný.³⁸⁰

Václav Špaček byl v přítomnosti svého bratra Jana Špačka a domkáře Josefa Knajzla na svůj čin tázán strážmistrem Semrádem, přičemž vyhýbavou a pomatenou řečí čin přiznal a podotkl, že strážmistr ho nemá co vyšetřovat a vedl si dál svoji údajně „*pomatenou řeč*“ o ničení dobytka ze strany Knajzlové. Dámská krejčová Božena Knajzlová vyšetřujícímu strážmistrovi uvedla, že na ní Václav 10. září vyloudil v nepřítomnosti jejího manžela za jednu korunu vzorek cigaret a následně ještě čtyři koruny v monetárním platidle. Použil k tomu slova: „*Neplatím, neb mám tady u Vás 5 Kč.*“ Poté požadoval zpět zbylé čtyři koruny, které mu Knajzlová v domnění oprávněnosti a ze strachu z něho vyplatila. Když přišel domů její manžel, sdělila mu celý příběh a Josef Knajzl svoji ženu ujistil, že Václav z ní lstivým jednáním obnos vylákal.³⁸¹

³⁷⁸ Tamtéž.

³⁷⁹ Tamtéž.

³⁸⁰ Tamtéž.

³⁸¹ Tamtéž.

Jelikož se u Václava Špačka začaly projevovat známky psychózy, nemohl být vyslechnut okresním soudem. Ve zprávě četnické stanice bylo důrazně uvedeno, že na žádnou úřední výzvu se Václav k patřičnému úřadu nedostaví a v případě předvedení není možné zajistit jeho předložení soudu bez použití zbraně nebo nepřiměřeného násilí. Během následného šetření bylo od starosty obce Březí Jana Třísky zjištěno, že Václav nemá úplně zdravý úsudek, díky čemuž byl již dříve zproštěn vojenské služby. Na tento stav Václava Špačka a z něho plynoucí možné riziko nebezpečí pro okolí byli příslušníci jeho rodiny již několikrát upozorněni. Ohledně tohoto faktu prý jen podotkli, že jde především o finance, kdyby došlo k Václavovu umístění do ústavu pro duševně choré. Z důvodné obavy opakování trestné činnosti bylo doporučeno obci Březí zařídit pro Václava lékařskou prohlídku a v případně nutnosti zajistit jeho umístění do diagnostického ústavu.³⁸²

11.13. Sebevražda Marie Ptáčkové

Další sebevraždy se dopustila Marie Ptáčková z Vojovic, nejspíše příbuzná nám již známé Marie Ptáčkové ze Soběsuk. Dne 3. června 1928 oznámil četnické stanici v Žinkovech tento stav na příkaz lékaře Karla Podzemského syn oběšené Emanuel Ptáček. Objasnění případu dostal za úkol vrchní strážmistr Václav Příbyl a strážmistr Karel Semrád. Na místě činu byl přítomný i starosta obce Vojovice Václav Bláha. Vdova Marie Ptáčková bydlela ve společné domácnosti s dcerou Josefou, jejím manželem Vojtěchem Šusem, jejich dvěma malými dětmi a se svou druhou dcerou Annou Ptáčkovou. Po půlnoci 3. června Marie Ptáčková zmizela ze světnice, což vzbudilo Annu, která způsobila povyk a vzbudila švagra Vojtěcha Šuse a svoji sestru Josefu.

Všichni začali Ptáčkovou společně hledat po domě i na dvoře. Když vyšla dcera Anna na dvůr, potkala u vrat bratra Emanuela, který se vracel od své přítelkyně, a zapojila ho ihned do hledání. Dostali se až ke dveřím vedoucím na zahradu, které byly ovšem zavřené. Když se vraceli od dvířek, spatřila Josefa něco bílého pod kůlnou. Když se svým bratrem vešli dovnitř, uviděli matku visící na provaze uvázaném kolem trámu. Podle jejich výpovědi byla matka ještě teplá, tudíž ji rychle odvázáli a pokoušeli se o resuscitaci, ovšem neúspěšně. Jak bylo dále zjištěno, trápily Marii Ptáčkovou srdeční a psychické problémy.

Ptáčková se několikrát před incidentem vyjádřila před příbuznými o dobrovolném ukončení života. V tomto závěru ji ještě utvrdil vztah jejího syna Emanuela s nemajetnou Josefou Zítkovou. Právě tomuto synovi chtěla odkázat usedlost a neustále mu vyčítala tento jeho vztah. V tomto případě se objevila i teorie ne úplně dobrovolné sebevraždy. Marie

³⁸² Tamtéž.

Ptáčková nějaký čas před svojí smrtí zanevřela na syna a začala mu odpírat předání hospodářství. To ukazovalo na možnost vraždy. Ovšem tento předpoklad vzápětí vyloučila nepomucká soudní komise na základě ohledání místa činu. Dne 4. července bylo s konečnou platností usneseno, že v tomto případě šlo pouze o sebevraždu.³⁸³

11.14. Recidiva se šťastným koncem

Za rok 1928 bylo u nepomuckého soudu evidováno celkem deset přestupků proti zákonu o žebrotě a tuláctví. Za všechny budu jmenovat případ z 19. ledna 1928. Pachatelem byli František Šlehofer, 43 let starý potulný řemínkář přezdívaný *Trubka*, jeho dvanáctiletý syn František Šlehofer mladší desetiletá dcera Marie Šlehoferová. Přestupku se dopustil otec dětí tím, že obě děti 19. ledna poslal z Malince do Skašova za účelem žebrání. Děti měly obcházet jednotlivé domy a vyprosit od obyvatel chléb. Při této činnosti byly děti přistiženy osobně letinským vrchním strážmistrem Lacinou a kovářem Karlem Andrlíkem. Vrchní strážmistr Lacina děti odvedl na obecní úřad, kde v přítomnosti starosty Františka Bokra u dětí našel celkem 16 krajíců chleba. Chleba jim ponechal a děti poslal domů. Dále vrchní strážmistr pojal podezření na jejich otce Františka Šlehofera, který byl v četnické evidenci veden jako osoba „*majetku svých blízkých krajně nebezpečná*“. Bylo tedy důvodné podezření, že své děti vysílá na žebrotu úmyslně a že v jejím rámci nemají jen žebrat, ale zároveň dělat otcí informátora pro jeho trestné činy. František Šlehofer mladší a jeho sestra Marie přiznali, že je otec opravdu posílá žebrat.³⁸⁴

O pověsti Františka Šlehofera staršího svědčí i další z řady přestupků, kterého se dopustil o tři měsíce později. Dne 13. dubna 1928 byl strážmistrem Václavem Remigerem obviněn z jízdy po okresní silnici v jednu hodinu v noci směrem od Měčina k Malinci s neosvětleným povozem. Tato příhoda je krásným důkazem toho, jak svědomitě četnické sbory pracovaly v každou denní i noční hodinu a zároveň dokazuje pověst a oblibu zmiňovaného pachatele u samotných četníků. Kdyby Šlehofer projevil snahu o nápravu, jistě by mu strážmistr Remiger tento přestupek prominul a nepodával by trestní oznámení z vlastní iniciativy. Jenže Šlehofer na strážmistrovu výzvu k osvětlení vozu nereagoval a bez světla pokračoval dále v jízdě směrem k Malinci.

Hlavní přelíčení se odehrálo u soudu v Nepomuku 25. května 1928. Na tomto případě můžeme následně demonstrovat výše zmíněnou možnost soudu spojit více případů do jednoho hlavního líčení. Tímto případem začal svůj soudní den JUDr. Karel Křížan se zapisovatelem

³⁸³ Tamtéž.

³⁸⁴ Tamtéž. Trestní záležitosti ukončené bez zjištění skutkové podstaty 1924–1930. Kart. 271.

Syrovým a funkcionářem státního zastupitelství Františkem Bolehovským. Obžalovaný se k soudu nedostavil, tudíž bylo na návrh veřejného žalobce rozhodnuto v nepřítomnosti obžalovaného, který se tímto dobrovolně zřekl své obhajoby, čímž si samozřejmě uškodil. Po přečtení obžalovacích spisů byl vyslechnut svědek František Bokr, skašovský starosta, který znovu vypověděl celý příběh o dětech předvedených k němu na obecní úřad, kde přiznaly otcův záměr jejich cesty do Skašova. Výpověď Františka Bokra byla přečtena a schválena a poté mu bylo vyplaceno 13 korun jako záloha na dopravní výlohy.³⁸⁵

Následně byl přečten korespondenční dopis se Šlehoferovou reakcí na noční incident se strážmistrem Remigerem, trestní oznámení a zpráva o pověsti obžalovaného. Veřejný žalobce následně navrhl, aby trestní řízení proti Františku Šlehoferovi mladšímu a jeho sestře Marii Šlehoferové bylo zastaveno. Soudce Křížan k tomuto návrhu přistoupil. Rozsudek byl vyneseno jménem republiky a dal by se shrnout do dvou bodů. Pro přestupek ve znění § 2 zákona č. 89 ř.z. z roku 1885 byl obžalovaný osvobozen podle znění § 259 č. 3 tr.ř. Naproti tomu byl shledán vinným pro přestupek proti bezpečnosti těla, kterého se dopustil svojí jízdou s neosvětleným vozem, dále za pokračování incidentu v dopise zaslaném nepomuckému soudu. Byl tedy odsouzen podle § 493 tr.z. s použitím § 260 tr.z. na 14 dní odnětí svobody nepodmíněně a podle § 389 tr.z. k náhradě výloh trestního řízení.³⁸⁶

V případě noční jízdy po okresní silnici byl navíc obviněn na základě zmíněného dopisu z urážky četníka Remigera výrokem: „*Toto na mě udal, je blbej, jak daleko vidí.*“ Pro tento přestupek (§ 491 tr.z.) byl obžalovaný již trestán, což bylo bráno jako přítěžující skutečnost. Nicméně Šlehoferovi staršímu byl na základě předpokládaného rodinného finančního úpadku (živitel ženy a dvou dětí) trest odnětí svobody pozměněn na základě znění § 260 tr.z. Stejně tak v jeho případě nebyly dobývány soudní výlohy. Ovšem v závěru rozsudku bylo uvedeno následující: „*Vhledem k tomu, že obžalovaný má velice špatnou pověst a trestán byl již mnohokrát, nemá soud nejmenší naděje, že by se polepšil i tehdy, kdyby trest na něm nebyl vykonán a proto výkon trestu podmínečně neodložit.*“³⁸⁷

Nicméně recidivista Šlehofer se na tento rozsudek odvolal ke plzeňskému krajskému soudu. Rozhodnutí tohoto soudu ho však zcela určitě nepotěšilo. Soudce JUDr. Charypan na 11. oddělení krajského soudu došel 3. srpna 1928 k závěru, že odvolání v rámci rozsudku nepomuckého soudu z 25. května „*se zamítá jako bezdůvodné, při čemž se poukazuje na rozhodovací důvody prvního soudce*“. Soudce Jana Charypana k tomuto závěru přivedl

³⁸⁵ Tamtéž.

³⁸⁶ Tamtéž.

³⁸⁷ Tamtéž.

dozajista stav finančních a sociálních poměrů odsouzeného Šlehofera. Bylo celkem časté, jak jsem již uvedl, že odvolací soud původní rozsudek zvýšil. Závěrečnou tečkou za případem Františka Šlehofera staršího byl osvobozující rozsudek, který by určitě nečekal. Dne 28. října 1928, u příležitosti výročí vzniku samostatné republiky, udělil prezident Masaryk milost, která se vztahovala i na případ tohoto recidivisty.³⁸⁸

11.15. Co je doma, to se počítá

Kuriózní proces zažil nepomucký soud v roce 1929. V tomto roce bylo z jednoho zločinu krádeže obviněno osm žen. Jednalo se o Marii Jílkovou (51 let), Ludmilu Jílkovou (19 let), Marii Vokáčovou (36 let), o Annu Posavádovou (33 let), dále o Marii Vlachovou (38 let), Marii Vildmanovou (39 let), Barboru Boltíkovou (53 let) a Annu Voráčkovou (47 let). Těchto sedm dam a jedna slečna odešlo 8. srpna 1929 po 14. hodině na pole soukromníka Felixe Danneru z Nepomuku, které leželo směrem k obci Soběsuky. Ženy si vzaly z domova nůše a vydaly se na zmíněné pole, kde si našly ječmen pro svoji potřebu. Marie a Ludmila Jílkovy se činily nejvíce, protože si odnesly toho dne domů celkem tři nůše. Za nimi lehce zaostávaly Vlachová, Vildmanová a Voráčková s počtem dvou nůší. Nejhoršího výsledku dosáhly dámy Posavádová, Voráčková a Boltíková, které se spokojily jen s jednou nůší.

Těchto osm žen stihlo během jednoho odpoledne Dannerovi sklidit šestinu jeho osetého pole. Majitel předběžně odhadl způsobenou škodu odcizeného ječmene na 1 000 korun. Za prokazatelnou stopu trestného činu bylo pojata zanechané strniště. Jako věc prokazující trestný čin zaslal vyšetřující strážmistr Olič nepomuckému soudu několik užatých klasů, na kterých byl patrný atypický způsob sklizně.³⁸⁹

Při vyšetřování Marie a Ludmily Jílkové, Vokáčové, Posavádové a Vlachové byla u každé z nich nalezená část odcizeného ječmene vrácena jeho majiteli Dannerovi. Jako corpus delicti byl odevzdán soudu vzorek ječmene zabavený u Ludmily Jílkové, Vokáčové, Posavádové a Vlachové. Z tohoto vzorku byla zjištěna největší škoda na ječmenu právě zvoleným typem sklizně. Ženy požaly ječmen i s částí stébla, ze které klas ječmene vyrůstá, čímž způsobily největší škodu. U Vildmanové, Voráčkové a Boltíkové byly také zabaveny zbytky poškozeného ječmene, které byly odevzdány majiteli Dannerovi. Jmenované ženy ovšem zvolily způsob užívaní špiček ječmene, který nijak jinak nepoškodily. Na tomto základě se dopustily jen odcizení ječmene, ne jeho poškození jako ostatní pachatelky.

³⁸⁸ Tamtéž.

³⁸⁹ Tamtéž.

Všechny pachatelky se k trestnému činu přiznaly. U žádné z nich nebyl zjištěn v době činu psychický stav ovlivněný alkoholem a není ani známo, že by některá z nich požívala stále nebo příležitostně ve větším množství alkoholické nápoje. Přitěžující okolností pro všechny bylo spáchání trestného činu po racionální úvaze a také z toho důvodu, že se jedná o úrodu na poli, která je těžko hlídatelná. U všech žen, vyjma Boltíkové, byla jako polehčující okolnost vzata v potaz jejich dosavadní beztrestnost. Navíc pro Boltíkovou a Vlachovou se stala polehčující okolností jejich chudoba. Posavadová a Boltíková na své ospravedlnění udaly, že dostaly povolení k požívání ječmene od Marie Konšelové z Nepomuku, která však toto tvrzení odmítla. Stejný důvod uvedla i Vlachová, jejíž tvrzení o povolení od Marie Konšelové bylo opravdu pravdivé, ovšem ke svému absolutnímu ospravedlnění nemohla uvést žádný jiný důkaz.³⁹⁰

11.16. Polní demarkační linie

Trestné činnosti spočívající v přesazení mezníku se dopustil malozemědělec František Hraběta (51 let) z Liškova roku 1930. Na svém poli v katastru obce Liškov manipuloval s mezníkem ohraničujícím jeho pole a pole souseda Maška. Obviněný Hraběta vytáhl celkem dva mezníky ohraničující jeho pole a pole Vojtěcha Maška, a to tím stylem, že jeden přesadil o 70 cm a druhý o 24 cm směrem do pole poškozeného Maška. Důvodem tohoto činu byl předešlý soudní spor o vzájemném zneužívání plochy polí. Oba pozemky dělila částečně travnatá stráž cca jeden m široká, dále hromada kamení a křoví. Hraběta přiváděl díky vyššímu umístění svého pozemku na Maškovo pole vodu, kvůli čemuž musel upravit hranici pozemku vyházením hromady kamení a vyhloubením jámy k odvádění vody na dělicí čáře obou pozemků. Mašek se cítil tímto jednáním poškozen a navrhl Hrabětovi smírčí jednání v režii jeho právního zástupce JUDr. Kohouta z Nepomuku. Jednání bylo ovšem zrušeno ze strany Hraběty se slovy „*že nebude poslouchat babské klepy*“.³⁹¹

Vojtěch Mašek následně celý spor delegoval k nepomuckému okresnímu soudu, kde bylo 21. června rozhodnuto o přeměření obou pozemků. Dne 10. září byla soudně ustanoveným inženýrem vyměřena hraniční čára tvořená travnatou mezí a následně byly v této mezi zatlučeny v přítomnosti soudní komise dřevěné kůly působící jako mezníky vytyčené hranice. Další soudní jednání u okresního soudu proběhlo 19. listopadu, kdy bylo nařízeno dodržovat vytyčené hranice a do 14 dnů na označených místech zasadit mezníky. O dva dny později poslal Mašek svého syna Jana k Hrabětovi, aby zajistil jeho přítomnost při

³⁹⁰ Tamtéž.

³⁹¹ Tamtéž. Trestní záležitosti jinam postoupené 1929–1948. Kart. 270.

vsazování kamenných mezníků. Hraběta se vymluvil na zaneprázdněnost. Následujícího dne se situace opakovala, ovšem Hraběta již vzkázal, že se na pole dostaví.

Vojtěch Mašek, jeho syn Jan, kovářský dělník Jiří Červenka a starosta Liškova Ferdinand Kalabza se tedy odebrali na pole a zjistili, že dva kůly sloužící jako prozatímní mezníky v září 1930 byly přesazeny. Jeden o zmíněných 70 cm a druhý o 24 cm. S přesností se přesazení dalo určit díky zanechaným otvorům v půdě po původním označení. Tento výkon spočívající v přesazení mezníků je o to úctyhodnější, že se udál v zamrzlé půdě.³⁹²

11.17. Hospodářská krize 30. let na Nepomucku

Hospodářská krize a chuť na zvěřinu vedla k dalšímu skupinovému přestupku proti bezpečnosti majetku. V roce 1929 řádil v okolí Nepomuku gang mladých pachatelů ve složení Vojtěch Silovský (22 let), František Silovský (24 let), František Špeta (27 let), František Němeček (16 let), Jaroslav Vítek (17 let), Josef Špeta (17 let) a Václav Rada (16 let). Skupina se dopustila opakovaného přestupku krádeže podle § 460 tr.z., a sice tím, že provozovala polní a lesní pých. Při tomto svém pytláctví byli ozbrojeni puškami, klacky a dokonce i loveckým psem, za což byli odsouzeni i za přestupek § 36 zbrojního patentu. Vojtěchu Silovskému, Františku Silovskému, Františku Špetovi, Františku Němečkovi a Jaroslavu Vítkovi byl vyměřen trest odnětí svobody na 48 hodin a Josefu Špetovi s Václavem Radou trest odnětí svobody v trvání 24 hodin.³⁹³

V červenci 1929 řádila na Nepomucku další skupinka zlodějů. Jednalo se o Václava Kládívka, jeho ženu Boženu Kládívkovou, Václava Lepšího, jeho ženu Karlu Lepší a Annu Želinovou. Tato pětice zlodějů byla usvědčena z krádeže dříví určeného na stavbu mostu stavitelem Václavem Kšírem z Nepomuku. Kšírovi byla tímto počínáním způsobena materiální škoda ve výši 114 korun. Hlavní přelíčení se u nepomuckého soudu odehrálo dne 30. srpna 1929. Soudcem byl stanoven JUDr. Novák, zapisovatelem Kopecký a přítomný byl i funkcionář státního zastupitelství Antonín Ledvína. Za přestupek krádeže podle § 460 tr.z. dostali Václav Kládívko a jeho žena Božena trest odnětí svobody v délce 48 hodin s podmíněným odkladem na jeden rok, dále Václav Lepší a jeho žena Karla trest odnětí svobody v délce 24 hodin s podmíněným odkladem také v délce jednoho roku a konečně Anna Želinová trest odnětí svobody v délce 48 hodin s podmíněným odkladem na dva roky.³⁹⁴

³⁹² Tamtéž.

³⁹³ Tamtéž.

³⁹⁴ Tamtéž.

Další velká krádež dříví následovala v lednu 1936. Přestupku krádeže se tehdy dopustilo celkem devět jedinců. Jednalo se o Františka Kubíka (domkář, 51 let), Vojtěcha Košana (domkář, 46 let), Jana Mukenšnábla (péče o manželku, 30 let), Jana Kubíka (domkář, 32 let), Josefa Bešku (člen obecního zastupitelstva v Partolticích, 39 let), Jana Kubíka (hospodářský dělník, 25 let), Antonína Krause (péče o manželku a děti, 33 let), Emanuela Brašnu (péče o manželku a dítě, 34 let) a Josefa Šilhavého (péče o manželku a dítě, 32 let). Vyšetřovatelem se stal vrchní strážmistr Karel Petýrek a strážmistr František Kauer z četnické stanice v Žinkovech. Tato devítka pachatelů se dopustila přestupku krádeže, když se předmětem jejich zájmu stalo borové dřevo v lese *Ledvině* spadajícím pod správu Škodova velkostatku v Žinkovech. Škoda velkostatku byla vyčíslena na 557,5 korun. Tuto událost oznámil lesník Karel Vaněk v přítomnosti hajného Karla Holého. Pachatelé se přiznali k odcizení nalezeného dříví na pasece v uvedeném lese. Hlavní přelíčení se konalo u nepomuckého soudu 6. února 1936 v režii JUDr. Kellera, zapisovatelky Hersanové a funkcionáře státního zastupitelství Kasla. Všichni obžalovaní byli shledáni vinnými ve všech bodech obžaloby. Jelikož škoda poškozené cizí movité věci nepřesahovala 2 000 korun, jednalo se jen o přestupek krádeže ve znění § 171 a § 460 tr.z. za použití § 266 tr.z. Trest byl stanoven na odnětí svobody v délce 48 hodin s odkladem na jeden rok a podle § 389 tr.ř. na náhradu soudních výloh. Dále byl ještě doplněn o ztrátu volebního práva do obce.³⁹⁵

11.18. Motorismus

Nárůst počtu motorových vozidel pohybujících se po pozemních komunikacích zvedl i tempo nárůstu dopravních nehod. Jedna taková dopravní nehoda se stala 10. září 1929, kdy se osobní automobil Josefa Dicka na železničním přejezdu v Nepomuku srazil s motorovým vlakem jedoucím po jednokolejné trati z Blatné. Navzdory srážce v plné rychlosti, která způsobila odhození a převrácení osobního automobilu v příkopu, Josef Dick i jeho manželka Ema tuto autonehodu přežili.³⁹⁶

Další ze série dopravních nehod zavínil Josef Uzel v březnu 1939. Tehdy ohrožoval jízdou ve svém osobním voze rejstříkové značky Č-54.578 bezpečnost jiných vozidel na pozemní komunikaci v Žinkovech. Uzel neopatrnou jízdou narazil levým zadním blatníkem na nápravu koňského povozu rolníka Lohra. Tímto jednáním se dopustil trestného činu proti bezpečnosti těla, který byl vymezen v § 335 tr.z. (viz obrazová příloha 19).³⁹⁷

³⁹⁵ Tamtéž. Trestní záležitosti ukončené bez zjištění skutkové podstaty 1935–1937. Kart. 273.

³⁹⁶ Tamtéž. Trestní záležitosti jinam postoupené 1929–1948. Kart. 270.

³⁹⁷ Tamtéž. Trestní záležitosti ukončené bez zjištění skutkové podstaty 1939. Kart. 274.

Závěr

Závěr této bakalářské práce věnuji krátké rekapitulaci závěrů zjištěných v rámci mého výzkumu a pokusím se alespoň v konturách vystihnout další možné kroky výzkumu. V rámci výzkumu, za použití specifických výzkumných metod, byly zjištěny následující závěry. Nejčastěji uplatňovanou formou trestu za kriminální činy projednávané u nepomuckého okresního soudu byl trest odnětí svobody či peněžitý trest, za jehož nesplnění hrozil eventuálně trest odnětí svobody. Uložení samotného peněžitého trestu se ve 12 zkoumaných letech vyskytl jen výjimečně. V rámci podaných obvinění byla zjištěna jistá bipolarita. Nejnižší počet podaných obvinění byl zjištěn paradoxně během hospodářské krize 30. let. Bylo tomu tak v roce 1931. V otázce dobytosti a nedobytnosti soudních výloh byl zjištěn poměr 1 : 1 jedině v letech 1925 a 1938. Naproti tomu v roce 1931 se poměr dobytosti a nedobytnosti soudních výloh dostal na číslo 3 : 1, což je nejvyšší poměr ze všech sledovaných let. O to více byl tento fakt zatěžující pro obyvatele, protože se jednalo o jeden z krizových roků velké hospodářské krize 30. let.

Odvolání k vyšší instanci ze strany veřejného žalobce bylo nejvíce v roce 1919, kdy se odvolalo 93 veřejných žalobců. Největší počet odvolání od obžalovaného byl zaznamenán v roce 1925, kdy bylo podáno 14 odvolání ze strany obviněného a jen tři od veřejného žalobce. V rámci kriminality mužů a žen byl výjimečný rok 1918, kdy oproti následujícím rokům měly ženy v pěti měsících převahu v trestné činnosti oproti mužům. Dalo by se říci, že během první světové války byly ženy nuceny k častějšímu páchání trestné činnosti z nouze, která měla vést k zaopatření rodiny v době, kdy jejich manželé bojovali na frontách a ony nemohly zajistit rodinu ani v rámci prostředků, nutných pro samotnou lidskou existenci. Od té doby ani v jednom ze zbylých 11 sledovaných let již nikdy v rámci jednoho měsíce či roku nepřevýšil počet obviněných žen obviněné muže.

Z výzkumu dále vyplývá, že v každém roce během července a srpna docházelo k zvýšení počtu jednání contra legem. Je tedy zajímavé, že převážně zemědělská populace měla čas na páchání kriminality i během nejnamáhavějších měsíců v agrárním roce. Zajímavé je i zjištění, které spočívá v průměrném nárůstu počtu pachatelů u jednoho trestného činu. Tento stav nastal v roce 1919 a trval až do sledovaného roku 1939. Je možné vyvodit závěr, že po návratu mužské části populace z bojišť první světové války docházelo na vesnicích a menších městech u zemědělského lidu k páchání skupinové kriminality.

V rámci specifík kriminality páchané v nepomuckém soudním okrese jsem došel k následujícím zjištěním. V posledním válečném roce měly drtivou převahu majetkové trestné činy. Jednalo se nejen o krádeže, ale i křivé výpovědi u soudu v rámci těchto deliktů a z nich bezdůvodné obviňování spoluobčanů. První poválečné roky byly typické, i přes trvání špatné ekonomické situace země a regionu, mírným poklesem majetkové kriminality a souvisejícího bezdůvodného obviňování z ní. Tato dosahuje nejnižšího bodu ve vrcholící hospodářské konjunktuře 2. poloviny 20. let. Majetková kriminalita měla samozřejmě znovu drtivou převahu v období hospodářské krize 30. let. Navíc se v této době zvyšoval i počet podvodů a zpronevěr, který panoval ve stejném měřítku i v roce 1939. K tomu jsem navíc zjistil nárůst přestupků spočívajících v podílnictví na krádežích a zpronevěrách v roce 1934.

I u kategorie jinam odkázané trestné činnosti měli v nepomuckém soudním okrese prim muži a nejpočetnější zastoupení v pěti sledovaných letech měla majetková a hospodářská kriminalita. Největší poměr z celkového spektra jinam odkázané kriminality byl zjištěn v roce 1921, kdy se jednalo o 72% poměr.

U kriminality mládeže byla v rámci 20 analyzovaných případů z let 1931 až 1938 zjištěna také převaha majetkové a hospodářské trestné činnosti. Jednalo se o drobné krádeže paliva, potravin, vánočních stromků, pytláctví, ale i neoprávněný prodej a menší podvody. S přihlédnutím na povahu odcizených věcí se dá u této kriminality mladistvých předpokládat čistě existenční charakter motivace.

V nepomuckém soudním okrese mělo zastoupení druhů páchané kriminality v rámci jednotlivých let několik proměnných prvků. Majetkové a hospodářské přestupky (krádeže, zpronevěry a podvody) byly téměř v každém roce páchány nejčastěji v zimních měsících. Výjimku tvořil jen rok 1939, kdy největší koncentrace těchto přestupků připadla na měsíc květen. Nejnižší zastoupení tedy tyto přestupky měly v letních měsících. Jde nejspíše o následek sklizně, kdy panoval dostatek potravin a navíc si nikdo nepotřeboval nezákonnou cestou opatřovat palivo. Výzkumem jsem zjistil přesně opačný charakter přestupků veřejných urážek, veřejného zlého jednání a veřejných urážek na cti. Ve všech 12 sledovaných letech spadá nejčastější výskyt těchto přestupků dehonestace na letní měsíce a začátek podzimu. Porušování zákona o tuláctví zažívalo svůj obrovský boom od roku 1921. V jednotlivých měsících mělo velmi kolísavou tendenci. Přesto jsem v rámci analýzy zjistil dvě možnosti pohybu tuláků. Bipolární kolísavost jsem zjistil v jednotlivých letech i u přestupků proti zákonu o tuláctví. Největší výskyt tohoto pronásledování tuláků ex lege jsem zjistil na jaře a na podzim, kdy největší počet tuláků probíhal od března do května a od srpna do října (např. rok 1931, 1934 a 1938), naproti tomu byly zjištěny i případy největšího výskytu přestupků

tuláctví v létě a v zimě (např. rok 1921, 1923 a 1925). Posledním druhem trestné činnosti s velkým zastoupením v nepomuckém soudním okrese bylo ublížení na těle a lehké ublížení na těle. Tento přestupek našel své uplatnění v každém sledovaném roce, přičemž největší výskyt těchto deliktů je možné zařadit do teplejších měsíců.

Materiálová základna k problematice nepomuckého okresního soudu není samozřejmě tímto vyčerpána. Svoji práci jsem zamýšlel uvést čtenáře jen do základní problematiky obestírající prvorepublikové soudnictví. K tomu měla posloužit první polovina práce, druhá měla přinést výše zmíněné závěry výzkumu, ale také otevřít další problematiku a nové teze případného dalšího výzkumu.

Dalším výzkumem bude potřeba zjistit celkovou míru opravdu vykonaných rozsudků viny. Jelikož tuto problematiku není možné dohledat ve spisovém materiálu (díky časté absenci vykonávacích nařízeních), bude nutné přistoupit k bližší analýze patřičných částí soudních knih. Zájemci o tento výzkum bych doporučil v prvním kroku – podle zmíněných *Jednacíh řádů soudů a státních zastupitelství se zákony, nařízeními a výnosy s nimi souvislými* od Antonína Hartmana – přesně stanovit složky, do kterých se evidovaly vykonané a nevykonané soudní rozsudky a následně se pokusit stanovit míru vykonaných a nevykonaných soudních rozsudků. Poté teprve bude možné s konečnou platností vyřešit otázku opravdového finančního zatížení obyvatel nepomuckého soudního okresu způsobeného následkem finančního trestu. Podrobnějšímu výzkumu bude třeba podrobit i spolupráci justice s bezpečnostními sbory, které podávaly k soudu každé trestní oznámení. Zčásti k tomu přispěje rozbor zmíněných presidiálních deníků a zčásti studium rovněž zmíněného zákona o četnictvu č. 299/1920 Sb. z. a n.

Jak jsem již zmínil, v rámci příštího výzkumu by bylo zajímavé pokusit se stanovit míru kriminality u nezaměstnaných osob. Pro tento výzkum budou užitečné archiválie uložené ve Státním okresním archivu Plzeň-jih se sídlem v Blovicích, ve fondu Archiv města Nepomuku. Zde se jedná zejm. o knihy chudinského fondu.³⁹⁸ Dále bude užitečné podchycení kriminality této společenské vrstvy přímo ve spisech Okresního soudu Nepomuk.

Naproti tomu míru kriminality u mládeže se již nikdy pro nepomucký okres nedovíme. K této problematice existuje jen několik desítek dochovaných soudních spisů, pojednávajících o kriminalitě mladistvých. Otevřenou otázkou zůstává, jaká byla již tehdy výše opravdu evidované drobné kriminality u mládeže. Z těchto aspektů tedy vyplývá, že není již možné, se

³⁹⁸ SOkA Plzeň-jih. Fond Archiv města Nepomuku 1465–1945 /1956/. Hlavní kniha chudinského fondu v letech 1922–1931. Inv. č. 329; Hlavní kniha chudinského fondu v letech 1932–1937. Inv. č. 330; Pokladní deník chudinského fondu z roku 1930–1932. Inv. č. 332.

stejnou mírou pravděpodobnosti jako u kriminality dospělých, stanovit ani přibližnou míru výskytu kriminality mladistvých.

Pro nepomucký soud by bylo jistě zajímavé zjistit okolnosti absence evidovaných jinam odkázaných trestných činů mezi lety 1931–1938. Osobně se domnívám, že tato kniha se jednoduše ztratila. K této hypotéze mě vede fakt, že závažnější trestná činnost byla páchána i nadále a nepomucký soud tedy musel i nadále evidovat a následně vést knihu s odkazováním této formy kriminality k příslušným soudům.

Vyjma těchto několika postřehů přináší nekonečné možnosti samotná statistika. Jedná se o neomezený počet výzkumných kombinací a případných komparací jednotlivých statistických souborů. Ve stejné výzkumné formě soudních dějin lze pokračovat i v jiných časových dekádách našich dějin, popřípadě v jiném soudním okrese či u vyššího soudu. Tento výzkum by dále rozšířil možnosti komparace na úrovni mezi různými soudními okresy.

Summary

The petty criminality in the Nepomuk region in years 1918–1938, which deal with criminality committed in interwar period in judicial district Nepomuk, is my bachelor's thesis. The main target of my thesis is the research on crime in this judicial district. I concentrate on different kind of criminality, especially on the crime of property. I mention the development of justice in Nepomuk from the Middle Ages to 1918, next the theoretical description of the criminal law in the first republic and the Nepomuk court activity. I appoint JUDr. Jan Dohnálek, JUDr. Jan Gerlach, JUDr. František Žilka, JUDr. Miloslav Novák and JUDr. Václav Sedláček from the employee of Nepomuk court. I mention Antonín Ledvina and Josef Loula, who were the clerks. I mention the police station and it's attendant in Nepomuk in my thesis too. I place emphasis on the research methods, because I come out of statistically processed files down to my own research. The second part of my bachelor's thesis deal with the results of research. I place emphasis on the property and economic crime of the Nepomuk court. The research there based on the source of information, which were located in Státní okresní archiv Plzeň-jih se sídlem v Blovicích. In the thesis I use the contemporary literature and the literature of the older period, which is represent in the works of Alexandr Berndorf, August Miříčka, Jaroslav Kallab and so on.

Seznam pramenů a literatury

1. Prameny

Státní okresní archiv Plzeň-jih se sídlem v Blovicích. Fond Okresní soud Nepomuk 1850–1949. Jmenný seznam k presidiálnímu deníku 1903–1923. Kn. 9.

Státní okresní archiv Plzeň-jih se sídlem v Blovicích. Fond Okresní soud Nepomuk 1850–1949. Jmenný seznam k presidiálnímu deníku. 1925–1927. Kn. 124.

Státní okresní archiv Plzeň-jih se sídlem v Blovicích. Fond Okresní soud Nepomuk 1850–1949. Přestupky ukončené bez hlavního přelíčení 1921–1925. Kn. 187.

Státní okresní archiv Plzeň-jih se sídlem v Blovicích. Fond Okresní soud Nepomuk 1850–1949. Přestupky ukončené bez hlavního přelíčení 1926–1930. Kn. 188.

Státní okresní archiv Plzeň-jih se sídlem v Blovicích. Fond Okresní soud Nepomuk 1850–1949. Přestupky ukončené bez hlavního přelíčení 1931–1935. Kn. 189.

Státní okresní archiv Plzeň-jih se sídlem v Blovicích. Fond Okresní soud Nepomuk 1850–1949. Přestupky ukončené bez hlavního přelíčení 1936–1940. Kn. 190.

Státní okresní archiv Plzeň-jih se sídlem v Blovicích. Fond Okresní soud Nepomuk 1850–1949. Spisy presidiální 1905–1923. Kart. 207.

Státní okresní archiv Plzeň-jih se sídlem v Blovicích. Fond Okresní soud Nepomuk 1850–1949. Spisy presidiální 1924–1938. Kart. 234.

Státní okresní archiv Plzeň-jih se sídlem v Blovicích. Fond Okresní soud Nepomuk 1850–1949. Spisy presidiální 1939–1948. Kart. 235.

Státní okresní archiv Plzeň-jih se sídlem v Blovicích. Fond Okresní soud Nepomuk 1850–1949. Trestné činy mládeže 1931–1935. Kart. 281.

Státní okresní archiv Plzeň-jih se sídlem v Blovicích. Fond Okresní soud Nepomuk 1850–1949. Trestné činy mládeže 1934–1942. Kart. 282.

Státní okresní archiv Plzeň-jih se sídlem v Blovicích. Fond Okresní soud Nepomuk 1850–1949. Trestní záležitosti jinam postoupené 1907–1910. Kart. 233.

Státní okresní archiv Plzeň-jih se sídlem v Blovicích. Fond Okresní soud Nepomuk 1850–1949. Trestní záležitosti jinam postoupené 1914–1920. Kn. 98.

Státní okresní archiv Plzeň-jih se sídlem v Blovicích. Fond Okresní soud Nepomuk 1850–1949. Trestní záležitosti jinam postoupené 1920–1925. Kn. 185.

Státní okresní archiv Plzeň-jih se sídlem v Blovicích. Fond Okresní soud Nepomuk 1850–1949. Trestní záležitosti jinam postoupené 1924–1928. Kart. 269.

Státní okresní archiv Plzeň-jih se sídlem v Blovicích. Fond Okresní soud Nepomuk 1850–1949. Trestní záležitosti jinam postoupené 1926–1930. Kn. 186.

Státní okresní archiv Plzeň-jih se sídlem v Blovicích. Fond Okresní soud Nepomuk 1850–1949. Trestní záležitosti jinam postoupené 1929–1948. Kart. 270.

Státní okresní archiv Plzeň-jih se sídlem v Blovicích. Fond Okresní soud Nepomuk 1850–1949. Trestní záležitosti ukončené bez zjištění skutkové podstaty 1924–1930. Kart. 271.

Státní okresní archiv Plzeň-jih se sídlem v Blovicích. Fond Okresní soud Nepomuk 1850–1949. Trestní záležitosti ukončené bez zjištění skutkové podstaty 1931–1934. Kart. 272.

Státní okresní archiv Plzeň-jih se sídlem v Blovicích. Fond Okresní soud Nepomuk 1850–1949. Trestní záležitosti ukončené bez zjištění skutkové podstaty 1935–1937. Kart. 273.

Státní okresní archiv Plzeň-jih se sídlem v Blovicích. Fond Okresní soud Nepomuk 1850–1949. Trestní záležitosti ukončené bez zjištění skutkové podstaty 1939. Kart. 274.

Státní okresní archiv Plzeň-jih se sídlem v Blovicích. Fond Okresní soud Nepomuk 1850–1949. Trestní záležitosti ukončené bez zjištění skutkové podstaty 1939. Kart. 275.

Státní okresní archiv Plzeň-jih se sídlem v Blovicích. Fond Okresní soud Nepomuk 1850–1949. Trestní záležitosti ukončené po zjištění skutkové podstaty 1914–1920. Kn. 104.

2. Literatura

ADAMCOVÁ, Karolina. *Dějiny českého soudnictví od počátků české státnosti do roku 1938*. 1. vyd. Praha : LexisNexis CZ, 2005. ISBN 80-86920-07-0.

BAROCH, Karel. *Nepomuk : město s bohatou historií*. 1. vyd. Nepomuk : Město Nepomuk, 2007. ISBN 978-80-239-8723-2.

BARTOŠ, Josef; TRAPL, Miloš. *Československo 1918–1938. Fakta, materiály, reálie*. 2. vyd. Olomouc : Univerzita Palackého, 1994. ISBN 80-7067-404-0.

BERNDORF, Alexandr. *Obrazy z dějin Nepomuka*. 1. vyd. Plzeň : Společnost pro národopis a ochranu památek, 1931.

BERNDORF, Alexandr. *Topografie neb místopis města Nepomuka za leta 1540–1940*. Kniha první. Praha, 1962. V: Městské muzeum Nepomuk, inv. č. H 176.

BERNDORF, Alexandr. *Topografie neb místopis města Nepomuka za leta 1540–1940*. Kniha druhá. Praha, 1962. V: Městské muzeum Nepomuk, inv. č. H 177.

BERNDORF, Alexandr. *Topografie neb místopis města Nepomuka za leta 1540–1940*. Kniha čtvrtá. Praha, 1962. V: Městské muzeum Nepomuk, inv. č. H 365.

BOHÁČ, Antonín. *Změny v hospodářském a sociálním rozvrstvení obyvatelstva českých zemí*. 1. vyd. Praha : Česká společnost národohospodářská, 1933.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Kriminální psychologie*. 1. vyd. Praha : Eurounion, 1998. ISBN 80-85858-70-3.

- DEYL, Zdeněk. *Sociální vývoj Československa 1918–1938*. 1. vyd. Praha : Academia, 1985.
- FRANCEK, Jindřich. *Velké dějiny zemí Koruny české. Tematická řada. Zločinnost a bezpráví*. 1. vyd. Praha : Paseka, 2011. ISBN 978-80-7432-000-2.
- FRANCEK, Jindřich. *Zločin a trest na Jičínsku v 16.–18. století*. 1. vyd. Jičín : TomTour, 2012. ISBN 978-80-260-2626-6.
- FRANCEK, Jindřich. *Zločin a trest v českých dějinách : nové vydání rozšířené o paměti prvního československého kata Leopolda Wohlschlagera*. 3. vyd. Praha : Rybka, 2007. ISBN 80-86182-91-6.
- JEDLIČKA, Miloslav. *Nejslavnější mordy první republiky*. 1. vyd. Praha : Daranus, 2011. ISBN 978-80-87423-25-7r.
- JELÍNEK, Emil. *Trestní soudce na okrese*. 1. vyd. Praha : V. Linhart, 1947.
- JIRAN, Pavel. *Rodný dům Augustina Němejce úspěšně zrekonstruován! Nepomucké noviny*. 1. vyd. Nepomuk : Město Nepomuk, květen 2010, č. 5, s. 1–2.
- KALLAB, Jaroslav; HERRNRITT, Vilém. *Trestní zákony československé platné v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. 3. vyd. Praha : Československý kompas, 1933.
- KÁRNÍK, Zdeněk. *Malé dějiny československé (1867–1939)*. 1. vyd. Praha : Dokořán, 2008. ISBN 978-80-7363-146-8.
- KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. IV. díl, Ml–Pan*. 1. vyd. Praha : Libri, 2000. ISBN 80-85983-16-8.
- LACINA, Vlastislav. *Zlatá léta československého hospodářství 1918–1929*. 1. vyd. Praha : Historický ústav AV ČR, 2000. ISBN 80-7286-000-3.
- LEVÝ, František. *Dějiny královského města Rakovníka*. 2. vyd. Rakovník : Agrosience, 2010. ISBN 978-80-85081-33-6.
- LIŠKA, Otakar. *Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918–1989*. 2. vyd. Praha : Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu SKPV PČR, 2006. ISBN 80-86621-09.
- MACEK, Pavel; UHLÍŘ, Lubomír. *Dějiny policie a četnictva II, Československá republika (1918–1939)*. 1. vyd. Praha : Police History, 1999. ISBN 80-902670-0-9.
- MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3. vyd. Praha : Linde, 2003. ISBN 80-7201-433-1.
- MESÁROŠ, Oldřich. *Výroba a obchod se zbraněmi v ČSR mezi dvěma světovými válkami. Acta oeconomica Pragensia*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická, 1998, č. 5, s. 50–66.
- MÍŘIČKA, August. *Trestní právo hmotné : část obecná i zvláštní*. 1. vyd. Praha : Spolek československých právníků Všehrd, 1934.

MIŘIČKA, August. *Trestní právo procesní*. 1. vyd. Praha : Spolek československých právníků Všehrad, 1932.

PRŮCHA, Václav a kol. *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918–1992. 1. díl : Období 1918–1945*. 1. vyd. Brno : Doplněk, 2004. ISBN 80-7239-147-x.

RÁKOSNÍK, Jakub. *Odvrácená tvář meziválečné prosperity : nezaměstnanost v Československu v letech 1918–1938*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-1429-8.

RŮŽKOVÁ, Jiřina; ŠKRABAL, Josef a kol. *Historický lexikon obcí České republiky 1869–2005. II. díl. Abecední přehled obcí a částí obcí v letech 1869–2005*. 1. vyd. Praha : Český statistický úřad, 2006. ISBN 80-250-1311-1.

Sčítání lidu v republice Československé ze dne 1. prosince 1930. Díl II, Povolání obyvatelstva. Část I, Druhy, skupiny a třídy hlavního povolání, poměr k povolání a sociální příslušnost, třídy vedlejšího povolání. 1. vyd. Praha : Státní úřad statistický, 1934.

SCHELLE, Karel. *České právní dějiny do roku 1945*. 1. vyd. Ostrava : Key Publishing, 2007. ISBN 978-80-87071-20-5.

SCHELLE, Karel. *Organizace československého státu v meziválečném období (1918–1938)*. 1. vyd. Praha : Eurolex Bohemia, 2006. ISBN 80-86861-92-9.

SCHELLE, Karel. *Vývoj správy v předválečném Československu. 1. část (1918–1927)*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 1991. ISBN 80-210-0314-6.

SCHELLE, Karel. *Vývoj trestního řízení*. 1. vyd. Ostrava : Key Publishing, 2012. ISBN 978-80-7418-139-9.

SCHELLEOVÁ, Ilona. *Základy občanského práva procesního*. 1. vyd. Praha : Eurolex Bohemia, 2005. ISBN 80-86861-33-3.

SCHROTZ, Karel; JURÁŠEK, Stanislav. *Procesní zákony platné v zemi české a moravsko-slezské*. 1. vyd. Praha : Spolek československých právníků Všehrad, 1934.

SOKOL, Petr; HAJŠMAN, Jan. *Po stopách plzeňské spravedlnosti. Historie a topografie hrdelního soudnictví*. 1. vyd. Nakladatelství Českého lesa : Domažlice, 2010. ISBN 978-80-97316-14-6.

Statistický lexikon obcí v republice Československé. 1. Čechy : Úřední seznam míst podle zákona ze dne 14. dubna 1920 čís. 266 Sb. z. a n. 1. vyd. Praha : Státní úřad statistický, 1923.

STAVINHOVÁ, Jaruška; LAVICKÝ, Petr. *Základy civilního procesu*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2009. ISBN 978-80-210-5062-4.

VÁLKOVÁ, Helena; KUČHTA, Josef a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2005. ISBN 80-7179-813-4.

3. Internetové zdroje

Český statistický úřad. Vybrané údaje podle obcí v okrese Plzeň-jih [online]. © 2009–2011, aktualizováno: 09.05.2013 [citováno 10.5.1013]. Dostupné na WWW: <http://vdb.czso.cz/sldbvo/.html>>.

Seznam příloh

1. Seznam grafických příloh

Příloha č. I – Příloha č. X: Státní okresní archiv Plzeň-jih se sídlem v Blovicích. Fond Okresní soud Nepomuk 1850–1949. Trestní záležitosti jinam postoupené 1914–1920. Kn. 98; Státní okresní archiv Plzeň-jih se sídlem v Blovicích. Fond Okresní soud Nepomuk 1850–1949. Trestní záležitosti ukončené po zjištění skutkové podstaty 1914–1920. Kn. 104; Státní okresní archiv Plzeň-jih se sídlem v Blovicích. Fond Okresní soud Nepomuk 1850–1949. Trestní záležitosti ukončené po zjištění skutkové podstaty 1921–1924. Kn. 105; Státní okresní archiv Plzeň-jih se sídlem v Blovicích. Fond Okresní soud Nepomuk 1850–1949. Věci trestního řízení jinam neodkázané 1914–1920. Kn. 110; Státní okresní archiv Plzeň-jih se sídlem v Blovicích. Fond Okresní soud Nepomuk 1850–1949. Trestní záležitosti jinam postoupené 1920–1925. Kn. 185; Státní okresní archiv Plzeň-jih se sídlem v Blovicích. Fond Okresní soud Nepomuk 1850–1949. Trestní záležitosti jinam postoupené 1926–1930. Kn. 186; Státní okresní archiv Plzeň-jih se sídlem v Blovicích. Fond Okresní soud Nepomuk 1850–1949. Přestupky ukončené bez hlavního přelíčení 1921–1925. Kn. 187; Státní okresní archiv Plzeň-jih se sídlem v Blovicích. Fond Okresní soud Nepomuk 1850–1949. Přestupky ukončené bez hlavního přelíčení 1926–1930. Kn. 188.

2. Seznam obrazových příloh

Příloha č. 1: Město Nepomuk [online]. © 2000–2013, aktualizováno: 13.1.2012 [citováno 10.5.2013]. Dostupné na WWW. http://old.nepomuk.cz/mestsky_urad/.

Příloha č. 2: Společnost přátel starého Nepomuka [online]. © 2009–2013, aktualizováno: 1.5.2013 [citováno 10.5.2013]. Dostupné na WWW: <http://starynepomuk.cz/pic/skatastr.jpg>.

Příloha č. 3: Foto archiv autora.

Příloha č. 4: Foto archiv autora.

Příloha č. 5: Foto archiv autora.

Příloha č. 6: Foto archiv autora.

Příloha č. 7: Státní okresní archiv Plzeň-jih se sídlem v Blovicích. Fond Okresní soud Nepomuk 1850–1949. Spisy presidiální 1905–1923. Kart. 207.

Příloha č. 8: Státní okresní archiv Plzeň-jih se sídlem v Blovicích. Fond Okresní soud Nepomuk 1850–1949. Spisy presidiální 1905–1923. Kart. 207.

Příloha č. 9: Státní okresní archiv Plzeň-jih se sídlem v Blovicích. Fond Okresní soud Nepomuk 1850–1949. Spisy presidiální 1905–1923. Kart. 207.

Příloha č. 10: Státní okresní archiv Plzeň-jih se sídlem v Blovicích. Fond Okresní soud Nepomuk 1850–1949. Spisy presidiální 1905–1923. Kart. 207.

Příloha č. 11: Státní okresní archiv Plzeň-jih se sídlem v Blovicích. Fond Okresní soud Nepomuk 1850–1949. Spisy presidiální 1939–1948. Kart. 235.

Příloha č. 12: Státní okresní archiv Plzeň-jih se sídlem v Blovicích. Fond Okresní soud Nepomuk 1850–1949. Spisy presidiální 1924–1938. Kart. 234.

Příloha č. 13: Státní okresní archiv Plzeň-jih se sídlem v Blovicích. Fond Okresní soud Nepomuk 1850–1949. Spisy presidiální 1924–1938. Kart. 234.

Příloha č. 14: Státní okresní archiv Plzeň-jih se sídlem v Blovicích. Fond Okresní soud Nepomuk 1850–1949. Spisy presidiální 1924–1938. Kart. 234; Trestní záležitosti ukončené bez zjištění skutkové podstaty 1924–1930. Kart. 271.

Příloha č. 15: Státní okresní archiv Plzeň-jih se sídlem v Blovicích. Fond Okresní soud Nepomuk 1850–1949. Trestní záležitosti ukončené bez zjištění skutkové podstaty 1924–1930. Kart. 271.

Příloha č. 16: Státní okresní archiv Plzeň-jih se sídlem v Blovicích. Fond Okresní soud Nepomuk 1850–1949. Trestní záležitosti ukončené bez zjištění skutkové podstaty 1924–1930. Kart. 271.

Příloha č. 17: Státní okresní archiv Plzeň-jih se sídlem v Blovicích. Fond Okresní soud Nepomuk 1850–1949. Trestní záležitosti ukončené bez zjištění skutkové podstaty 1935–1937. Kart. 273.

Příloha č. 18: Státní okresní archiv Plzeň-jih se sídlem v Blovicích. Fond Okresní soud Nepomuk 1850–1949. Trestní záležitosti jinam postoupené 1929–1948. Kart. 270.

Příloha č. 19: Státní okresní archiv Plzeň-jih se sídlem v Blovicích. Fond Okresní soud Nepomuk 1850–1949. Trestní záležitosti ukončené bez zjištění skutkové podstaty 1939. Kart. 274.

Příloha č. 20: Státní okresní archiv Plzeň-jih se sídlem v Blovicích. Fond Okresní soud Nepomuk 1850–1949. Trestní záležitosti jinam postoupené 1929–1948. Kart. 270.

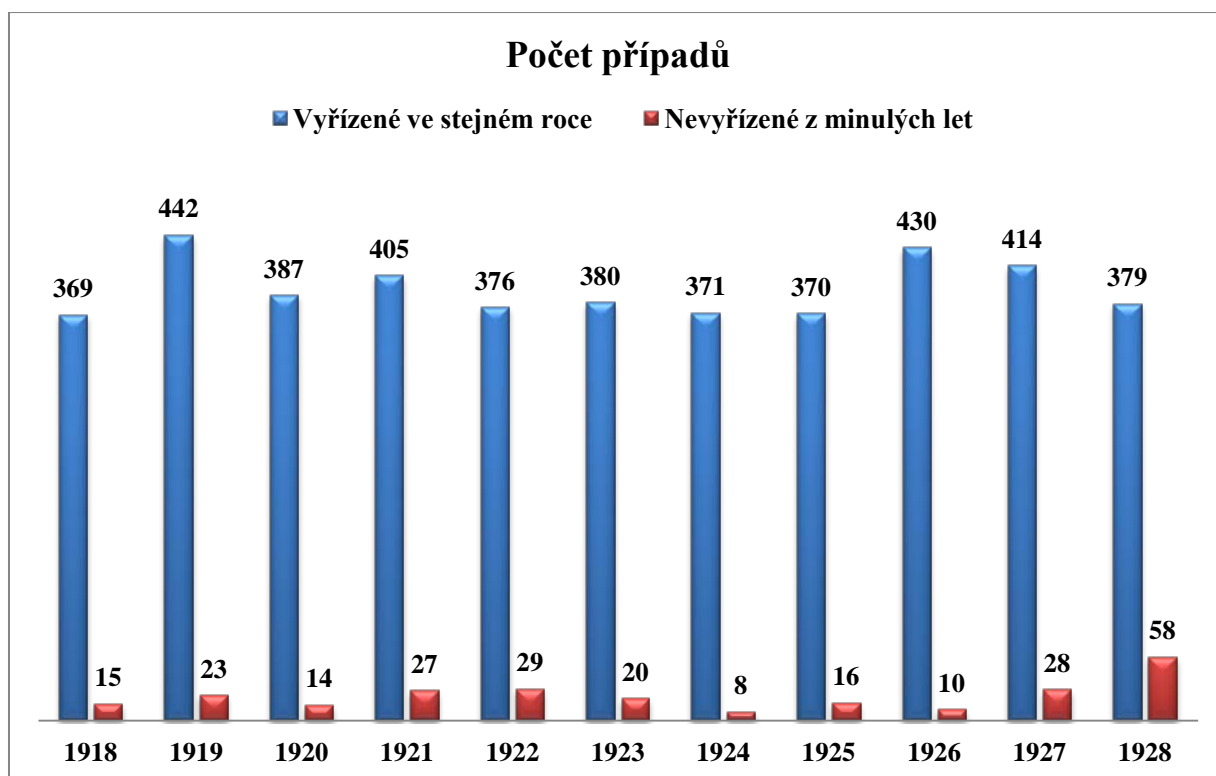
3. Seznam textových příloh

Příloha č. 1: MIŘIČKA, August. *Trestní právo procesní*. 1. vyd. Praha : Spolek československých právníků Všehrd, 1932; KALLAB, Jaroslav; HERRNRITT, Vilém. *Trestní zákony československé platné v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. 3. vyd. Praha : Československý kompas, 1933; SCHELLE, Karel. *Vývoj trestního řízení*. 1. vyd. Ostrava : Key Publishing, 2012. ISBN 978-80-7418-139-9.

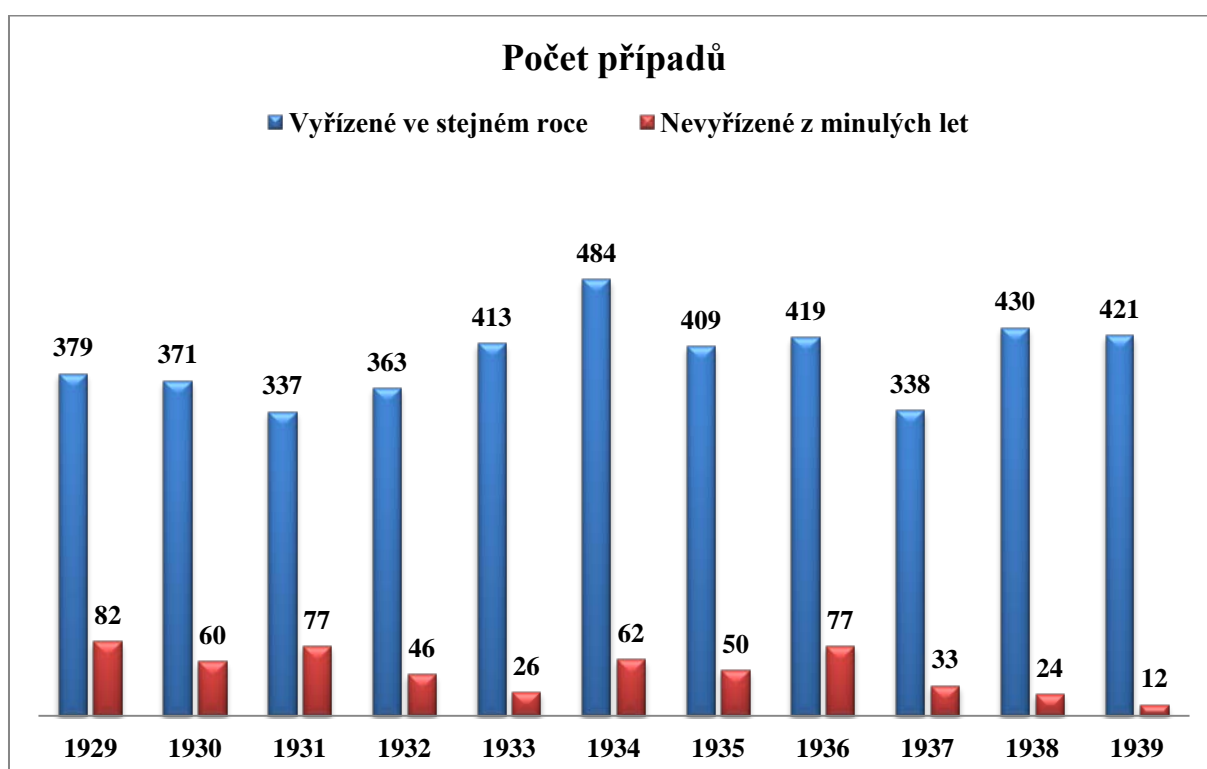
Příloha č. 2: Státní okresní archiv Plzeň-jih se sídlem v Blovicích. Fond Okresní soud Nepomuk 1850–1949. Trestní záležitosti ukončené bez zjištění skutkové podstaty 1924–1930. Kart. 271; *Statistický lexikon obcí v republice Československé. 1. Čechy : Úřední seznam míst podle zákona ze dne 14. dubna 1920 čís. 266 Sb. z. a n.* 1. vyd. Praha : Státní úřad statistický, 1923.

I. Počet případů v jednotlivých letech

1.1. Počet případů v letech 1918–1928

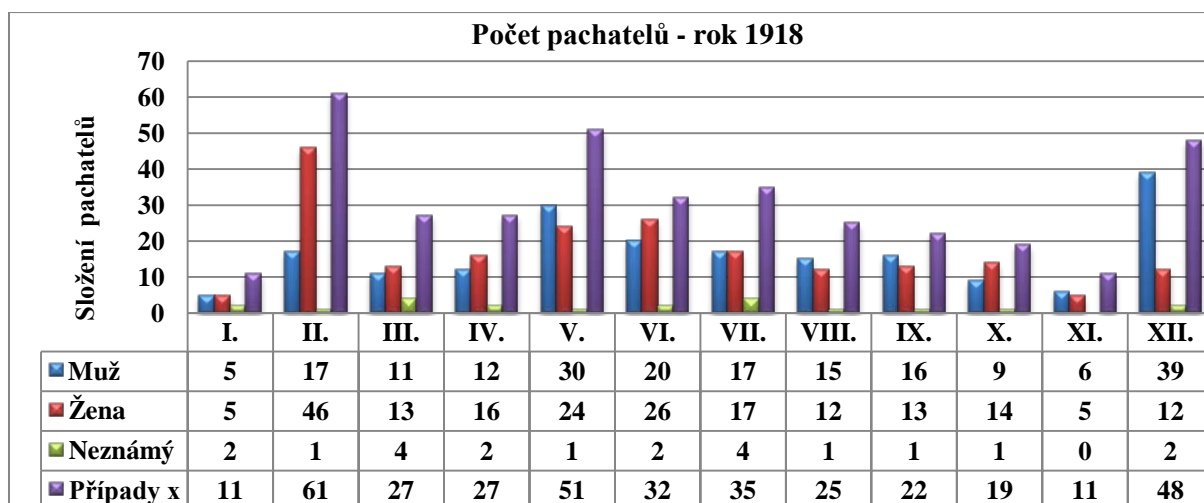

1.2. Počet případů v letech 1929–1939

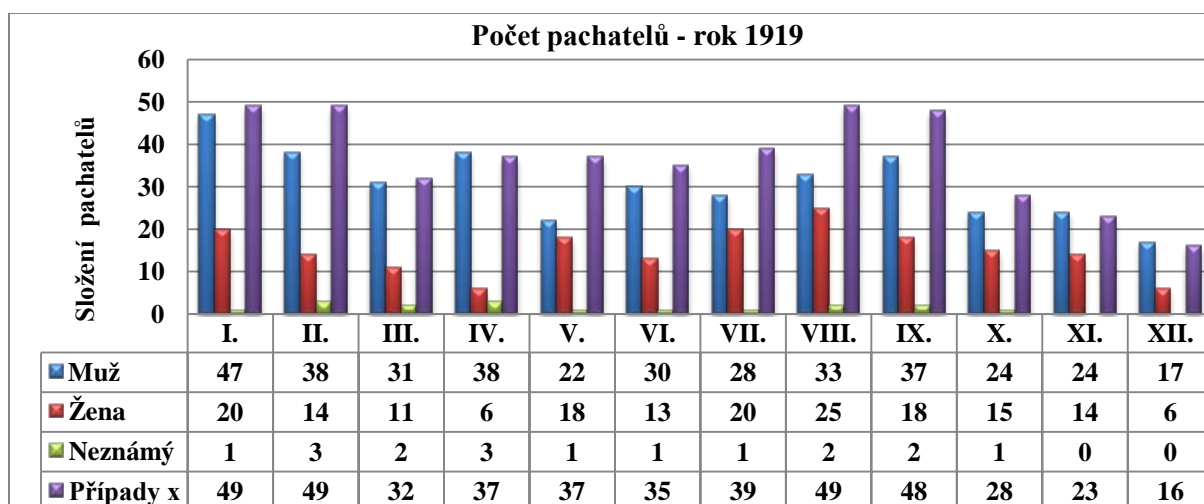

II. Počty pachatelů ve vybraných letech

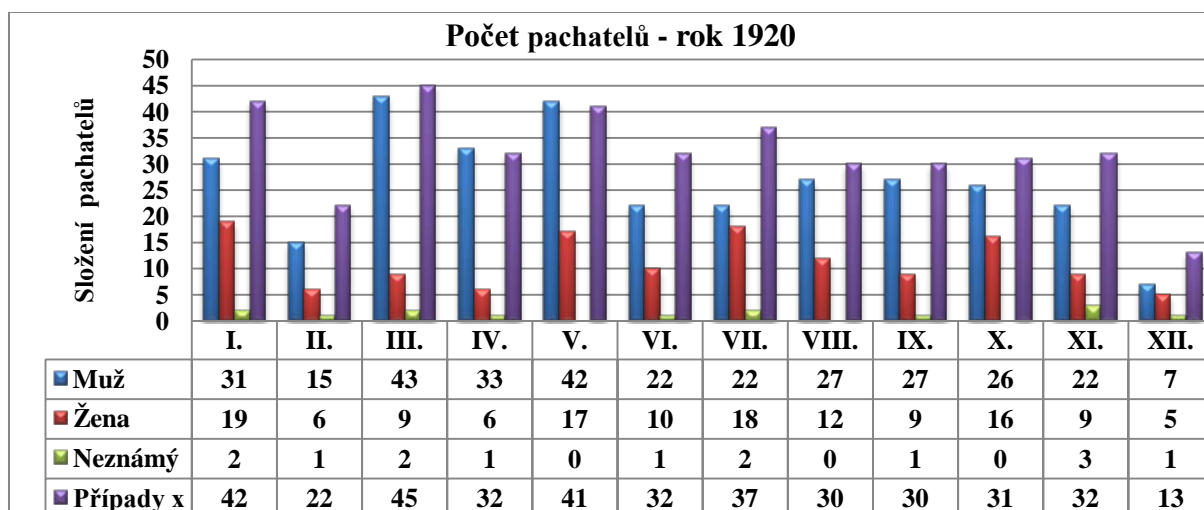
2.1. Pachatelé v roce 1918

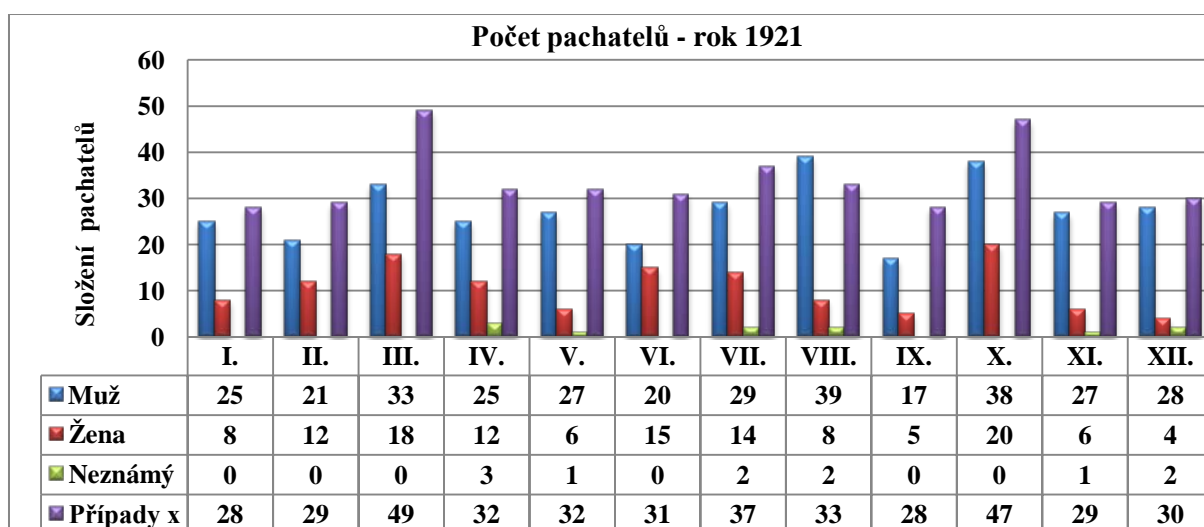
2.2. Pachatelé v roce 1919

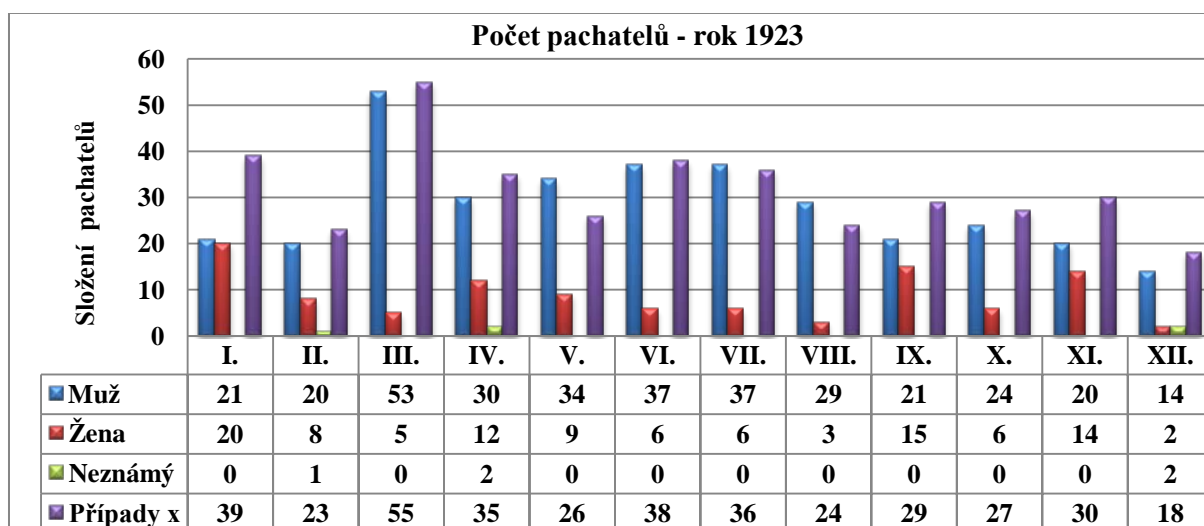
2.3. Pachatelé v roce 1920

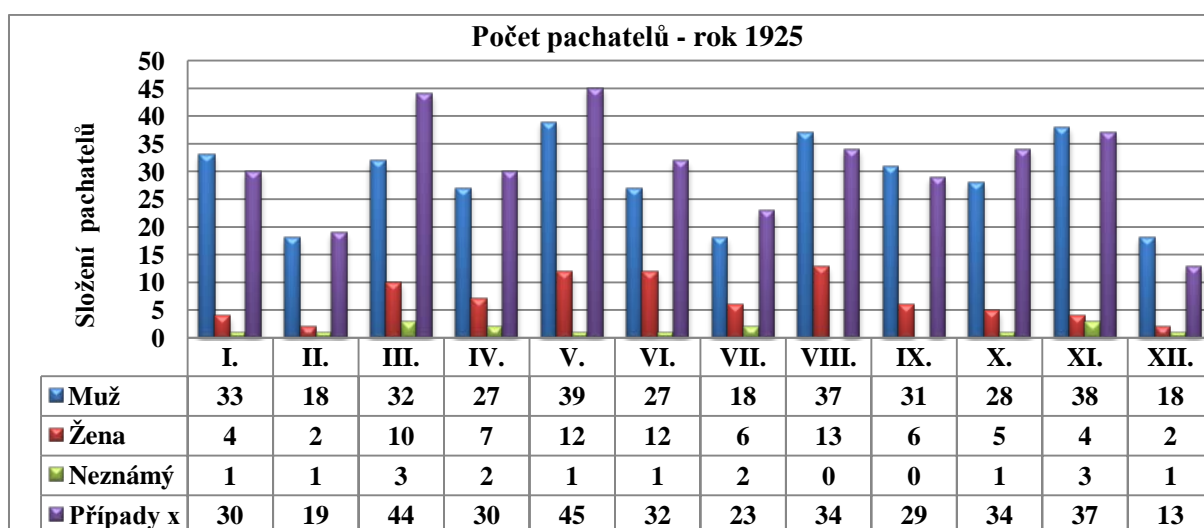
2.4. Pachatelé v roce 1921

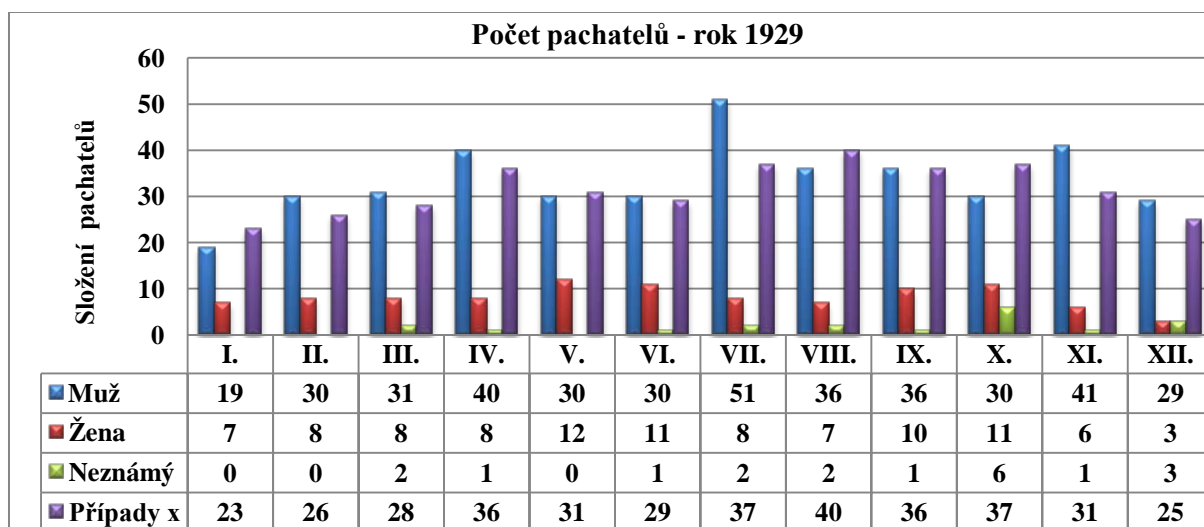
2.5. Pachatelé v roce 1923

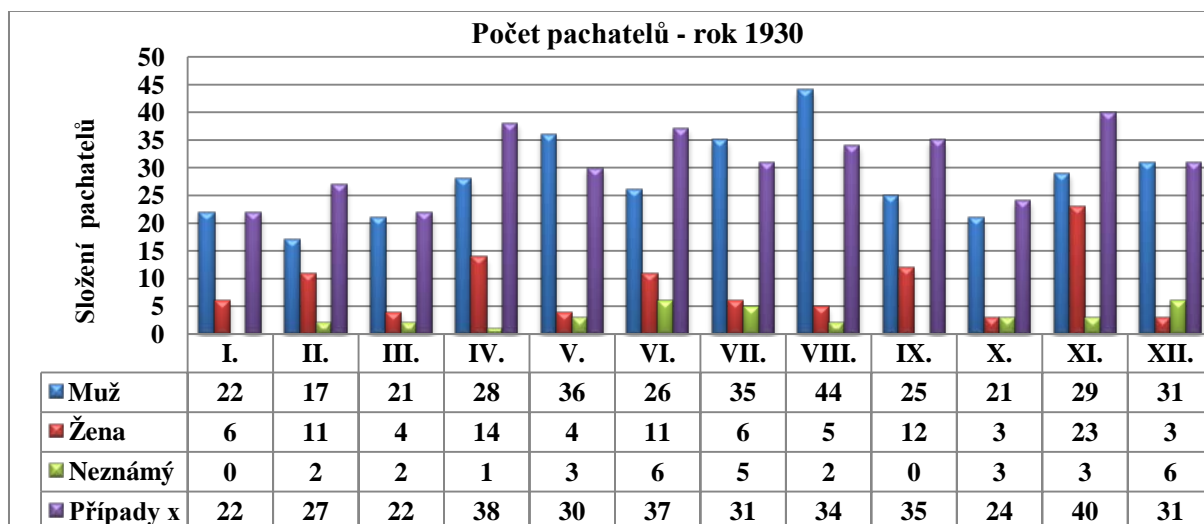
2.6. Pachatelé v roce 1925

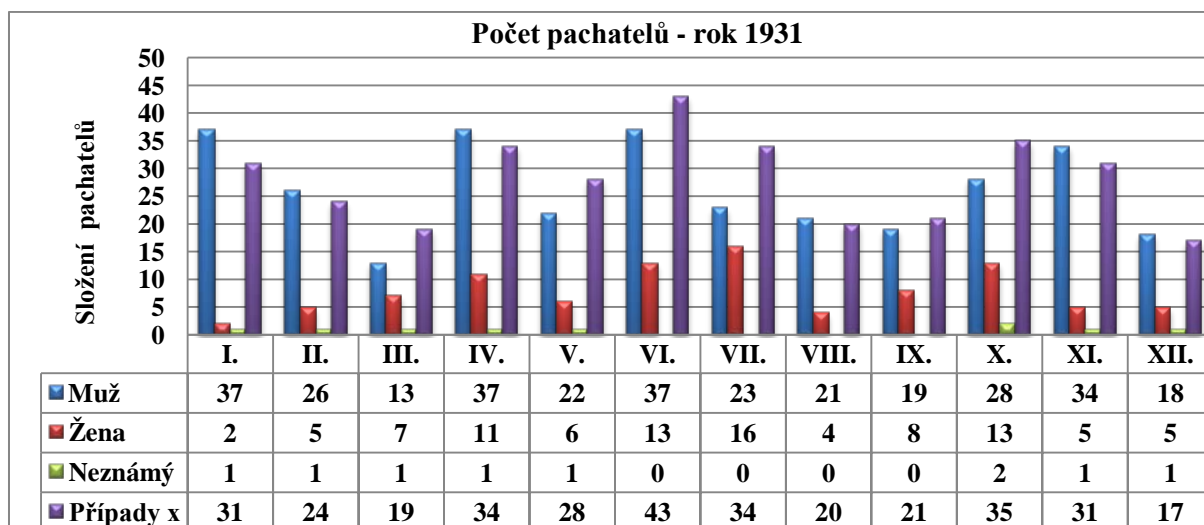
2.7. Pachatelé v roce 1929

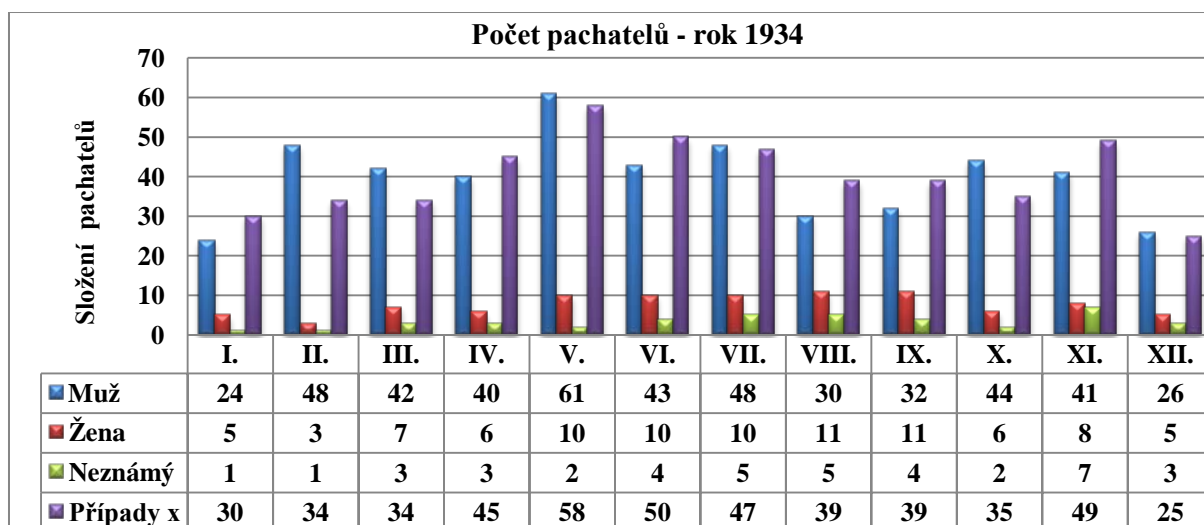
2.8. Pachatelé v roce 1930

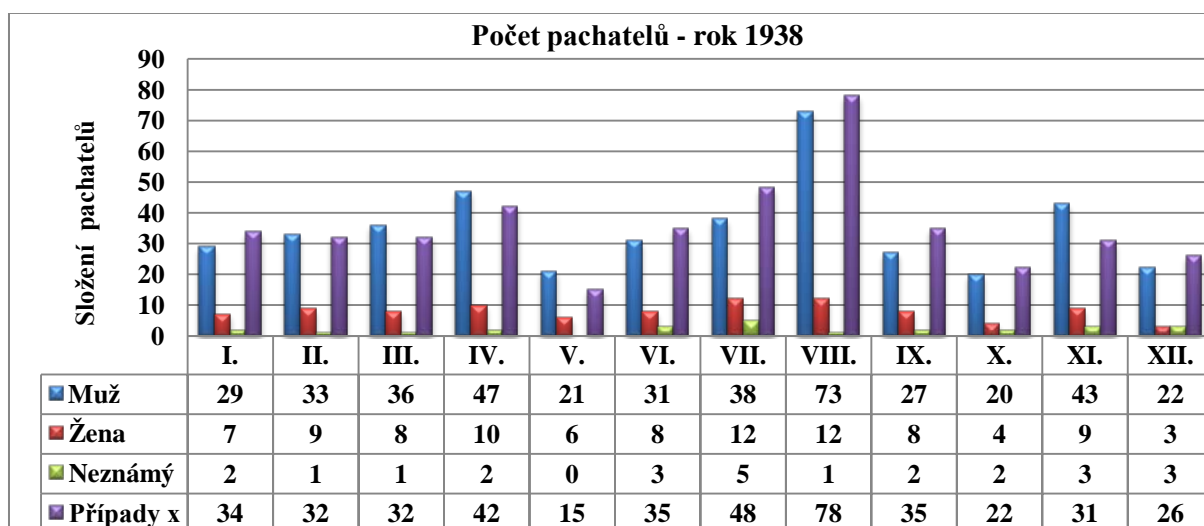
2.9. Pachatelé v roce 1931

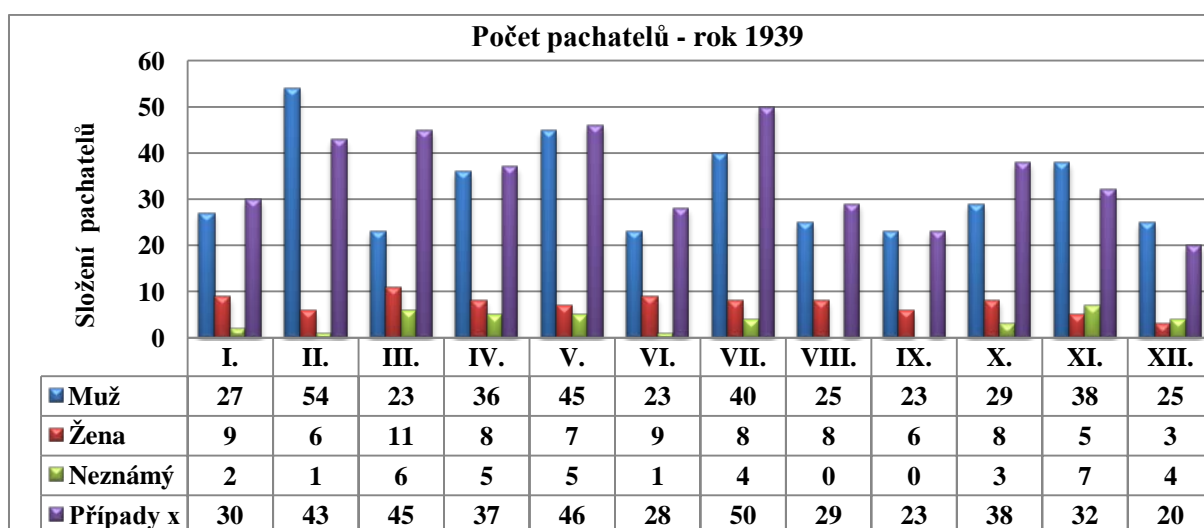
2.10. Pachatelé v roce 1934

2.11. Pachatelé v roce 1938

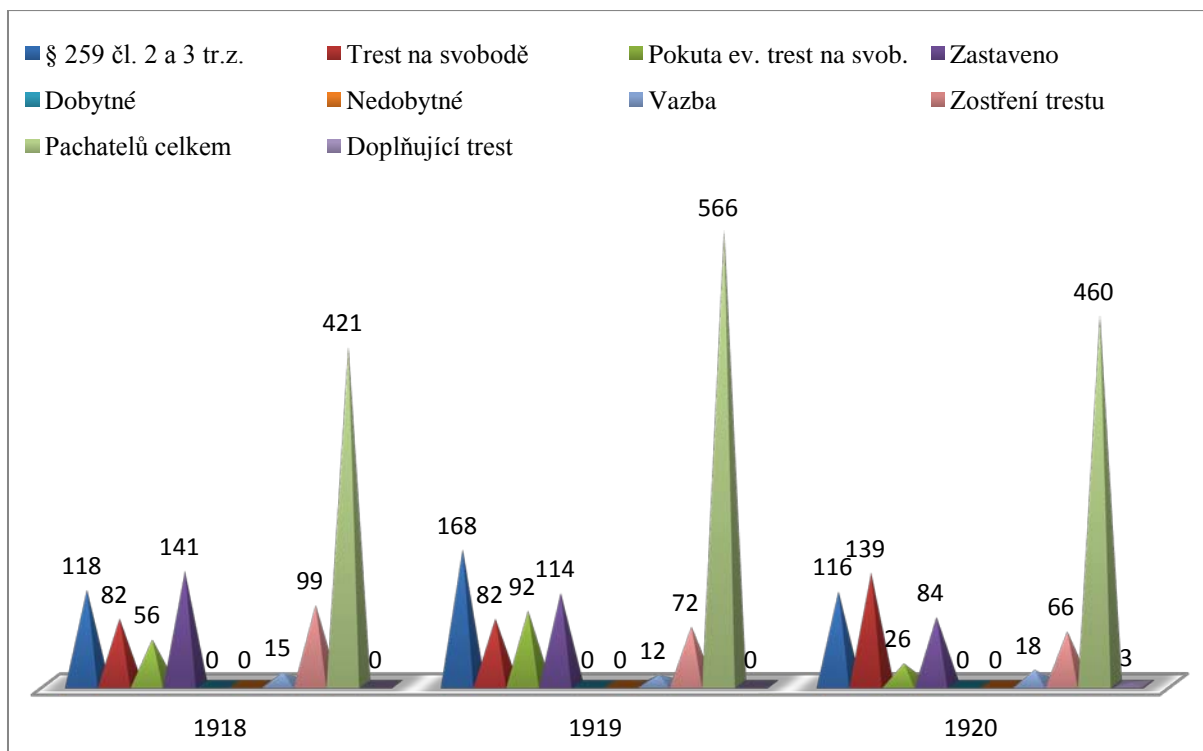

2.12. Pachatelé v roce 1939

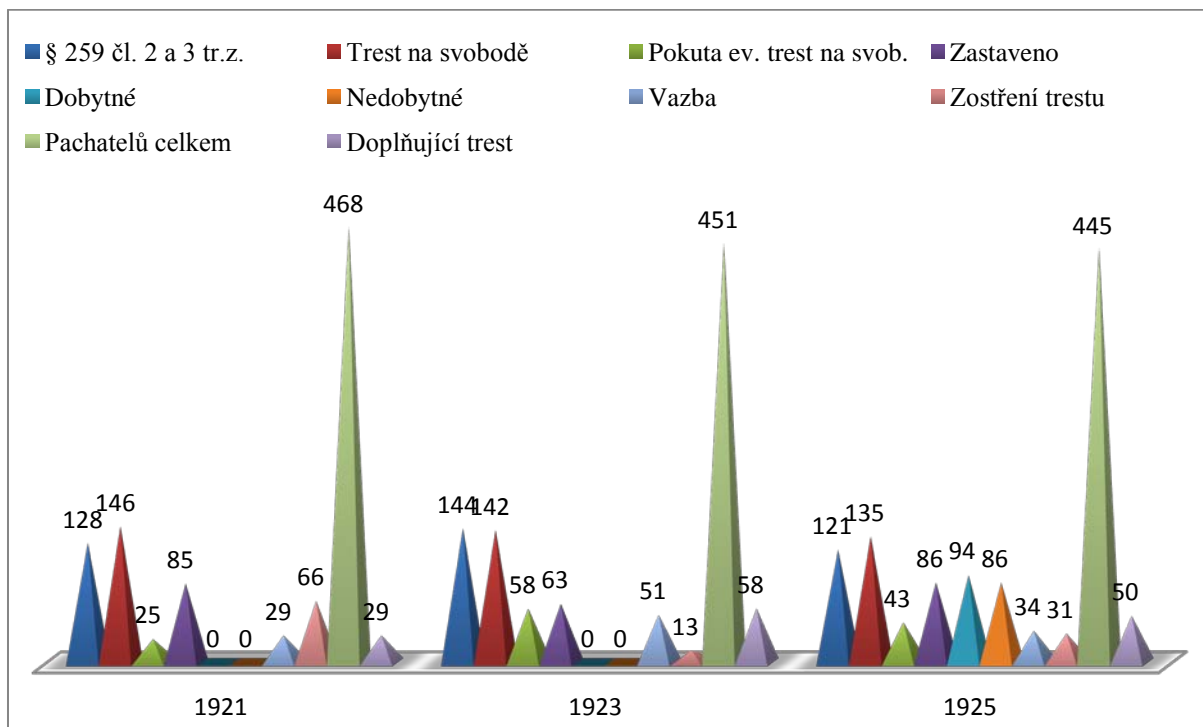

III. Druhy trestů ve vybraných letech

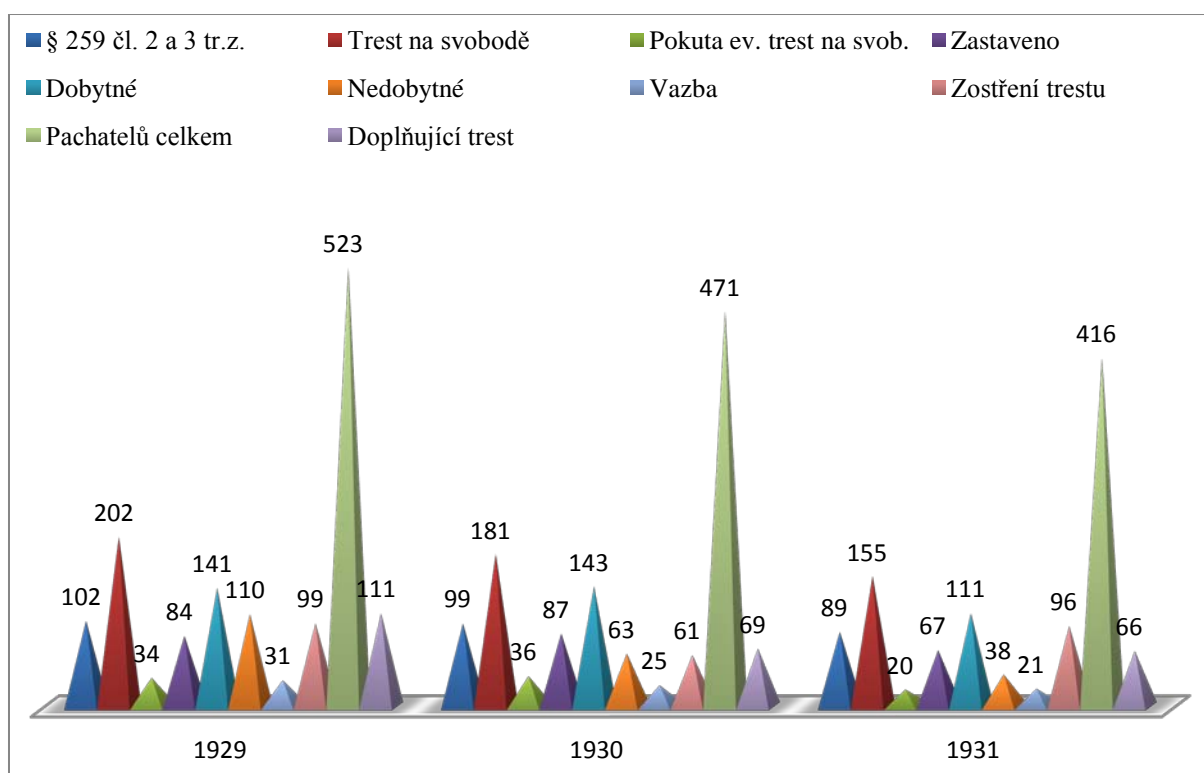
3.1. Graf trestů (1918, 1919 a 1920)

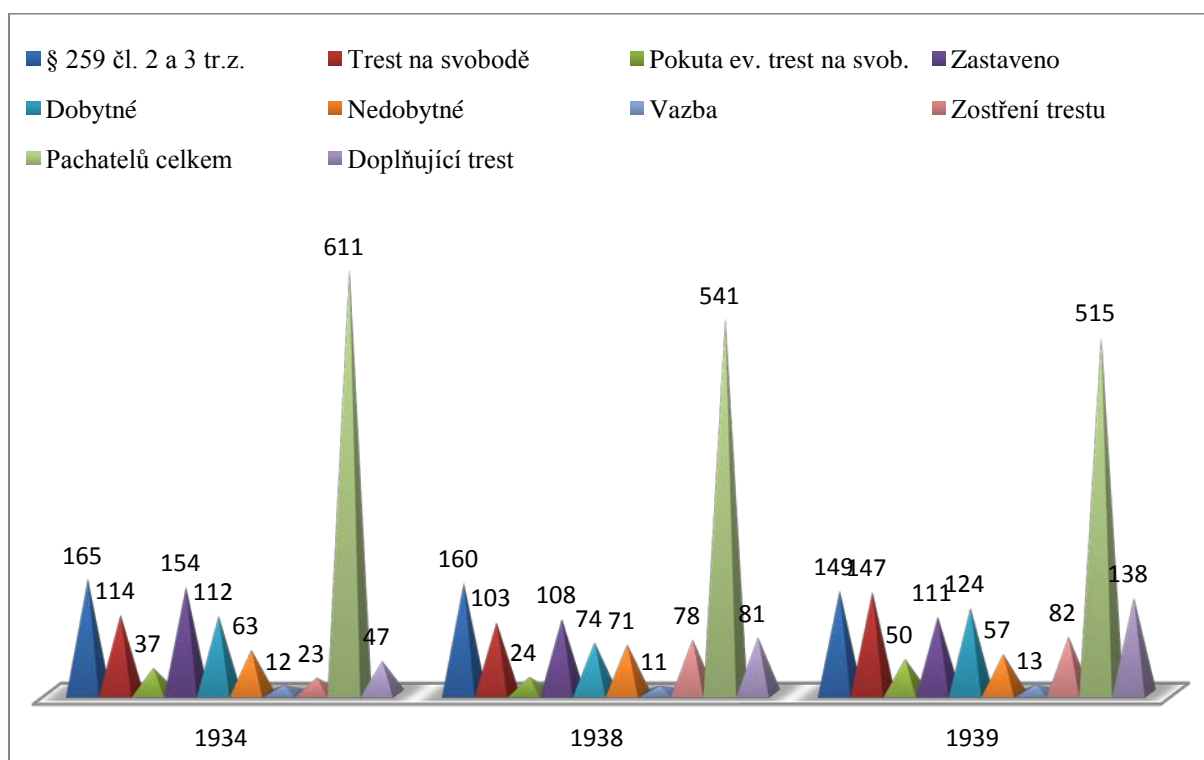
3.2. Graf trestů (1921, 1923 a 1925)

3.3. Graf trestů (1929, 1930 a 1931)

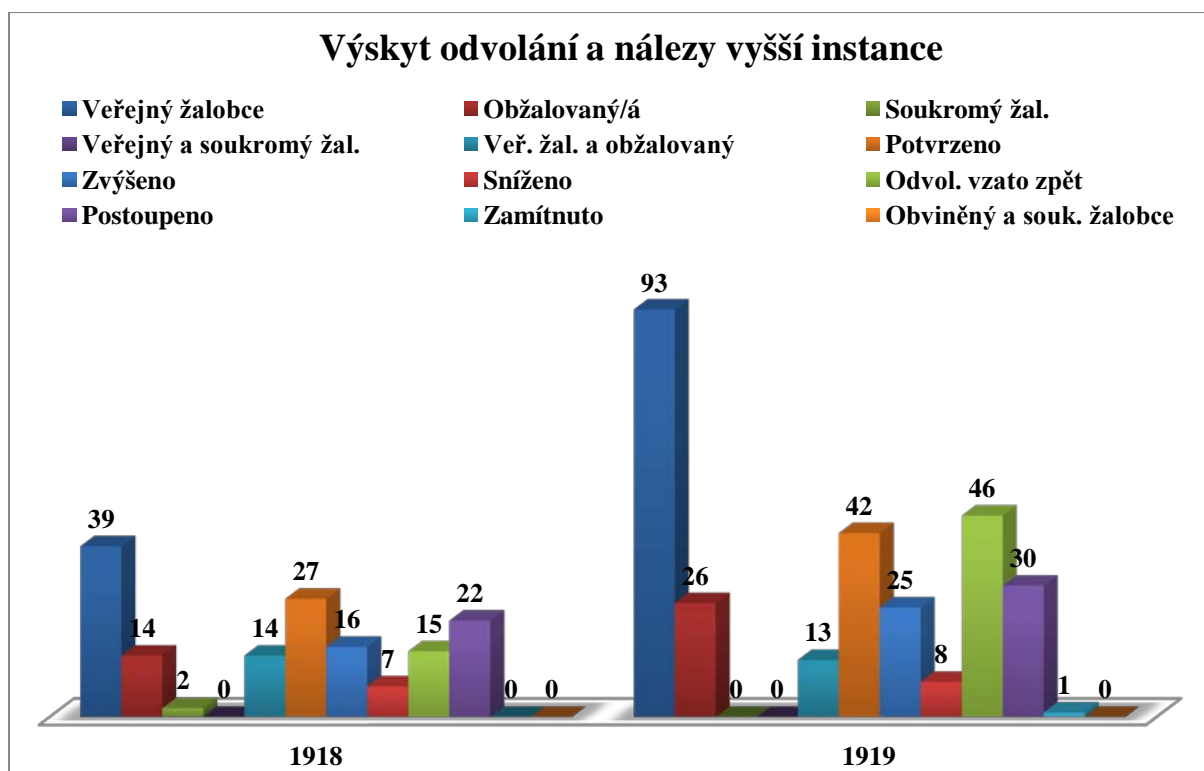

3.4. Graf trestů (1934, 1938 a 1939)

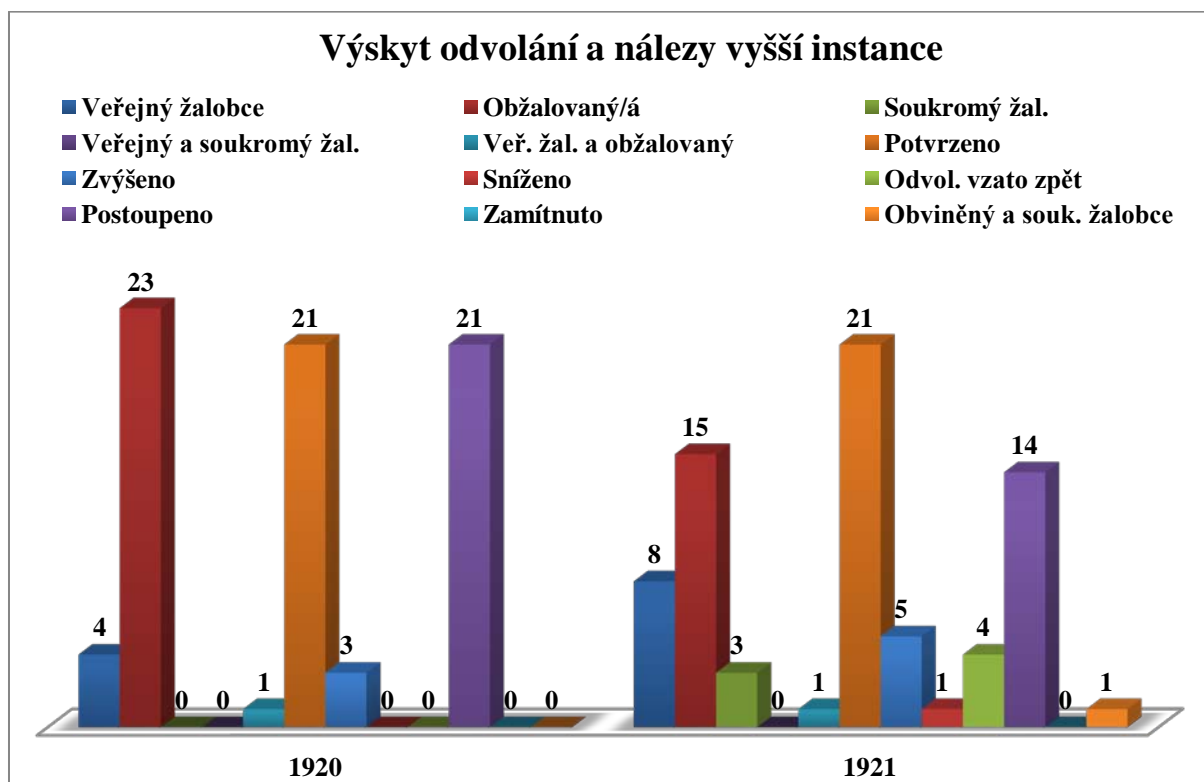

IV. Četnost odvolání od jednotlivých stran

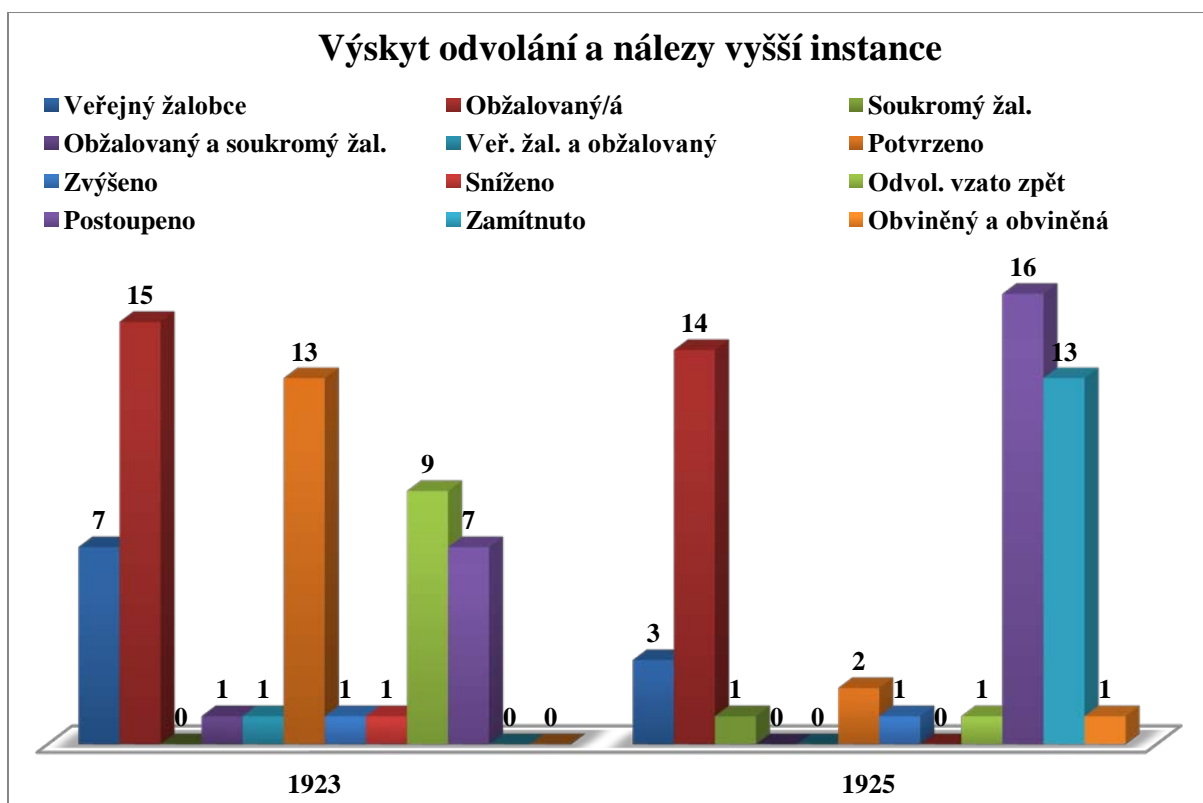
4.1. Počet odvolání v letech 1918 a 1919

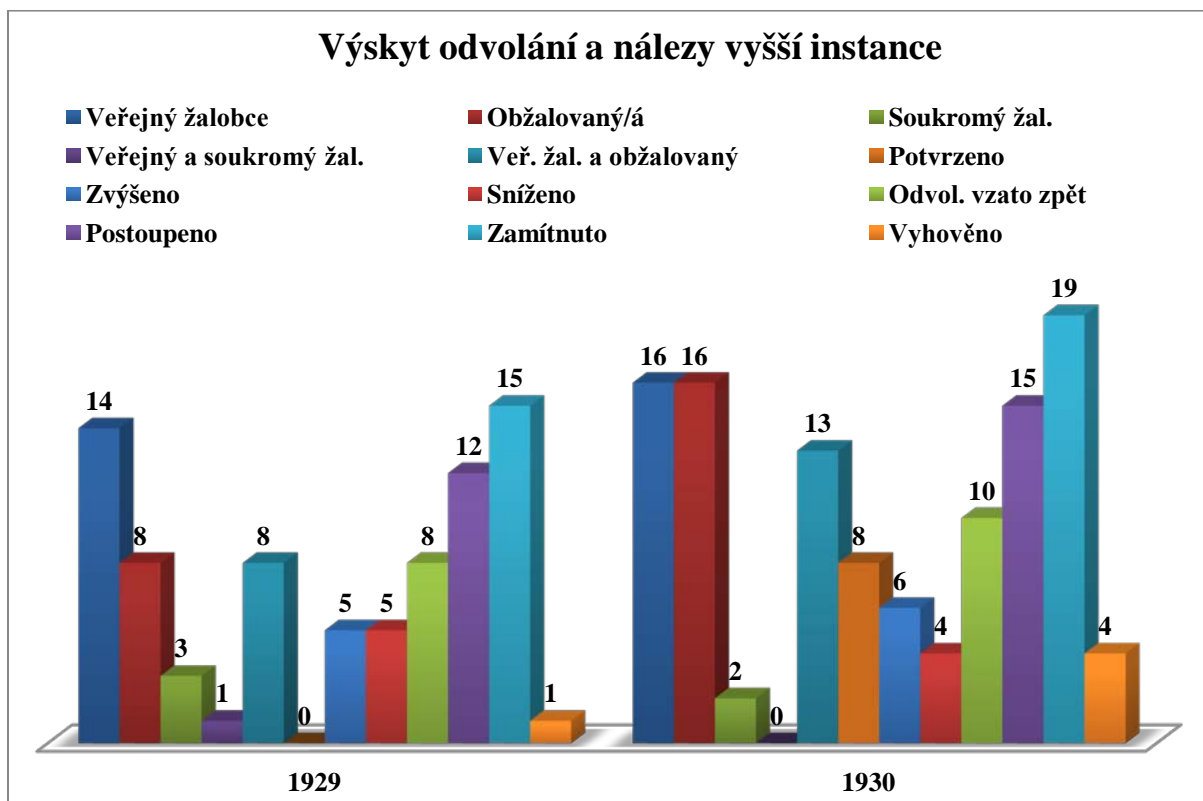
4.2. Počet odvolání v letech 1920 a 1921

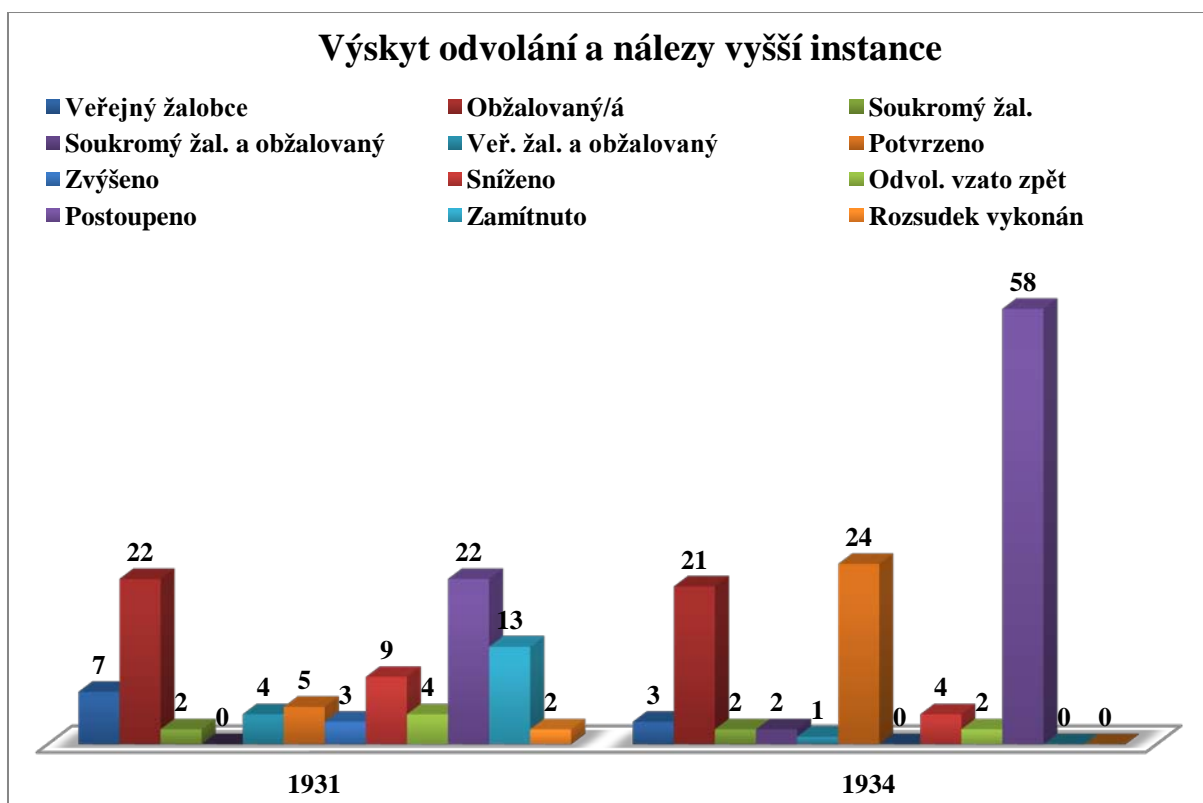
4.3. Počet odvolání v letech 1923 a 1925

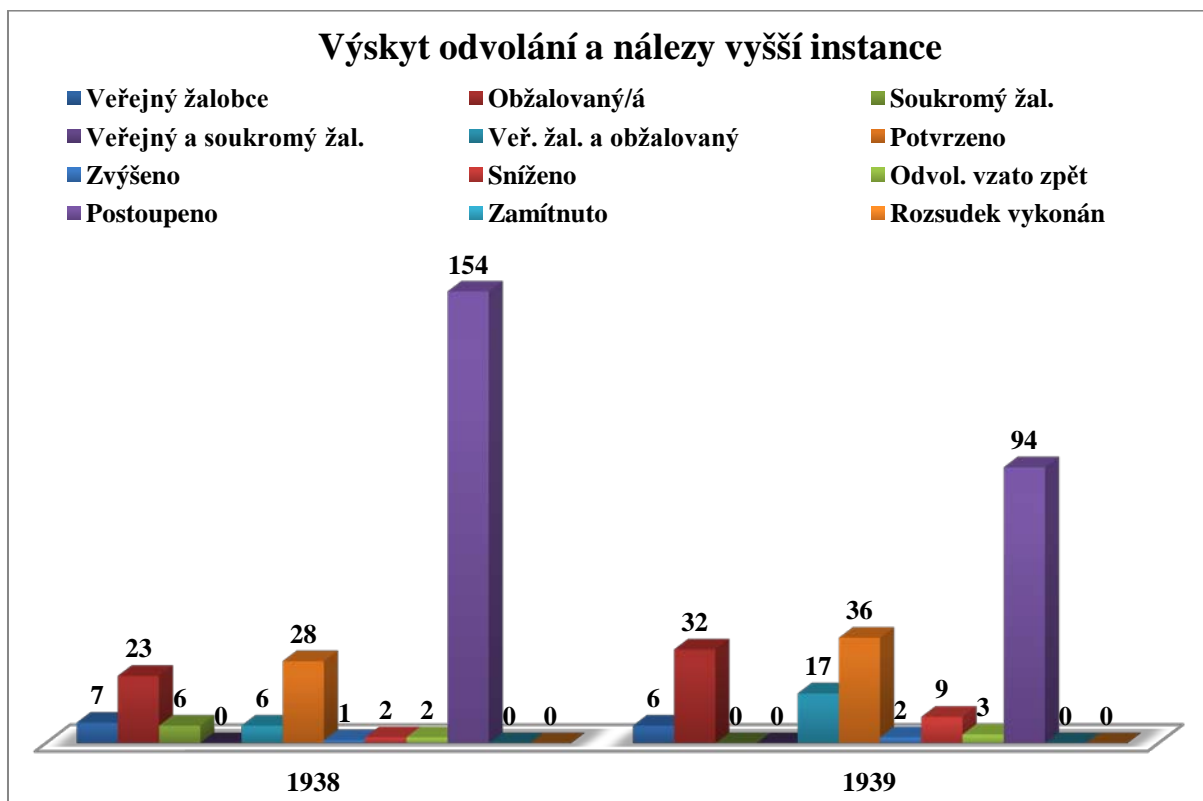
4.4. Počet odvolání v letech 1929 a 1930

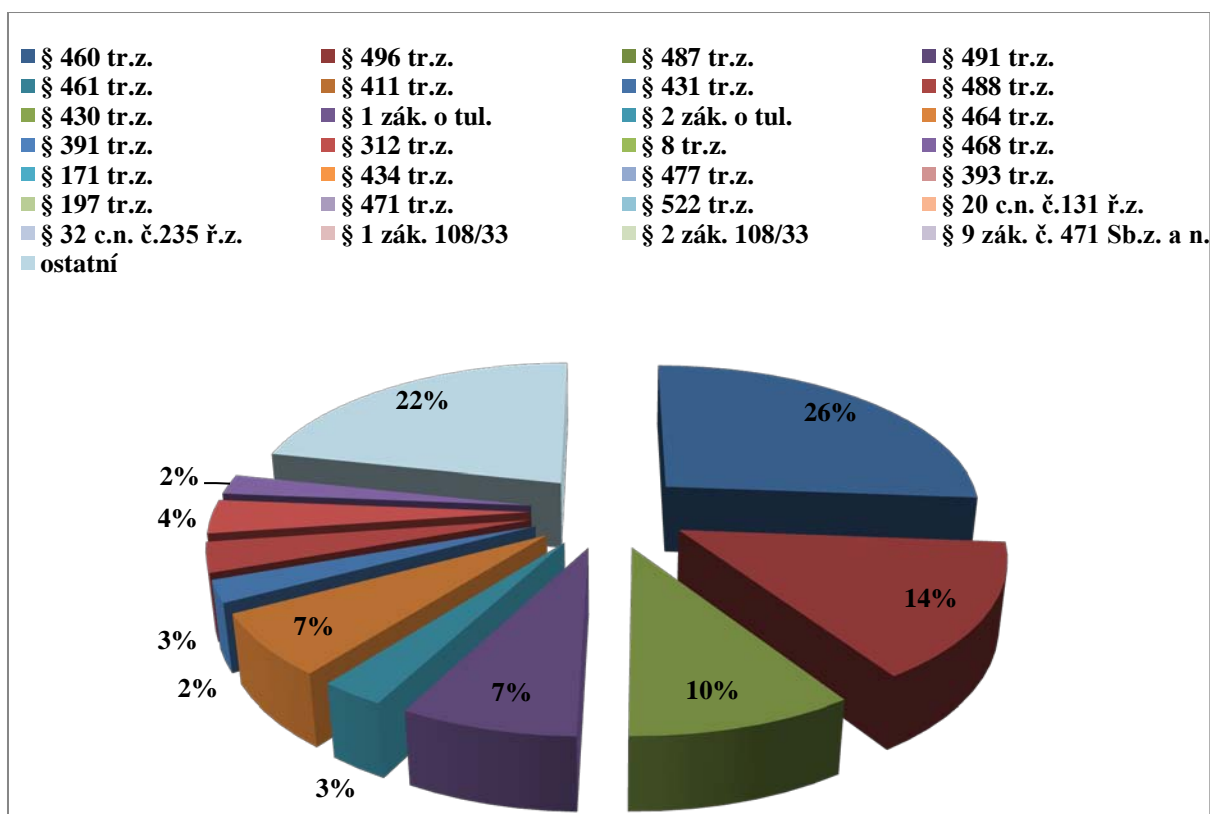
4.5. Počet odvolání v letech 1931 a 1934

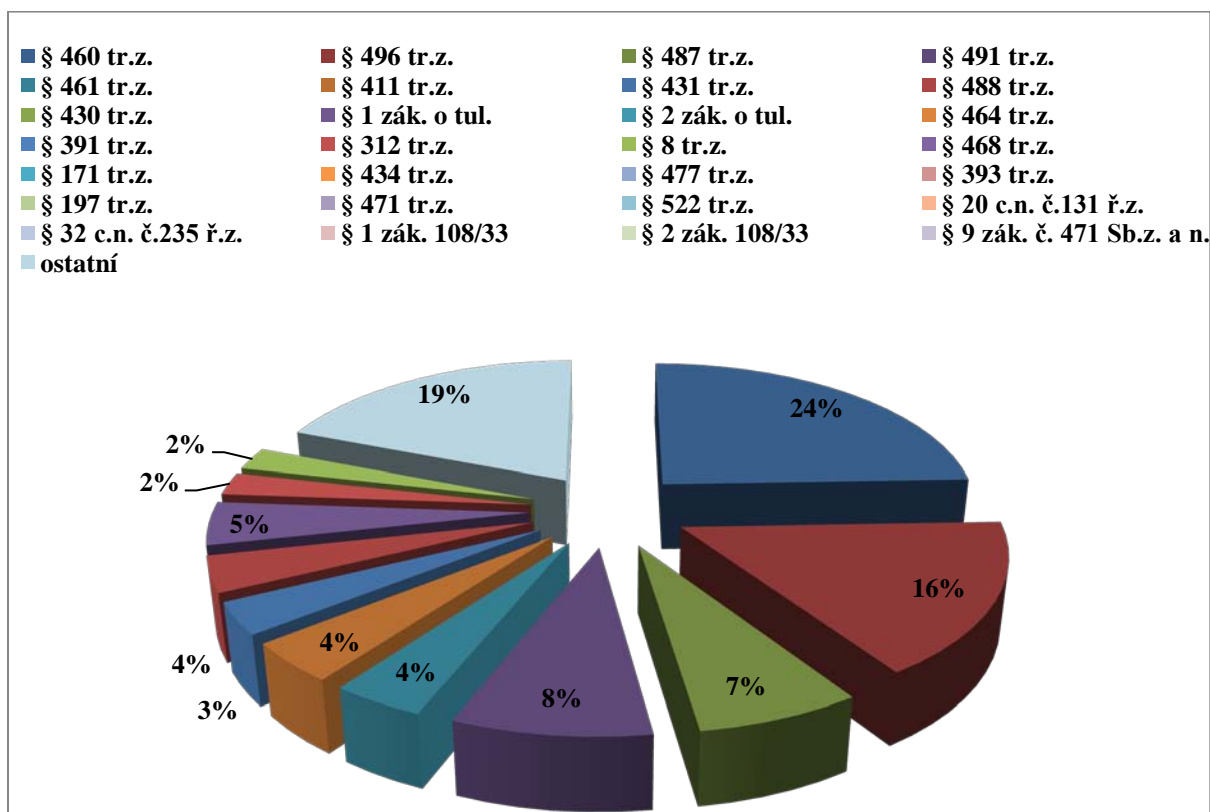
4.6. Počet odvolání v letech 1938 a 1939

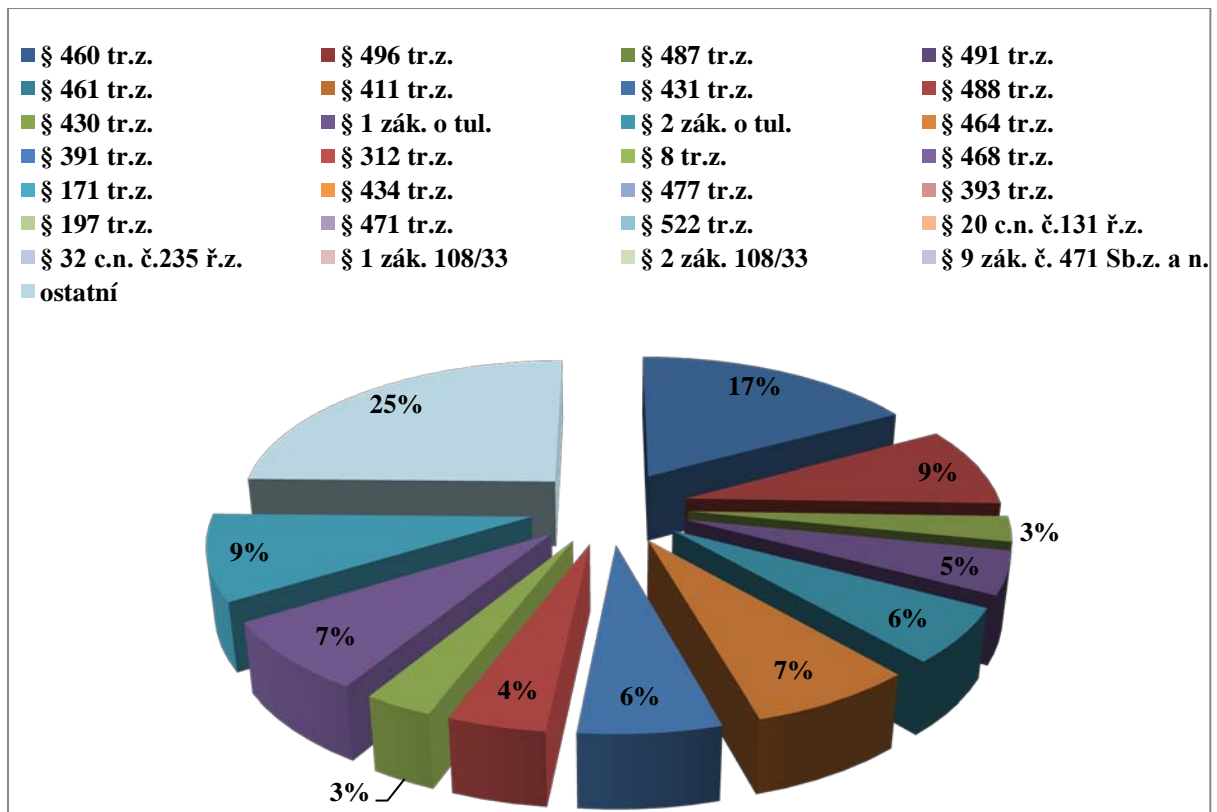
5.3. Druhy přestupků v roce 1920

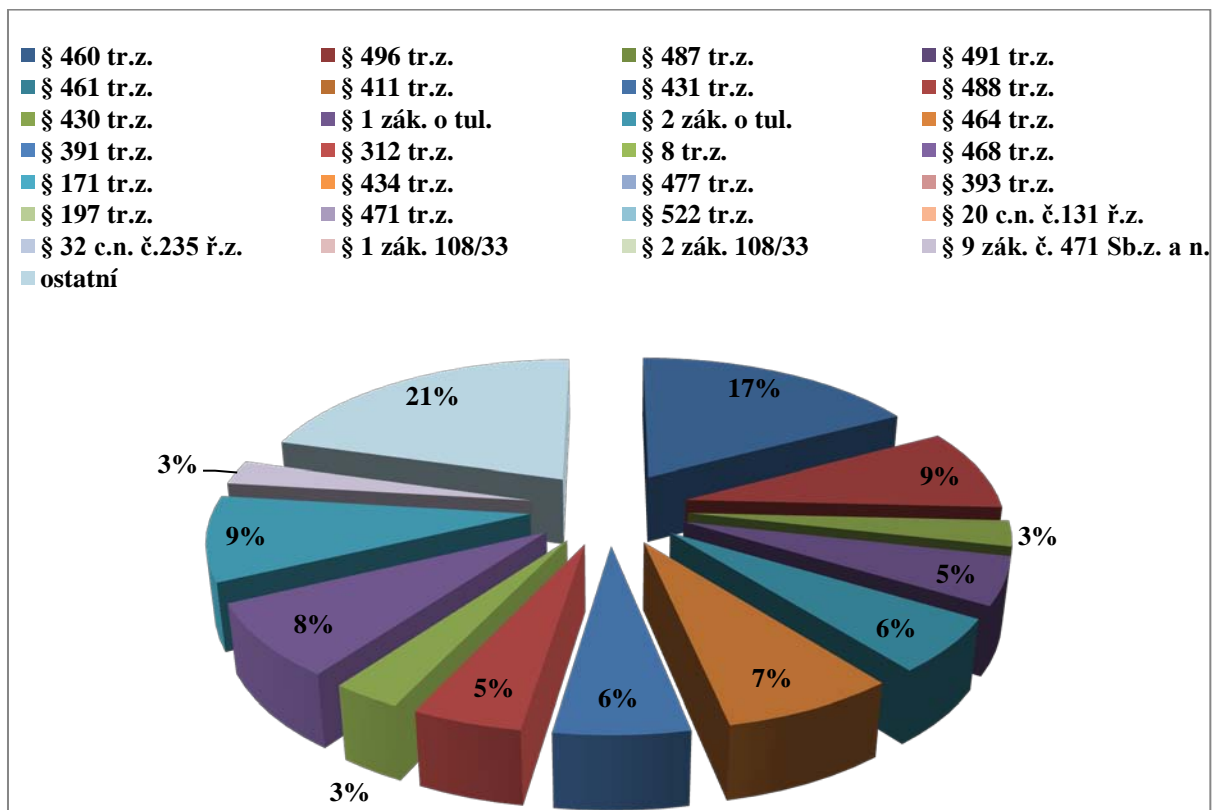
5.4. Druhy přestupků v roce 1921

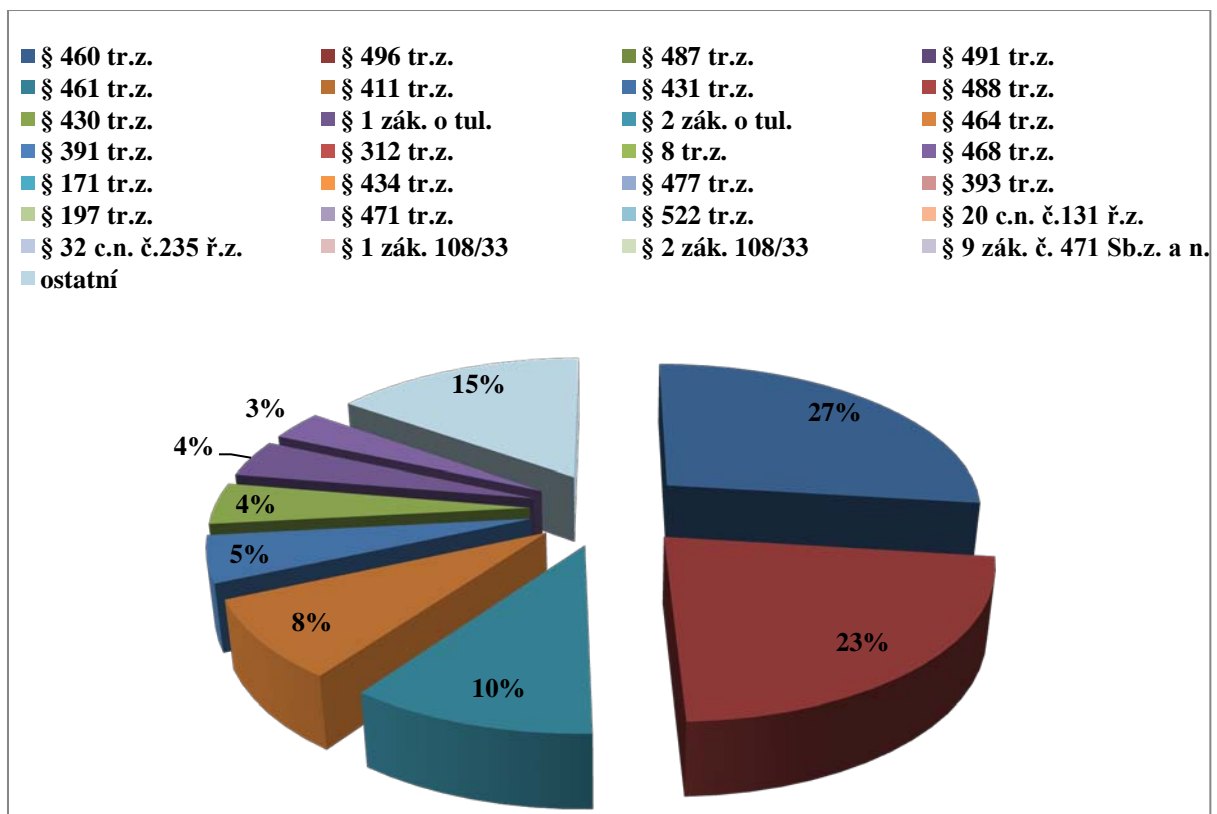
5.5. Druhy přestupků v roce 1923

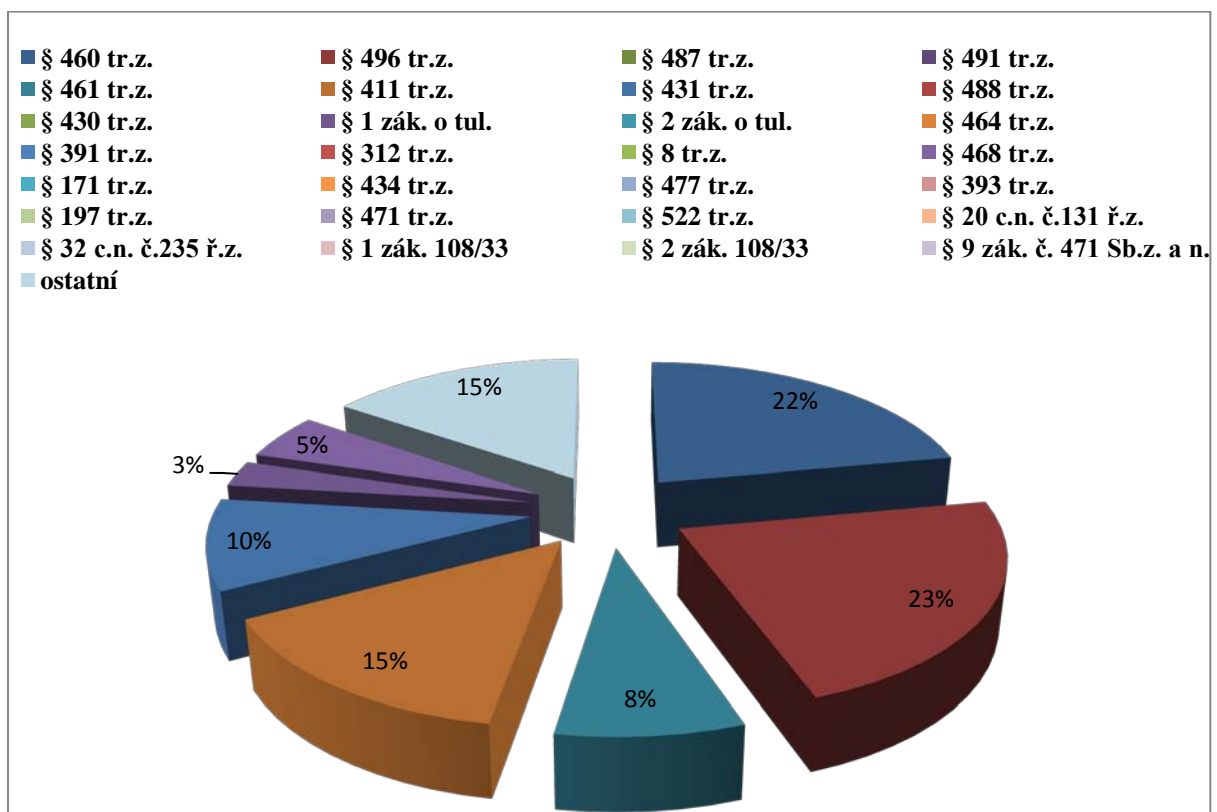
5.6. Druhy přestupků v roce 1925

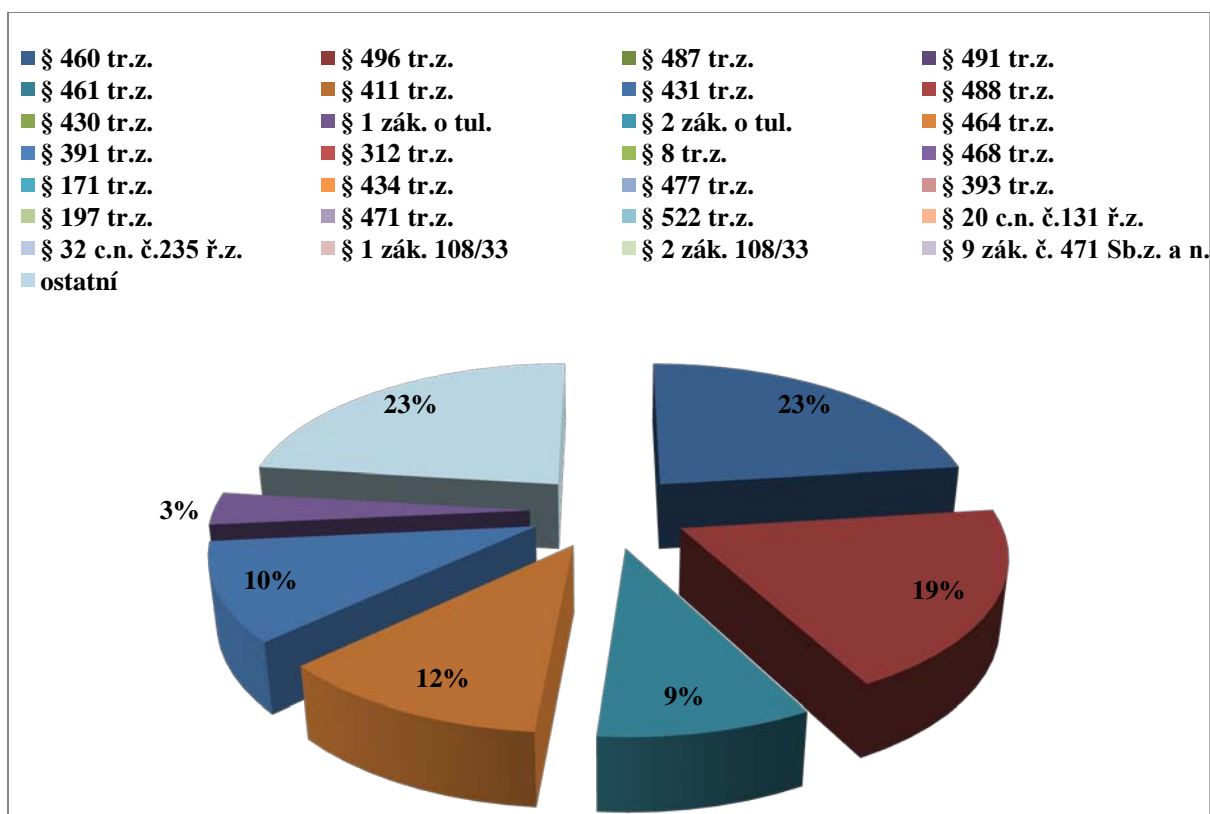
5.7. Druhy přestupků v roce 1929

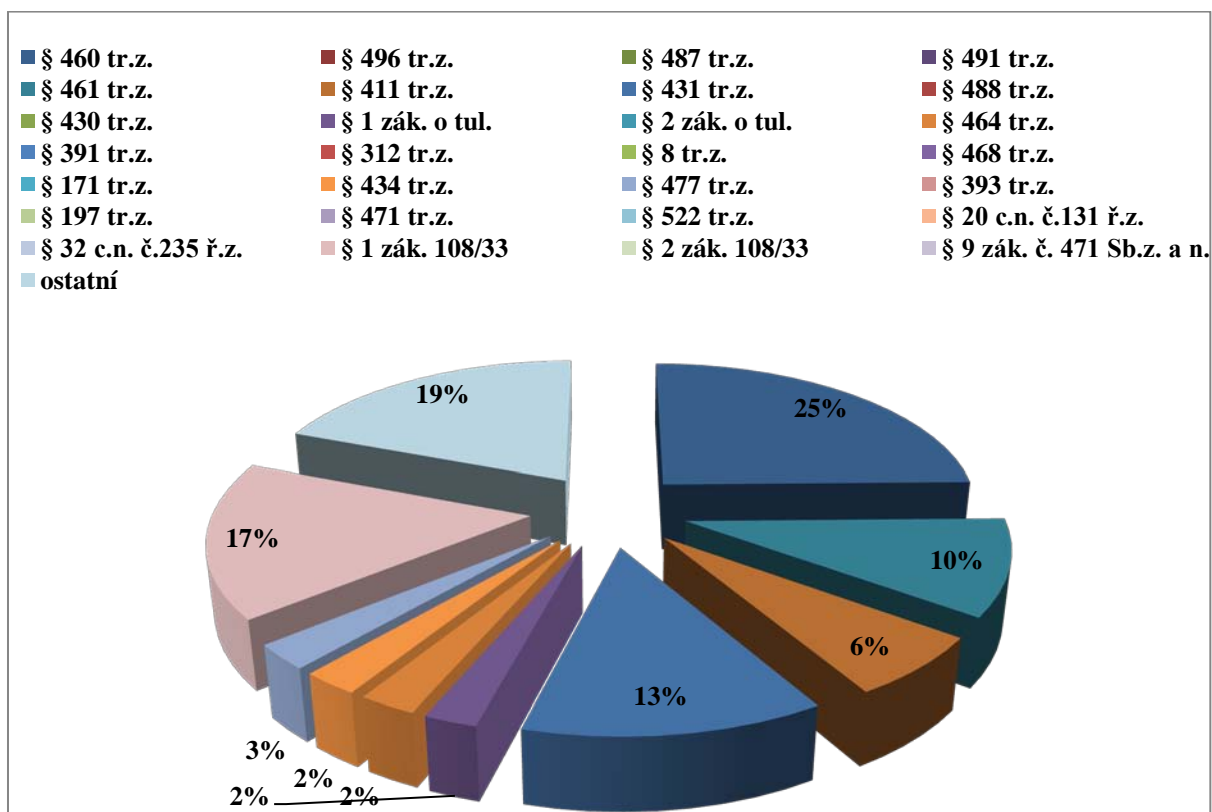
5.8. Druhy přestupků v roce 1930

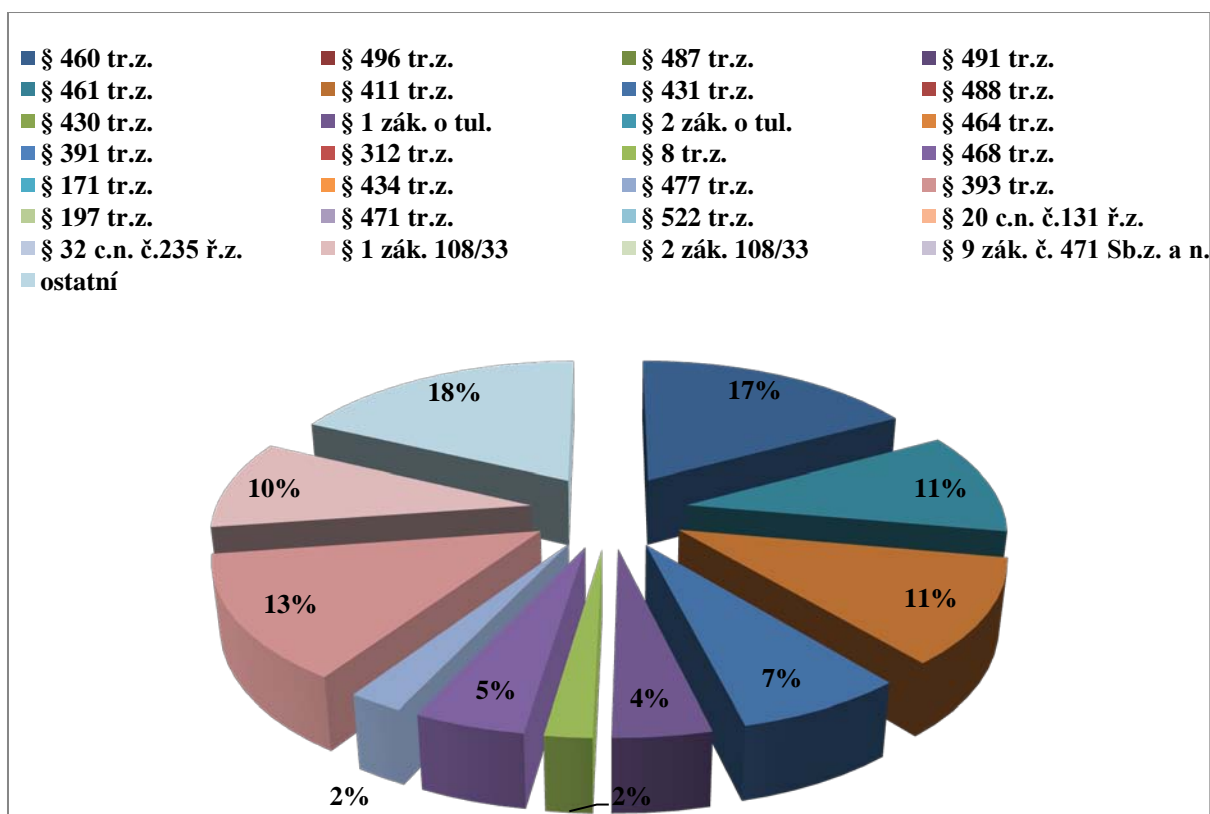
5.9. Druhy přestupků v roce 1931

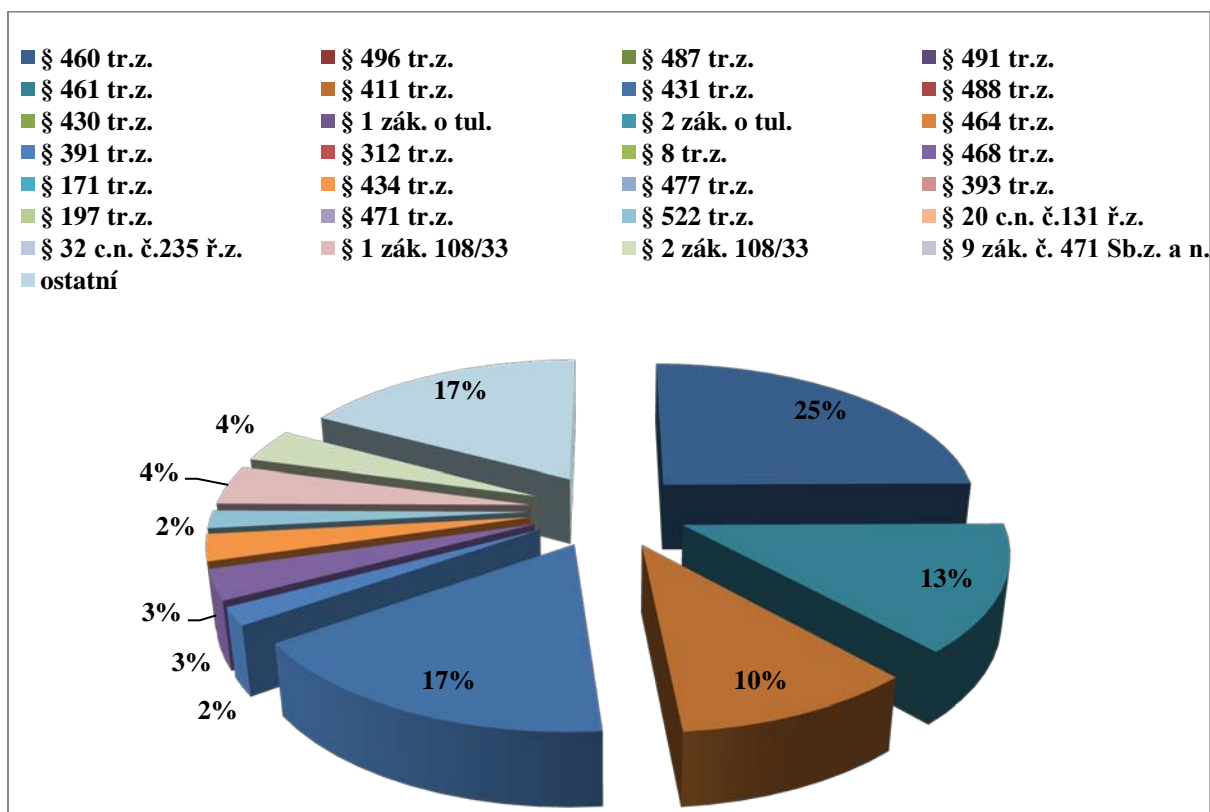
5.10. Druhy přestupků v roce 1934

5.11. Druhy přestupků v roce 1938

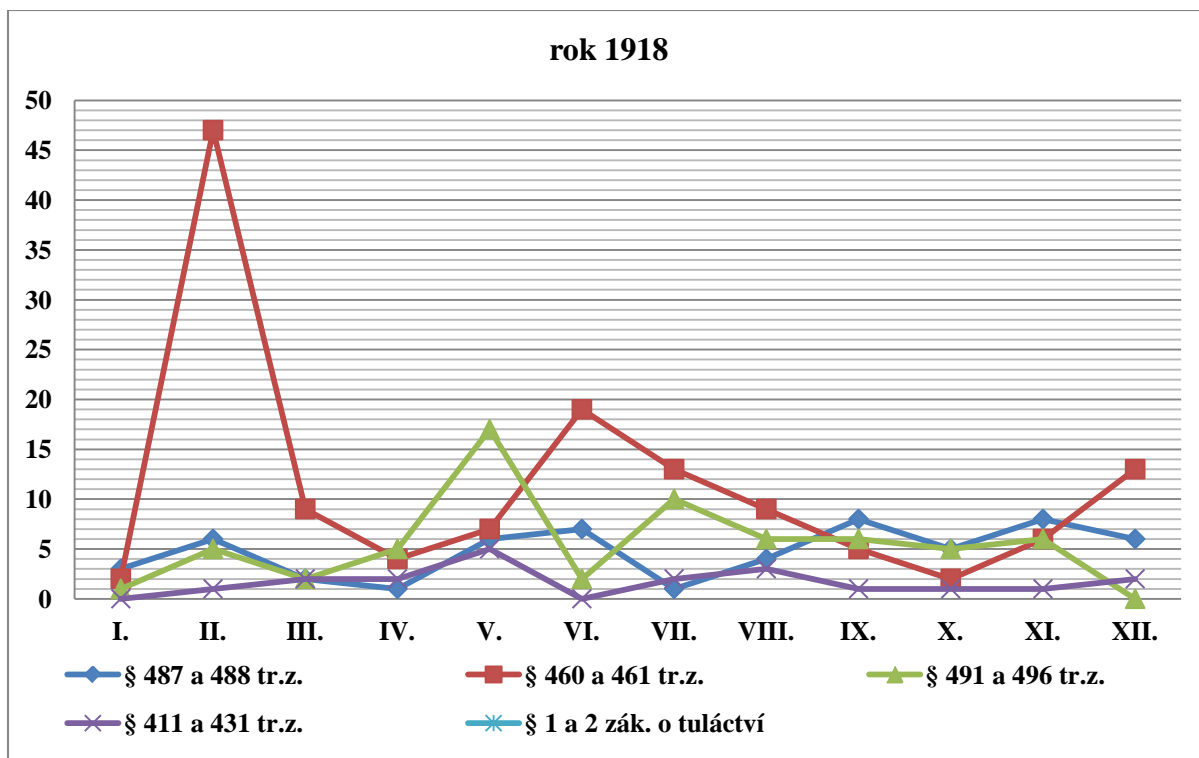

5.12. Druhy přestupků v roce 1939

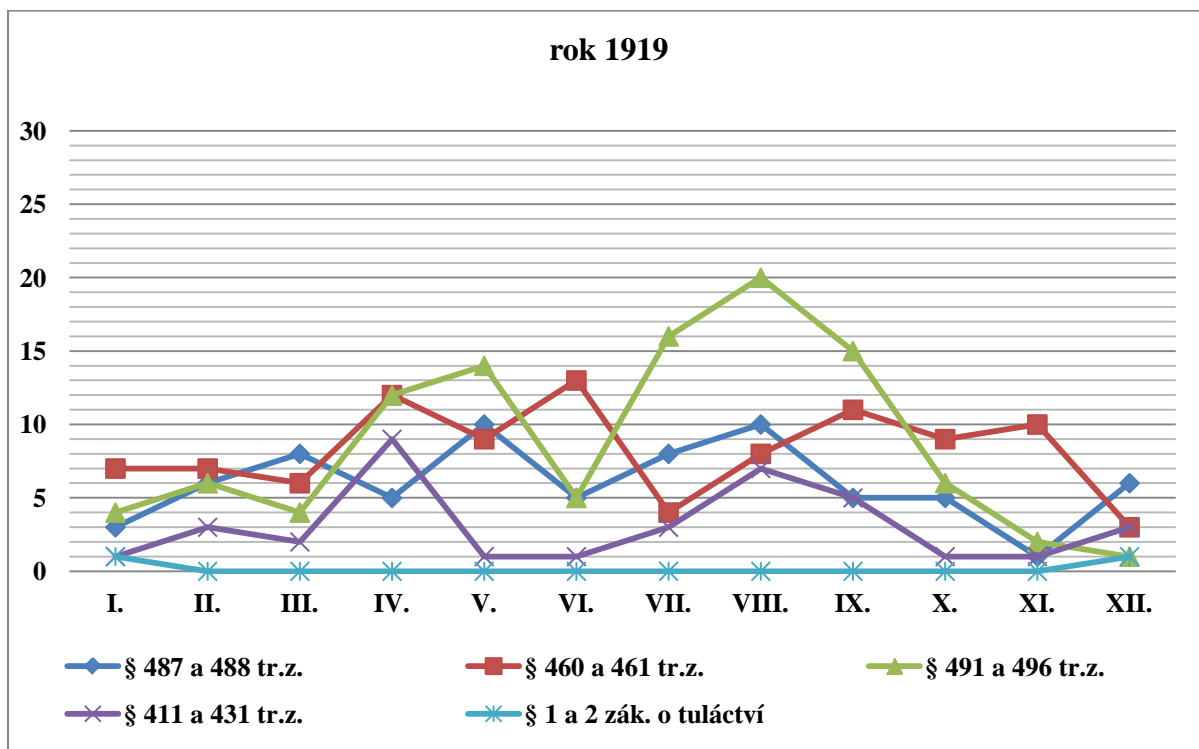

VI. Vybraná trestná činnost a její výskyt v průběhu vybraných let

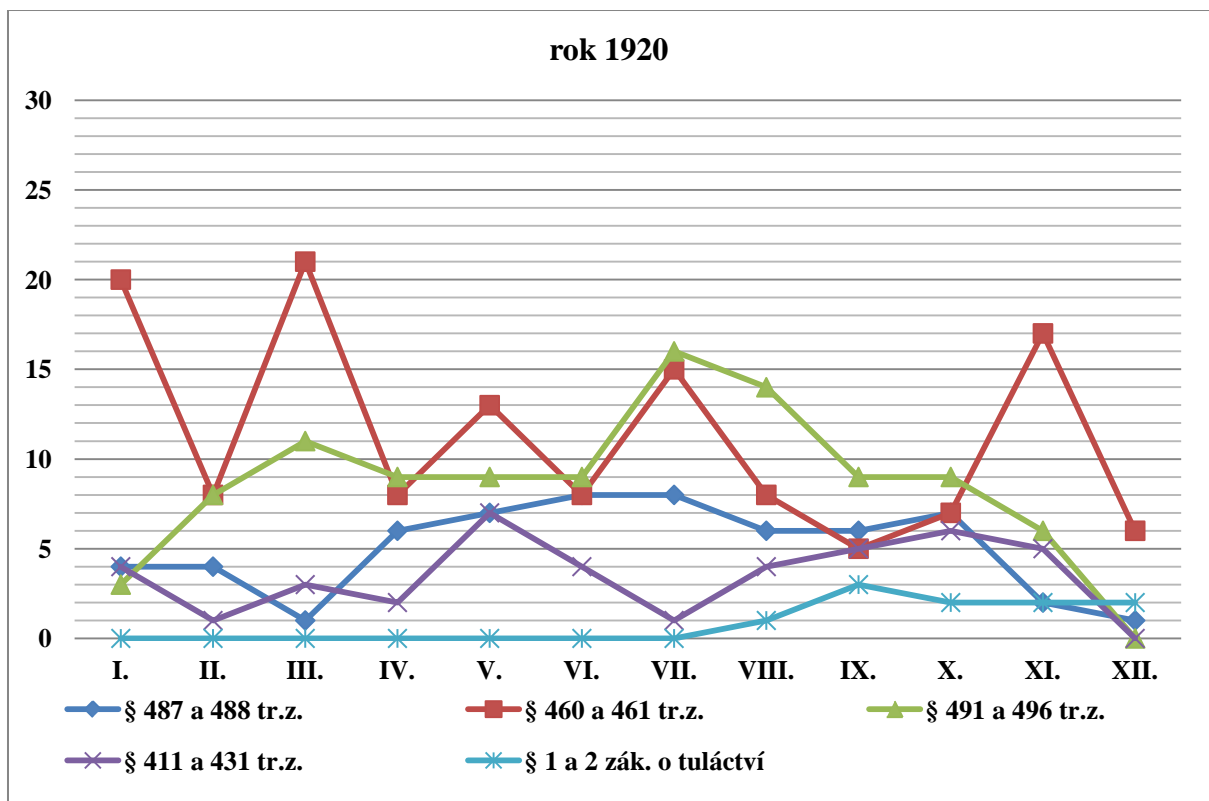
6.1. Průběh roku 1918

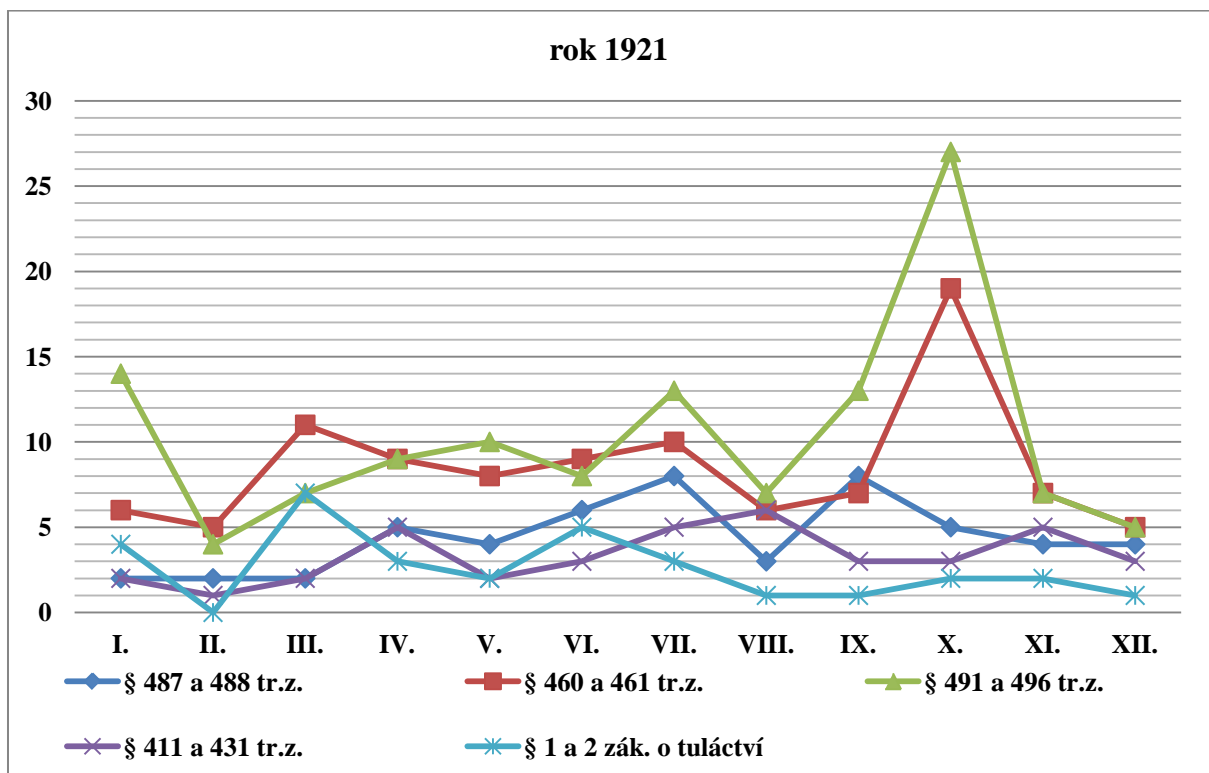
6.2. Průběh roku 1919

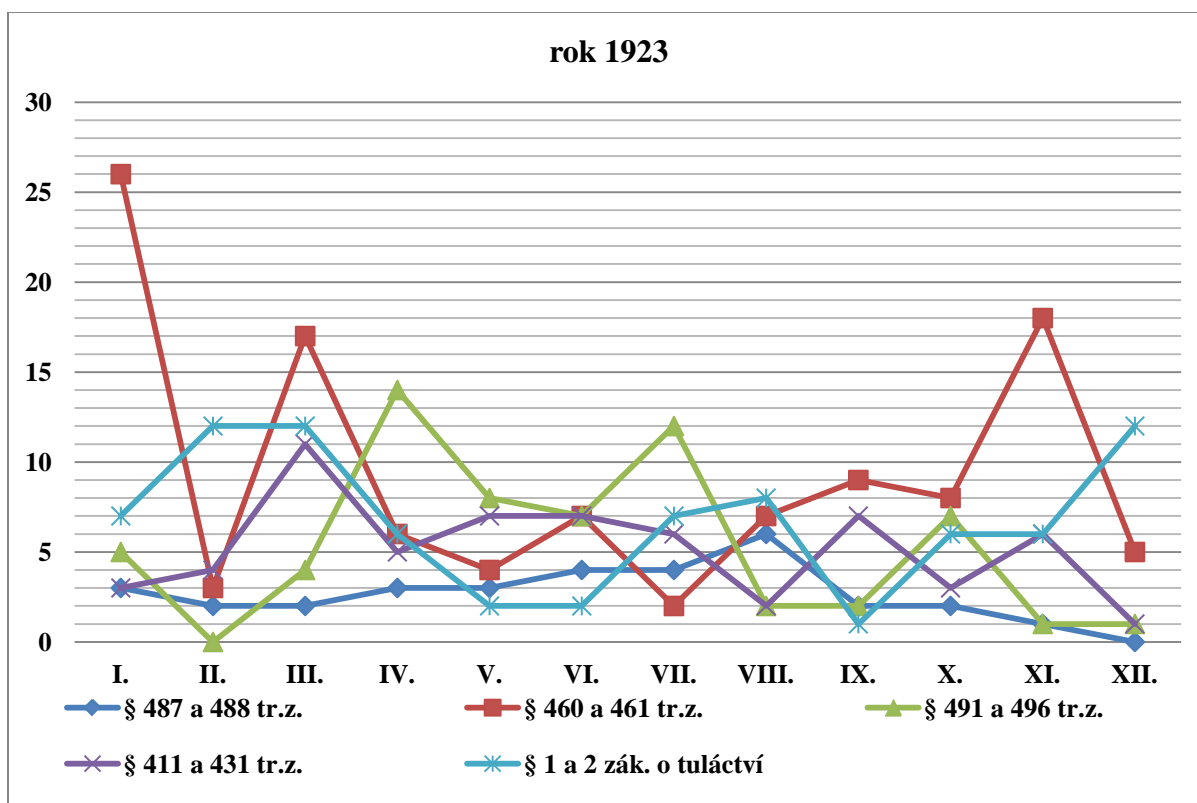
6.3. Průběh roku 1920

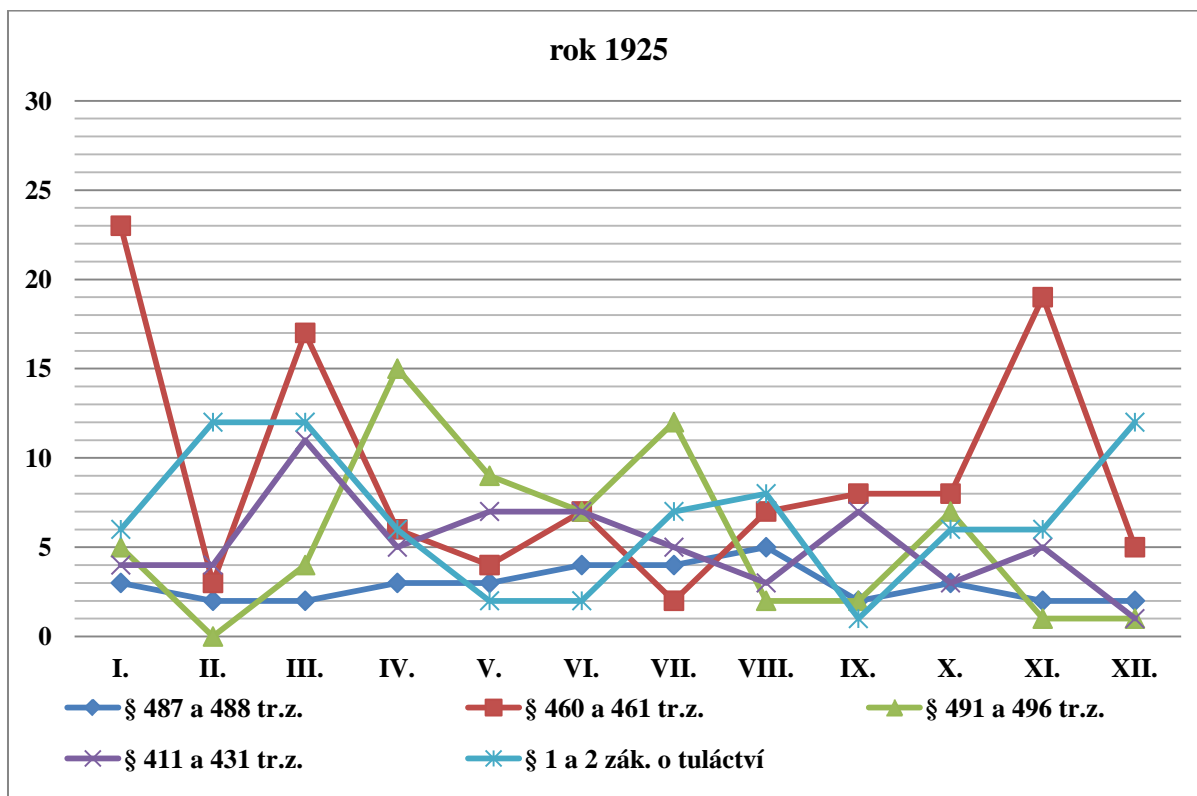
6.4. Průběh roku 1921

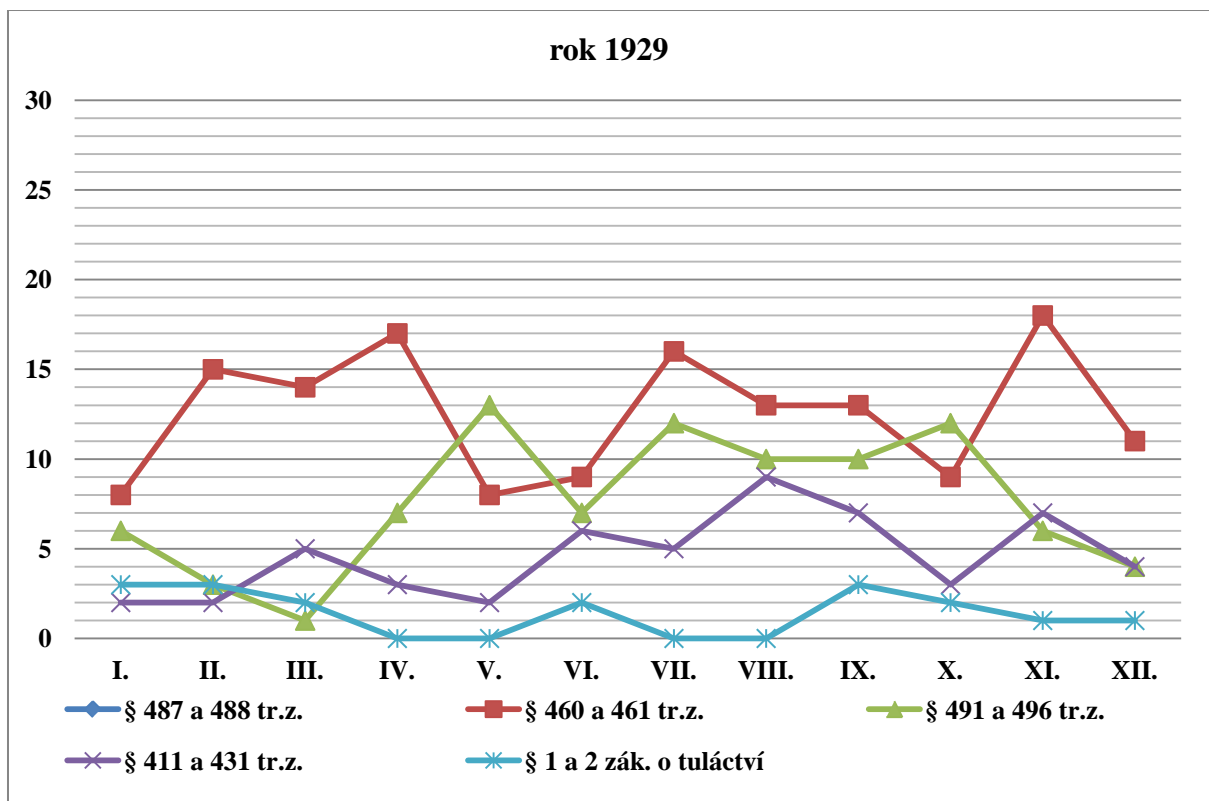
6.5. Průběh roku 1923

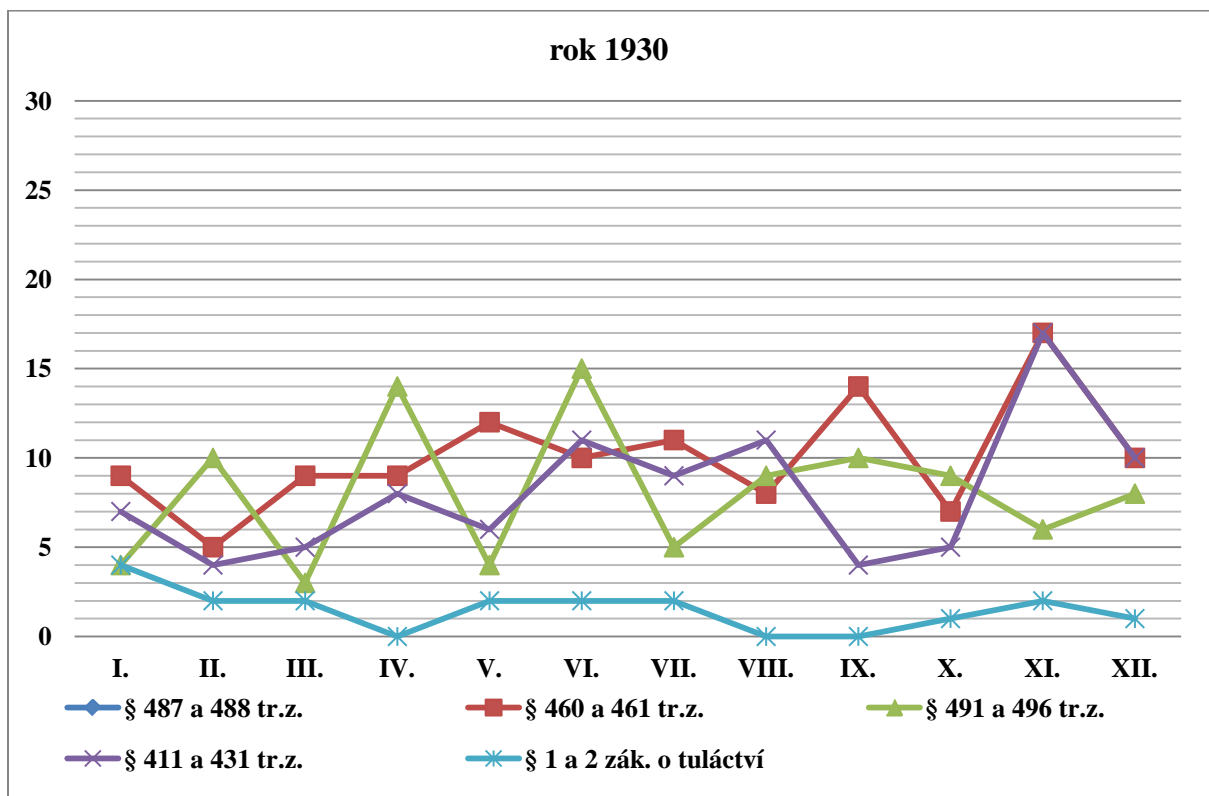
6.6. Průběh roku 1925

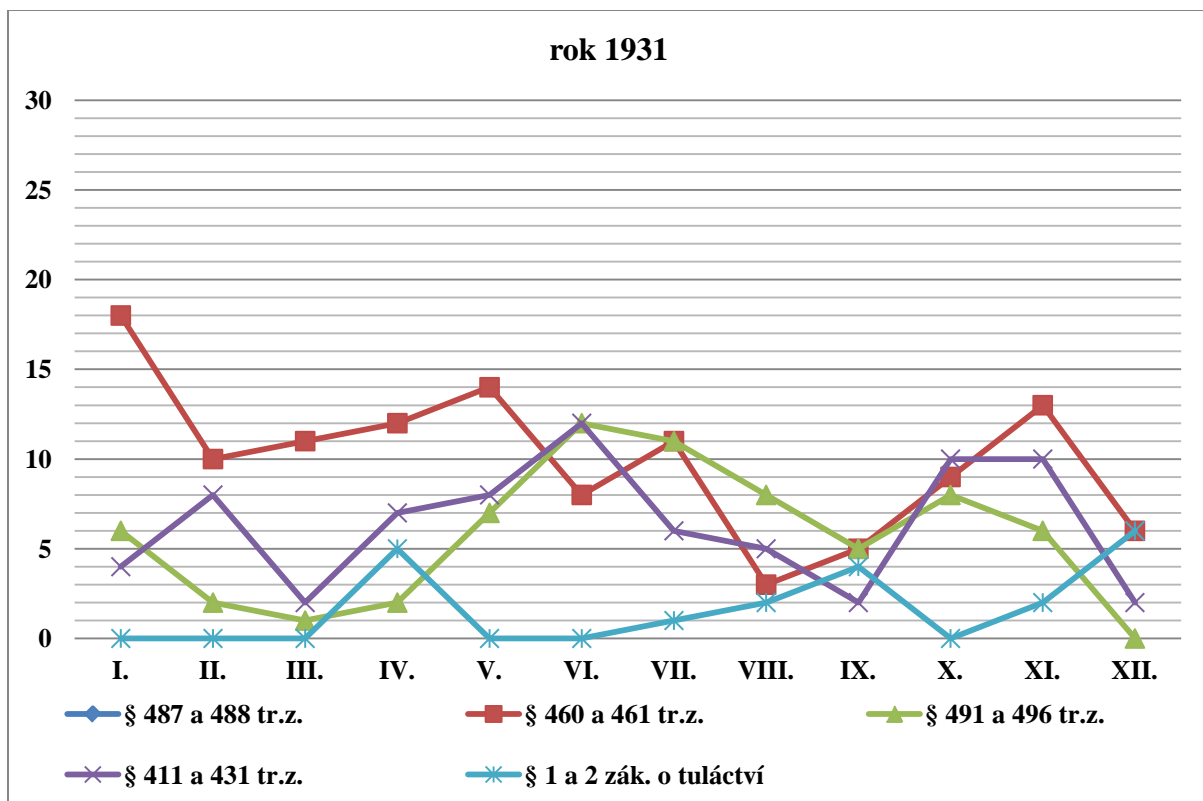
6.7. Průběh roku 1929

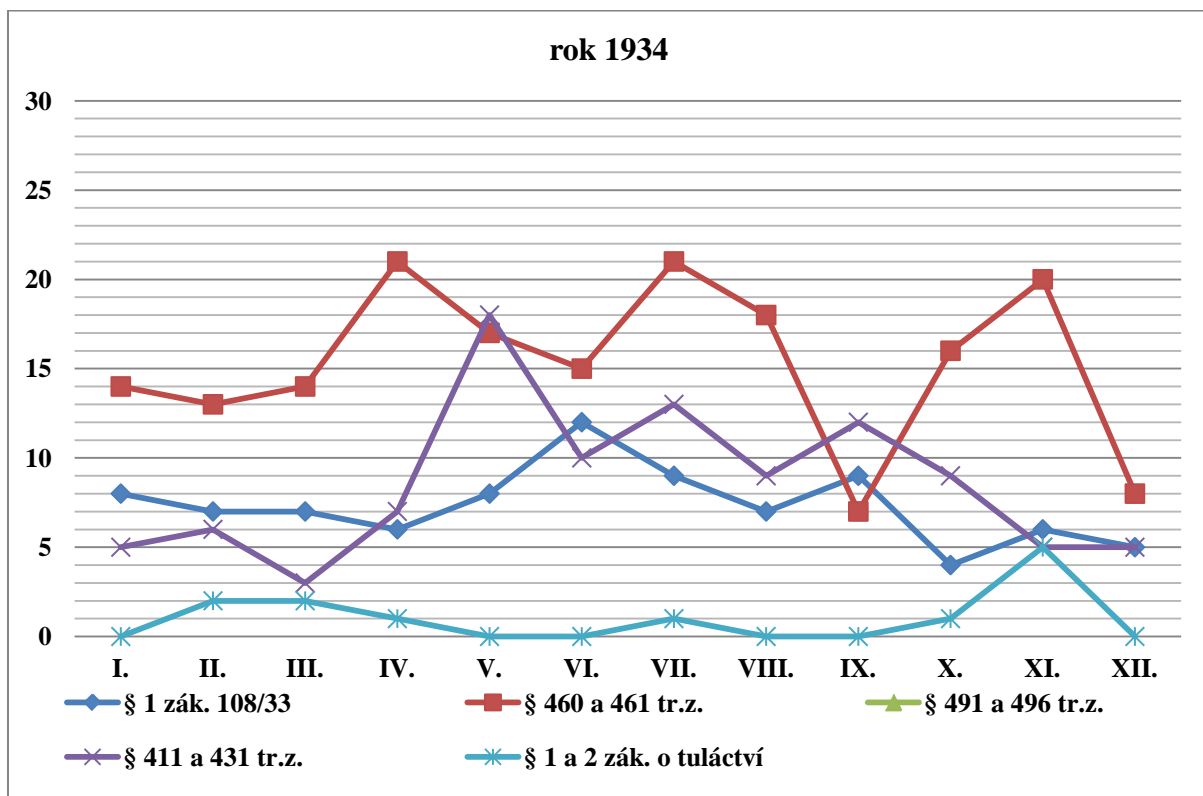
6.8. Průběh roku 1930

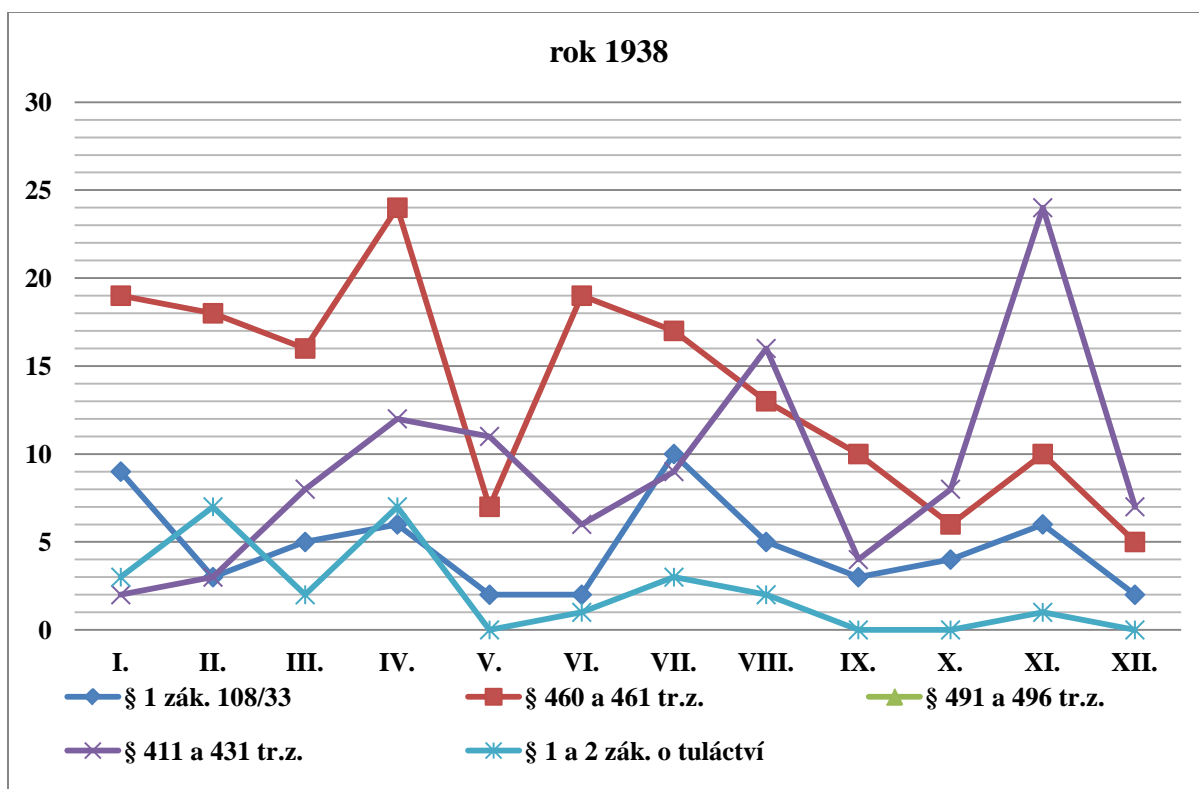
6.9. Průběh roku 1931

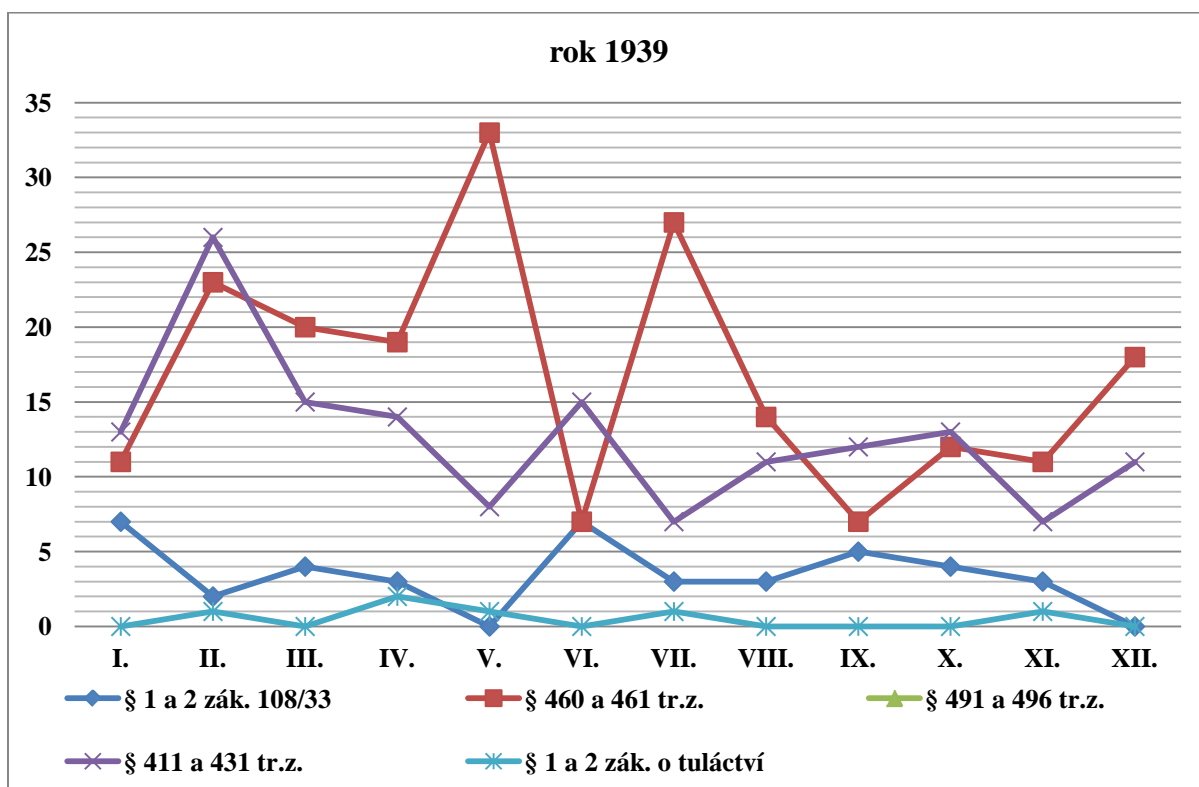
6.10. Průběh roku 1934

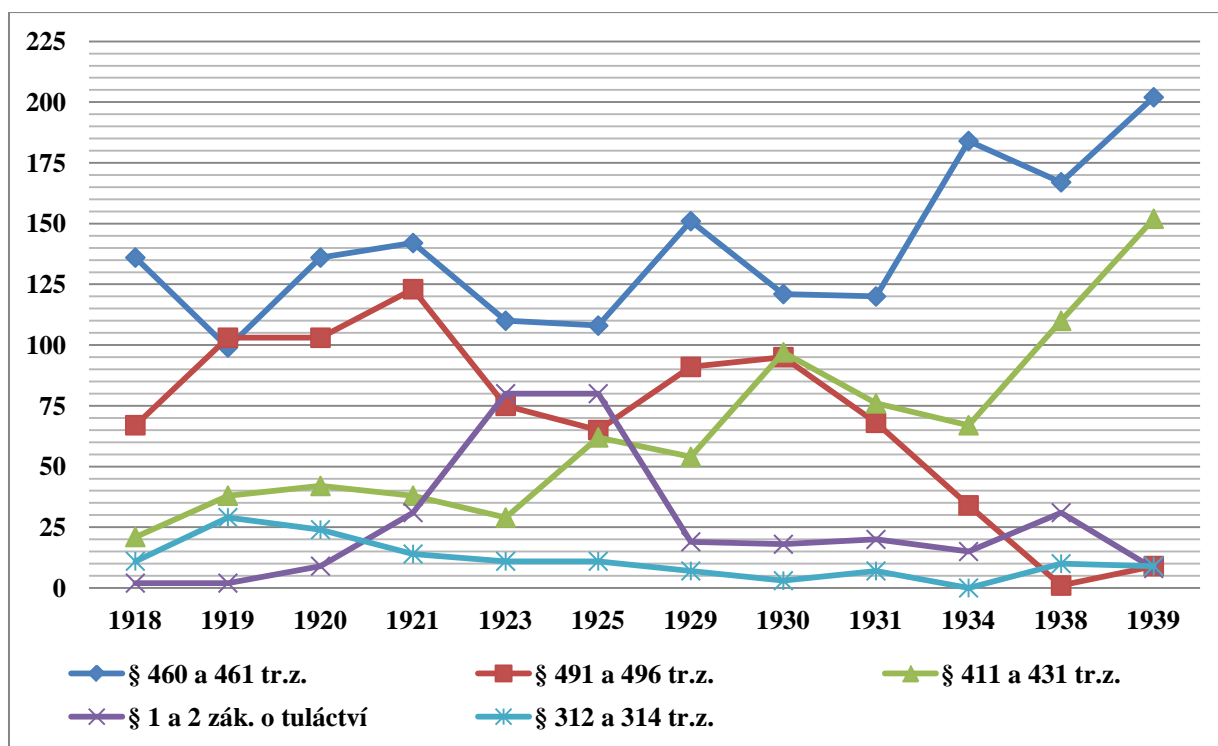
6.11. Průběh roku 1938

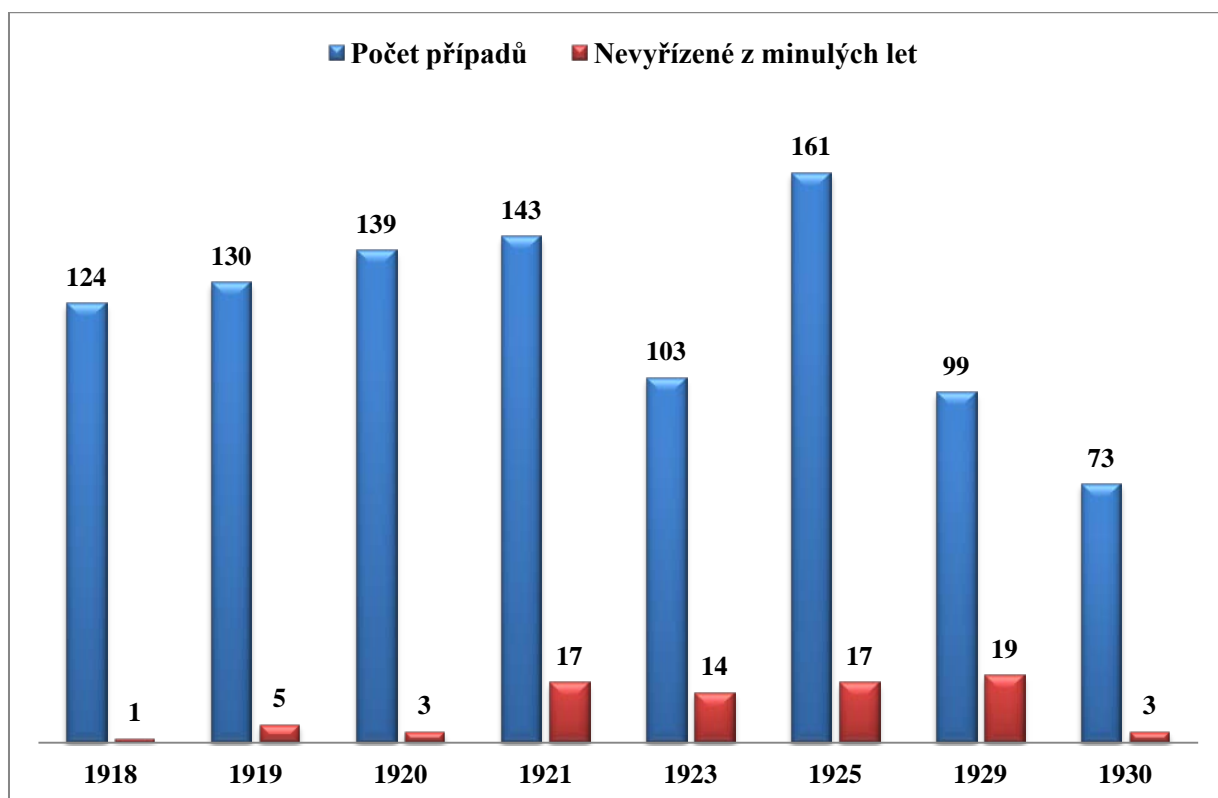
6.12. Průběh roku 1939

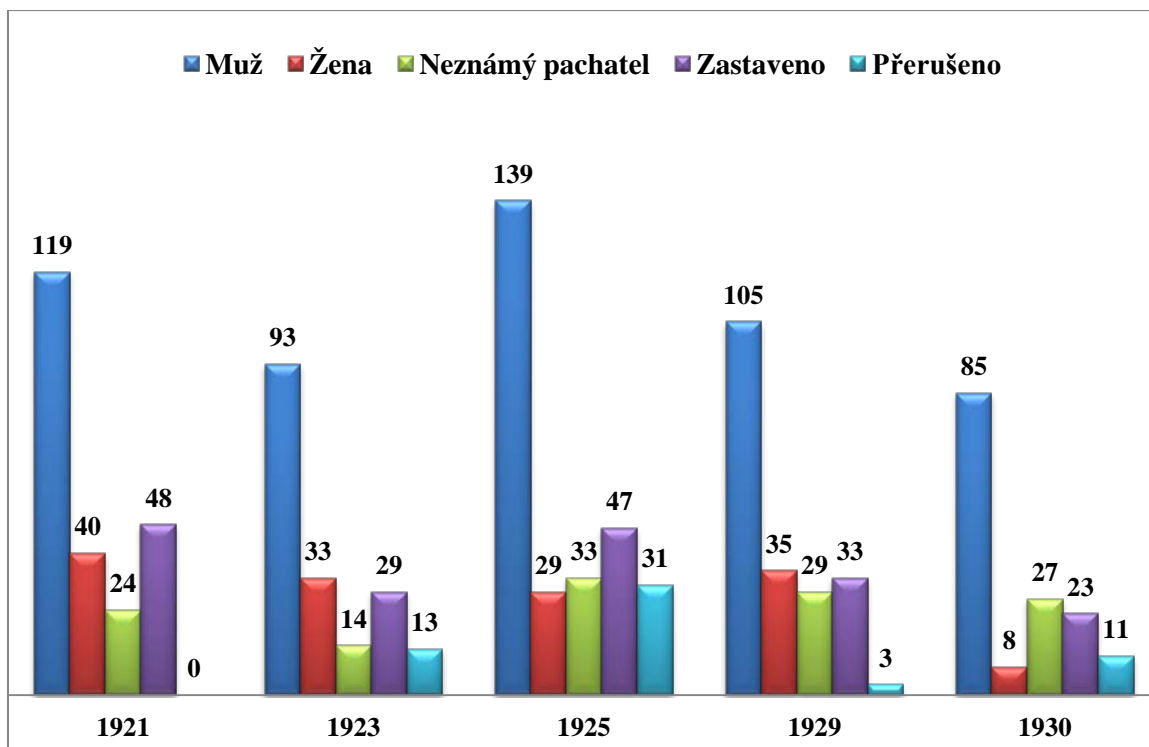
VII. Vybrané přestupky v průřezu sledovaného období

VIII. Počet případů jinam odkázaných

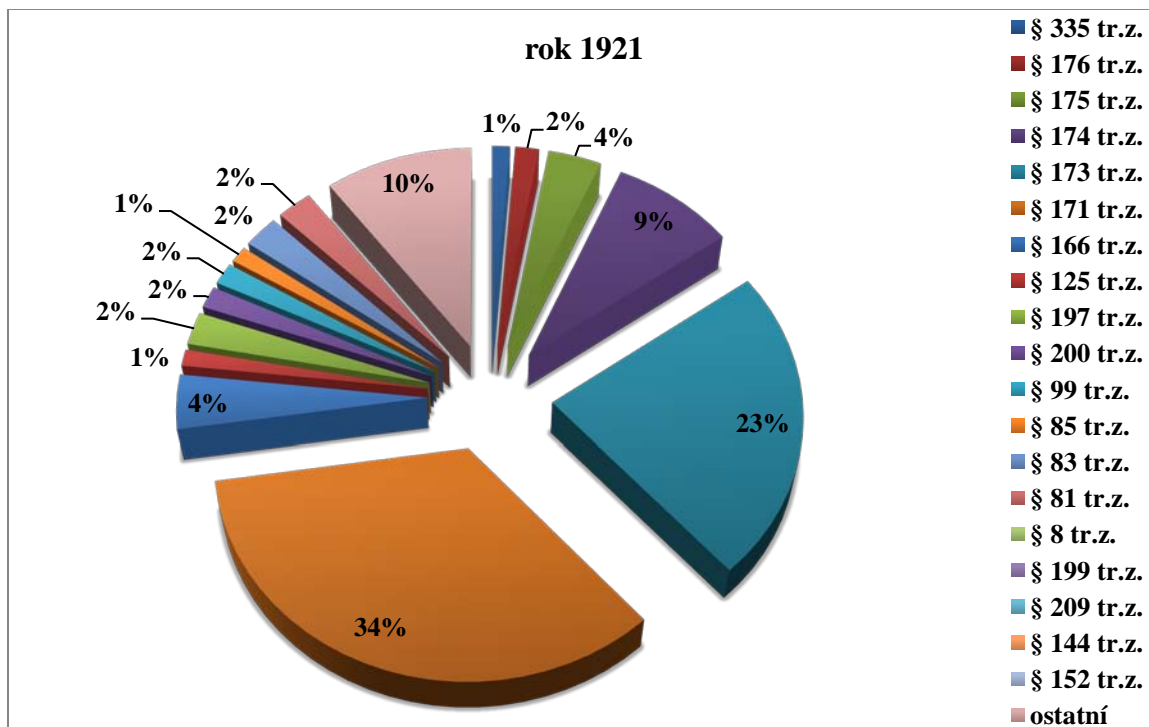

IX. Pachatelé trestných činů jinam odkázaných

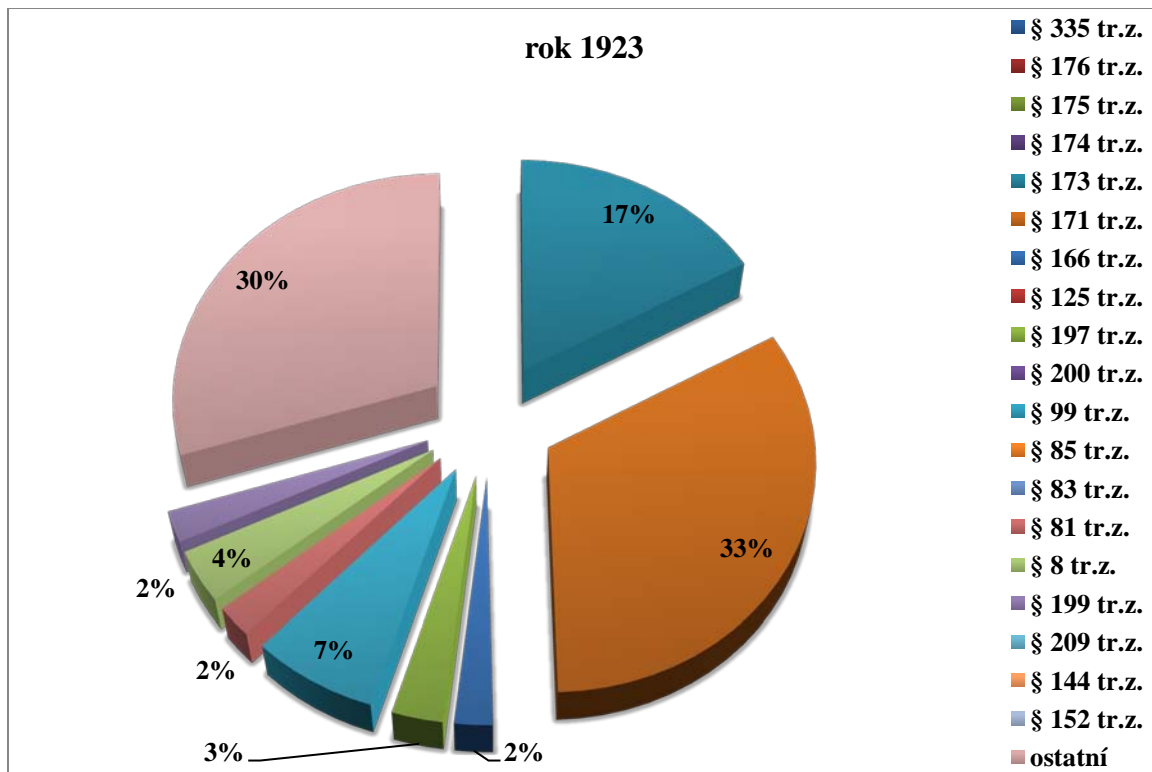

X. Jinam postoupené případy ve vybraných letech

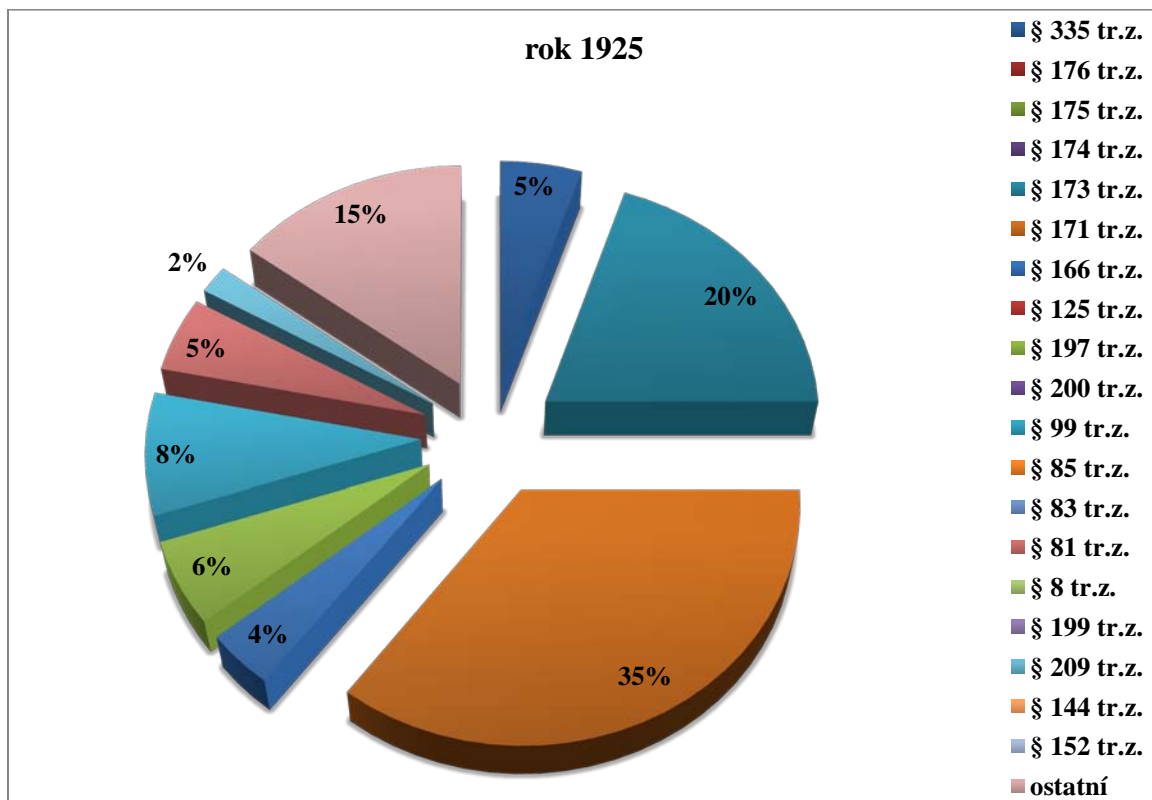
10.1. Nejčastější jinam postoupené případy za rok 1921

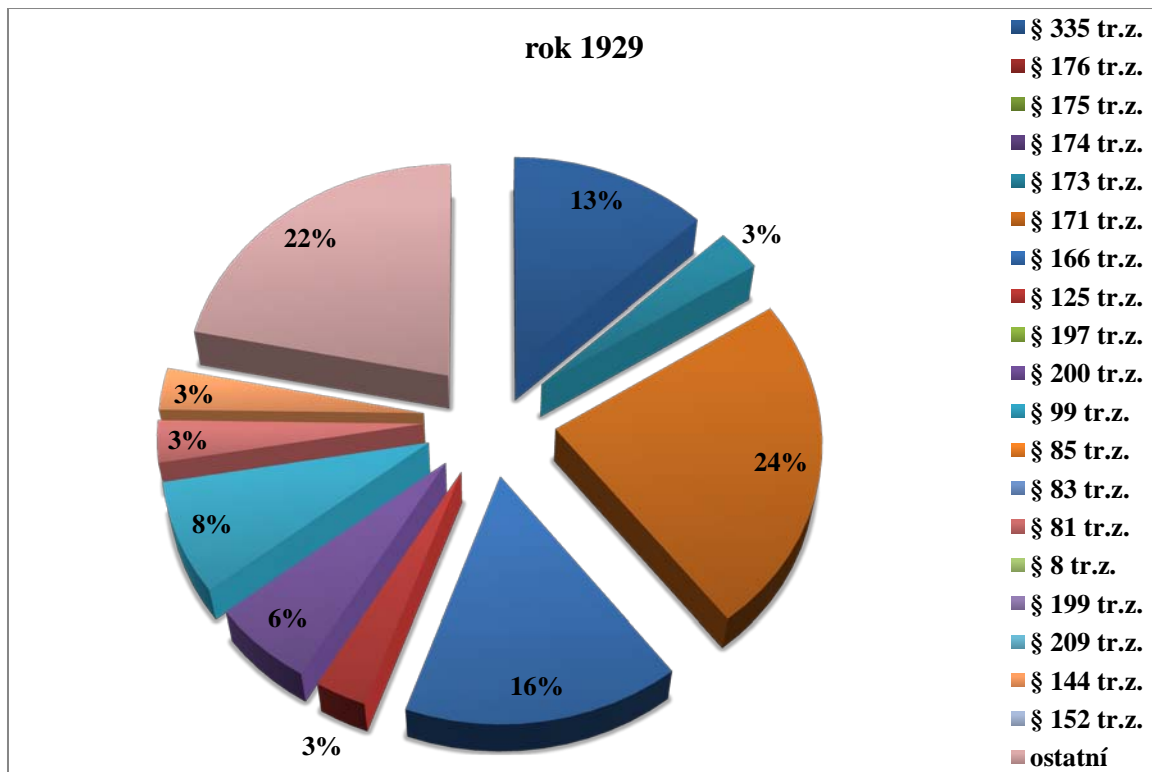
10.2. Nejčastější jinam postoupené případy za rok 1923

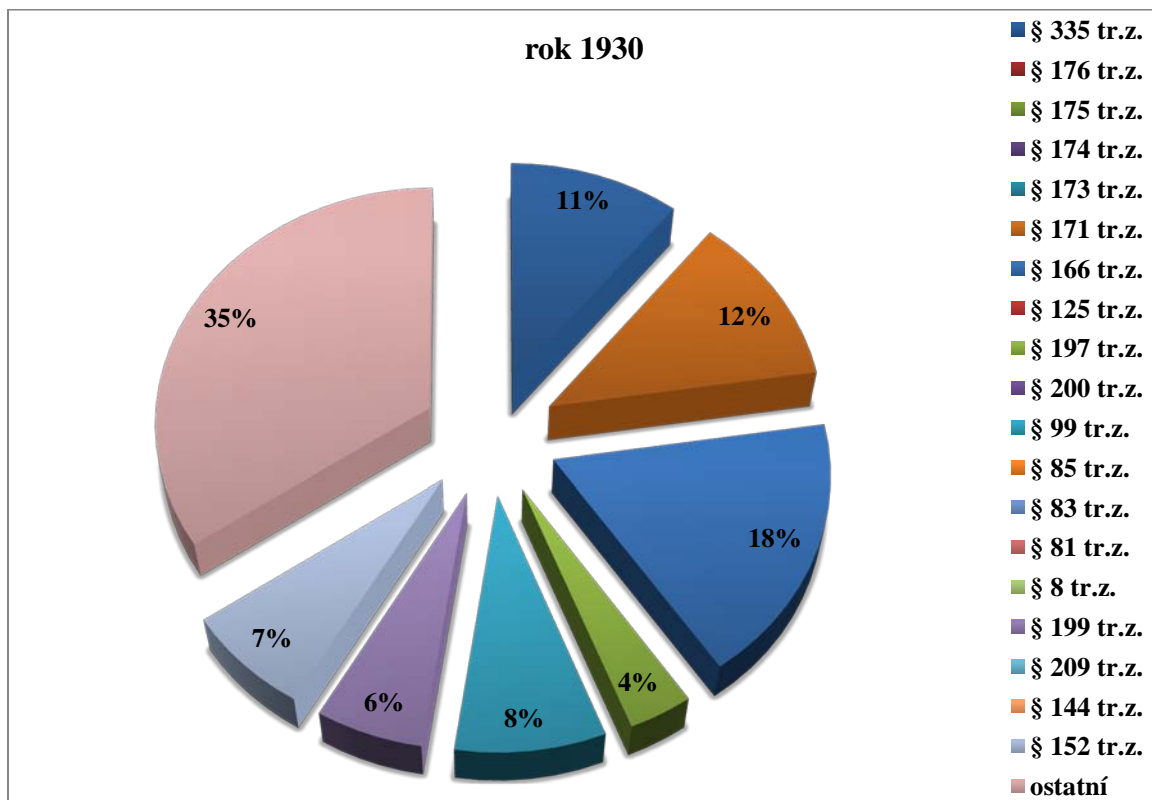
10.3. Nejčastější jinam postoupené případy za rok 1925

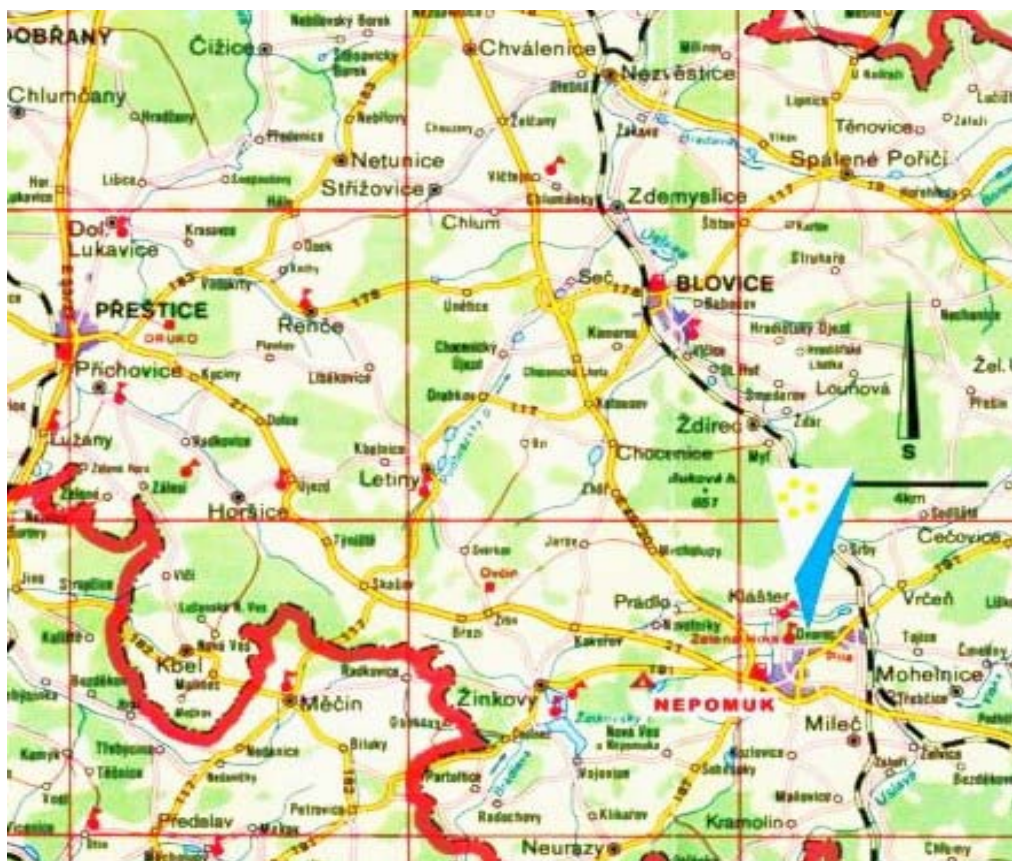

10.4. Nejčastější jinam postoupené případy za rok 1929

10.5. Nejčastější jinam postoupené případy za rok 1930

1. Mapa I. – část okresu Plzeň-jih

2. Mapa II. – město Nepomuk na skice stabilního katastru z roku 1837

3. Dům U Lípy (2013)

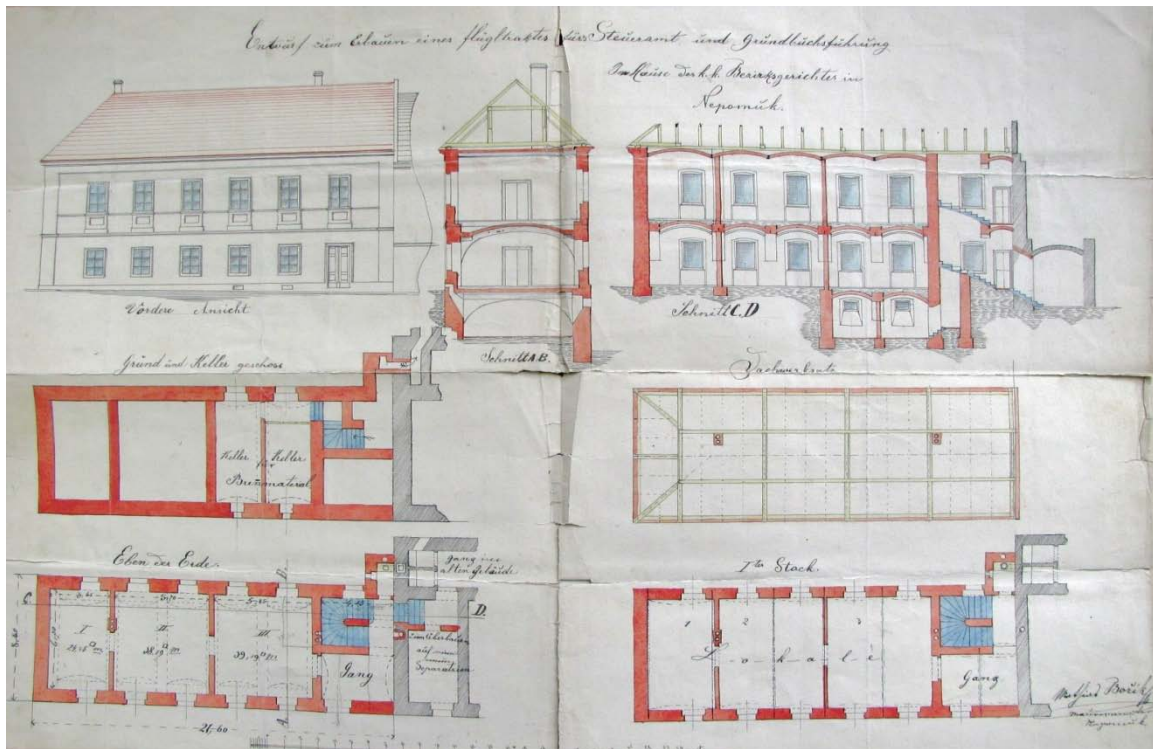
4. Dochované zbytky obvodového zdiva prostoru bývalé šibenice (2013)

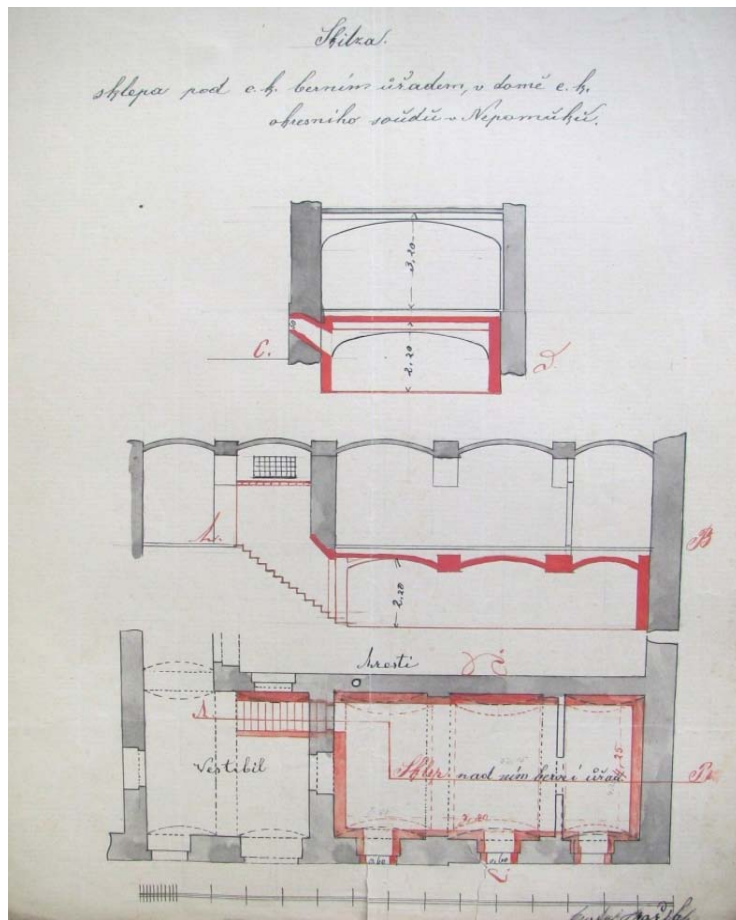
5. Budova dnešního Městského úřadu Nepomuk, kam se roku 1911 přestěhoval tehdejší obecní úřad (2013)

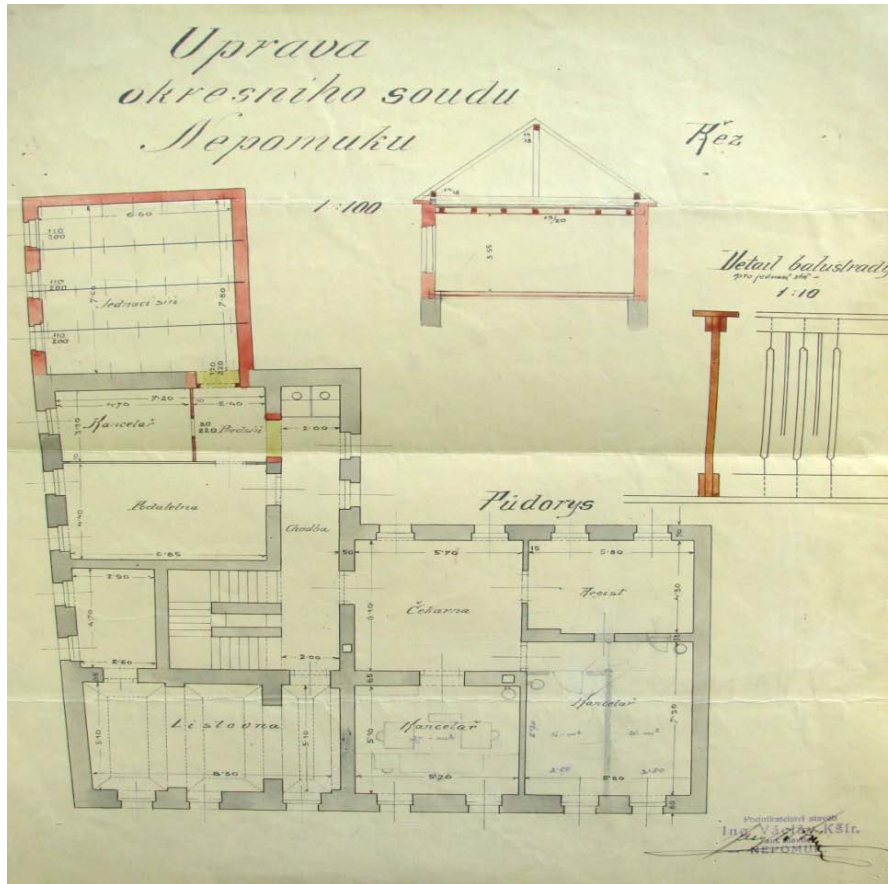
6. Budova někdejšího Okresního soudu Nepomuk (2013)

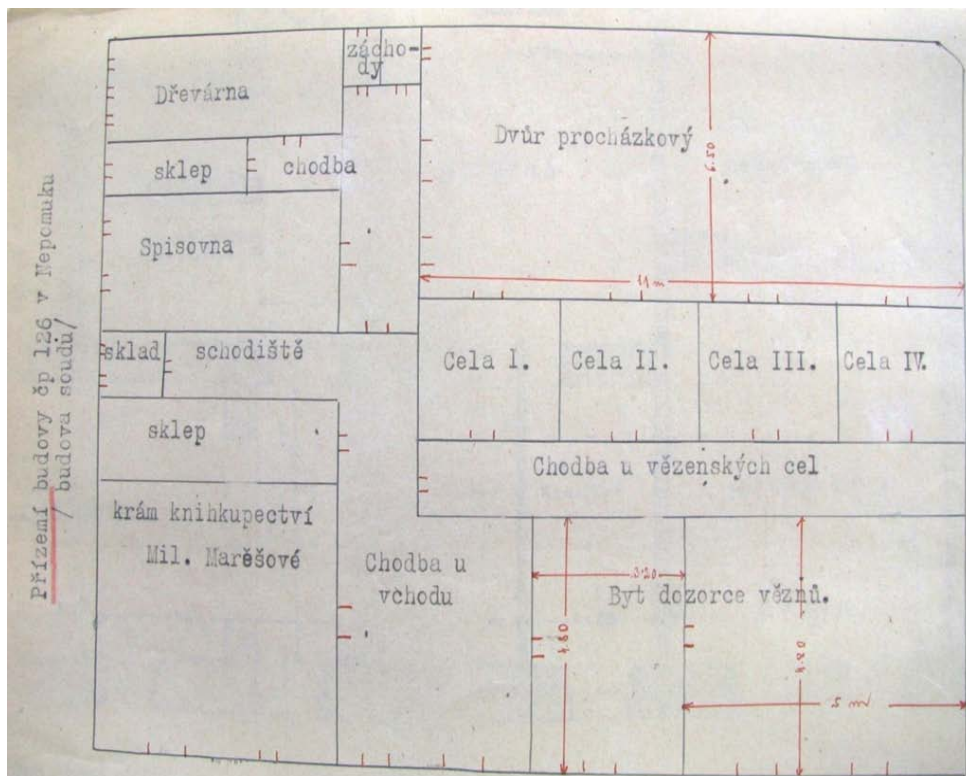
7. Přestavba soudní budovy roku 1888

8. Skica sklepa v rámci přestavby z roku 1888

9. Skica prvního patra zhotovená při úpravě budovy Václavem Kšířem (1935)

10. Přízemí budovy (1949)

11. Doplněk objednávkového formuláře na talár a baret

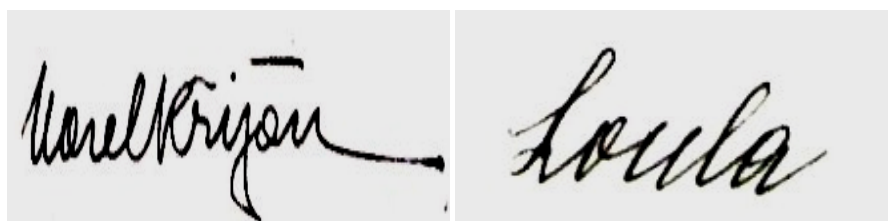
12. Nabídka desinfekčního přístroje (1931)

13. Reklamní nabídka Horákových hasicích přístrojů (1932)

14. Otisk razítka četnické stanice v Měčíně č. 63, Městského úřadu v Nepomuku a Okresní péče o mládež v Nepomuku

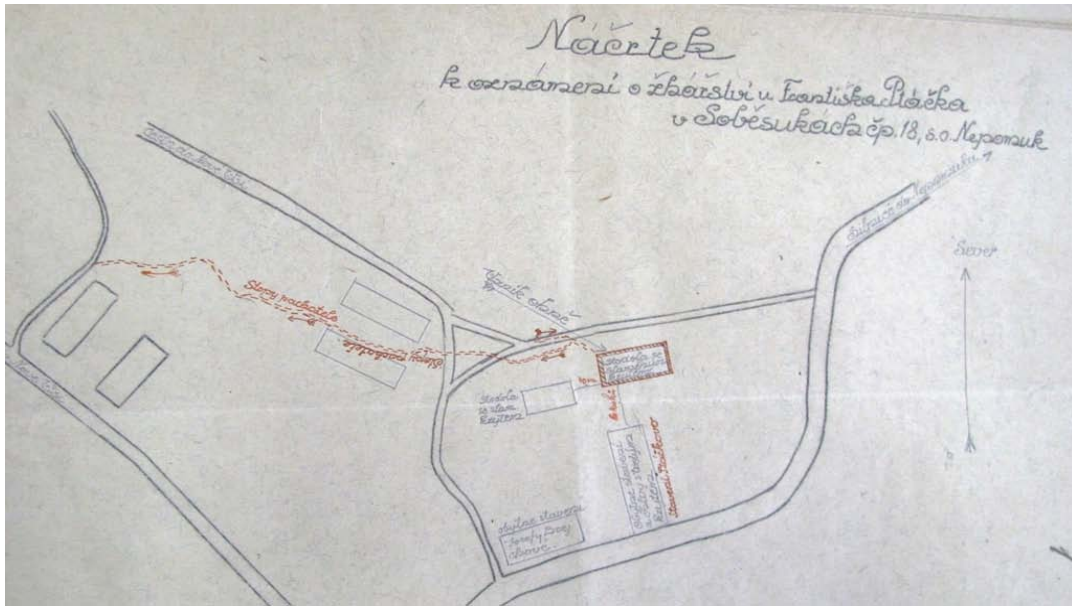
15. Podpis soudce JUDr. Karla Křížana a kancelisty Josefa Louly

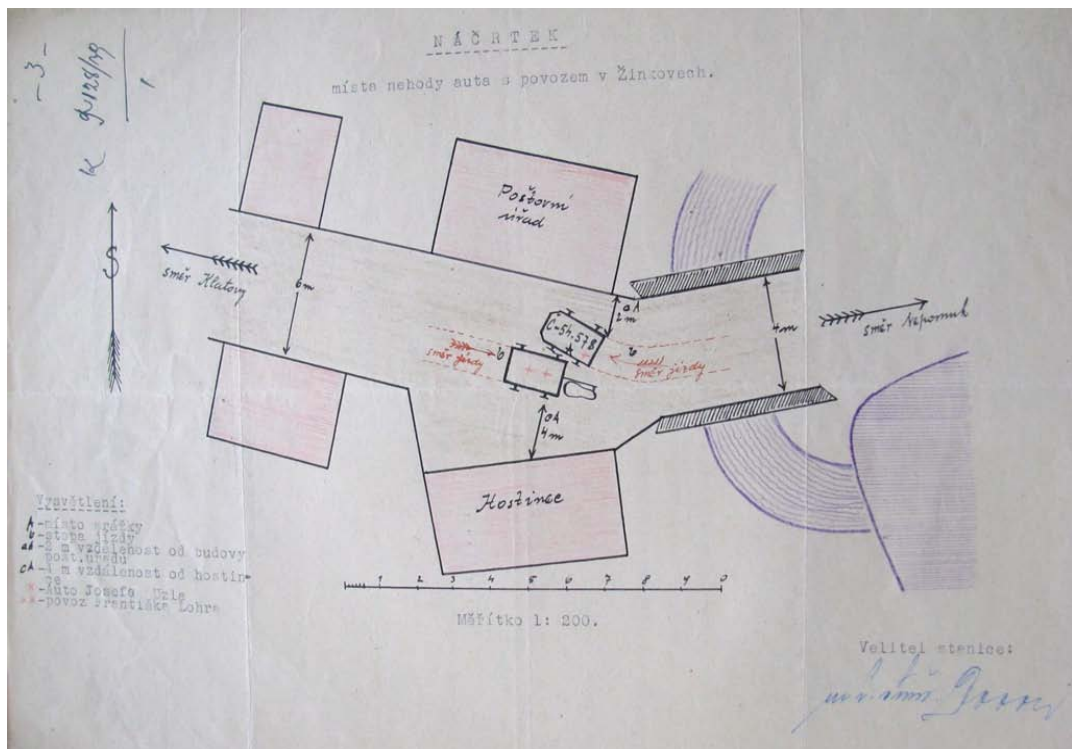
16. Ukázka formy rozsudku a znehodnocených kolků (1930)

17. Otisk razítka nepomuckého soudu s kolkou

18. Situační nákres požáru u Františka Ptáčka (1929)

19. Nákres místa dopravní nehody v Žinkovech (1939)

Velitel stanice :
Jaroslav Moskala

20. Podpis velitele nepomucké četnické stanice, vrchního strážmistra Jaroslava Moskala

1. Přehled nejdůležitějších zákonů vydaných mezi lety 1919–1939

- zákon z prosince 1918 č. 61 Sb. z. a n. (o zrušení šlechtictví, řádů a titulů)
- zákon z prosince 1918 č. 82 Sb. z. a n. (o ochraně lesů)
- zákon z dubna 1919 č. 215 Sb. z. a n. (o zabránění velkého majetku pozemkového, změněný zákonem z března 1921 č. 108 Sb.)
- zákon z února 1920 č. 121 Sb. z. a n. (uvozoval ústavní listinu)
- zákon z dubna 1920 č. 293 Sb. z. a n. (o ochraně osobní a domovní svobody a listovního tajemství)
- zákon z dubna 1920 č. 300 Sb. z. a n. (o mimořádných opatřeních)
- zákon ze srpna 1921 č. 309. Sb. z. a n. (proti útisku a na ochranu svobody ve shromážděních)
- zákon z února 1922 č. 71 Sb. z. a n. (o vystěhovalectví)
- zákon z července 1922 č. 241 Sb. z. a n. (o potírání pohlavních nemocí)
- zákon z března 1923 č. 50 Sb. z. a n. (na ochranu republiky)
- zákon z května 1924 č. 124 Sb. z. a n. (o změně příslušnosti trestních soudů a odpovědnosti za obsah tiskopisů ve věcech křivého obvinění, utrhaní a urážek na cti)
- zákon z července 1927 č. 111 Sb. z. a n. (o nekalé soutěži)
- zákon z června 1928 č. 111 Sb. z. a n. (o zahlazení odsouzení)
- zákon z března 1931 č. 48 Sb. z. a n. (o trestním soudnictví nad mládeží)
- zákon z července 1931 č. 123 Sb. z. a n. (o státním vězení)
- zákon z roku 1932 č. 15 Sb. z. a n. (potírání penězokazectví)
- zákon z června 1933 č. 108 Sb. z. a n. (o ochraně cti)
- zákon z dubna 1935 č. 68 Sb. z. a n. (o vrchních soudech jako soudech státních)
- zákon z března 1939 č. 75/1939 Sb. z. a n. (o zřízení Protektorátu Čechy a Morava)

2. Seznam obcí nepomuckého soudního okresu v roce 1920 a 1949

1920	1949
Bezděkovec	Bezděkovec
Bíluky	
Březí	Březí
Čečovice	Čečovice
Čmelíny	Čmelíny
Dvorec	Dvorec
Chlumy	Chlumy
Klášter	Klášter
Klikařov	Klikařov
Kokořov	Kokořov
Kozlovice	Kozlovice
Kramolín	Kramolín
Liškov	Liškov
Maňovice	Maňovice
Měčín	
Měcholupy	Měcholupy
Měřčín	Měřčín
Mileč	Mileč
Mohelnice	Mohelnice
Nekvasovy	Nekvasovy
Nepomuk	Nepomuk
Neurazy	Neurazy
Nová Ves	Nová Ves
Novotníky	Novotníky
Partoltice	Partoltice
Petrovice	
Podhůří	Podhůří
Polánka	Polánka
Prádlo	Prádlo
Radkovice	
Radochovy	Radochovy
Sedliště	Sedliště
Skašov	
Soběsuky	Soběsuky
Srby	Srby
Svárkov	Svárkov
Tojice	Tojice
Třebčice	Třebčice
Vojovice	Vojovice
Vrčeň	Vrčeň
Záhoří	Záhoří
Zahrádka	Zahrádka
Želvice	Želvice
Žinkovy	Žinkovy